

ACTA ANIMALIA HUNGARICA

2. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

A Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos folyóirata az Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Jogi, Elemző- és Módszertani Központjának szakmai támogatásával.

**ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS AZ
ÁLLATVÉDELEM-PEDAGÓGIA ÉS AZ
ÁLLATBARÁT NEVELÉS NEMZETKÖZI
ÉS HAZAI GYAKORLATÁRÓL**
KOSKA HEDVIG DÓRA

**AZ ÁLLATVÉDELEM
SZEMPONTJÁBÓL FELMERÜLŐ
EGYES JOGKÉRDÉSEK A
VADÁSZATI JOG TERÜLETÉN**
BARTA JUDIT

**AZ ALPACA (VICUGNA PACOS) ÁLLATJÓLLÉTI
SAJÁTÓSÁGAI ÉS A FAJ ALKALMAZÁSA
ÁLLATASSZISZTÁLT FOGLALKOZÁSOKBAN –
SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS**
LÁNG VIKTÓRIA, JURKOVICH VIKTOR

MISKOLCI EGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

**A Miskolci Egyetem
Állam- és Jogtudományi
Kara a szakirányú
továbbképzések széles
kínálatával várja az
érdeklődőket.**

**Képzéseink közül sok
unikális, az országban
egyedülálló képzés.**

Az országban elsőként 2022-től az ME-ÁJK az Állatorvostudományi Egyetemmel közösen elindította az Állatvédelmi szakjogász képzést, 2023-tól a Jogi Szakokleveles Állatvédelmi Szakember képzést.

A képzések mellett a Karon magas szintű tudományos kutatás folyik az állatjóllétről. A doktori képzésben részt vevő hallgatók számára magyar és angol nyelven lehetőség van az Állatvédelmi jog című tantárgy hallgatására.

A képzésre várjuk az érdeklődőket.

jogikar.uni-miskolc.hu

RÉSZLETES INFORMÁCIÓK:

Az „Acta Animalia Hungarica” (AAH) a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos folyóirata, amely az Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Jogi, Elemző- és Módszertani Központjának támogatásával működik.

SZERKESZTŐSÉG

Főszerkesztő:
Prof. Dr. Paulovics Anita LL.M.

Főszerkesztő-helyettes:
Dr. Vetter Szilvia PhD. LL.M.

A Szerkesztőbizottság tiszteletbeli elnöke:
Dr. Visnyei László CSc.

A Szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Jámor Adrienn PhD. LL.M.
Dr. Ritó Evelin PhD. LL.M.
Dr. Koska Hedvig DVM
Dr. Koncz Ibolya PhD. LL.M.
Dr. Sebők Melinda LL.M.
Fazekas Fanni
Dr. Nagy Csilla LL.M.
Prof. Dr. Nocht Tibor
Dr. Maletics Borbála PhD
Prof. Dr. Elek Balázs
Prof. Dr. Domokos Andrea
Dr. Rampasek Éva LL.M.
Eva Bernet Kempers
Dr. Frigyer László r. alezredes
Dr. Bányai Krisztina PhD. LL.M.
Prof. Dr. Fekete Sándor György DSc
Dr. Tóth Szabina DVM.
Dr. Jurkovich Viktor PhD.
Dr. Bándli Bence DVM.
Prof. Dr. Dunay Anna
Szűcs Attila
Dr. Horváth Orsolya PhD.
Dr. Kállai Erika PhD.

A Tanácsadó Testület tiszteletbeli elnökei:

Prof. Dr. Csák Csilla
Prof. Dr. Sótónyi Péter DSc.
Prof. Dr. Deli Gergely

A Tanácsadó Testület tagjai:

Dr. Csáki-Hatalovics Gyula PhD.
Dr. Daróczy István LL.M.
Dr. Gerencsér Ferenc LL.M. DVM
Dr. habil. Fodor Kinga PhD
Dr. habil. Korsós Zoltán PhD
Dr. Kiss Anna PhD
Dr. Lorászko Gábor PhD.
Dr. Németh Ágnes LL.M. DVM
Dr. Orczy-Sturmann Ágnes LL.M.
Dr. Pállos László
Dr. Sós Endre PhD. DVM.
Pető Krisztina
Prof. Dr. Barta Judit
Prof. Dr. Fodor László DSc
Prof. Dr. Illés B. Csaba
Prof. Dr. Mándoki Mária
Prof. Dr. Özsvári László
Prof. Dr. Szilágyi János Ede
Prof. Dr. Wopera Zsuzsa

Grafika, tördelés:

Czegiedi Zoltán

KAPCSOLAT

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
3515 Miskolc-Egyetemváros, Á/6. épület

Email:
info@actaanimaliahungarica.hu

Web:
actaanimaliahungarica.hu

Sokszorosítás:
Bibor Kiadó, Miskolc

ISSN:
3058-1699

Minden jog fenntartva.®

Megvalósult a Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány támogatásával.

TARTALOM

KOSKA HEDVIG DÓRA

04 Összehasonlító elemzés az állatvédelem-pedagógia és az állatbarát nevelés nemzetközi és hazai gyakorlatáról

16 *Comparative Analysis of the International and Hungarian Practices of Animal Protection Pedagogy and Animal-Friendly Education*

HARAJKA LÍVIA

30 Gyermekkori állatbántalmazás - nemzetközi kérdőíves kutatások, prevenció és terápiás gyakorlatok bemutatása

44 *Childhood cruelty to animals - best practices in international research methods, prevention and treatment*

BARTA JUDIT

58 Az állatvédelem szempontjából felmerülő egyes jogkérdések a vadászati jog területén

72 *Certain legal issues arising from animal welfare in the field of hunting rights*

RITÓ EVELIN

88 Kereső- és mentőkutyák a magyar jogi szabályozásban

98 *Search and Rescue Dogs under Hungarian Legal Regulation*

NAGY CSILLA

108 Egy hajóban evezünk III. A hazai állatvédelem története 2014-től 2023-ig

124 *We row in the same boat III. The history of animal protection in Hungary from 2014 to 2023*

LÁNG VIKTÓRIA, JURKOVICH VIKTOR

140 Az alpaka (Vicugna pacos) állatjóléti sajátosságai és a faj alkalmazása állatasszisztált foglalkozásokban – szakirodalmi áttekintés

150 *Animal welfare characteristics of the alpaca (Vicugna pacos) and the use of the species in animal-assisted services – a literature review*

Összehasonlító elemzés az állatvédelem-pedagógia és az állatbarát nevelés nemzetközi és hazai gyakorlatáról

Comparative Analysis of the International and Hungarian Practices of Animal Protection Pedagogy and Animal-Friendly Education

ABSZTRAKT

A tanulmány célkitűzése az állatvédelem-pedagógia és az állatbarát nevelés nemzetközi modelljeinek összehasonlító elemzése. A vizsgálat középpontjában annak feltárása áll, hogy az egyes országok milyen jogi, intézményi és pedagógiai mechanizmusok révén integrálják az állatjóléti és állatvédelmi szemléletet az oktatási rendszerekbe. Az elemzett minta európai, ázsiai és amerikai példákat egyaránt magában foglal, amelyek a magyarországi helyzettel összevetve kerülnek értelmezésre.

Az összehasonlító elemzés eredményei alapján a vizsgált modellek három meghatározó dimenzió mentén rendezhetők: (1) a jogi és közpolitikai beágyazottság, (2) a pedagógiai eszközrendszer és a pedagógusok szakmai támogatása, valamint (3) a közösségi részvételre épülő szemléletformálási gyakorlatok. A magyar modell erősségeként azonosítható a jogi szabályozási háttér és a nagyléptékű programinfrastruktúra együttes megléte. Ugyanakkor fejlesztési prioritásként jelenik meg a korosztály-specifikus tanulási kimenetek pontosabb standardizálása, továbbá egy országos szintű, egységes hatásmérési keretrendszer kialakítása.

A tanulmány önálló tudományos hozzájárulása az „Állatbarát Nevelés Modell” kidolgozása, amely integrált keretben írja le a normatív, pedagógiai, kapcsolati, intézményi és társadalmi szintek összefüggésrendszerét. A modell egyaránt alkalmazható szakpolitikai tervezés, pedagógiai programfejlesztés és kutatómódszertani operacionalizálás céljaira, így alkalmas értelmezési keretet nyújt a magyar állatvédelem-pedagógia következő fejlesztési szakaszához is.

Kulcsszavak: állatvédelem-pedagógia; állatbarát nevelés; állatjólét; összehasonlító elemzés; oktatási rendszer

ABSTRACT

The aim of this study is to provide a comparative analysis of the international models of animal protection pedagogy and animal-friendly education. The focus of the investigation is to explore the legal, institutional, and pedagogical mechanisms through which different countries integrate animal

⁴ dr. állatorvos, közgazdász, kriminológus, PhD hallgató, Neumann János Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskolája (e-mail: koska.hedvig.dora@univet.hu)

welfare and animal protection perspectives into their educational systems. The sample analyzed includes European, Asian, and American examples, which are interpreted in comparison with the Hungarian context.

Based on the findings of the comparative analysis, the examined models can be organized along three key dimensions: (1) legal and public policy embeddedness, (2) the pedagogical toolkit and the professional support provided to teachers, and (3) awareness-raising practices built on community participation. A major strength of the Hungarian model is the combined presence of a legal regulatory background and a large-scale program infrastructure. At the same time, key development priorities include the more precise standardization of age-specific learning outcomes and the establishment of a nationwide, unified impact assessment framework.

The study's original scientific contribution is the development of the "Animal-Friendly Education Model," which describes, within an integrated framework, the interrelationships among normative, pedagogical, relational, institutional, and social levels. The model can be applied to public policy planning, pedagogical program development, and the operationalization of research methodology, and thus provides an appropriate interpretive framework for the next phase of development in Hungarian animal protection pedagogy.

Keywords: animal protection pedagogy; animal-friendly education; animal welfare; comparative analysis; educational system

1. BEVEZETÉS ÉS FOGALMI KERET

Az állatvédelem-pedagógia és az állatbarát nevelés fogalmai az elmúlt években az neveléstudományi, állatjóléti és közpolitikai diskurzusok metszéspontjában váltak egyre hangsúlyosabbá. A két terminus részben azonos jelentéstartományra utal, ugyanakkor eltérő funkcionális és kommunikációs szerepet tölt be. Jelen tanulmány értelmezési keretében az állatvédelem-pedagógia a tudatosan tervezett, módszertanilag megalapozott és reflexív nevelési gyakorlat megnevezése, míg az állatbarát nevelés az állatokkal kapcsolatos felelős attitűdök és magatartásformák társadalmi és intézményi szintű, kövérthető szemléletformáló kereteként értelmezhető.

A két fogalom közötti elkülönítés analitikai jellegű. Az állatvédelem-pedagógia terminus pontosabban illeszthető a képzési, akkreditációs és kutatómódszertani nyelvhasználathoz, ezért különösen alkalmas szakmai standardok, kompetenciák és fejlesztési kritériumok meghatározására. Ezzel szemben az állatbarát nevelés kifejezés erőteljesebb kommunikációs és közösségszervező funkcióval rendelkezik, így kiemelten hatékony az intézményi együttműködések, a szülői bevonás és a társadalmi érzékenyítés kontextusában.

A nemzetközi szakirodalom alapján⁵ az állatokkal kapcsolatos nevelés komplex jelenségként értelmezhető, amely legalább négy egymással összefüggő dimenzió mentén ragadható meg. Az első az etikai-empatikus dimenzió, amely a gondoskodás, az együttérzés és a felelős viszonyulás normáinak internalizálását támogatja. A második a jogi és közpolitikai dimenzió, amely az állatvédelem szabályozási környezetéhez, intézményi implementációjához és közpolitikai beágyazottságához kapcsolódik. A harmadik az egészségügyi és ökológiai dimenzió, amely az állatjólét, a közegészségügy, valamint a környezeti fenntarthatóság összefüggéseit emeli ki. A negyedik a pedagógiai és közösségi cselekvési dimenzió, amely a részvétel, a prosofális viselkedésformák és a tartós magatartásváltozás elősegítésére irányul.

A magyarországi kontextusban különös jelentősége van a prevenció megközelítés hangsúlyozásának.

⁵ European Commission, n.d.; Animal Welfare Institute, n.d.; Nakajima, 2017.

Az állatokkal szembeni bánásmód a korai szocializáció, az önszabályozás, az empátia és a felelősségvállalás fontos indikátoraként értelmezhető. Ennek megfelelően az állatvédelem-pedagógia nem szűkíthető le az állatjólét kérdéskörére, hanem egyúttal gyermekvédelmi, közösségfejlesztési és társadalom-formáló relevanciával is bír.

2. MÓDSZERTAN ÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ KERET

A tanulmány kvalitatív, dokumentumelemzésre épülő összehasonlító kutatásként készült. Az alkalmazott elsődleges módszer a normatív és intézményi dokumentumok célzott elemzése volt, amelynek keretében jogszabályok, hivatalos állami és minisztériumi felületek, valamint civil szervezetek és oktatási intézmények programdokumentumai kerültek feldolgozásra. Másodlagos módszerként a nyílt hozzáférésű tudományos publikációk és egyetemi közlések szintetizáló elemzése szolgált, amely a nemzetközi és hazai modellek értelmezési keretének kialakítását támogatta. A forráskiválasztás elsődleges szempontja az volt, hogy a vizsgált jelenség normatív, intézményi és pedagógiai dimenziói egyidejűleg, egymással összefüggésben váljanak elemezhetővé.

Az összehasonlító elemzés négy fő célkitűzés mentén történt. A vizsgálat kiterjedt (1) a jogi beágyazottság explicit jellegére, (2) az intézményesített pedagógiai eszközrendszer rendelkezésre állására, (3) a közösségi és civil részvétel szerepére, valamint (4) a mérhetőség és a visszacsatolási mechanizmusok mértékére. Ez az elemzési keret lehetővé tette, hogy az eltérő nemzeti és intézményi kormányzási logikák közös értelmezési nyelvre legyenek lefordíthatók, és ezáltal összevethetővé váljanak.

A földrajzi mintavétel célzott, következőképpen nem reprezentatív jellegű. Az európai országok bevonását az indokolta, hogy eltérő szabályozási modelleket és civil-pedagógiai megoldásokat jelenítenek meg; az ázsiai példák a jogi beágyazottság, a kormányzati kapacitásfejlesztés, a szakmaiság és az intézményi infrastruktúra eltérő konfigurációit teszik láthatóvá; míg az amerikai esetek elsősorban a jogi minimumszabályok és a programszintű innovációk kapcsolatának elemzéséhez nyújtanak megfelelő összehasonlítási alapot.

3. EURÓPAI MINTÁZATOK: NORMATÍV KERETEK ÉS PEDAGÓGIAI HIDAK

Az európai összehasonlító elemzés kiinduló tézise, hogy az állatjólét az Európai Unió szabályozási rendszerében horizontális jelentőségű szakpolitikai területként jelenik meg. Az Európai Bizottság vonatkozó dokumentumai egyaránt arra utalnak, hogy az uniós szintű célkitűzések és a tagállami szintű implementáció között továbbra is számottevő eltérések mutatkozhatnak. E végrehajtási asszimmetriák különösen indokoltá teszik a pedagógiai és szemléletformáló eszközök szerepének vizsgálatát, mivel ezek közvetítő mechanizmusként működhetnek a normatív elvárások és a társadalmi gyakorlat között.⁶ Az európai rész elsődleges normatív referenciapontja az EUMSZ 13. cikke, amely az állatokat érző lényekként ismeri el, és előírja az állatjóléti követelmények figyelembevételét meghatározott uniós szakpolitikák alakítása és végrehajtása során. A rendelkezés a jelen tanulmány értelmezési keretében azért bír kiemelt jelentőséggel, mert olyan jogelméleti és közpolitikai alapot biztosít, amelyre az állatjóléti szempontok oktatási integrációja és intézményesített szemléletformálása következetesen felépíthető.⁷

Ausztria példája állatvédelem-pedagógiai nézőpontból különösen fontos, hiszen a Tierschutzgesetz 2. §-a kifejezetten közfeladatként rögzíti az állatvédelem ismereteinek terjesztését és az állatvédelem társadalmi megértésének – kiemelten a fiatalok körében történő – erősítését. A szövetségi oktatási

6 European Commission, n.d.

7 Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union, OJ C 202, 2016, art. 13.

tárca oldalán megjelenő „Tierschutz macht Schule” kezdeményezés ezt a jogi alapot expliciten hivatkozza, és az intézményi megoldásokat pedagógiai infrastruktúrává alakítja: iskolai és más nevelési szintekre szánt tananyagokat, pedagógus-továbbképzéseket, külső szakértői támogatást és projektalapú felhasználást kínál.⁸ A hatáskövetés szempontjából külön értékes, hogy az osztrák Wirkungszermontoring rendszerben a programhoz mérőszámok és célértékek kapcsolódnak (például a bekapcsolódó iskolák aránya).⁹

A pedagógusképzés intézményes beágyazása szintén kiemelendő. A Pädagogische Hochschule Steiermark a leírás alapján a szaktudás (állati viselkedés és szükségletek), a gyakorlati tapasztalatszerzés (külső gyakorlóhelyek), valamint az élménypedagógiai feldolgozás integrációjára épül, és a tanári alkalmazásra fókuszáló pedagógiai kvalifikációt ad. A program projekt-, cselekvés- és feladatorientált tanulászermontoring rendszerben a programhoz mérőszámok és célértékek kapcsolódnak (például a bekapcsolódó iskolák aránya).¹⁰

Hollandia esetében a hangsúly kevésbé a központilag előírt oktatási kötelezettségeken, sokkal inkább a fejlett és szakmailag szervezett civil pedagógiai infrastruktúrán van. A Dierenbescherming által kínált, korosztályi bontásban strukturált tananyagok elősegítik az intézményi adaptációt és a pedagógiai gyakorlatba történő gyors beépítést. A holland modell ezért jól szemlélteti, hogy a skálázhatóság nem kizárólag állami szabályozással, hanem civil kezdeményezésű, ugyanakkor szakmailag standardizált eszközrendszernek révén is biztosítható.¹¹

Olaszország állatvédelem-pedagógiai szempontból olyan hibrid modellt alkot, amelyben a jogi keret országos szinten adott, a pedagógiai operacionalizálás pedig erősen civil közvetítéssel valósul meg. Az országos háttérhez tartozik az állampolgári nevelés (educazione civica) 2019-es visszavezetése a közoktatásba (Legge 92/2019), továbbá a 2022-es alkotmánymódosítás, amely az állatok védelmének állami szabályozását az Alkotmány 9. cikkének szintjére emelte.¹²

A spanyol modell állatvédelem-pedagógiai relevanciáját az adja, hogy az oktatási és érzékenyítési dimenzió a végrehajtási és tervezési fejezetekben is konkrét kötelezettségekké alakul. A területi állatvédelmi programoknak kötelező tartalmi eleme a lakossági tudatosítás, valamint az állatkínzás és elhagyás elleni oktatási, képzési és érzékenyítő intézkedések beépítése; a törvény emellett előírja a programokhoz kapcsolódó értékelési eszközök, kvalitatív és kvantitatív indikátorok meghatározását, továbbá az eredmények nyilvánosságát is.¹³

A spanyol törvény egyik legerősebb állatvédelem-pedagógiai rendelkezése a 33. cikk (5) bekezdése, amely kimondja, hogy az oktatási hatóságoknak elő kell mozdítaniuk az állatok érző lényként való tiszteletére irányuló értéknevelést, és az állatvédelemhez kapcsolódó ismereteket be kell építeniük a tantervekbe és a szakképzési oktatásba.¹⁴

8 Bundesministerium für Bildung (2018)

9 Bundesministerium für Gesundheit und Frauen (2016)

10 Pädagogische Hochschule Steiermark (2026)

11 Dierenbescherming, n.d.

12 Gazzetta Ufficiale, 2019; Gazzetta Ufficiale, 2022; LAV, n.d.

13 Boletín Oficial del Estado (BOE), 2023

14 Boletín Oficial del Estado (BOE), 2023

4. ÁZSIAI MINTÁZATOK: ISKOLAI BEÁGYAZOTTSÁG, KORMÁNYZATI ERŐFORRÁS ÉS PROFESSZIONALIZÁCIÓ

Japán a vizsgált ázsiai példák között kiemelt jelentőségű, mert az állatokkal kapcsolatos nevelés jogi célmeghatározásként, közigazgatási feladatként és intézményesített iskolai gyakorlatként egyaránt megjelenik. Az Act on Welfare and Management of Animals angol nyelvű fordításában az 1. cikk a szabályozás célját az állatvédelem társadalmi kultúrájának erősítésével, az „élet tiszteletének” fejlesztésével és a közösségi együttéléshez kapcsolódó attitűdök formálásával kapcsolja össze.¹⁵

Az iskolai szintű beágyazottságot a japán oktatásirányítás dokumentumai különösen jól láthatóvá teszik. A MEXT iskolai állattartásról szóló szakmai anyaga a kisiskolás korosztály életviteli tartalmaihoz kapcsolja az állatok gondozását, és pedagógiai célként fogalmazza meg, hogy a tanulók felismerjék az élőlények életjelenségeit, kötődést alakítsanak ki az élővilághoz, valamint a gondoskodás gyakorlatát sajátítsák el.¹⁶

A japán tapasztalat tudományos értelmezésében Nakajima munkája kulcsfontosságú. A szerző a japán animal-rearing education modellt úgy különíti el a klasszikus állatasszisztált oktatástól, hogy a fókusz a „gondoskodás révén történő tanulásra” helyezi: a tanulási folyamat középpontjában az állat ellátása, a felelősségvállalás és a mindennapi gondozási gyakorlat áll. Nakajima elemzése szerint a japán modell egyik sajátossága az, hogy az állattartás a formális oktatásba épül be, és a pedagógiai hatásmechanizmusban hangsúlyos szerepet kap az empátia, a proszociális viselkedés és az élőlényekkel szembeni felelősség fejlesztése.¹⁷

Szingapúr az állatvédelem-pedagógia szempontjából olyan intézményesített modellt kínál, amelyben a központi állatvédelmi szerv szabályozási, közösségi és oktatási funkciókat egyaránt ellát. Az Animal & Veterinary Service (AVS) nyíltan hozzáférhető, ingyenes iskolai programokat és osztálytermi felhasználásra szánt tananyagokat kínál.¹⁸

India állatvédelem-pedagógiai példája az állatjóléti tudás felsőoktatási, posztgraduális keretben, országos nyílt és távoktatási infrastruktúrára építve jelenik meg. Az IGNOU (Indira Gandhi National Open University) PGDAW-programja intézményes formában rögzíti az állatjóléti képzés multidiszciplináris jellegét, és a képzési célok között a tudományos alapú oktatás mellett a társadalmilag felelős döntéshozatalhoz szükséges kapacitásépítést is megjelöli.¹⁹

Tajvanban a jogi szabályozás konkrét oktatási feladatot rendel az állatvédelmi kormányzáshoz, és ezt a közoktatási rendszerhez is kapcsolja. A tajvani Állatvédelmi Törvény (Animal Protection Act) 4. cikke előírja egy olyan központi testület létrehozását, amelyben szakértők, kutatók, érintett hatóságok és legitim civil állatvédő szervezetek közösen vesznek részt állatvédelmi szakpolitikák, oktatási tananyagok, valamint állatjóléti indikátorok kidolgozásában. A 4-1. cikk ezt tovább erősíti azzal, hogy valamennyi hatósági szint számára előírja az állatetikai és állatvédelmi jogi ismeretek társadalmi terjesztését, és ezek beépítését a 12 éves alapképzés tantervi rendszerébe.²⁰

A központi normatív irány a közoktatásban is nyomon követhető. A tajvani Oktatási Minisztérium 2019-

¹⁵ Ministry of Justice, Japan, n.d.

¹⁶ Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT), 2024

¹⁷ Nakajima, 2017.

¹⁸ Animal and Veterinary Service (AVS), 2025.

¹⁹ Indira Gandhi National Open University (IGNOU), n.d.

²⁰ Ministry of Justice, Republic of China (Taiwan), n.d.

ben hivatalosan jelezte, hogy a törvénymódosítások nyomán külön szakértői munkacsoportot állított fel az állatvédelmi tananyagok kidolgozására, és az anyagokat korosztályonként strukturálva kívánta a 12 éves alapképzés tantervi gyakorlatába illeszteni. A helyi végrehajtás ennél is kézzelfoghatóbb: a Taipei City Animal Protection Office feladatleírása a felelős állattartásra irányuló edukációt és az „életre nevelés” (life education) támogatását is intézményi funkcióként nevesíti, míg a Taichung City Animal Protection and Health Inspection Office 2025-ös programja már közvetlenül a pedagógusokkal dolgozik, pedagógusoknak szóló szemináriumot és menhelyi látogatást szervezve az állatvédelmi szemlélet tanórai integrációjának támogatására. A tajvani minta így az állatvédelem-pedagógia számára olyan modellt kínál, amelyben a központi jogi felhatalmazás, a tantervi beépítés és a helyi intézményi pedagógiai szolgáltatás egymást erősítő módon működik.²¹

Állatvédelem-pedagógiai nézőpontból Hongkong erőssége a kormányzati és civil pedagógiai infrastruktúra párhuzamos működése. Az AFCD nyílt hozzáférésű iskolai szemináriumokat működtet, korosztályhoz igazított modulokkal (például óvodai célcsoporthoz illesztett témával, illetve középiskolai szintre szabott örökbefogadási modullal), továbbá a „Publicity and Education” felületen iskolai szemináriumot, kiállítási paneleket és audiovizuális oktatási eszközöket kínál intézményi használatra.²² Ezzel párhuzamosan az SPCA (HK) standardizált, tanárok számára közvetlenül alkalmazható „Humane Education Package”-et fejlesztett, valamint korosztályhoz igazított iskolai előadásokat és túrákat biztosít. A hongkongi Oktatási Hivatal (EDB) szakmai anyagaiban az SPCA programjai már az iskolai pedagógiai tér részeként jelennek meg. Összességében Hongkong példája olyan adaptálható mintázatot kínál, amelyben a jogi minimumszabályok, a közigazgatási szemléletformálás, a civil tananyagfejlesztés és az iskolai implementáció egymást erősítő rendszerként értelmezhető.²³

5. AMERIKAI MINTÁZATOK: JOGI ELŐÍRÁSOK, HUMÁNUS OKTATÁS ÉS POPULÁCIÓMENEDZSMENT

Az amerikai régió példái jól mutatják, hogy az állatvédelemhez kapcsolódó oktatás egyszerre jelenhet meg jogi minimumok és civil programok formájában. Az Animal Welfare Institute „humane education” (emberséges nevelés) definíciója az empátiát, a gondoskodást és a környezeti felelősséget egyetlen pedagógiai keretben kapcsolja össze. Ez az integrált megközelítés közvetlenül kapcsolódik az állatbarát nevelés koncepciójához.²⁴

A jogi dimenzióban New York állam kiemelt referencia az állatvédelem-pedagógia összehasonlító vizsgálatában, mert az Education Law 809. §-a kifejezett oktatási kötelezettséget ír elő az állatok humánus kezeléséről és védelméről. A hatályos szöveg alapján az állami irányítás alatt álló vagy közpénzből támogatott elemi iskolákban kötelező ilyen tárgyú oktatást biztosítani, a jogszabály pedig a tartalmi minimumot is rögzíti (az állatok szerepe a természet rendjében, valamint a később elhagyott és súlyos kegyetlenségnek kitett állatok számának megelőzéséhez kapcsolódó szemlélet). A norma végrehajtási karakterét erősíti, hogy lehetővé teszi a tantárgyközi integrációt is.²⁵

Kanadában az Ontario SPCA and Humane Society által működtetett AnimalSmart™ program elsősorban programszintű, civil szervezeti jó gyakorlatként értelmezhető az állatvédelem-pedagógia összehasonlító keretében. A szervezet hivatalos leírása szerint az AnimalSmart™ humánus nevelési program, amely gyermekek és fiatalok számára fejleszt empátiát, felelősségérzetet és felelős

21 K-12 Education Administration, Ministry of Education, 2019

22 AFCD, n.d.; Education Bureau, 2021

23 SPCA (Hong Kong), 2023

24 Animal Welfare Institute, n.d.

25 New York State Senate, n.d. 809. §

állatgondozási szemléletet, továbbá tanulóközpontú, beszélgetésre, videókra és aktivitásokra épülő megközelítést alkalmaz. A program korosztályi bontásban szervezett, és a tematikus modulokhoz tantervi kapcsolódásokat is megad (szociális-érzelmi készségek, irodalom, természettudományi/ társadalomismereti kapcsolódások), ami az intézményi adaptáció és a tanórai beépíthetőség szempontjából különösen jelentős. A programhoz kapcsolódó kommunikáció szerint a tananyagok pedagógusokkal együttműködésben készültek, online kiegészítő erőforrásokat tartalmaznak, és az ontariói tantervi elvárásokhoz igazodnak. A 2024-es intézményi összefoglaló szerint a program több mint 13 235 tanulót ért el, és 603 foglalkozást valósított meg.²⁶

Brazíliaiban az edukációs komponensek egy állami koordinációjú populációmenedzsmenti és közegészségügyi programarchitektúrába ágyazódnak. A Decreto nº 12.439/2025 a ProPatinhas programot és a Cadastro Nacional de Animais Domésticos (SinPatinhas) rendszert egy közös kormányzati keretben hozza létre, és a program céljai között együtt kezeli az etikus populációkezelést, az állattjölétet, az elhagyás és felhalmozás megelőzését, az utcán élő állatok számának csökkentését, valamint az állatok és közösségek harmonikus együttélését. A rendelet elvi szinten is közvetlenül kapcsolja az állatvédelmet a pedagógiai dimenzióhoz, mivel a program alapelvei között nevesíti az „educação pelos direitos animais” (állati jogok mentén szervezett nevelés) elvét. Ez a szabályozási szerkezet az állatvédelmi szemléletformálást a közpolitikai végrehajtás integrált elemévé teszi.²⁷ A brazil modell másik erőssége az adatvezérelt közpolitikai logika explicit megjelenése. A rendelet részletesen rögzíti a program akcióit: területi prioritások azonosítása, a szuperpopulációs gócpontok feltárása, ivartalanítási szükségletek becslése, mikrochip-beültetés, valamint az adatok összekapcsolása az országos nyilvántartással. Emellett a végrehajtás decentralizált, több szintű közigazgatási felelősségi rendben történik, és a pénzügyi elszámolást az ivartalanítás és mikrochip-beültetés nyilvántartási adataira épített információs és kontrollmechanizmushoz köti. A SinPatinhas hivatalos oldala ezt a logikát közpolitikai nyelven is megerősíti, amikor a rendszer célját az állatok „láthatóvá tételéhez” és a jóléti politikák tervezéséhez szükséges adatok összegyűjtéséhez kapcsolja. Ez a kombináció erős példát ad arra, hogy az állatvédelmi szemléletformálás hogyan kapcsolható nyilvántartási infrastruktúrához és mérhető végrehajtási folyamatokhoz.²⁸

6. A MAGYAR HELYZET: JOGI ALAP, ORSZÁGOS PROGRAMOK ÉS SZAKMAI INTÉZMÉNYESÜLÉS

A magyar példa az állatvédelem-pedagógia összehasonlító elemzésében azért különösen erős, mert a jogi, kormányzati, felsőoktatási és intézményi-pedagógiai szintek egymásra épülő rendszert alkotnak. A hazai állatvédelmi törvény célmeghatározása már korán rögzítette az emberek felelősségtudatának erősítését az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, ami alkalmas normatív kiindulópontot ad a szemléletformálási és nevelési funkciókhoz. Az Állatvédelmi törvény 43/A. §. (1) bekezdése 2010 óta hatályos, miszerint „az állatokkal szembeni megfelelő magatartásra, gondoskodásra nevelést, az állatok megismertetését az iskolai általános képzésbe, a szakképzésbe és az ismeretterjesztésbe be kell építeni”²⁹ Ezt a kormányzati szint 2021-ben tovább erősítette, amikor a 1991/2021. (XII. 28.) Korm. határozat kifejezetten rögzítette a lakossági tájékoztatás, oktatás és szemléletformálás szükségességét.³⁰ A 1271/2022. (V. 27.) Korm. határozat pedig intézményes koordinációs szintet rendelt az állatvédelmi cselekvési tervhez a kormánybiztosi funkció kijelölésével.³¹

A magyar modell további sajátossága a tudományos háttér és a gyakorlati implementáció közötti

26 Ontario SPCA and Humane Society, n.d.

27 Câmara dos Deputados, 2025

28 Ministério do Meio Ambiente e Mudança do Clima (MMA), n.d.

29 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről 43/A. §. (1)

30 1991/2021. (XII. 28.) Korm. határozat az állatvédelemmel kapcsolatos intézkedésekről

31 271/2022. (V. 27.) Korm. határozat az állatvédelmi cselekvési terv kidolgozásáért és végrehajtásáért felelős kormánybiztos kinevezéséről és feladatairól

szervezett kapcsolat. Az Állatorvostudományi Egyetem 2021-ben létrehozott Állatvédelmi Jogi, Elemző- és Módszertani Központja saját meghatározása szerint multidiszciplináris szemlélettel nyújt tudományos háttérrel az állatvédelem elméletéhez és gyakorlatához, és támogatja az állami döntéshozatalt, valamint a terepen dolgozó szakembereket.³²

Az Állatvédelmi Témahét országos programja az Állatvédelmi Cselekvési Terv Kidolgozásáért és Végrehajtásáért Felelős Kormánybiztosi Titkárság szervezésében működik, és a 2025-ös kommunikáció szerint több mint 480 ezer gyermek részvételét érte el, miközben a programoldal a kezdeményezést Európa legnagyobb állatvédelmi oktatási programjaként írja le. A rendszer skálázhatóságát az is erősíti, hogy a Témahét felületén intézményi, szülői és civil szervezeti regisztráció is megjelenik, valamint országos, ingyenes események (például pedagógus roadshow-k) kapcsolódnak hozzá. Az Állatvédelmi Témahét több éves gyakorlata alapján a program nagy elérésű, sokszereplős és intézménytípusokon átívelő szemléletformáló platformként működik. Az ilyen léptékű programok a nemzetközi mezőnyben is ritkák, különösen akkor, ha pedagógiai tartalommal és nyilvános aktivitási adatokkal párosulnak. A program meghatározó sajátossága a cselekvésorientált közösségi komponens. A nyilvános beszámolóiban megjelenő országos kihívások és teljesítményadatok azt jelzik, hogy a program képes a szemléletformálást közösségi gyakorlattá és részben mérhető aktivitássá alakítani. Pedagógiai szempontból ez különösen értékes, mert a tanult normák gyakorlati alkalmazását támogatja.³³

Az intézményi beágyazottság szempontjából kiemelendő az „Állatvédő és állatbarát oktatási intézmények” pályázati rendszer, amelyben a pályaműveket állatvédelmi és pedagógus szakértőkből álló zsűri értékeli, és amely több egymást követő év dokumentált pályázati ciklusait tartalmazza. Az Állatorvostudományi Egyetem 2025-ös összefoglalója 553 „Állatbarát” címet elnyerő intézményt jelez, a 2026-os felhívás szerint az alábbi célcsoportokhoz szól: a bölcsődék, óvodák, általános iskolák, gyógypedagógiai intézmények, középiskolák és gyermekvédelmi intézmények.³⁴

A szemléletformálás dimenziójában Magyarország több, egymáshoz kapcsolódó képzési csatornát épített ki. „Az állatvédelem-pedagógia alapjai” és az „Állatvédelem-pedagógiai módszerek bölcsődétől középiskoláig” online akkreditált képzések a pedagógusok számára közvetlen módszertani belépési pontot kínálnak.³⁵ A Pannon Egyetem Tanárképző Központjának szakirányú továbbképzése már felsőoktatási szinten formalizálja az állatvédelem-pedagógiai módszereket.³⁶

Nemzetközi összehasonlításban a magyar modell kiemelkedését egy összetett szerkezeti mintázat adja: jogszabályi célkijelölés, dedikált kormányzati koordináció, egyetemi módszertani oktatás, tömeges elérésű országos program, intézményi minősítő rendszer és formalizált pedagógusképzési útvonal egy időben van jelen. Több országban ezek közül egyes elemek külön-külön jól működnek; a magyar esetben ezek összekapcsolt ökoszisztémaként azonosíthatók.

32 Állatorvostudományi Egyetem Budapest, n.d.

33 Állatvédelmi Témahét, 2026.

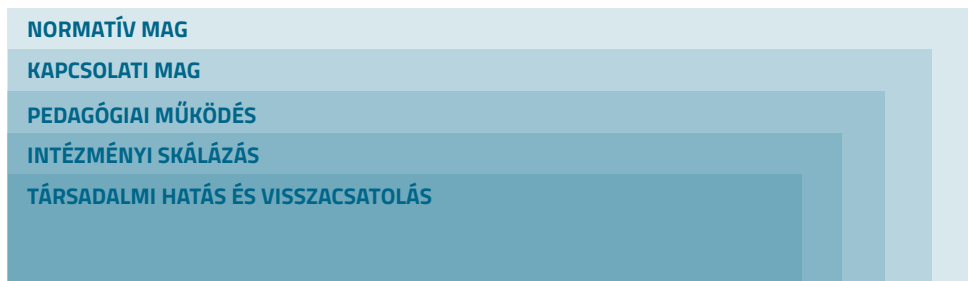
34 Állatorvostudományi Egyetem Budapest, 2025; Állatvédelem gyerekeknek, n.d.

35 Állatvédelem-pedagógia, n.d.

36 Pannon Egyetem, n.d.

7. AZ ÁLLATBARÁT NEVELÉS MODELLE

A nemzetközi összehasonlítás alapján a magyar helyzetre jól illeszthető, ugyanakkor nemzetközi fogalomkészlettel is leírható Állatbarát Nevelés Modell egy ötrétegű, integrált értelmezési keretként írható le. A modell alapfeltevése, hogy az állatvédelem-pedagógia nem egyetlen tanórai elem, kampány vagy érzékenyítő esemény, hanem több komponensből álló intézményi ökoszisztéma, amelyben a normatív háttér, a kapcsolati tapasztalat, a pedagógiai működés, az intézményi hálózatosodás és a társadalmi visszacsatolás egymást erősítő rendszerben működik. Az említett rétegek együttesen biztosítják a skálázhatóságot, a fenntarthatóságot és a mérhetőséget.

1. ábra. Az Állatbarát Nevelés Modell (integrált rétegmodell)
saját szerkesztés

A modell első rétege a normatív mag, amely jogi és etikai legitimitást ad az állatbarát nevelésnek. Ide tartoznak a jogszabályi célkijelölések, az intézményi szabályok, a felelős állattartás és az állatjólét alapelvei, valamint azok a biztonsági és szervezeti keretek, amelyek a pedagógiai gyakorlatot jogszerűvé és kiszámíthatóvá teszik. Ez a réteg biztosítja, hogy az állatvédelem-pedagógia legitim köznevelési és közösségi feladatként jelenjen meg az alkalmi kezdeményezések helyett.

A második réteg a kapcsolati mag, amely a gyermek és az állat közötti viszony gyakorlati és érzelmi dimenzióit foglalja magában. Ezen a szinten formálódik a gondoskodás minősége, az empátia, a felelősségérzet és az etikai reflexió. A nemzetközi példák – különösen a japán gondoskodásközpontú megközelítés és több európai civil program – azt mutatják, hogy a pedagógiai hatás szempontjából ez a réteg kulcsszerepű: itt alakulnak ki azok a hétköznapi viselkedésminták, amelyek később jogkövető, felelős és empatikus magatartássá stabilizálódhatnak. A normatív és a kapcsolati mag együtt adja a modell tartalmi alapját; ezek hiányában a későbbi pedagógiai és intézményi fejlesztések formálissá válhatnak.

A harmadik réteg a pedagógiai működés szintje, amely az állatbarát nevelés didaktikai és módszertani operacionalizálását jelenti. Ide tartoznak a korosztályos célok, a kompetenciák, a tanulásszervezési formák, a taneszközök, a projekt- és élménypedagógiai elemek, valamint az értékelési és reflexiós megoldások. Ez biztosítja, hogy az állatvédelem-pedagógia értékközvetítő narratívaként, valamint konkrét, tanulható és fejleszthető pedagógiai gyakorlatként is működjön.

A negyedik réteg az intézményi skálázás, ahol az egyes programok és pedagógiai gyakorlatok hálózatos rendszerré szerveződnek. Itt kapcsolódnak össze az oktatási intézmények, civil szervezetek, állatorvosok, szakemberek és helyi közösségek. Az összehasonlító elemzés alapján a fenntartható működés egyik feltétele éppen az, hogy a pedagógiai működés ne maradjon izolált intézményi gyakorlat,

hanem együttműködési keretek, minősítési rendszerek, képzési csatornák és programinfrastruktúrák támogassák. Magyarország erőssége különösen ezen a szinten jól látható, mivel az országos programok és intézményi címrendszerek már most is erős skálázási potenciált képviselnek.

Az ötödik réteg a társadalmi hatás és a visszacsatolás rendszere, amely a modell hosszú távú fenntarthatóságát biztosítja. Ide tartoznak a részvételi adatok, az elérési mutatók, a nyilvános aktivitások, valamint fokozatosan az attitűd-, tudás- és viselkedésszindikátorok is. Ez a réteg teszi lehetővé, hogy a nagyléptékű programok hatása a kommunikációs szinten túl értékelhető és fejleszthető formában jelenjen meg. A modell ebben az értelemben ciklikus: a társadalmi hatásból származó visszacsatolás újra formálja a pedagógiai működést, az intézményi skálázást, és közvetve a normatív és szakpolitikai fejlesztéseket is.

Összességében tudományos és szakpolitikai szempontból az Állatbarát Nevelés Modell legnagyobb értéke az, hogy egyetlen keretben kapcsolja össze a jogi legitimációt, a kapcsolati-erkölcsi tanulást, a pedagógiai működést, az intézményi hálózatosodást és a mérhető társadalmi hatást.

8. ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS: ERŐSSÉGEK, HIÁNYOK ÉS ÁTVEHETŐ ELEMEL

Az összehasonlító elemzés alapján a vizsgált országok eltérő belépési pontokból jutnak el ugyanahhoz a stratégiai célhoz: az állatokkal kapcsolatos felelős társadalmi magatartás megerősítéséhez. Az európai példák jellemzően a normatív keretek és a civil pedagógiai infrastruktúrák kombinációira épülnek (például Ausztria, Spanyolország, Hollandia, Olaszország), az ázsiai példák az intézményi és kormányzati szervezethez különböző formákat mutatják (például Japán, Szingapúr, Tajvan, Hongkong), míg az amerikai példákban a jogi minimumok és a programszintű innovációk együttműködése rajzolódik ki (például New York, Ontario). A latin-amerikai minta (Brazília) ehhez egy további dimenziót ad: az állatvédelmi edukáció közpolitikai-programvégrehajtási és adatvezérelt koordinációs keretbe ágyazható.

A különbségek ellenére több közös szerkezeti elem jól azonosítható. Ilyen a jogi vagy szakpolitikai „horgony”, az implementációt támogató köztes intézményi réteg (civil szervezet, állami ügynökség, egyetem, ombudsmani/testületi struktúra), az iskolai gyakorlatba illeszthető standardizált pedagógiai eszközkészlet, valamint a tanárokat támogató folyamatos szakmai háttér. Azokban a rendszerekben, ahol ezekhez mérési és visszacsatolási elemek is kapcsolódnak, az állatvédelem-pedagógia nagyobb eséllyel válik fenntartható közpolitikai komponenssé.

Magyarország ebben a mezőnyben erős pozícióval rendelkezik, sajátos erősségprofillal. A jogi alap, a kormányzati koordináció, a közfeladati háttérintézmény, az egyetemi módszertan, az országos programinfrastruktúra (Állatvédelmi Témahét), az intézményi címrendszer és az akkreditált képzési útvonal együttes jelenléte nemzetközi összevetésben ritka konfiguráció. Világszinten a magyar modell kiemelkedését elsősorban az adja, hogy a rendszer több, más országokban külön-külön megjelenő elemet egyetlen, egymásra épülő ökoszisztémában kapcsol össze. A következő fejlesztési szint ezért már kevésbé létrehozási, inkább standardizálási és mérési kérdés.

9. FEJLESZTÉSI JAVASLATOK A MAGYAR MODELL MODERNIZÁLÁSÁHOZ

Első fejlesztési prioritásként indokolt egy országos szintű állatbarát nevelési kimeneti keretrendszer kialakítása. Ez a megoldás nem szükségképpen önálló tantárgyi struktúra létrehozását jelenti, hanem olyan korsortály-specifikus minimumkimenetek meghatározását, amelyek az óvodától a középiskoláig kijelölik a biztonságos viselkedés, a felelős gondoskodás, a jogi alapismeretek és az állampolgári felelősség fejlesztési céljait. A nemzetközi összehasonlítás alapján e megközelítés megfelelően

illeszthető a magyar köznevelési rendszer meglévő intézményi struktúráihoz és tantervi logikájához.

Második fejlesztési javaslatként egy egységes állatvédelem-pedagógiai erőforrásközpont létrehozása indokolt a pedagógusok szakmai támogatása érdekében. Az erőforrásközpont funkcionálisan magában foglalhatna óraterveket, rövid módszertani útmutatókat, értékelési eszközöket, szülői tájékoztató anyagokat és intézményi mintaprogramokat. A rendszer hatékonyságának kulcsfeltétele a szakmai hitelesség és a pedagógiai gyakorlatban való gyors, alacsony belépési küszöbű alkalmazhatóság együttes biztosítása.

Harmadik javaslatként az Állatbarát pályázati rendszer és az Állatvédelmi Témahét program közötti strukturáltabb adatkapcsolat és indikátoralapú összehangolás kialakítása szükséges. Egy közös indikátorkeret alkalmazásával az országos szintű hatások pontosabban nyomon követhetők, a programok eredményei pedig módszertanilag összehasonlíthatóbbá válnának. Ez az intézkedés érdemben hozzájárulhat a közpolitikai tervezés megalapozottságának és a szakmai kommunikáció transzparenciájának javításához.

Negyedik fejlesztési irányként célszerű a menhelyek, állatotthonok és állatvédelmi központok pedagógiai tanulási térként történő formálisabb elismerése és integrálása. A nemzetközi tapasztalatok arra utalnak, hogy az élményalapú, valós intézményi környezetben megvalósuló tanulási helyzetek különösen erős attitűdformáló és proszociális hatással rendelkezhetnek. A magyarországi implementáció e tekintetben helyi partnerségi hálózatokra, egységes szakmai protollokokra és gyermekvédelmi-biztonsági standardokra építve valósítható meg fenntartható módon.

Ötödik fejlesztési javaslatként a kutatási és értékelési komponens módszertani megerősítése szükséges. A hazai programrendszer jelenlegi kiterjedtsége már lehetővé teszi pilotvizsgálatok, longitudinális mérések és intézményi szintű összehasonlító elemzések elindítását. A tudományos validáció megerősítése akadémiai szempontból releváns, valamint a szakpolitikai fenntarthatóság, a programok legitimációja és a hosszú távú finanszírozhatóság szempontjából is alapvető jelentőségű.

10. KÖVETKEZTETÉSEK

Az elemzés összegző következtetése szerint az állatvédelem-pedagógia és az állatbarát nevelés hosszú távú, fenntartható fejlődéséhez három feltétel együttes fennállása szükséges: (1) a normatív és közpolitikai legitimáció biztosítása, (2) a pedagógiai gyakorlatban közvetlenül alkalmazható eszközkészlet rendelkezésre állása, valamint (3) az intézményi szintű skálázást és adaptációt támogató mechanizmusok működése. A vizsgált országok eltérő hangsúlyokkal és eltérő intézményi konfigurációkban valósítják meg e feltételeket, ugyanakkor működésük mögött azonosítható egy közös szerkezeti logika. Ennek alapján a terület nem elszigetelt, kampányszerű intervenciók összességéeként, hanem társadalmi tanulási rendszerként értelmezhető.

Magyarország ebben a nemzetközi összehasonlításban kedvező kiinduló feltételekkel rendelkezik. Az állatvédelmi szabályozás oktatási beágyazottsága, az Állatvédelmi Témahét országos lefedettsége, az Állatbarát pályázati rendszer, valamint az akkreditált képzési programok együttesen olyan fejlesztési infrastruktúrát képeznek, amely stabil alapot teremthet a további intézményesüléshez. A következő fejlesztési szakasz stratégiai feladata a komponensek koherensebb, mérhetőbb és hosszú távon fenntartható rendszerbe szervezése. A tanulmányban javasolt Állatbarát Nevelés Modell a stratégiai feladathoz kínál tudományosan megalapozott és gyakorlati alkalmazásra is alkalmas értelmezési keretet. A modell egyik fő erőssége, hogy egyaránt lefordítható szakpolitikai, pedagógiai és kutatómódszertani nyelvre, ezáltal elősegíti a különböző szereplők közötti fogalmi és operatív

összehangolást. A tulajdonsága teszi alkalmassá arra, hogy a magyar állatvédelem-pedagógia intézményesülésének következő szakaszában közös referenciakeretként szolgáljon.

BIBLIOGRÁFIA

1. AFCD (n. d.) Animal Welfare (https://www.pets.gov.hk/english/animal_health_and_welfare/animal_welfare.html) [2026. 02. 24.]
2. Animal and Veterinary Service (AVS) (2025) Educational resources. (<https://avs.nparks.gov.sg/outreach/school-programmes/educational-resources/>) [2026. 02. 24.]
3. Animal Welfare Institute (n. d.) Humane Education. (<https://awionline.org/content/humane-education>) [2026. 02. 24.]
4. Állatorvostudományi Egyetem Budapest (n. d.) Állatvédelmi Központ. (<https://univet.hu/hu/egyetem/szervezeti-egysegek/allatvedelmi-jogi-elemzo-es-modszerintai-kozpont/>) [2026. 02. 24.]
5. Állatorvostudományi Egyetem Budapest (2025) Újabb mérföldkő az állatvédelem és az oktatás terén: ismét rekordszámú, 553 intézmény kapja meg az „állatbarát” címet. (<https://univet.hu/hu/2025/06/ujabb-merfoldko-az-allatvedelem-es-az-oktatas-teren-ismet-rekordszamu-553-intezmeny-kapja-meg-az-allatbarat-cimet/>) [2026. 02. 24.]
6. Állatvédelem gyerekeknek (n. d.) Projektek. (<https://allatvedelemgyerekeknek.hu/projektek/>) [2026. 02. 24.]
7. Állatvédelem-pedagógia (n. d.) Állatvédelem-pedagógia® | Szülőknek és pedagógusoknak. (<https://allatvedelempedagogia.hu>) [2026. 02. 24.]
8. Állatvédelmi Témahét (2026) Másfélszer sétálták körbe az Egyenlítő a magyar gyerekek az állatokért – Rekordszámokkal zárult az Állatvédelmi Témahét. (<https://allatvedelemtemahet.hu/hirek/457-hatodik-alkalommal-csatlakozhattak-az-isolak-es-ovodak-az-allatvedelmi-temahethez>) [2026. 02. 24.]
9. Bundesministerium für Bildung (2018) „Tierschutz macht Schule” bietet gratis Unterrichtsmaterialien an! (<https://www.bmb.gv.at/Themen/schule/schulpraxis/pwi/pa/tsms.html>) [2026. 02. 24.]
10. Bundesministerium für Gesundheit und Frauen (2016) „Reichweite des Vereins „Tierschutz macht Schule“. Wirkungsmonitoring in Österreich. (<https://wirkungsmonitoring.gv.at/kennzahl-detail/reichweite-des-vereinstierschutz-macht-schule-6282-112/>) [2026. 02. 24.]
11. Boletín Oficial del Estado (BOE) (2023) Ley 7/2023, de 28 de marzo, de protección de los derechos y el bienestar de los animales (BOE-A-2023-7936). Art. 2, Art. 18, Art. 19, Art. 20, Art. 33.
12. Câmara dos Deputados (2025) Decreto nº 12.439, de 17 de abril de 2025 – Publicação Original (Legislação Informatizada).
13. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union (2016) Official Journal of the European Union, C 202, 7 June, art. 13.
14. Dierenbescherming (n. d.) In actie komen. (<https://www.dierenbescherming.nl/wat-wij-doen/onderwijs/lesmateriaal-basisonderwijs>) [2026. 02. 24.]
15. Education Bureau (2021) SPCA Teacher's Seminar. (https://www.edb.gov.hk/attachment/tc/curriculum-development/major-level-of-edu/life-wide-learning/teacher-professional-development/CDI020211339_SPCA.Talk.for.SS.pdf) [2026. 02. 24.]
16. European Commission (n. d.) Animal welfare. https://food.ec.europa.eu/animals/animal-welfare_en [2026.02.24.]
17. Gazzetta Ufficiale (2019) Legge 20 agosto 2019, n. 92. Introduzione dell'insegnamento scolastico dell'educazione civica (GU Serie Generale n.195, 21.08.2019)
18. Gazzetta Ufficiale (2022) Legge costituzionale 11 febbraio 2022, n. 1. Modifiche agli articoli 9 e 41 della Costituzione in materia di tutela dell'ambiente (GU Serie Generale n.44, 22.02.2022).
19. Indira Gandhi National Open University (IGNOU) (n. d.) Post Graduate Diploma in Animal Welfare (PGDAW). <https://www.ignou.ac.in/schools/programme/PGDAW> [2026.02.24.]
20. K-12 Education Administration, Ministry of Education (2019) Incorporating Animal Protection Materials into the 12-Year Basic Education. <https://www.k12ea.gov.tw/En/News/NewsDetail?filter=7821A902-03A9-43A3-AE37-3E172B0A2A92&id=ea37b304-a89c-4cd3-a19b-c33c840cd4ae> [2026.02.24.]
21. LAV (n. d.) LAV e Ministero dell'Istruzione e del Merito. <https://piccoleimpronte.lav.it/lav-e-ministero-istruzione> [2026.02.24.]
22. Ministério do Meio Ambiente e Mudança do Clima (MMA) (n. d.) SinPatinhas. <https://www.gov.br/mma/pt-br/composicao/sbio/dpda/programas-e-projetos/sinpatinhas> [2026.02.24.]
23. Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT) (2024) [Notice on animal keeping in schools]. https://www.mext.go.jp/content/20240912-mxt_kyoiku02-100002611_001.pdf [2026.02.24.]
24. Ministry of Justice, Japan (n. d.) Act on Welfare and Management of Animals (Act No. 105 of 1973) Japanese Law Translation Database System <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3798/en> [2026.02.24.]
25. Ministry of Justice, Republic of China (Taiwan) (n. d.) Animal Protection Act Article 4.
26. Nakajima Y (2017) Comparing the Effect of Animal-Rearing Education in Japan with Conventional Animal-Assisted Education, *Frontiers in Veterinary Science* 4, pp. 1–15, DOI: <https://doi.org/10.3389/fvets.2017.00085>
27. New York State Senate (n. d.) Education Law §809.
28. Ontario SPCA and Humane Society (n. d.) AnimalSmart™. <https://ontariospca.ca/services/animalsmart/> [2026.02.24.]
29. Pädagogische Hochschule Steiermark (n. d.) Tierschutz macht Schule (Hochschullehrgang). <https://www.phst.at/fortbildung-beratung/weiterbildung/hochschullehrgaenge/tierschutz-macht-schule/> [2026.02.24.]
30. Pannon Egyetem (n. d.) Állatvédelem-pedagógiai módszerek szakirányú továbbképzési szak <https://tk.htk.uni-pannon.hu/kepzesek/szakiranyu-pedagogiai-tovabbkepzesek/allatvedelem-pedagogiai-modszerak-szakiranyu-tovabbkepzesi-szak> [2026.02.24.]
31. SPCA (Hong Kong) (2023) Humane Education Package; Education Talks & Tours. <https://www.sPCA.org.hk/what-we-do/outreach/education/humane-education-package/> [2026.02.24.]

HEDVIG DÓRA KOSKA⁴

Comparative Analysis of the International and Hungarian Practices of Animal Protection Pedagogy and Animal-Friendly Education

Összehasonlító elemzés az állatvédelem-pedagógia és az állatbarát nevelés nemzetközi és hazai gyakorlatáról

ABSZTRAKT

A tanulmány célkitűzése az állatvédelem-pedagógia és az állatbarát nevelés nemzetközi modelljeinek összehasonlító elemzése. A vizsgálat középpontjában annak feltárása áll, hogy az egyes országok milyen jogi, intézményi és pedagógiai mechanizmusok révén integrálják az állatjóléti és állatvédelmi szemléletet az oktatási rendszerekbe. Az elemzett minta európai, ázsiai és amerikai példákat egyaránt magában foglal, amelyek a magyarországi helyzettel összevetve kerülnek értelmezésre.

Az összehasonlító elemzés eredményei alapján a vizsgált modellek három meghatározó dimenzió mentén rendezhetők: (1) a jogi és közpolitikai beágyazottság, (2) a pedagógiai eszközrendszer és a pedagógusok szakmai támogatása, valamint (3) a közösségi részvételre épülő szemléletformálási gyakorlatok. A magyar modell erősségeként azonosítható a jogi szabályozási háttér és a nagyléptékű programinfrastruktúra együttes megléte. Ugyanakkor fejlesztési prioritásként jelenik meg a korosztály-specifikus tanulási kimenetek pontosabb standardizálása, továbbá egy országos szintű, egységes hatásmérési keretrendszer kialakítása.

A tanulmány önálló tudományos hozzájárulása az „Állatbarát Nevelés Modell” kidolgozása, amely integrált keretben írja le a normatív, pedagógiai, kapcsolati, intézményi és társadalmi szintek összefüggésrendszerét. A modell egyaránt alkalmazható szakpolitikai tervezés, pedagógiai programfejlesztés és kutatómódszertani operacionalizálás céljaira, így alkalmas értelmezési keretet nyújt a magyar állatvédelem-pedagógia következő fejlesztési szakaszához is.

Kulcsszavak: állatvédelem-pedagógia; állatbarát nevelés; állatjólét; összehasonlító elemzés; oktatási rendszer

ABSTRACT

The aim of this study is to provide a comparative analysis of the international models of animal protection pedagogy and animal-friendly education. The focus of the investigation is to explore the

⁴ dr. állatorvos, közgazdász, kriminológus, PhD hallgató, Neumann János Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskolája (e-mail: koska.hedvig.dora@univet.hu)

legal, institutional, and pedagogical mechanisms through which different countries integrate animal welfare and animal protection perspectives into their educational systems. The sample analyzed includes European, Asian, and American examples, which are interpreted in comparison with the Hungarian context.

Based on the findings of the comparative analysis, the examined models can be organized along three key dimensions: (1) legal and public policy embeddedness, (2) the pedagogical toolkit and the professional support provided to teachers, and (3) awareness-raising practices built on community participation. A major strength of the Hungarian model is the combined presence of a legal regulatory background and a large-scale program infrastructure. At the same time, key development priorities include the more precise standardization of age-specific learning outcomes and the establishment of a nationwide, unified impact assessment framework.

The study's original scientific contribution is the development of the "Animal-Friendly Education Model," which describes, within an integrated framework, the interrelationships among normative, pedagogical, relational, institutional, and social levels. The model can be applied to public policy planning, pedagogical program development, and the operationalization of research methodology, and thus provides an appropriate interpretive framework for the next phase of development in Hungarian animal protection pedagogy.

Keywords: animal protection pedagogy; animal-friendly education; animal welfare; comparative analysis; educational system

1. INTRODUCTION AND CONCEPTUAL FRAMEWORK

In recent years, the concepts of animal protection pedagogy and animal-friendly education have become increasingly prominent at the intersection of educational science, animal welfare, and public policy discourse. The two terms partly refer to the same semantic domain, while at the same time fulfilling different functional and communicative roles. Within the interpretive framework of the present study, animal protection pedagogy denotes a consciously planned, methodologically grounded, and reflective educational practice, whereas animal-friendly education can be interpreted as an accessible framework for shaping attitudes at the social and institutional levels with regard to responsible attitudes and forms of behaviour related to animals.

The distinction between the two concepts is primarily analytical. The term animal protection pedagogy can be aligned more precisely with the language of training, accreditation, and research methodology; it is therefore particularly suitable for defining professional standards, competencies, and development criteria. By contrast, the expression animal-friendly education has a stronger communicative and community-organizing function and is therefore particularly effective in the context of institutional cooperation, parental involvement, and raising social awareness.

Based on the international literature,⁵ education related to animals can be understood as a complex phenomenon that can be captured along at least four interrelated dimensions. The first is the ethical-empathic dimension, which supports the internalization of the norms of care, compassion, and responsible engagement. The second is the legal and public policy dimension, which is related to the regulatory environment of animal protection, its institutional implementation, and its embeddedness in public policy. The third is the health and ecological dimension, which highlights the interconnections among animal welfare, public health, and environmental sustainability. The fourth is the pedagogical and community action dimension, which is aimed at promoting participation, prosocial forms of behaviour, and lasting behavioural change.

5 European Commission, n.d.; Animal Welfare Institute, n.d.; Nakajima, 2017.

In Hungary, particular emphasis should be placed on the preventive approach. The way animals are treated can be interpreted as an important indicator of early socialization, self-regulation, empathy, and responsibility. Accordingly, animal protection pedagogy cannot be reduced to the issue of animal welfare alone; it also has relevance for child protection, community development, and social transformation.

2. METHODOLOGY AND COMPARATIVE FRAMEWORK

The study was designed as a qualitative comparative study based on document analysis. The primary method applied was the targeted analysis of normative and institutional documents, within the framework of which legislation, official governmental and ministerial platforms, as well as programme documents of civil society organizations and educational institutions, were examined. As a secondary method, a synthetic analysis of open-access scientific publications and university publications was used to support the development of the interpretive framework for the international and Hungarian models. The primary consideration in source selection was to ensure that the normative, institutional, and pedagogical dimensions of the phenomenon under investigation could be analysed simultaneously and in relation to one another.

The comparative analysis was conducted along four main objectives. The investigation covered (1) the explicit nature of legal embeddedness, (2) the availability of an institutionalized pedagogical toolkit, (3) the role of community and civil participation, and (4) the extent of measurability and feedback mechanisms. This analytical framework made it possible to translate differing national and institutional governance logics into a common interpretive language and thereby render them comparable.

The geographical sample was purposively selected and is therefore not representative. The inclusion of European countries was justified by the fact that they represent different regulatory models and civil-pedagogical approaches; the Asian examples make visible different configurations of legal embeddedness, governmental capacity development, professionalism, and institutional infrastructure; while the American cases primarily provide an appropriate basis for analysing the relationship between minimum legal standards and programme-level innovations.

3. EUROPEAN PATTERNS: NORMATIVE FRAMEWORKS AND PEDAGOGICAL BRIDGES

The comparative European analysis is based on the premise that animal welfare constitutes a horizontally significant public policy field within the regulatory system of the European Union. Relevant documents of the European Commission likewise indicate that considerable differences may still persist between objectives set at the EU level and implementation at the Member State level. These implementation asymmetries make it particularly relevant to examine the role of pedagogical and awareness-raising tools, as these may function as mediating mechanisms between normative expectations and social practice.⁶

The primary normative reference point for the European section is Article 13 TFEU, which recognizes animals as sentient beings and requires animal welfare requirements to be taken into account in the formulation and implementation of certain Union policies. Within the interpretive framework of the present study, this provision is of particular importance because it provides a legal-theoretical and public policy foundation on which the educational integration of animal welfare considerations and the institutionalization of awareness-raising can be consistently built.⁷

The Austrian example is of particular importance from the perspective of animal protection pedagogy,

⁶ European Commission, n.d.

⁷ Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union, OJ C 202, 2016, art. 13.

since Section 2 of the Tierschutzgesetz (Animal Protection Act) explicitly defines the dissemination of knowledge on animal protection and the strengthening of public understanding of animal protection – especially among young people – as a public responsibility. The “Tierschutz macht Schule” initiative presented on the website of the federal education authority explicitly refers to this legal basis and transforms institutional arrangements into pedagogical infrastructure: it offers teaching materials intended for schools and other educational settings, continuing professional development for teachers, external expert support, and project-based implementation.⁸ From an impact-monitoring perspective, it is particularly valuable that, within the Austrian Wirkungsmonitoring system, indicators and target values are assigned to the programme (for example, the proportion of participating schools).⁹

The institutional embeddedness of teacher education is likewise worth highlighting. According to the programme description, the Pädagogische Hochschule Steiermark is built on the integration of subject-specific knowledge (animal behaviour and needs), practical experience acquisition (external practice placements), and experiential pedagogical processing, and it provides a pedagogical qualification focused on application in teaching. The programme emphasizes project-, action-, and task-oriented learning organization, which can be directly linked to the competence-based and inter-institutional approach of animal protection pedagogy.¹⁰

In the case of the Netherlands, the emphasis is less on centrally prescribed educational obligations and much more on a highly developed and professionally organized civil pedagogical infrastructure. The age-specific teaching materials offered by Dierenbescherming facilitate institutional adaptation and rapid integration into pedagogical practice. The Dutch model therefore illustrates well that scalability can be ensured not only through state regulation, but also through civil-society-initiated yet professionally standardized pedagogical toolkits.¹¹

From the perspective of animal protection pedagogy, Italy constitutes a hybrid model in which the legal framework is provided at the national level, while pedagogical operationalization is implemented largely through civil mediation. The national framework includes the reintroduction of civic education (educazione civica) into public education in 2019 (Legge 92/2019), as well as the 2022 constitutional amendment, which elevated state regulation of animal protection to the level of Article 9 of the Constitution.¹² The relevance of the Spanish model from the perspective of animal protection pedagogy lies in the fact that the educational and awareness-raising dimension is translated into concrete obligations in both the implementation and planning chapters. Territorial animal protection programmes are required to include public awareness-raising as a mandatory content element, as well as the incorporation of educational, training, and awareness-raising measures against animal cruelty and abandonment; in addition, the law requires the definition of evaluation tools, qualitative and quantitative indicators related to the programmes, as well as the public disclosure of the results.¹³ One of the strongest provisions of the Spanish law from the perspective of animal protection pedagogy is Article 33(5), which states that the educational authorities must promote values education aimed at fostering respect for animals as sentient beings and must incorporate knowledge related to animal protection into curricula and vocational education and training.¹⁴

8 Bundesministerium für Bildung (2018)

9 Bundesministerium für Gesundheit und Frauen (2016)

10 Pädagogische Hochschule Steiermark (2026)

11 Dierenbescherming, n.d.

12 Gazzetta Ufficiale, 2019; Gazzetta Ufficiale, 2022; LAV, n.d.

13 Boletín Oficial del Estado (BOE), 2023

14 Boletín Oficial del Estado (BOE), 2023

4. ASIAN PATTERNS: SCHOOL EMBEDDEDNESS, GOVERNMENTAL RESOURCES, AND PROFESSIONALIZATION

Among the Asian examples examined, Japan is of particular importance because education related to animals appears simultaneously as a legal objective, an administrative responsibility, and an institutionalized school practice. In the English translation of the Act on Welfare and Management of Animals, Article 1 links the purpose of the legislation to strengthening the social culture of animal protection, fostering “respect for life,” and shaping attitudes related to community coexistence.¹⁵

Its integration at the school level is made particularly visible by documents issued by the Japanese educational administration. The MEXT professional material on keeping animals at school links the care of animals to the life-environment studies content of the early primary school age group and formulates as a pedagogical objective that pupils should recognize the vital characteristics of living beings, develop an attachment to the living world, and acquire the practice of caregiving.¹⁶

Nakajima’s work is of key importance to the scholarly interpretation of the Japanese experience. The author distinguishes the Japanese model of animal-rearing education from classical animal-assisted education by placing the focus on “learning through caring”: at the centre of the learning process are the care of the animal, the assumption of responsibility, and everyday caregiving practice. According to Nakajima’s analysis, one of the distinctive features of the Japanese model is that animal keeping is integrated into formal education, and that empathy, prosocial behaviour, and the development of responsibility toward living beings play a prominent role in its pedagogical impact mechanism.¹⁷

From the perspective of animal protection pedagogy, Singapore offers an institutionalized model in which the central animal protection authority performs regulatory, community, and educational functions alike. The Animal & Veterinary Service (AVS) offers openly accessible, free school programmes and teaching materials intended for classroom use.¹⁸

India provides an example relevant to animal protection pedagogy in which animal welfare knowledge appears within a higher education, postgraduate framework built on a nationwide open and distance learning infrastructure. The PGDAW programme of IGNOU (Indira Gandhi National Open University) institutionally establishes the multidisciplinary nature of animal welfare education and identifies, among its educational objectives, not only science-based instruction but also capacity building for socially responsible decision-making.¹⁹

In Taiwan, legal regulation assigns a specific educational task to animal protection governance and links it to the public education system. Article 4 of Taiwan’s Animal Protection Act requires the establishment of a central body in which experts, researchers, relevant authorities, and legitimate civil animal protection organizations jointly participate in the development of animal protection policies, educational materials, and animal welfare indicators. Article 4-1 further reinforces this by requiring all levels of public authority to disseminate knowledge of animal ethics and animal protection law and to integrate these into the curricular framework of 12-year basic education.²⁰

¹⁵ Ministry of Justice, Japan, n.d.

¹⁶ Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT), 2024

¹⁷ Nakajima, 2017.

¹⁸ Animal and Veterinary Service (AVS), 2025.

¹⁹ Indira Gandhi National Open University (IGNOU), n.d.

²⁰ Ministry of Justice, Republic of China (Taiwan), n.d.

The central normative direction can also be traced in public education. In 2019, Taiwan's Ministry of Education officially announced that, following the legislative amendments, it had established a dedicated expert working group to develop animal protection teaching materials and to integrate age-specific materials into the curriculum of 12-year basic education. Local implementation is even more tangible: the task description of the Taipei City Animal Protection Office identifies education for responsible pet ownership and support for "life education" as institutional functions, while the 2025 programme of the Taichung City Animal Protection and Health Inspection Office provides direct support for teachers through seminars and shelter visits aimed at integrating animal protection perspectives into classroom practice. The Taiwanese example thus offers a model for animal protection pedagogy in which central legal authorization, curricular integration, and local institutional pedagogical services operate in a mutually reinforcing manner.²¹

From the perspective of animal protection pedagogy, Hong Kong's strength lies in the parallel operation of governmental and civil-society educational infrastructure. The AFCD operates openly accessible school seminars with age-appropriate modules (for example, a topic tailored to the kindergarten target group and an adoption module designed for the secondary-school level), and on its "Publicity and Education" platform it also offers school seminars, exhibition panels, and audiovisual educational tools for institutional use.²² In parallel with this, the SPCA (HK) developed a standardized "Humane Education Package" that can be used directly by teachers, and also provides age-appropriate school presentations and tours. In the professional materials of the Hong Kong Education Bureau (EDB), the SPCA programmes already appear as part of the school pedagogical environment. Overall, the example of Hong Kong offers an adaptable pattern in which minimum legal standards, administrative awareness-raising, civil-society curriculum development, and school-level implementation can be interpreted as a mutually reinforcing system.²³

5. AMERICAN PATTERNS: LEGAL REQUIREMENTS, HUMANE EDUCATION, AND POPULATION MANAGEMENT

Examples from the American region clearly show that education related to animal protection may take the form of both legal minimum requirements and civil programmes. The Animal Welfare Institute's definition of "humane education" links empathy, care, and environmental responsibility within a single pedagogical framework. This integrated approach is directly related to the concept of animal-friendly education.²⁴

Within the legal dimension, the State of New York is a key reference point in the comparative analysis of animal protection pedagogy, because Section 809 of the Education Law imposes an explicit educational obligation concerning the humane treatment and protection of animals. Under the text currently in force, such instruction is mandatory in elementary schools under public control or supported by public funds, and the law also specifies the minimum content requirements (the role of animals in the order of nature, as well as an approach aimed at preventing the later abandonment of animals and the occurrence of severe cruelty). The implementation-oriented character of the provision is reinforced by the fact that it also allows for cross-curricular integration.²⁵

21 K-12 Education Administration, Ministry of Education, 2019

22 AFCD, n.d.; Education Bureau, 2021

23 SPCA (Hong Kong), 2023

24 Animal Welfare Institute, n.d.

25 New York State Senate, n.d. 809. §

In Canada, the AnimalSmart™ programme operated by the Ontario SPCA and Humane Society can primarily be interpreted as a programme-level good practice developed by a civil-society organization within the comparative framework of animal protection pedagogy. According to the organization's official description, AnimalSmart™ is a humane education programme that fosters empathy, a sense of responsibility, and an approach to responsible animal care among children and young people, while applying a learner-centred approach based on discussion, videos, and activities. The programme is organized by age group, and the thematic modules also indicate curricular links (social-emotional skills, literature, and connections to science and social studies), which is of particular importance from the perspective of institutional adaptation and integration into classroom practice. According to programme-related communications, the teaching materials were developed in cooperation with teachers, include online supplementary resources, and are aligned with Ontario curricular expectations. According to the 2024 institutional summary, the programme reached more than 13,235 students and delivered 603 sessions.²⁶

In Brazil, the educational components are embedded in a state-coordinated programme architecture for population management and public health. Decree No. 12.439/2025 establishes the ProPatinhas programme and the Cadastro Nacional de Animais Domésticos (SinPatinhas) system within a common governance framework, and among the programme's objectives it jointly addresses ethical population management, animal welfare, the prevention of abandonment and hoarding, the reduction of the number of animals living on the streets, and the harmonious coexistence of animals and communities. At the level of principle, the decree also directly links animal protection to the pedagogical dimension by identifying, among the programme's guiding principles, the principle of "educação pelos direitos animais" (education organized around animal rights). This regulatory structure integrates animal protection awareness-raising into the implementation of public policy.²⁷

Another strength of the Brazilian model is the explicit presence of a data-driven public policy logic. The decree sets out the programme's actions in detail: the identification of territorial priorities, the mapping of overpopulation hotspots, the estimation of sterilization needs, microchip implantation, and the linkage of data to the national registry. In addition, implementation takes place within a decentralized, multi-level administrative system of responsibility, and financial accountability is tied to an information and control mechanism built on registry data relating to sterilization and microchip implantation. The official SinPatinhas website also reinforces this logic in the language of public policy when it links the purpose of the system to making animals "visible" and to collecting the data needed for planning welfare policies. This combination provides a strong example of how animal protection awareness-raising can be linked to registry infrastructure and measurable implementation processes.²⁸

6. THE HUNGARIAN CONTEXT: LEGAL FOUNDATIONS, NATIONWIDE PROGRAMMES, AND PROFESSIONAL INSTITUTIONALIZATION

The Hungarian example is particularly strong in the comparative analysis of animal protection pedagogy because the legal, governance, higher education, and institutional-pedagogical levels form a mutually reinforcing system. The purpose clause of the Hungarian Animal Protection Act established at an early stage the strengthening of people's sense of responsibility for the humane treatment of animals, which provides an appropriate normative starting point for awareness-raising and educational functions. Section 43/A(1) of the Animal Protection Act has been in force since 2010 and provides that "education for appropriate behaviour towards animals and for their care, as well as familiarization with

²⁶ Ontario SPCA and Humane Society, n.d.

²⁷ Câmara dos Deputados, 2025

²⁸ Ministério do Meio Ambiente e Mudança do Clima (MMA), n.d.

animals, must be incorporated into general school education, vocational training, and public education activities.”²⁹ This was further reinforced at the governmental level in 2021, when Government Resolution 1991/2021 (XII. 28.) explicitly stipulated the need for public information, education, and awareness-raising.³⁰ Government Resolution 1271/2022 (V. 27.) assigned an institutional coordination function to the animal protection action plan by designating the role of Government Commissioner.³¹ A further distinctive feature of the Hungarian model is the organized link between the scientific background and practical implementation. Established in 2021, the Animal Protection Law, Analysis and Methodology Centre of the University of Veterinary Medicine defines itself as providing scientific support, through a multidisciplinary approach, for the theory and practice of animal protection, while also supporting governmental decision-making and professionals working in the field.³²

The nationwide Animal Protection Theme Week programme operates under the organization of the Secretariat of the Government Commissioner Responsible for the Development and Implementation of the Animal Protection Action Plan, and according to 2025 communications, it reached more than 480,000 children, while the programme website describes the initiative as the largest animal protection education programme in Europe. The scalability of the system is further reinforced by the fact that the Theme Week platform also includes registration options for institutions, parents, and civil society organizations, and is linked to nationwide free events (for example, teacher roadshows). Based on several years of practice, the Animal Protection Theme Week operates as a high-reach, multi-stakeholder, awareness-raising platform spanning different types of institutions. Programmes of this scale are rare even in the international field, especially when combined with pedagogical content and publicly available activity data. A defining feature of the programme is its action-oriented community engagement component. The nationwide challenges and performance data appearing in public reports indicate that the programme is capable of transforming awareness-raising into a community practice and, to some extent, into measurable activity. From a pedagogical perspective, this is particularly valuable because it supports the practical application of learned norms.³³

From the perspective of institutional embeddedness, particular note should be taken of the “Animal Protection and Animal-Friendly Educational Institutions” application scheme, in which submissions are evaluated by a panel composed of animal protection and teacher education experts and which comprises documented application cycles across several consecutive years. The 2025 summary of the University of Veterinary Medicine reports 553 institutions awarded the “Animal-Friendly” title, and according to the 2026 call for applications, the scheme is addressed to the following target groups: nurseries, kindergartens, primary schools, special education institutions, secondary schools, and child protection institutions.³⁴

In the dimension of awareness-raising, Hungary has developed several interconnected training channels. The accredited online courses “Fundamentals of Animal Protection Pedagogy” and “Methods of Animal Protection Pedagogy from Nursery to Secondary School” offer teachers a direct methodological entry point.³⁵ The specialized postgraduate programme of the Teacher Training Centre of the University of

29 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről 43/A. §. (1)

30 1991/2021. (XII. 28.) Korm. határozat az állatvédelemmel kapcsolatos intézkedésekről

31 271/2022. (V. 27.) Korm. határozat az állatvédelmi cselekvési terv kidolgozásáért és végrehajtásáért felelős kormánybiztos kinevezéséről és feladatiról

32 Állatorvostudományi Egyetem Budapest, n.d.

33 Állatvédelmi Témahét, 2026.

34 Állatorvostudományi Egyetem Budapest, 2025; Állatvédelem gyerekeknek, n.d.

35 Állatvédelem-pedagógia, n.d.

Pannonia formalizes methods of animal protection pedagogy at the higher education level.³⁶

In international comparison, the Hungarian model stands out because of a complex structural pattern: legally defined objectives, dedicated governmental coordination, university-level methodological instruction, a nationwide programme with mass outreach, an institutional qualification scheme, and a formalized teacher training pathway are all present simultaneously. In several countries, some of these elements function well individually; in the Hungarian case, they can be identified as an interconnected ecosystem.

7. THE ANIMAL-FRIENDLY EDUCATION MODEL

Based on the international comparison, the Animal-Friendly Education Model, which is well suited to the Hungarian context while also describable through an international conceptual vocabulary, can be characterized as a five-layer integrated interpretive framework. The model is based on the assumption that animal protection pedagogy is not a single classroom element, campaign, or awareness-raising event, but rather an institutional ecosystem composed of multiple components, in which the normative background, relational experience, pedagogical functioning, institutional networking, and social feedback operate as a mutually reinforcing system. Taken together, these layers ensure scalability, sustainability, and measurability.

Figure 1. The Animal-Friendly Education Model (integrated layered model)
author's own compilation

The first layer of the model is the normative core, which provides legal and ethical legitimacy for animal-friendly education. This includes legally defined objectives, institutional rules, the principles of responsible animal keeping and animal welfare, as well as the safety and organizational frameworks that render pedagogical practice lawful and predictable. This layer ensures that animal protection pedagogy appears as a legitimate public education and community function rather than as a set of occasional initiatives. The second layer is the relational core, which encompasses the practical and emotional dimensions of the relationship between the child and the animal. At this level, the quality of care, empathy, sense of responsibility, and ethical reflection are formed. International examples – particularly the care-centred Japanese approach and several European civil-society programmes – show that this layer plays a key role from the perspective of pedagogical impact: it is here that the everyday behavioural patterns are formed which may later stabilize into law-abiding, responsible, and empathetic conduct. The normative and relational cores together provide the substantive foundation of the model; in their absence, subsequent pedagogical and institutional developments may become merely formal.

36 Pannon Egyetem, n.d.

The third layer is the level of pedagogical functioning, which refers to the didactic and methodological operationalization of animal-friendly education. This includes age-specific objectives, competencies, forms of learning organization, teaching tools, project-based and experiential pedagogical elements, as well as assessment and reflection methods. This ensures that animal protection pedagogy functions both as a value-transmitting narrative and as a concrete pedagogical practice that can be taught and developed.

The fourth layer is institutional scaling, where individual programmes and pedagogical practices are organized into a networked system. It is at this level that educational institutions, civil-society organizations, veterinarians, other professionals, and local communities are interconnected. Based on the comparative analysis, one of the conditions for sustainable operation is precisely that pedagogical functioning should not remain an isolated institutional practice, but should be supported by cooperation frameworks, qualification systems, training channels, and programme infrastructures. Hungary's strength is particularly visible at this level, since nationwide programmes and institutional title schemes already represent strong scaling potential.

The fifth layer is the system of social impact and feedback, which ensures the long-term sustainability of the model. This includes participation data, reach indicators, public activities, and, progressively, indicators of attitudes, knowledge, and behaviour as well. This layer makes it possible for the impact of large-scale programmes to appear in a form that can be evaluated and developed beyond the level of communication alone. In this sense, the model is cyclical: feedback derived from social impact reshapes pedagogical functioning, institutional scaling, and indirectly normative and public policy developments as well.

Overall, from both a scientific and a public policy perspective, the greatest value of the Animal-Friendly Education Model lies in the fact that it brings together, within a single framework, legal legitimacy, relational and moral learning, pedagogical functioning, institutional networking, and measurable social impact.

8. COMPARATIVE ANALYSIS: STRENGTHS, GAPS, AND TRANSFERABLE ELEMENTS

Based on the comparative analysis, the countries examined reach the same strategic objective from different points of entry: the strengthening of responsible social behaviour in relation to animals. The European examples typically build on combinations of normative frameworks and civil-society pedagogical infrastructures (for example, Austria, Spain, the Netherlands, and Italy), the Asian examples show different forms of institutional and governmental organization (for example, Japan, Singapore, Taiwan, and Hong Kong), while in the American examples the interaction between legal minimum standards and programme-level innovations becomes visible (for example, New York and Ontario). The Latin American example (Brazil) adds a further dimension to this: animal protection education can be embedded in a public-policy implementation framework and a data-driven coordination framework. Despite these differences, several common structural elements can be clearly identified. These include a legal or public policy “anchor”, an intermediate institutional layer supporting implementation (civil-society organization, state agency, university, or ombudsman/body structure), a standardized set of pedagogical tools that can be integrated into school practice, and continuous professional support for teachers. In systems where these are also linked to measurement and feedback elements, animal protection pedagogy is more likely to become a sustainable component of public policy.

Hungary holds a strong position within this field, with a distinctive strength profile. The combined presence of a legal foundation, governmental coordination, a background institution with public

responsibilities, university-level methodology, nationwide programme infrastructure (Animal Protection Theme Week), an institutional title scheme, and an accredited training pathway constitutes a configuration that is rare in international comparison. At the global level, what makes the Hungarian model stand out above all is that it brings together, within a single integrated ecosystem, several elements that appear separately in other countries. The next stage of development is therefore less a matter of establishment and more a matter of standardization and measurement.

9. DEVELOPMENT PROPOSALS FOR THE MODERNIZATION OF THE HUNGARIAN MODEL

As a first development priority, it is justified to establish a nationwide outcome framework for animal-friendly education. This solution does not necessarily imply the creation of a separate subject structure, but rather the definition of age-specific minimum outcomes that designate, from kindergarten to secondary school, the developmental objectives related to safe behaviour, responsible care, basic legal knowledge, and civic responsibility. Based on the international comparison, this approach can be appropriately aligned with the existing institutional structures and curricular logic of the Hungarian public education system.

As a second development proposal, it is justified to establish a unified resource centre for animal protection pedagogy in order to provide professional support for teachers. Functionally, the resource centre could include lesson plans, brief methodological guides, assessment tools, parental information materials, and sample institutional programmes. A key prerequisite for the effectiveness of the system is the combined assurance of professional credibility and rapid, low-threshold applicability in pedagogical practice.

As a third proposal, it is necessary to establish a more structured data linkage and indicator-based alignment between the Animal-Friendly application scheme and the Animal Protection Theme Week programme. By applying a common indicator framework, nationwide effects could be monitored more accurately, and the results of the programmes would become more methodologically comparable. This measure could make a meaningful contribution to improving the soundness of public policy planning and the transparency of professional communication.

As a fourth development direction, it would be advisable to grant more formal recognition to and integration of shelters, animal homes, and animal protection centres as pedagogical learning spaces. International experience suggests that experiential learning situations implemented in real institutional settings may have particularly strong attitude-shaping and prosocial effects. In this respect, sustainable implementation in Hungary could be achieved by building on local partnership networks, uniform professional protocols, and child-protection and safety standards.

As a fifth development proposal, the methodological strengthening of the research and evaluation component is necessary. The current scope of the Hungarian programme system already makes it possible to launch pilot studies, longitudinal measurements, and institution-level comparative analyses. Strengthening scientific validation is relevant from an academic perspective and is also of fundamental importance for public policy sustainability, the legitimacy of programmes, and long-term financial viability.

10. CONCLUSIONS

According to the overall conclusion of the analysis, the long-term, sustainable development of animal protection pedagogy and animal-friendly education requires the simultaneous presence of three conditions: (1) the provision of normative and public policy legitimacy, (2) the availability of a toolkit that can be directly applied in pedagogical practice, and (3) the operation of mechanisms supporting institutional-level scaling and adaptation. The countries examined implement these conditions with different emphases and in different institutional configurations; at the same time, a common structural logic can be identified behind their functioning. On this basis, the field can be interpreted not as a set of isolated, campaign-like interventions, but as a system of social learning.

Hungary has favourable starting conditions in this international comparison. The educational embeddedness of animal protection regulation, the nationwide coverage of the Animal Protection Theme Week, the Animal-Friendly application scheme, and the accredited training programmes together constitute a development infrastructure that can provide a stable foundation for further institutionalization. The strategic task of the next development phase is to organize these components into a more coherent, more measurable, and more sustainable long-term system.

The Animal-Friendly Education Model proposed in this study offers a scientifically grounded interpretive framework suited to this strategic task and suitable for practical application. One of the model's main strengths is that it can be articulated in public policy, pedagogical, and research methodological terms alike, thereby facilitating conceptual and operational alignment among different stakeholders. This feature makes it suitable to serve as a common reference framework in the next phase of the institutionalization of Hungarian animal protection pedagogy.

BIBLIOGRAPHY

1. AFCD (n. d.) Animal Welfare (https://www.pets.gov.hk/english/animal_health_and_welfare/animal_welfare.html) [2026. 02. 24.]
2. Animal and Veterinary Service (AVS) (2025) Educational resources. (<https://avs.nparks.gov.sg/outreach/school-programmes/educational-resources/>) [2026. 02. 24.]
3. Animal Welfare Institute (n. d.) Humane Education. (<https://awionline.org/content/humane-education>) [2026. 02. 24.]
4. Állatorvostudományi Egyetem Budapest (n. d.) Állatvédelmi Központ. (<https://univet.hu/hu/egyetem/szervezeti-egysegek/allatvedelmi-jogi-elemzo-es-modszer-tani-kozpont/>) [2026. 02. 24.]
5. Állatorvostudományi Egyetem Budapest (2025) Újabb mérföldkő az állatvédelem és az oktatás terén: ismét rekordszámú, 553 intézmény kapja meg az „állatbarát” címet. (<https://univet.hu/hu/2025/06/ujabb-merfoldko-az-allatvedelem-es-az-oktatas-teren-ismet-rekordszamu-553-intezmeny-kapja-meg-az-allatbarat-cimet/>) [2026. 02. 24.]
6. Állatvédelem gyerekeknek (n. d.) Projektek. (<https://allatvedelemgyerekeknek.hu/projektek/>) [2026. 02. 24.]
7. Állatvédelem-pedagógia (n. d.) Állatvédelem-pedagógia® | Szülőknek és pedagógusoknak. (<https://allatvedelem-pedagogia.hu>) [2026. 02. 24.]
8. Állatvédelmi Témahét (2026) Másfélszer sétálták körbe az Egyenlőt a magyar gyerekek az állatokért – Rekordszámokkal zárult az Állatvédelmi Témahét. (<https://allatvedelemtemahet.hu/hirek/457-hatodik-alkalommal-csatlakozhattak-az-isolak-es-ovodak-az-allatvedelmi-temahet-hez>) [2026. 02. 24.]
9. Bundesministerium für Bildung (2018) „Tierschutz macht Schule” bietet gratis Unterrichtsmaterialien an! (<https://www.bmb.gv.at/Themen/schule/schulpraxis/pwi/pa/tsms.html>) [2026. 02. 24.]
10. Bundesministerium für Gesundheit und Frauen (2016) „Reichweite des Vereins „Tierschutz macht Schule”. Wirkungsmonitoring in Österreich. (<https://wirkungsmonitoring.gv.at/kennzahl-detail/reichweite-des-vereinstierschutz-macht-schule-6282-112/>) [2026. 02. 24.]
11. Boletín Oficial del Estado (BOE) (2023) Ley 7/2023, de 28 de marzo, de protección de los derechos y el bienestar de los animales (BOE-A-2023-7936). Art. 2, Art. 18, Art. 19, Art. 20, Art. 33.
12. Câmara dos Deputados (2025) Decreto nº 12.439, de 17 de abril de 2025 – Publicação Original (Legislação Informatizada).
13. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union (2016) Official Journal of the European Union, C 202, 7 June, art. 13.
14. Dierenbescherming (n. d.) In actie komen. (<https://www.dierenbescherming.nl/wat-wij-doen/onderwijs/lesmateriaal-basisonderwijs>) [2026. 02. 24.]
15. Education Bureau (2021) SPCA Teacher’s Seminar. (https://www.edb.gov.hk/attachment/tc/curriculum-development/major-level-of-edu/life-wide-learning/teacher-professional-development/CDI020211339_SPCA.Talk.for.SS.pdf) [2026. 02. 24.]
16. European Commission (n. d.) Animal welfare. https://food.ec.europa.eu/animals/animal-welfare_en [2026.02.24.]
17. Gazzetta Ufficiale (2019) Legge 20 agosto 2019, n. 92. Introduzione dell’insegnamento scolastico dell’educazione civica (GU Serie Generale n.195, 21.08.2019)
18. Gazzetta Ufficiale (2022) Legge costituzionale 11 febbraio 2022, n. 1. Modifiche agli articoli 9 e 41 della Costituzione in materia di tutela dell’ambiente (GU Serie Generale n.44, 22.02.2022).
19. Indira Gandhi National Open University (IGNOU) (n.d.) Post Graduate Diploma in Animal Welfare (PGDAW). <https://www.ignou.ac.in/schools/programme/PGDAW> [2026.02.24.]
20. K-12 Education Administration, Ministry of Education (2019) Incorporating Animal Protection Materials into the 12-Year Basic Education. <https://www.k12ea.gov.tw/En/News/NewsDetail?filter=7821A902-03A9-4A3A-AE37-3E172B0A2A92&id=ea37b304-a89c-4cd3-a19b-c33c840cd4ae> [2026.02.24.]
21. LAV (n.d.) LAV e Ministero dell’Istruzione e del Merito. <https://piccoleimpronte.lav.it/lav-e-ministero-istruzione> [2026.02.24.]
22. Ministério do Meio Ambiente e Mudança do Clima (MMA) (n.d.) SinPatinhas. <https://www.gov.br/mma/pt-br/composicao/sbio/dpda/programas-e-Projetos/sinpatinhas> [2026.02.24.]
23. Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT) (2024) [Notice on animal keeping in schools]. https://www.mext.go.jp/content/20240912-mxt_kyoiku02-100002611_001.pdf [2026.02.24.]
24. Ministry of Justice, Japan (n.d.) Act on Welfare and Management of Animals (Act No. 105 of 1973) Japanese Law Translation Database System <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3798/en> [2026.02.24.]
25. Ministry of Justice, Republic of China (Taiwan) (n.d.) Animal Protection Act Article 4.
26. Nakajima Y (2017) Comparing the Effect of Animal-Rearing Education in Japan with Conventional Animal-Assisted Education, *Frontiers in Veterinary Science* 4, pp. 1–15, DOI: <https://doi.org/10.3389/fvets.2017.00085>
27. New York State Senate (n.d.) Education Law §809.
28. Ontario SPCA and Humane Society (n.d.) AnimalSmart™. <https://ontariospca.ca/services/animalsmart/> [2026.02.24.]
29. Pädagogische Hochschule Steiermark (n.d.) Tierschutz macht Schule (Hochschullehrgang). <https://www.phst.at/fortbildung-beratung/weiterbildung/hochschullehrgaenge/tierschutz-macht-schule/> [2026.02.24.]
30. Pannon Egyetem (n.d.) Állatvédelem-pedagógiai módszerek szakirányú továbbképzési szak <https://tk.htk.uni-pannon.hu/kepzesek/szakiranyu-pedagogiai-tovabbkepzesek/allatvedelem-pedagogiai-modszer-ek-szakiranyu-tovabbkepzesi-szak> [2026.02.24.]
31. SPCA (Hong Kong) (2023) Humane Education Package: Education Talks & Tours. <https://www.sPCA.org.hk/what-we-do/outreach/education/humane-education-package/> [2026.02.24.]

HARAJKA LÍVIA⁴

Gyermekkori állatbántalmazás - nemzetközi kérdőíves kutatások, prevenciós és terápiás gyakorlatok bemutatása

Childhood cruelty to animals - best practices in international research methods, prevention and treatment

ABSZTRAKT

A gyermekkori állatbántalmazás egyre nagyobb figyelmet kap a pszichológia, a kriminológia és az oktatás területén, mivel korai indikátora lehet pszichés zavaroknak, diszfunkcionális családi mintázatoknak, valamint későbbi erőszakos viselkedésformáknak. Tanulmányom célja e komplex jelenség multidiszciplináris vizsgálata a nemzetközi kutatások és gyakorlatok tükrében. Írásom első részében a gyermekkori állatbántalmazás pszichológiai és szociológiai hátterét, valamint lehetséges következményeit tekintem át. Ezt követően bemutatok nemzetközi szinten alkalmazott kérdőíves mérőeszközöket, valamint különböző terápiás és oktatási programokat.

Kulcsszavak: gyermekkori állatbántalmazás, nemzetközi mérőeszközök, prevenció, intervenció

ABSTRACT

Childhood animal cruelty has increasingly become a focal point of research and practice in the fields of psychology, criminology, and education, as it may serve as an early indicator of psychological disorders, dysfunctional family environments, and later violent behavior patterns. The aim of my study is to provide a multidisciplinary examination of this complex phenomenon by reviewing international assessment tools and empirical research findings. The first part of the study outlines the psychological and social background of childhood animal cruelty as well as its potential consequences. Then internationally applied assessment tools are introduced alongside intervention programs.

Keywords: childhood animal cruelty, international assessment tools, prevention, intervention

⁴ Jogi szakokleveles állatvédelmi szakember, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, liviaharajka@gmail.com

1. A GYERMEK–ÁLLAT KAPCSOLAT

A gyermekek számára a természet nem valami tőlük különálló világ, hanem egy olyan közeg, amelyhez ösztönösen kapcsolódnak. Nyitottan, előítéletektől mentesen szemlélik az őket körülvevő környezetet, és őszinte kíváncsisággal csodálkoznak rá minden élőlényre. "A gyermekek alapvetően minden kultúrában már egészen kicsi koruktól kezdve vonzódnak az állatokhoz, intuitív módon antropomorfizálják őket, számukra az állatok játszótársak, szülők, barátok."⁵

Élénken érdeklődnek a velük kapcsolatos ismeretek iránt, és kíváncsian kutatják a miérteket. Élvezettel vesznek részt olyan tevékenységekben, ahol közvetlen kapcsolatba kerülhetnek állatokkal – legyen az kisállat gondozása, természetben végzett megfigyelés vagy interaktív állatkerti foglalkozás. E közvetlen élmények során elmélyül a gyermekek érzelmi kötődése az állatokhoz, közben pedig a felelősségtudatuk is fejlődik.

A gyermekek és az állatok közötti kapcsolat nem csupán érzelmi kötődést jelent, hanem hatással van a gyermekek pszichoszociális fejlődésére is. A kutatások szerint az állatokkal való interakció hozzájárul a gyermekek érzelmi intelligenciájának, társas készségeinek fejlődéséhez, valamint befolyásolja a későbbi állatokhoz (és emberekhez) való viszonyukat is⁶. Bár a gyermekek és állatok közötti kapcsolat számos pozitív hatással bír, fontos kiemelni, hogy ez a viszony nem minden esetben alakul kedvezően. A negatív viselkedési formák akkor jönnek létre, amikor a gyermekek agresszív vagy erőszakos módon közelítenek az állatokhoz. Az állatbántalmazás gyakran a gyermekek érzelmi problémáira, erőszakos környezetre vagy szociális elszigetelődésre vezethető vissza.

Azok a gyermekek, akik diszfunkcionális családi környezetben nőnek fel, vagy tanúi erőszakos cselekedeteknek, hajlamosabbak arra, hogy az állatokkal szemben is agresszív módon viselkedjenek. Ez pedig nem csupán az állatok jóllétét veszélyezteti, hanem a gyermekek fejlődésére és későbbi társas viselkedésére is hosszú távú hatással lehet.

Ascione meghatározása szerint a gyermekkori állatbántalmazás minden olyan szándékos cselekedet, amely fájdalmat, szenvedést vagy halált okoz egy állatnak, és amely nem balesetből vagy önvédelemből ered.⁷

A gyermekkori állatbántalmazás fontos indikátora lehet annak, hogy a gyermek pszichés vagy szociális fejlődésében problémák állnak fenn. Az empátia hiányára utalhat, ha a gyermek közömbösen viszonyul mások fájdalmához, vagy nem mutat megbánást a másoknak okozott sérelmekért, ez pedig későbbi

⁵ Kántor 2025.

⁶ Beetz et al. 2012, 234.

⁷ Ascione 2015, 226–247.

antiszociális viselkedésminták kialakulásának előfutára lehet.⁸ Az állatokkal szembeni agresszió mögött gyakran az empátia hiánya, a környezetben látott erőszak utánzása, a belső frusztráció levezetésének igénye vagy korábbi trauma feldolgozási kísérlete áll.⁹ A társas tanulás folyamata során erőszakot tanulhatnak, mint egyfajta megküzdési mechanizmust vagy válaszureakciót a környezeti feszültségekre. A gyermekek, akik erőszakos mintákat tapasztalnak meg családi környezetükben, gyakran alkalmazzák azokat az állatokkal szemben is.¹⁰

A National Link Coalition kutatásai is megerősítették, hogy a gyermekkorban szemtanúként átélt állatkínzás csökkent empátiát, maladaptív megküzdési mechanizmusokat és egyéb negatív viselkedési formákat eredményezhet, valamint feldolgozatlan haragot és félelmet válthat ki, amelyek végül erőszakos cselekményekhez vezethetnek.¹¹

Tehát az állatok bántalmazása a belső düh és frusztráció levezetésének eszköze is lehet, különösen olyan gyermekeknél, akik más módon nem tudják szabályozni érzelmeiket. A frusztrációra és megalázottságra adott jellemző reakcióként azzal próbálják helyreállítani önértékelésüket, hogy náluk gyengébbeken (például állatokon) vezetik le agressziójukat. „A frusztráció-agresszió hipotézis szerint a gátlással automatikusan megnő az agressziós késztetés: vagy befelé, önmagát pusztító destruktív módon, vagy a kívüllég felé fordulva. ... Amikor állat ellen fordul az erőszak, ott nem elsősorban az fontos, hogy állat, hanem hogy gyengébb, elesettebb, rászorultabb élőlény.”¹²

Azoknál a gyermekeknél, akik korábban bántalmazás áldozatai voltak, az állatkínzás gyakran a saját traumájuk feldolgozásának és az elvesztett kontroll helyreállításának nem tudatos kísérleteként jelenik meg.¹³

Az agresszió kialakulásában meghatározó szerepet játszanak a szociális tényezők. Ezek közé tartozik az egyént körülvevő közeg, a család, a kortársak, valamint a társadalmi és média által közvetített értékek is. A reménytelen körülmények, a szegénység, az elnyomó családi háttér, valamint az alacsony iskolázottság jelentős mértékben hozzájárulnak a gyermekek személyiségének kedvezőtlen irányú fejlődéséhez.

Ha az állatbántalmazás nem egy egyszeri, esetleg figyelmetlenségből vagy kíváncsiságból elkövetett cselekedet, hanem egy ismétlődő, élvezettel végzett tevékenység, az mélyebb pszichológiai problémákra utalhat. Az ilyen típusú magatartás számos kutatás szerint összefüggésbe hozható a későbbi antiszociális viselkedéssel, és különös figyelmet érdemel.

8 Gullone 2012. 1–201.

9 McDonald et al. 2015, 50.

10 DeGue & DiLillo 2009, 1036–1056.

11 Robinson C & Clausen V 2021.

12 Kajó 2019.

13 Henry 2004, 185–207.

Az antiszociális személyiségzavar (ASPD) egy olyan mentális állapot, amelynek következtében az egyén képtelen alkalmazkodni a társadalmi normákhoz, és viselkedése gyakran eltér a társadalom elvárásaitól. Az empátia hiánya, a manipuláció és a mások kárára történő szórakozás jellemzi. Azok a gyermekek, akik állatokat bántalmaznak, gyakran nem érzékelik a másik élőlény fájdalmát, szenvedését, és nem mutatnak megbánást a tetteik miatt. Az ilyen magatartás jelezheti, hogy a gyermek később hajlamos lesz az antiszociális viselkedésre.¹⁴ Az állatbántalmazás és az antiszociális személyiségzavar közötti kapcsolat miatt is fontos az ilyen magatartás felismerése és kezelése már gyermekkorban a súlyosabb személyes és társadalmi problémák megelőzésére.

2. NEMZETKÖZI KÉRDŐÍVES KUTATÁSOK ÁTTEKINTÉSE

Célom olyan nemzetközi eszközök ismertetése, amelyek együttes alkalmazása lehetővé teszi a gyermekkori állatbántalmazás összetett jelenségének átfogó vizsgálatát. A három módszer eltérő adatfelvételi formát képvisel, és különböző elemzési szinteken közelíti meg az állatbántalmazást, ezáltal lehetővé téve a jelenség több szempontú vizsgálatát.

Az Állatokkal szembeni kegyetlenséget vizsgáló kérdőív (Cruelty to Animals Inventory, CAI) kombinálja a gyermek önbeszámolóját és a szülői értékelést, biztosítja a konkrét viselkedésformák strukturált, többdimenziós mérését, beleértve azok gyakoriságát és súlyosságát. Az Állatokkal kapcsolatos gyermekkori tapasztalatokat vizsgáló kérdőív (Childhood Trust Survey on Animal-Related Experiences, CTSARE) interjú keretben lehetővé teszi az összefüggések mélyebb feltárását, különös tekintettel a kötődésre, a korai élményekre és az állatokkal kapcsolatos tapasztalatokra. Az Állatokkal szembeni fizikai és érzelmi bántalmazást mérő skála (Physical and Emotional Tormenting Against Animals Scale, P.E.T.) önállóan kitölthető, rövid, zárt kérdéseket tartalmazó kérdőíve a fizikai agresszió azonosítása mellett lehetővé teszi az emocionális bántalmazás feltérképezését is, valamint a közvetlen és közvetett viselkedésformák szerepére is rávilágít.

2.1. ÁLLATOKKAL SZEMBENI KEGYETLENSÉGET VIZSGÁLÓ KÉRDŐÍV (CRUELTY TO ANIMALS INVENTORY, CAI)

A CAI egy strukturált pszichológiai mérőeszköz, amely a gyermekek állatokkal szembeni kegyetlen viselkedésének feltérképezésére szolgál. A kérdőívet Mark R. Dadds és munkatársai fejlesztették ki,¹⁵ F. R. Ascione állatkínzással kapcsolatos kilenc dimenziós modelljét alapul véve.¹⁶ „A kilenc elméleti dimenzió a súlyosság (az állatnak szándékosan okozott fájdalom mértéke alapján), a gyakoriság (az egymástól elkülönülő kegyetlen cselekmények száma alapján), az időtartam (amely alatt a kegyetlen cselekmények megtörténtek), az időbeliség (a közelmúltbeli cselekmények súlyosabban értékelendőek), a kegyetlenség változatossága (például a különbözőképpen bántalmazott állatok száma), az „érzékenység” (a bántalmazott állat miatti aggodalom mértéke), a titokban tartás (a gyermek kísérletei

¹⁴ Gullone 2012. 1–201.

¹⁵ Dadds et al. 2004.

¹⁶ Ascione 2015, 226–247.

a bántalmazás eltitkolására), az elszigeteltség (egyedül vagy másokkal történt), és végül az empátia (van-e a gyermeknek lelkiismeret-furdalása).¹⁷

A CAI-nak két formája van, egy önkitöltős a gyermekek számára és egy szülői beszámolón alapuló. Mindkét forma Likert-skálán értékelt tételekből áll, amelyek a viselkedések gyakoriságát és súlyosságát mérik. A kérdőív figyelembe veszi a gyermekek érzelmi reakcióit, a szándékos agresszió mértékét, valamint a bántalmazó viselkedés gyakoriságát. A mérőeszköz képes detektálni a szándékos bántalmazást, mint az állatokkal szembeni fizikai agresszió, de a passzív agresszióval kapcsolatos viselkedéseket (például az állatok elhanyagolása) is méri.

Dadds és munkatársai empirikus vizsgálata¹⁸ rámutatott, hogy a gyermekek – különösen a fiúk és az idősebb korcsoportok – gyakrabban számolnak be állatokkal szembeni agresszióról, mint azt a szülői értékelések tükrözik. A szülői és gyermeki válaszok közötti összhang ugyanakkor megerősítette a természetes környezetben megfigyelhető interakciós mintázatokat, ami alátámasztja az eszköz validitását. Eredményeik szerint a CAI sikeresen felmérte a gyermekek állatokkal szembeni kegyetlenségét, és azonosította azokat a tényezőket, amelyek fokozhatják ezt a viselkedést, mint például a problémás családi háttér és szociális kapcsolatok. Kutatásuk arra is rámutatott, hogy bár a CAI pszichometriai jellemzőit tekintve hatékony eszköz az állatkínzás mérésére, további validálásra van szükség annak érdekében, hogy a kérdőív még szélesebb körben alkalmazható legyen és a különböző kultúrák és társadalmi csoportok számára is releváns eredményeket adjon.

Továbbá az önbeszámolás mérés sajátosságai és az életkor, a nem, valamint a szociokulturális háttér lehetséges torzító hatásai miatt javasolt az eredményeket más mérőeszközökből származó adatokkal kiegészíteni.

2.2. ÁLLATOKKAL KAPCSOLATOS GYERMEKKORI TAPASZTALATOKAT VIZSGÁLÓ KÉRDŐÍV (CHILDHOOD TRUST SURVEY ON ANIMAL-RELATED EXPERIENCES, CTSARE)

A CTSARE egy elsősorban interjúvázlatként alkalmazott eszköz, amelynek kidolgozása Barbara W. Boat és munkatársai nevéhez fűződik.¹⁹ Pszichometriai validáltsága korlátozott, így alapvetően feltáró, kvalitatív jellegű vizsgálatokban alkalmazzák.

A tíz kérdésből álló kérdőív célja, hogy átfogó képet nyújtson az egyének állatokhoz fűződő kötődéséről, korábbi vagy jelenlegi állattartási tapasztalataikról, az állatuk elvesztésével kapcsolatos élményeiről, az állatokkal kapcsolatos félelmeikről, valamint az esetleges állatkínzásban való részvételükről, vagy annak tanújaként átélt tapasztalataikról. A kérdőívet szóbeli interjú keretében ajánlott alkalmazni, amely lehetővé teszi a válaszok pontosítását és mélyebb kontextualizálását.

¹⁷ Vetter 2024, 176–177.

¹⁸ Dadds et al. 2004.

¹⁹ Boat, Loar és Phillips 2008.

2.3. ÁLLATOKKAL SZEMBENI FIZIKAI ÉS ÉRZELMI BÁNTALMAZÁST MÉRŐ SKÁLA (PHYSICAL AND EMOTIONAL TORMENTING AGAINST ANIMALS SCALE, P.E.T.)

A P.E.T. skála egy Anna C. Baldry által kidolgozott, önkítöltős pszichometriai mérőeszköz, amely rövid, zárt kérdések alkalmazásával teszi lehetővé a gyermekkori állatbántalmazással kapcsolatos viselkedésminták azonosítását és vizsgálatát.²⁰

A skála célja, hogy átfogó képet adjon a gyermek által tanúsított fizikai és érzelmi bántalmazási tendenciákról, valamint ezek gyakoriságáról és súlyosságáról. Alkalmas lehet továbbá az állatbántalmazás és családon belüli erőszak közötti kapcsolat feltárására is.

A P.E.T. skála kilenc tételt tartalmaz, amelyek két alapvető dimenzió mentén vizsgálják az állatkínzással kapcsolatos viselkedésformákat. Az első dimenzió a közvetlen állatkínzás, amely olyan viselkedésformákat foglal magában, amikor a vizsgált személy saját maga követ el fizikai vagy érzelmi bántalmazást állatokkal szemben. A második dimenzió, a közvetett vagy tanúként átélt állatkínzás, azokra az élményekre koncentrál, amikor a válaszadó szemtanúja volt más személy – például családtag vagy kortárs – által elkövetett állatbántalmazásnak. Ezáltal hangsúlyozva a passzív részvétel és a tanult viselkedés jelentőségét. Négy kérdés a közvetett bántalmazást, öt pedig a vizsgálati személy által elkövetett közvetlen bántalmazást méri.

A válaszadás ötfokozatú Likert-skálán történik, 1 = soha, 5 = nagyon gyakran értékekkel. A skála nemcsak a viselkedések előfordulási arányát, hanem intenzitását is méri. Bár ez a típusú mérőeszköz nem teszi lehetővé annak vizsgálatát, hogy az erőszak különböző állatfajok ellen irányult-e, a skála az állatkínzás különféle formáiról szolgáltat átfogó indexet.

A P.E.T. skála alkalmazása során fontos figyelembe venni, hogy az önkítöltős formátum lehetőséget biztosít a válaszadók számára, hogy őszintén számoljanak be tapasztalataikról, ugyanakkor a társadalmi elvárások és a válaszadók önészlelése befolyásolhatja a válaszokat. Az eredmények értelmezését árnyalhatja a válaszadó életkora, családi és szociokulturális háttere is, illetve egyéb pszichológiai tényezők (pl. trauma).

Ennek megfelelően a P.E.T. skála önmagában nem diagnosztikai eszköz, hanem egy jelzőrendszer része, amely segíti a további vizsgálatok és intervenciók megtervezését. Ezért a skála eredményeit érdemes más mérőeszközökkel és kvalitatív módszerekkel is kiegészíteni a pontosabb diagnózis és intervenció tervezés érdekében.

²⁰ Baldry 2004, 1–17.

3. NEMZETKÖZI GYAKORLATI PÉLDÁK BEMUTATÁSA

A következőkben olyan nemzetközi modelleket mutatok be, amelyek eltérő beavatkozási szinteket képviselnek a gyermekkori állatbántalmazás megelőzésében és kezelésében, az egyéni terápiás intervencióktól a célzott edukációs programokon át a széles körű prevenció és szemléletformáló megközelítésekig.

Ez a nemzetközi összehasonlítás rávilágít arra, hogy bár a cél – a gyermekek állatokkal szembeni bántalmazó magatartásának csökkentése és a felelős állattartás ösztönzése – közös, az eszközök és módszerek eltérőek, igazodnak a helyi társadalmi, jogi és kulturális környezethez.

3.1. ÁLLATOK ÉS TÁRSADALOM INTÉZET ANICARE® GYERMEKPROGRAMJA (ANIMALS AND SOCIETY INSTITUTE - ANICARE® CHILD)

Az Animals and Society Institute (a továbbiakban: ASI) egy amerikai székhelyű nonprofit tudományos szervezet, amelyet Kenneth Shapiro alapított 1983-ban. A szervezet fő küldetése az ember–állat kapcsolatok tudományos vizsgálatának elősegítése, valamint az állatkínzás és más erőszakos viselkedések közötti összefüggések feltárása és kezelése. Az intézetnek jelentős szerepe van az antrozoológia (más néven human–animal studies, HAS) fejlődésében, amely az emberek és állatok közötti interakciókat vizsgálja.

Az ASI különféle szakmai anyagokkal támogatja a rendvédelmi dolgozókat, szociális munkásokat, mentálhigiénés szakembereket és más szakértőket, akik az állatokkal és emberekkel szembeni erőszak visszaszorításán, valamint az ember–állat közötti kapcsolat elmélyítésén dolgoznak.

Az AniCare® Child, amelyet Shapiro és munkatársai²¹ dolgoztak ki, az első olyan tudományosan dokumentált értékelési és terápiás modell, amely kizárólag a gyermekek által elkövetett állatkínzás problémájára irányul. A kézikönyv-alapú, strukturált terápiás rendszer olyan mentálhigiénés szakemberek számára került kidolgozásra, akik állatkínzás elkövetésében érintett gyermekekkel foglalkoznak, valamint szakmai segédanyagként szolgál igazságügyi, gyermekvédelmi és állatvédelmi hatósági szakemberek számára is.

A gyermekkori állatkínzás 1987 óta szerepel az Amerikai Pszichiátriai Társaság által kiadott kézikönyvben, a DSM-ben (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders), mint a viselkedészavar (Conduct Disorder) egyik diagnosztikai kritériuma. Az állatkínzás a viselkedészavar (CD) korai tüneteként jelenhet meg, gyakran más jellegzetes viselkedési problémákat – például a kortárs zaklatást vagy a gyújtogatást – megelőzve.²² A viselkedészavarra jellemző empátiahiány, agresszió és szabályszegés már korai életkorban megnyilvánulhat az állatokkal szembeni erőszakban, amely – megfelelő beavatkozás nélkül – fokozatosan másokra is kiterjedhet. Az erőszak ilyen jellegű eskalációja hangsúlyozza a megelőző

²¹ Shapiro et al. 2014.

²² Miller 2001, 735–749.

programok jelentőségét, amelyek célja a problémák időbeni felismerése és az erőszak körforgásának megállítása. Ezt az elméletet szemlélteti az AniCare Child alábbi ábrája.

1. ábra Az erőszak körforgásának megszakítása,

Forrás: Animals and Society Institute (ASI) Forrás: Lunghofer & Shapiro 2011.

Az AniCare® Child program célja a fiatalok állatkínzók korai azonosítása, valamint az állatokkal és emberekkel szembeni további erőszak megelőzése. Központjában az empátia, az érzelemszabályozás és a felelősségtudat fejlesztése áll, hangsúlyt helyezve a gyermekek korábbi traumatikus élményeinek feldolgozására. Emellett fontos a szülők vagy gondviselők bevonása is, amely elősegíti a pozitív változások hosszú távú fenntartását.

A módszertani megközelítés alapját a kognitív viselkedésterápia (konkrét készségek tanítása a gondolkodásmód megváltoztatására vagy újraértelmezésére, viselkedési stratégiák), a pszichodinamikus szemlélet (a gyermek segítése érzelmi kifejezésében) és a kötődésemélet (empátiát fejlesztő gyakorlatok alkalmazása) adják.

Mivel az állatkínzás mögött számos különböző háttértényező állhat, és az elkövetők többségénél valamilyen társuló komorbid pszichés zavar is megfigyelhető, az alapos állapotfelmérés alapvető fontosságú a megfelelő beavatkozási forma meghatározásához.

A szakember először egy állapotfelmérő interjút készít a gyermekkel, felveszi az anamnézist, ezt követően – egy vagy több mérőeszköz használatával – elvégzi magát a vizsgálatot. Az intervenció programok hatékonyságának érdekében célszerű a mérőeszközök alkalmazását három időpontban elvégezni: a terápiás eljárás előtt, közvetlenül utána, majd néhány hónappal később.

Az ASI a következő mérőeszközöket ajánlja: a korábban már ismertetett Állatokkal szembeni fizikai és érzelmi bántalmazást mérő skála (P.E.T.) és az Állatokkal kapcsolatos gyermekkori tapasztalatokat

vizsgáló kérdőív (CTSARE), valamint a Gyermekek állatokkal való bánásmódját vizsgáló kérdőív (Children's Treatment of Animals Questionnaire, CTAQ).²³ Ez utóbbi egy önkitöltős kérdőív, amelyet Eleonora Gullone és munkatársai dolgoztak ki, hogy feltárják mind a pozitív (gondoskodó, empatikus), mind a negatív (bántalmazó) viselkedési mintázatokat, ezáltal átfogó képet adva a gyermek–állat kapcsolat minőségéről.

A program eredményességét mutatja, hogy a résztvevő gyermekek 95%-a végigcsinálta a terápiát, 75%-uknál fejlődés volt megfigyelhető az empátia és az önszabályozás területén, valamint a program lezárása után egy évvel 75%-uknál nem fordult elő újabb állatkínzás.

3.2. SKÓT ÁLLATVÉDŐ TÁRSASÁG - ÁLLATOK ÖRZŐI PROGRAM (SCOTTISH SPCA – ANIMAL GUARDIANS)

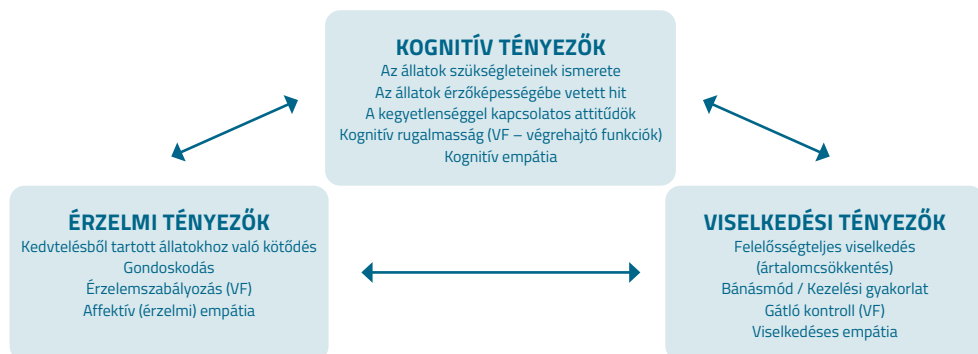
A gyermekek által elkövetett állatbántalmazás megértéséhez és megelőzéséhez elengedhetetlen a pszichológiai és környezeti háttértényezők feltárása. Ennek ellenére kevés olyan beavatkozás létezik, amely kifejezetten a gyermekek által elkövetett állatkínzás megelőzésére vagy kezelésére irányul. A Scottish SPCA által kidolgozott Animal Guardians²⁴ program egy célzott oktatási intervenció, amely olyan 3–16 éves gyermekek számára készült, akik már bántalmaztak állatokat, vagy magas a kockázata annak, hogy bántalmazni fognak.

A 6–10 alkalomból álló program egyéni foglalkozások formájában valósul meg tanítási időben. A gyermekek játékos tevékenységeken és beszélgetéseken keresztül ismerkednek meg az állatok érzelmeivel, szükségleteivel és a felelős állattartás alapelveivel. Az alkalmakat a Scottish SPCA ifjúsági szakemberei tartják. Ők gyermekvédelmi képzésben is részesülnek, és szükség esetén kapcsolatba léphetnek a szociális munkásokkal, mentálhigiénés szakemberekkel és a rendőrséggel is további támogatás biztosítása érdekében. Az AniCare Child megközelítéshez hasonló terápiás beavatkozásokkal ellentétben az Animal Guardians nem foglalkozik az alapvető pszichológiai problémákkal, de kiegészítheti a pszichológiai terápiát, ha az állatok bántalmazása mélyebb pszichológiai problémák tüneteiként merül fel.

Az Animal Guardians program az úgynevezett 'ABC' (A – affektív, B – viselkedéses, C – kognitív) megközelítést alkalmazza, amely lehetővé teszi, hogy a beavatkozás egyszerre célozza meg az érzelmi reakciókat, a viselkedési mintákat és a gondolkodásmódot.

²³ Thompson & Gullone 2003, 1–15.

²⁴ Scottish SPCA 2026.

2. ábra 'ABC' modell

Forrás: Wauthier, Knoll & Williams 2025, 661–684.

Az eredmények alapján a program a kognitív dimenzióban mutatta a legnagyobb hatékonyságot, míg a viselkedéssel területen mérsékelt, az affektív dimenzióban pedig alacsonyabb szintű változások voltak megfigyelhetők. Ez a differenciált eredmény azt mutatja, hogy míg az ismeretátadás és a viselkedésszabályozás hatékonyan megvalósítható a program keretein belül, az érzelmi azonosulást és empátiát fejlesztő elemek esetében további fejlesztésekre lehet szükség.

Az 'ABC' megközelítés egyik legnagyobb előnye, hogy egyszerre nyújt strukturált és rugalmas intervenciós keretet, amely lehetővé teszi az egyéni szükségletekhez való alkalmazkodást. Ez különösen fontos akkor, ha a gyermekek különböző pszichoszociális háttérrel és eltérő mértékű állatbántalmazási tapasztalatokkal érkeznek a programba.

A vizsgálati eredmények alátámasztják, hogy az Animal Guardians program hatékonyan csökkenti az állatbántalmazással összefüggő kognitív és viselkedéssel kockázati tényezőket gyermekkorban. A beavatkozás mindkét nem esetében, valamint az állatbántalmazás különböző súlyossági szintjein is hatékonyan bizonyult, ami a program széles körű alkalmazhatóságát támasztja alá. A fiatalabb gyermekek (5–7 év) esetében a fejlődés mértéke valamivel nagyobb volt, mint az idősebb gyermekeknél. Ennek az lehet az oka, hogy ők alacsonyabb szintű jóléti ismeretekkel kezdték a programot. A korai intervenció különösen eredményes lehet, mivel a fejlődés korai szakaszában nagyobb lehetőség nyílik a maladaptív viselkedésminták módosítására.

Ugyanakkor a program hosszú távú hatékonyságának vizsgálata további kutatásokat igényel. Fontos lenne annak feltárása, hogy a pozitív változások mennyire maradnak fenn hosszabb távon, illetve milyen tényezők járulnak hozzá a tartós viselkedésszabályozáshoz. A jövőbeli fejlesztések során pedig érdemes lehet olyan gyakorlatokat beépíteni, amelyek kifejezetten az affektív dimenziók erősítését célozzák meg, például az érzelmi bevonódás erősítését vagy a szociális érzékenység fejlesztését.

Emellett a program hatékonyságát tovább növelheti, ha a gyermekeknek lehetőségük nyílik kontrollált körülmények között állatokkal való interakcióra, amely gyakorlati tapasztalatokon keresztül támogatná a tanult készségek rögzülését és elmélyítését.

3.3. CALGARY-I HUMÁNUS ÁLLATVÉDŐ TÁRSASÁG (CALGARY HUMANE SOCIETY, CHS)

A CHS Kanada egyik vezető állatvédelmi szervezete, amely 1922 óta működik Calgaryban, Alberta tartományban. Célja, hogy elősegítse az állatok jóllétét, támogassa a felelős állattartást, és csökkentse az állatokkal szembeni kegyetlenséget. Hitvallásuk, amely alapján a munkájukat végzik, a következő: 'Védd az állatokat. Támogasd az embereket. Teremts egy emberségesebb világot.'

A szervezetnél az állatmentés mellett nagy hangsúlyt fektetnek a gyermekek és fiatalok edukálására, az állatvédelem és a felelős állattartás népszerűsítésére érdekében Calgaryban oktatási és szabadidős programokat szerveznek. Programjaik az empátia és a tisztelet fejlesztésén keresztül erősítik az együttérzést minden élőlény iránt.

Álláspontjuk szerint az állatvédelem alapja a humánus nevelés. Míg a hatósági részlegük elsősorban a feljelentett állatbántalmazókkal foglalkozik, addig a humán nevelési részlegük azon dolgozik, hogy empátiát és tudatosságot fejlesszen a fiatalokban. Számos nyári táboruk közül egy hét teljes egészében az állatvédelemről szól. Itt a gyermekek szituációs gyakorlatok segítségével gyakorolhatják a problémamegoldást, betekintést nyerhetnek az állatvédelem területén dolgozó szakemberek munkájába, és személyesen is találkozhatnak állatvédelmi felügyelőkkel.

A CHS osztálytermi előadásokat is tart különböző témákban az óvodástól a 12. osztályos korosztályig bezárólag. Az egyik ilyen téma, a Zaklatás: Háziállatok és Kortársak/Emberek (Bullying: Pets & Peers/People), amelyet 4–6. osztályos tanulók számára dolgoztak ki. Ebben az interaktív, empátiát fejlesztő programban a diákok megismerik az iskolai zaklatás és az állatkínzás közötti összefüggéseket. A beszélgetés az állatjóllét témájával indul, majd fokozatosan áttér a emberi erőszak kérdéskörére, ahogy a tanulók egyre inkább párhuzamot vonnak a bemutatott példák és a zaklatás, valamint más társadalmi problémák között. A bántalmazó magatartás különböző eseteinek csoportos elemzése során a diákok felismerik, hogy az erőszakra épült nézetek jelentősen eltérhetnek, és hogy ők maguk is képesek elfogadhatóbb légkört teremteni iskolájukban, otthonukban és a közösségükben.

A program a következő témákat fedi le: egészséges kapcsolatok, empátia, az erőszak ördögi köre, etika, az állatokkal és emberekkel szembeni erőszak közötti kapcsolat, tisztelet, közösségi cselekvés, személyes értéktételek, bántalmazással kapcsolatos tudatosság (állatokkal, családdal és emberi kapcsolatokkal összefüggésben).

A 'The Link'²⁵ elnevezésű programjukat felsőéveseknek, 10–12. osztályos diákok számára dolgozták ki. Ez a program az emberi erőszak és az állatkínzás közötti kapcsolatot vizsgálja. Áttekinti az erőszak körforgását, beleértve az iskolai erőszakot, a párkapcsolati bántalmazást, a családon belüli erőszakot, az állatkínzást, valamint a szervezett bűnözés (például kutyaviadalok) világát. A résztvevő diákok megtanulják felismerni, megfelelően kezelni és jelenteni a bántalmazás eseteit, valamint tájékoztatást kapnak arról, hogyan léphetnek kapcsolatba a calgary-i szociális ellátórendszerrel.

A program a következő témákat érinti: társadalmi felelősségvállalás, figyelmeztető jelek, egészséges kapcsolatok, az erőszak jelentése, megelőzése, körforgása, következmények, zaklatás (bullying), családon belüli erőszak, segítségnyújtási lehetőségek és források, az emberek és állatok elleni erőszak közötti kapcsolat.

3.4. AUSZTRÁL KIRÁLYI ÁLLATVÉDŐ TÁRSASÁG (ROYAL SOCIETY FOR THE PREVENTION OF CRUELTY TO ANIMALS AUSTRALIA, RSPCA AUSTRALIA)

Az RSPCA Australia egy országos hatáskörű ernyőszervezet, amely az egyes ausztrál államokban működő RSPCA szervezetek munkáját hangolja össze, és képviseli azokat országos szinten. A szervezet 1981-ben alakult azzal a céllal, hogy átfogó szemlélettel segítse az állatok jóllétének biztosítását, továbbá hozzájáruljon az állatkínzás megelőzéséhez jogszabályi, oktatási és gyakorlati eszközökkel.

Tevékenységi körébe tartozik többek között az állatmenhelyek működtetése, örökbefogadási programok szervezése, a lakosság szemléletformálása, valamint az állatkínzás szakszerű kivizsgálásának támogatása. Emellett aktív szerepet vállal a vonatkozó jogszabályok fejlesztésében és az állatvédelemmel kapcsolatos tudományos állásfoglalások kidolgozásában is, különösen a haszonállatok tartási körülményei, valamint az emberek és állatok közötti viselkedési mintázatok vizsgálata terén.

Az RSPCA Australia jelentős szereplőnek tekinthető az állatvédelem területén, publikációi és ajánlásai rendszeresen hivatkozási alapként szolgálnak pszichológiai, szociológiai és kriminológiai kutatásokban – különös tekintettel a gyermekek állatokkal való bánásmódjának elemzésére.

A szervezet az állatvédelem területén betöltött szerepe mellett kiemelt figyelmet fordít az oktatásra és prevencióra is. Ennek érdekében létrehozta egy átfogó tudásbázis több száz lektorált és rendszeresen frissített cikkel, amelyek témái a társállatoktól kezdve a haszonállatokon és vadon élő állatokon át a kutatásban alkalmazott fajokig terjednek. Az információs adatbázis tudományos alapokon nyugvó, bárki számára elérhető információkat kínál állatjólléttel kapcsolatos témákban. A felület célja, hogy hiteles, közérthető módon tájékoztassa a lakosságot, a szakembereket és a döntéshozókat az állattartás jó gyakorlatairól, valamint az állattal való felelős bánásmódról.

²⁵ Calgary Humane Society 2026.

Az RSPCA Australia oktatási segédanyagainak²⁶ célja az állatvédelmi szemléletformálás előmozdítása a gyermekek és fiatalok körében, életkoruknak és fejlődési szintjüknek megfelelő tartalmakon keresztül. A szervezet által kidolgozott oktatási programok és tananyagok a felelős állattartásra, az empátia fejlesztésére, valamint az állatokkal való etikus bánásmód fontosságára fókuszálnak. Ezek a segédanyagok pedagógiai elvek mentén kidolgozottak, és többféle módon – iskolai tanórákon, közösségi programokban, valamint online formában – is alkalmazhatóak.

4. ZÁRÓ GONDOLATOK

A gyermekkori állatbántalmazás kezelésének jövőbeni kihívásai közé tartozik, hogy a jelenséget ne kizárólag büntetőjogi szempontból értelmezzük, hanem integrált módon, pszichológiai, pedagógiai és szociális megközelítések mentén is kezeljük. Az állatokkal szembeni agresszió ugyanis gyakran komplex háttértényezőkre vezethető vissza, ezért a megelőzés és a beavatkozás csak interdiszciplináris együttműködés révén lehet igazán hatékony. Ennek érdekében fontos a jelenség alaposabb feltárását célzó kutatások ösztönzése, a társadalom érzékenyítése az állatok iránt, valamint a gyermekekkel foglalkozó szakemberek és az állatvédők közötti rendszeres és szoros együttműködés kialakítása.

A téma hazai feldolgozottsága jelenleg hiányos, kevés magyar nyelvű tudományos kutatás és mérőeszköz áll rendelkezésre. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a téma kevésbé lenne releváns. Éppen ellenkezőleg, a gyermekkori állatbántalmazás társadalmi hatásai, hosszú távú következményei és az emberi agresszió más formáival való összefüggései indokolttá teszik, hogy a hazai kutatói és szakmai közösség kiemelt figyelmet fordítson rá.

Az olyan mérőeszközök mint a CAI, a CTSARE, a P.E.T., az AniCare® Child, illetve az Animal Guardians programok, valamint a bemutatott nemzetközi gyakorlatok magyarországi adaptációja és validálása lehetőséget teremtene arra, hogy mélyebb betekintést nyerjünk a hazai esetek pszichológiai és szociológiai hátterébe.

A vizsgálatokból származó adatok elemzése révén pontosabb képet kaphatnánk az állatkínzás mögötti motivációkról, társadalmi mintázatokról és lehetséges rizikótényezőkről. Ez a tudás pedig kulcsfontosságú lenne olyan prevenciós stratégiák kidolgozásához, amelyek már gyermekkorból képesek az agresszív viselkedés kezelésére, ezáltal csökkentve a későbbi erőszakos cselekedetek és bűncselekmények kialakulásának esélyét.

A tanulmányomban bemutatott nemzetközi programok közös jellemzője, hogy központi szerepet tulajdonítanak az empátia és a társas készségek fejlesztésének, valamint az állatokkal való kapcsolat újradefiniálásának. A programok alkalmazása során figyelembe veszik a helyi társadalmi és kulturális sajátosságokat, valamint a gyermekek pszichoszociális fejlettségi szintjét, és ezekhez igazítva különféle módszertani megközelítéseket alkalmaznak.

26 RSPCA 2026.

A nemzetközi jó gyakorlatok azt a felismerést erősítik meg, hogy az állatokkal szembeni bántalmazás elleni fellépés nem csupán jogi vagy etikai kérdés, hanem komoly pszichológiai, pedagógiai és szociológiai kihívás is.

Az egyik legfontosabb feladatunk tehát az, hogy e komplex probléma kezelésére rendszerszintű, multidiszciplináris válaszokat adjunk – ehhez pedig elengedhetetlen a nemzetközi modellek kritikus értékelése, hazai környezetbe való adaptálása, valamint az gyermek- és állatvédelem összehangolt együttműködése.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Ascione F (2015) Children who are cruel to animals: A review of research and implications for developmental psychopathology, *Anthrozoös* 6(4), pp. 226–247, DOI: <https://doi.org/10.2752/089279393787002105>
2. Baldry A (2004) The Development of the P.E.T. Scale for the Measurement of Physical and Emotional Tormenting Against Animals in Adolescents, *Society & Animals: Journal of Human-Animal Studies*, 12(1), pp. 1–17, DOI: <https://doi.org/10.1163/156853004323029513>
3. Beetz A, Uvnäs-Moberg K, Julius H & Kotrschal K (2012) Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin, *Frontiers in Psychology*, 3, 234, pp. 1–15, DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
4. Boat B W, Loar L & Phillips A (2008) Childhood Trust Survey on Animal-Related Experiences (CTSARE)
5. Calgary Humane Society (2026) Education & Youth Presentations, The Link, Grade 10–12. (<https://www.calgaryhumane.ca/presentations/>) [2026.03.28.]
6. Dadds M, Whiting C, Bunn P, Fraser J, Charlson J, Pirola-Merlo A (2004) Measurement of cruelty in children: The cruelty to animals inventory, *Journal of Abnormal Child Psychology* 32(3), pp. 321–334, DOI: <https://doi.org/10.1023/B:JACP.0000026145.69556.d9>
7. DeGue S & DiLillo D (2009) Is animal cruelty a “red flag” for family violence? Investigating co-occurring violence toward children, partners, and pets, *Journal of Interpersonal Violence*, 24(6), pp. 1036–1056, DOI: <https://doi.org/10.1177/08862605083193>
8. Gullone E (2012) Animal cruelty, antisocial behaviour, and aggression: More than a link, Palgrave Macmillan Animal Ethics, Hampshire.
9. Henry B (2004) The relationship between animal cruelty, delinquency, and attitudes toward the treatment of people, *Society & Animals* 12(3), pp. 185–207. DOI: <https://doi.org/10.1163/1568530042880677>
10. Kajó C (2019) Aki állatot kínoz, az emberre készül? Az állatkínzás bűncselekmény összefüggései más erőszakos cselekményekkel az ítélkezési gyakorlat alapján (<https://tinyurl.com/mr3rh64u>) [2025.04.23.]
11. Kántor B (2025) Playboytól a pumáig. Az állatvédelem gazdasági, társadalmi és antropológiai vonatkozásai. Előadás, Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2025. április 12.
12. Lunghofer L & Shapiro K J (2011) AniCare Child: Treating Juvenile Animal Abusers, Preventing Future Violence.
13. McDonald S, Collins E, Nicotera N, Hageman T, Ascione F, Williams J (2015) Children's experiences of companion animal maltreatment in households characterized by intimate partner violence. *Child Abuse & Neglect*, 50, pp. 116–127. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.005>
14. Miller C (2001) Childhood animal cruelty and interpersonal violence. *Clinical Psychology Review*, 21(5), 735–749, DOI: [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(00\)00066-0](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(00)00066-0)
15. National Link Coalition: The Link Between Animal Abuse and Human Violence. (<https://nationallinkcoalition.org>) [2025.04.28.]
16. Robinson C & Clausen V (2021) The Link Between Animal Cruelty and Human Violence (<https://tinyurl.com/yxcwbz7z>) [2025.04.28.]
17. RSPCA (2026) Education resources (<https://www.rspca.org.au/learn/education/>) [2025.04.25.]
18. Scottish SPCA (2026) Animal Guardians (<https://tinyurl.com/4mmtyrej>) [2025.04.23.]
19. Shapiro K, Randour M, Krinsk S & Wolf J (2014) AniCare Child: A treatment approach for children who abuse animals: The AniCare® Child Approach, Springer, <https://doi.org/10.1007/978-3-319-01089-2>
20. Thompson K.L. & Gullone E. (2003) The children's treatment of animals questionnaire (CTAQ): a psychometric investigation, *Society & Animals*, 11(1), pp. 1–15, DOI: <https://doi.org/10.1163/156853003321618800>
21. Vetter Sz (2024) Állatvédelmi jog, L'Harmattan Kiadó, Budapest.
22. Wauthier L M, Knoll M, & Williams J M (2025). Evaluation of the Animal Guardians Program: An Intervention for Children Who Have Harmed Animals, *Anthrozoös* 38(4), pp. 661–684. <https://doi.org/10.1080/08927936.2025.24501491>.

Childhood cruelty to animals - best practices in international research methods, prevention and treatment

Gyermekkori állatbántalmazás - nemzetközi kérdőíves kutatások, prevenció és terápiás gyakorlatok bemutatása

ABSZTRAKT

A gyermekkori állatbántalmazás egyre nagyobb figyelmet kap a pszichológia, a kriminológia és az oktatás területén, mivel korai indikátora lehet pszichés zavaroknak, diszfunkcionális családi mintázatoknak, valamint későbbi erőszakos viselkedésformáknak. Tanulmányom célja e komplex jelenség multidiszciplináris vizsgálata a nemzetközi kutatások és gyakorlatok tükrében. Írásom első részében a gyermekkori állatbántalmazás pszichológiai és szociológiai hátterét, valamint lehetséges következményeit tekintem át. Ezt követően bemutatok nemzetközi szinten alkalmazott kérdőíves mérőeszközöket, valamint különböző terápiás és oktatási programokat.

Kulcsszavak: gyermekkori állatbántalmazás, nemzetközi mérőeszközök, prevenció, intervenció

ABSTRACT

Childhood animal cruelty has increasingly become a focal point of research and practice in the fields of psychology, criminology, and education, as it may serve as an early indicator of psychological disorders, dysfunctional family environments, and later violent behavior patterns. The aim of my study is to provide a multidisciplinary examination of this complex phenomenon by reviewing international assessment tools and empirical research findings.

The first part of the study outlines the psychological and social background of childhood animal cruelty as well as its potential consequences. Then internationally applied assessment tools are introduced alongside intervention programs.

Keywords: childhood animal cruelty, international assessment tools, prevention, intervention

1. THE CHILD-ANIMAL RELATIONSHIP

For children, nature is not a world separate from them, but rather a milieu to which they are instinctively connected. They perceive the environment around them with openness and without prejudice, and regard every living being with sincere curiosity and wonder. "Across cultures, children are naturally

⁴ Jogi szakokleveles állatvédelmi szakember, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, liviaharajka@gmail.com

drawn to animals from a very early age, intuitively anthropomorphize them, and view them as playmates, parents, and friends.”⁵

They show a vivid interest in knowledge related to them and eagerly explore the underlying reasons. They take great pleasure in participating in activities in which they can come into direct contact with animals, whether through caring for a companion animal, observing wildlife in nature, or taking part in an interactive zoo session. Through these direct experiences, children’s emotional attachment to animals deepens, while their sense of responsibility also develops.

The relationship between children and animals does not merely represent an emotional bond, but also has an impact on children’s psychosocial development. According to research, interaction with animals contributes to the development of children’s emotional intelligence and social skills, and also influences their later attitudes toward animals (and people⁶). Although the relationship between children and animals has numerous positive effects, it is important to emphasize that this relationship does not develop favorably in every case. Negative forms of behaviour emerge when children approach animals in an aggressive or violent manner. Animal cruelty can often be traced back to children’s emotional problems, exposure to violence, or social isolation.

Children who grow up in a dysfunctional family environment or witness violent acts are more likely to behave aggressively toward animals as well. This not only jeopardizes animal welfare, but may also have long-term effects on children’s development and later social behaviour.

According to Ascione’s definition childhood animal cruelty is any intentional act that causes pain, suffering, or death to an animal and does not result from an accident or self-defense.⁷

Childhood animal cruelty may be an important indicator that problems exist in a child’s psychological or social development. A lack of empathy may be indicated when a child is indifferent to the pain of others or shows no remorse for harm caused to others, and this may be a precursor to the later development of antisocial behaviour patterns.⁸ Aggression toward animals is often rooted in a lack of empathy, the imitation of violence observed in the environment, a need to release internal frustration, or an attempt to process earlier trauma.⁹ In the course of social learning, children may learn violence as a coping mechanism or as a response to environmental tensions. Children who are exposed to violent patterns in their family environment often apply them toward animals as well.¹⁰

5 Kántor 2025.

6 Beetz et al. 2012, 234.

7 Ascione 2015, 226–247.

8 Gullone 2012, 1–201.

9 McDonald et al. 2015, 50.

10 DeGue & DiLillo 2009, 1036–1056.

Research by the National Link Coalition has also confirmed that witnessing animal abuse in childhood may result in reduced empathy, maladaptive coping mechanisms, and other negative forms of behaviour, and may also trigger unresolved anger and fear that can ultimately lead to violent acts.¹¹ Thus, harming animals may also serve as a means of discharging inner anger and frustration, particularly in children who are unable to regulate their emotions in other ways. As a typical response to frustration and humiliation, they attempt to restore their self-esteem by directing their aggression toward weaker beings than themselves (for example, animals). "According to the frustration-aggression hypothesis, inhibition automatically increases aggressive impulses: either inward, in a self-destructive manner, or outward, toward the external world. ... When violence is directed against an animal, what matters primarily is not that it is an animal, but that it is a weaker, more vulnerable, and more dependent living being."¹²

In children who have previously been victims of abuse, animal abuse often appears as an unconscious attempt to process their own trauma and to restore lost control.¹³

Social factors play a decisive role in the development of aggression. These include the individual's environment, the family, peers, as well as the values conveyed by society and the media. Hopeless circumstances, poverty, an oppressive family background, and low levels of education all contribute significantly to the adverse development of children's personality.

If animal cruelty is not a one-time act, possibly committed out of carelessness or curiosity, but rather a repeated activity carried out with enjoyment, it may indicate deeper psychological problems. According to numerous studies, this type of behaviour may be associated with later antisocial behaviour and therefore warrants particular attention.

Antisocial personality disorder (ASPD) is a mental condition in which the individual is unable to conform to social norms, and their behaviour often deviates from societal expectations. It is characterized by a lack of empathy, manipulation, and deriving pleasure at the expense of others. Children who abuse animals often fail to perceive the pain and suffering of another living being and show no remorse for their actions. Such behaviour may indicate that the child will later be prone to antisocial behaviour.¹⁴ Because of the relationship between animal cruelty and antisocial personality disorder, it is important to recognize and address such behaviour already in childhood in order to prevent more serious personal and social problems.

¹¹ Robinson C & Clausen V 2021.

¹² Kajó 2019.

¹³ Henry 2004, 185–207.

¹⁴ Gullone 2012. 1–201.

2. OVERVIEW OF INTERNATIONAL QUESTIONNAIRE-BASED RESEARCH

My aim is to present international instruments whose combined application makes it possible to conduct a comprehensive examination of the complex phenomenon of childhood animal cruelty. The three methods represent different forms of data collection and approach animal cruelty at different levels of analysis, thereby allowing the phenomenon to be examined from multiple perspectives.

The Cruelty to Animals Inventory (CAI) combines child self-report and parental assessment and provides a structured, multidimensional measurement of specific forms of behaviour, including their frequency and severity. The Childhood Trust Survey on Animal-Related Experiences (CTSARE), administered in an interview format, enables a deeper exploration of correlations, with particular regard to attachment, early experiences, and animal-related experiences. The Physical and Emotional Tormenting Against Animals Scale (P.E.T.), a brief self-administered questionnaire consisting of closed-ended questions, not only enables the identification of physical aggression but also the assessment of emotional abuse, while also shedding light on the role of direct and indirect forms of behaviour.

2.1. CRUELTY TO ANIMALS INVENTORY (CAI)

The CAI is a structured psychological assessment tool designed to assess children's cruel behaviour toward animals. The questionnaire was developed by Mark R. Dadds and colleagues,¹⁵ based on F. R. Ascione's nine-dimensional model of animal cruelty.¹⁶ "The nine theoretical dimensions are severity (based on the extent of pain intentionally inflicted on the animal), frequency (based on the number of distinct cruel acts), duration (the period during which the cruel acts occurred), recency (more recent acts are to be evaluated as more serious), diversity of cruelty (for example, the number of animals abused in different ways), 'sentience' (the extent of concern for the abused animal), secrecy (the child's attempts to conceal the abuse), isolation (whether it occurred alone or with others), and finally empathy (whether the child feels remorse)."¹⁷

The CAI has two forms: a self-report version for children and a parent-report version. Both forms consist of items rated on a Likert scale that measure the frequency and severity of the behaviours. The questionnaire takes into account children's emotional reactions, the degree of intentional aggression, as well as the frequency of abusive behaviour. The assessment tool is capable of detecting intentional abuse, such as physical aggression toward animals, but it also measures behaviours associated with passive aggression (for example, animal neglect).

The empirical study conducted by Dadds and colleagues¹⁸ showed that children – particularly boys and older age groups – report aggression toward animals more frequently than is reflected in parental

¹⁵ Dadds et al. 2004.

¹⁶ Ascione 2015, 226–247.

¹⁷ Vetter 2024, 176–177.

¹⁸ Dadds et al. 2004.

assessments. At the same time, the agreement between parental and child responses confirmed interaction patterns observable in natural settings, which supports the validity of the instrument. According to their findings, the CAI successfully assessed children's cruelty toward animals and identified factors that may increase this behaviour, such as problematic family background and social relationships. Their research also pointed out that although the CAI is an effective instrument for measuring animal cruelty in terms of its psychometric properties, further validation is needed in order for the questionnaire to be applied more widely and to yield relevant results across different cultures and social groups.

Furthermore, because of the specific characteristics of self-report measures and the possible confounding effects of age, sex, and sociocultural background, it is recommended that the results be supplemented with data derived from other assessment tools.

2.2. CHILDHOOD TRUST SURVEY ON ANIMAL-RELATED EXPERIENCES (CTSARE)

The CTSARE is a tool used primarily as an interview guide and was developed by Barbara W. Boat and colleagues.¹⁹ Its psychometric validation is limited; therefore, it is used mainly in exploratory qualitative studies.

The ten-item questionnaire is intended to provide a comprehensive picture of individuals' attachment to animals, their previous or current experiences of animal keeping, their experiences related to the loss of a pet, their fears related to animals, as well as their possible involvement in animal cruelty or experiences of witnessing it. The questionnaire is recommended for use in the context of an oral interview, which allows for the clarification of responses and for deeper contextualization.

2.3. PHYSICAL AND EMOTIONAL TORMENTING AGAINST ANIMALS SCALE (P.E.T.)

The P.E.T. scale is a self-administered psychometric assessment tool developed by Anna C. Baldry, which enables the identification and examination of behavioural patterns related to childhood animal cruelty through the use of brief, closed-ended questions.²⁰

The aim of the scale is to provide a comprehensive picture of the child's tendencies toward physical and emotional abuse, as well as their frequency and severity. It may also be suitable for exploring the relationship between animal cruelty and domestic violence.

The P.E.T. scale contains nine items that examine behaviour patterns related to animal cruelty along two fundamental dimensions. The first dimension is direct animal cruelty, which includes forms of behaviour in which the person assessed personally commits physical or emotional abuse against animals. The second dimension, indirect or witnessed animal cruelty, focuses on experiences in which

¹⁹ Boat, Loar és Phillips 2008.

²⁰ Baldry 2004, 1–17.

the respondent witnessed animal abuse committed by another person, such as a family member or peer. This emphasizes the significance of passive involvement and learned behaviour. Four items measure indirect abuse, while five measure direct abuse committed by the person assessed. Responses are recorded on a five-point Likert scale, with values ranging from 1 = never to 5 = very often. The scale measures not only the occurrence of behaviours but also their intensity. Although this type of assessment tool does not make it possible to examine whether the violence was directed against different animal species, the scale provides a comprehensive index of various forms of animal cruelty.

When applying the P.E.T. scale, it is important to take into account that the self-administered format gives respondents an opportunity to report their experiences honestly; at the same time, however, social expectations and respondents' self-perception may influence their answers. The interpretation of the results may also be influenced by the respondent's age, family and sociocultural background, as well as by other psychological factors (e.g. trauma).

Accordingly, the P.E.T. scale is not in itself a diagnostic tool, but rather part of a screening system that supports the planning of further assessment and intervention. Therefore, the results of the scale should be complemented with other assessment tools and qualitative methods in order to support more accurate diagnosis and intervention planning.

3. PRESENTATION OF INTERNATIONAL PRACTICAL EXAMPLES

In the following, I present international models that represent different levels of intervention in the prevention and management of childhood animal cruelty, ranging from individual therapeutic interventions through targeted educational programs to broad prevention-oriented and awareness-raising approaches.

This international comparison highlights that although the objective is shared – namely, reducing abusive behaviour by children toward animals and promoting responsible animal keeping – the tools and methods differ, adapting to the local social, legal, and cultural environment.

3.1. ANICARE® CHILD PROGRAM OF THE ANIMALS AND SOCIETY INSTITUTE (ANIMALS AND SOCIETY INSTITUTE - ANICARE® CHILD)

The Animals and Society Institute (hereinafter: ASI) is a U.S.-based nonprofit scientific organization founded by Kenneth Shapiro in 1983. The organization's main mission is to promote the scientific study of human-animal relationships and to explore and address the links between animal cruelty and other forms of violent behaviour. The Institute plays a significant role in the development of anthrozoology (also known as human-animal studies, HAS), which examines interactions between humans and animals.

ASI supports law enforcement personnel, social workers, mental health professionals, and other experts through a range of professional materials for reducing violence against animals and humans, as well as for strengthening the human-animal bond. AniCare® Child, developed by Shapiro and colleagues,²¹ is the first scientifically documented assessment and therapeutic model directed exclusively at the problem of animal cruelty committed by children. This manual-based, structured therapeutic system was developed for mental health professionals working with children involved in acts of animal cruelty, and it also serves as a professional resource for specialists in criminal justice, child protection, and animal welfare authorities. Childhood animal cruelty has been included since 1987 in the DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders), published by the American Psychiatric Association, as one of the diagnostic criteria for conduct disorder. Animal cruelty may appear as an early symptom of conduct disorder (CD), often preceding other characteristic behavioural problems, such as peer bullying or fire-setting.²² The lack of empathy, aggression, and rule-breaking characteristic of conduct disorder may manifest at an early age in violence toward animals, which – without appropriate intervention – may gradually extend to others. This type of escalation of violence underscores the importance of preventive programs aimed at the timely recognition of problems and the interruption of the cycle of violence. This theory is illustrated by the following AniCare Child figure.

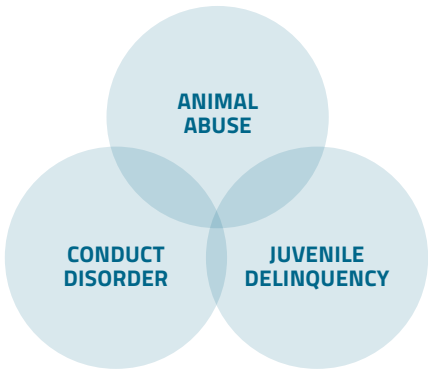

Figure 1 Breaking the Cycle of Violence

Source: Animals and Society Institute (ASI) Source: Lunghofer & Shapiro 2011.

The aim of the AniCare® Child program is the early identification of juvenile animal abusers and the prevention of further violence against animals and humans. Its central focus is the development of empathy, emotion regulation, and a sense of responsibility, with particular emphasis on processing the children’s prior traumatic experiences. In addition, the involvement of parents or guardians is also important, as it helps to sustain positive changes over the long term.

²¹ Shapiro et al. 2014.

²² Miller 2001, 735–749.

Its methodological approach is based on cognitive behavioural therapy (the teaching of specific skills to change or reframe patterns of thinking, behavioural strategies), the psychodynamic perspective (helping the child express emotions), and attachment theory (the use of empathy-building exercises). Since childhood animal cruelty may be rooted in a range of different underlying factors, and since some co-occurring psychological disorder can be observed in most perpetrators, a thorough assessment is of fundamental importance for determining the appropriate form of intervention.

The professional first conducts an assessment interview with the child and takes the case history, after which - using one or more assessment tools - the examination itself is carried out. To ensure the effectiveness of intervention programs, it is advisable to administer the assessment tools at three points in time: before the therapeutic procedure, immediately after it, and then again several months later.

ASI recommends the following assessment tools: the previously discussed Physical and Emotional Tormenting Against Animals Scale, the Childhood Trust Survey on Animal-Related Experiences (CTSARE), as well as the Children's Treatment of Animals Questionnaire (CTAQ).²³ The latter is a self-report questionnaire developed by Eleonora Gullone and colleagues to identify both positive (caring, empathic) and negative (abusive) behavioural patterns, thereby providing a comprehensive picture of the quality of the child-animal relationship. The effectiveness of the program is demonstrated by the fact that 95% of participating children completed the therapy, 75% showed improvement in empathy and self-regulation, and one year after the completion of the program, 75% had not engaged in further animal cruelty.

3.2. SCOTTISH SPCA - ANIMAL GUARDIANS PROGRAM

To understand and prevent animal cruelty committed by children, it is essential to identify the underlying psychological and environmental factors. Despite this, few interventions exist that are specifically aimed at the prevention or treatment of animal cruelty committed by children. The Animal Guardians program²⁴ developed by the Scottish SPCA is a targeted educational intervention designed for children aged 3 to 16 who have already abused animals or are at high risk of doing so.

The program, consisting of 6 to 10 sessions, is delivered in the form of individual sessions during school hours. Through playful activities and discussions, children become familiar with animals' emotions, needs, and the principles of responsible animal care. The sessions are delivered by Scottish SPCA youth engagement officers. They also receive child protection training and, when necessary, may liaise with social workers, mental health professionals, and the police in order to ensure further support. Unlike therapeutic interventions such as the AniCare Child approach, Animal Guardians does not address underlying psychological problems, but it may complement psychological therapy when animal abuse emerges as a symptom of deeper psychological difficulties.

²³ Thompson & Gullone 2003, 1–15.

²⁴ Scottish SPCA 2026.

The Animal Guardians program applies the so-called ‘ABC’ (A – affective, B – behavioural, C – cognitive) approach, which makes it possible for the intervention to target emotional responses, behavioural patterns, and ways of thinking simultaneously.

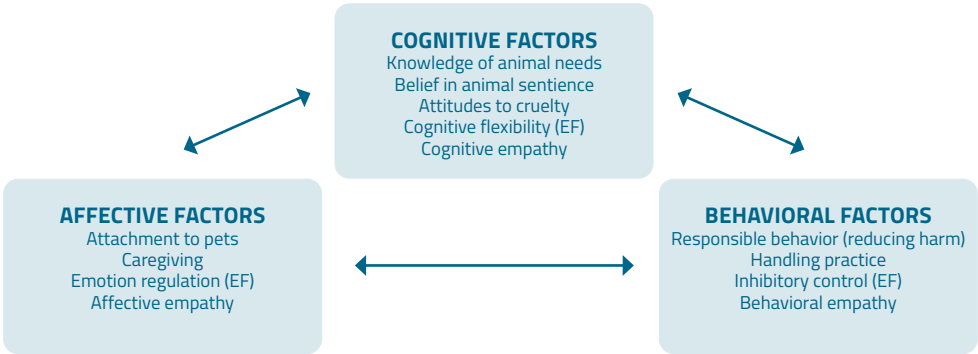

Figure 2 ‘ABC’ model

Source: Wauthier, Knoll & Williams 2025, 661–684.

Based on the results, the program showed the greatest effectiveness in the cognitive dimension, while moderate changes were observed in the behavioural domain and lower-level changes in the affective dimension. This differentiated result indicates that while knowledge transfer and behaviour modification can be effectively achieved within the framework of the program, further development may be needed in elements aimed at fostering emotional identification and empathy.

One of the greatest advantages of the ‘ABC’ approach is that it provides an intervention framework that is both structured and flexible, allowing adaptation to individual needs. This is particularly important when children enter the program with different psychosocial backgrounds and varying degrees of experience with animal cruelty.

The study findings support that the Animal Guardians program effectively reduces cognitive and behavioural risk factors associated with animal cruelty in childhood. The intervention proved effective in both sexes and across different levels of severity of animal cruelty, which supports the program’s broad applicability. Among younger children (5–7 years), the degree of improvement was somewhat greater than among older children. This may be because they entered the program with a lower level of knowledge about animal welfare. Early intervention may be particularly effective, as there is greater opportunity to modify maladaptive behavioural patterns at an early stage of development.

At the same time, the long-term effectiveness of the program requires further research. It would be important to explore the extent to which the positive changes are sustained over the longer term and what factors contribute to lasting behavioural change. In future developments, it may also be worth

incorporating exercises specifically aimed at strengthening the affective dimension, for example by enhancing emotional engagement or developing social sensitivity.

In addition, the effectiveness of the program could be further enhanced if children were given opportunities to interact with animals under controlled conditions, which would support the consolidation and deepening of the skills learned through practical experience.

3.3. CALGARY HUMANE SOCIETY (CHS)

The CHS is one of Canada's leading animal welfare organizations and has operated in Calgary, Alberta, since 1922. Its aim is to promote animal welfare, support responsible animal care, and reduce cruelty to animals. Their guiding principle, on the basis of which they carry out their work, is as follows: 'Protect animals. Support people. Create a more humane world.'

In addition to animal rescue, the organization places great emphasis on the education of children and young people, and, in order to promote animal welfare and responsible animal care, it organizes educational and leisure programs in Calgary. Through the development of empathy and respect, their programs foster compassion for all living beings.

In their view, humane education is the foundation of animal welfare. While their enforcement division deals primarily with reported cases of animal abuse, their humane education division works to develop empathy and awareness in young people. Among their many summer camps, one week is devoted entirely to animal welfare. There, children can practise problem-solving through situational exercises, gain insight into the work of professionals in the field of animal welfare, and meet animal protection officers in person.

CHS also delivers classroom presentations on a variety of topics for age groups ranging from kindergarten to Grade 12 inclusive. One such topic is Bullying: Pets & Peers/People, which was developed for students in Grades 4 to 6. In this interactive, empathy-building program, students learn about the links between school bullying and animal cruelty. The discussion begins with the topic of animal welfare and then gradually shifts to the issue of interpersonal violence, as students increasingly draw parallels between the examples presented and bullying, as well as other social problems. Through group analysis of different cases of abusive behaviour, students recognize that views on violence may differ significantly and that they themselves are capable of creating a more accepting atmosphere in their school, home, and community.

The program covers the following topics: healthy relationships, empathy, the vicious cycle of violence, ethics, the link between violence toward animals and humans, respect, community action, personal value judgments, and abuse awareness (in relation to animals, family, and human relationships).

Their program entitled 'The Link'25 was developed for senior students in Grades 10 to 12. This program examines the relationship between interpersonal violence and animal cruelty. It reviews the cycle of violence, including school violence, intimate partner abuse, domestic violence, animal cruelty, as well as the world of organized crime (for example, dog fighting). Participating students learn how to recognize, respond appropriately to, and report cases of abuse, and they also receive information on how to connect with Calgary's social support system.

The program addresses the following topics: social responsibility, warning signs, healthy relationships, the meaning, prevention, cycle, and consequences of violence, bullying, domestic violence, available forms of assistance and resources, and the link between violence against humans and animals.

3.4. ROYAL SOCIETY FOR THE PREVENTION OF CRUELTY TO ANIMALS AUSTRALIA (RSPCA AUSTRALIA)

The RSPCA Australia is a national umbrella organization that coordinates the work of the RSPCA organizations operating in the individual Australian states and represents them at the national level. The organization was established in 1981 with the aim of supporting the safeguarding of animal welfare through a comprehensive approach and of contributing to the prevention of animal cruelty by legislative, educational, and practical means.

Its scope of activities includes, among other things, the operation of animal shelters, the organization of adoption programs, public awareness-raising, as well as support for the professional investigation of animal cruelty. In addition, it plays an active role in the development of relevant legislation and in the formulation of scientific position statements related to animal welfare, particularly in the areas of the housing conditions of farm animals and the study of behavioural patterns between humans and animals.

The RSPCA Australia may be regarded as a major actor in the field of animal welfare, and its publications and recommendations regularly serve as reference points in psychological, sociological, and criminological research, with particular regard to the analysis of children's treatment of animals. The organization, in addition to its role in the field of animal welfare, also devotes special attention to education and prevention. To this end, it has created a comprehensive knowledge base containing hundreds of peer-reviewed and regularly updated articles, covering topics ranging from companion animals to farm animals and wildlife, as well as species used in research. The informational database offers scientifically grounded and publicly accessible information on topics related to animal welfare. The aim of the platform is to provide the public, professionals, and decision-makers with reliable and accessible information on good practices in animal care and on the responsible treatment of animals. The purpose of RSPCA Australia's educational resources²⁶ is to promote an animal welfare-oriented

²⁵ Calgary Humane Society 2026.

²⁶ RSPCA 2026.

mindset among children and young people through content appropriate to their age and level of development. The educational programs and teaching materials developed by the organization focus on responsible animal care, the development of empathy, and the importance of the ethical treatment of animals. These resources have been developed in accordance with pedagogical principles and can be used in various ways – in school lessons, community programs, and online formats alike.

4. CONCLUDING REMARKS

Among the future challenges in addressing childhood animal cruelty is the need not to interpret the phenomenon exclusively from a criminal law perspective, but to address it in an integrated manner through psychological, pedagogical, and social approaches as well. Aggression toward animals can often be traced back to complex underlying factors; therefore, prevention and intervention can only be truly effective through interdisciplinary cooperation. To this end, it is important to promote research aimed at a more thorough exploration of the phenomenon, to raise public awareness and sensitivity toward animals, and to establish regular and close cooperation between professionals working with children and animal welfare professionals.

The topic is currently underexplored in Hungary, and few Hungarian-language scientific studies and assessment tools are available. This, however, does not mean that the topic is any less relevant. On the contrary, the social impact of childhood animal cruelty, its long-term consequences, and its links with other forms of human aggression justify giving it special attention within the Hungarian research and professional community.

The Hungarian adaptation and validation of such assessment tools and programs as the CAI, CTSARE, P.E.T., AniCare® Child, and Animal Guardians, together with the international practices presented, would create an opportunity to gain deeper insight into the psychological and sociological background of cases in Hungary.

Through the analysis of data derived from such studies, we could obtain a more accurate picture of the motivations, social patterns, and possible risk factors underlying animal cruelty. This knowledge would be of key importance for the development of prevention strategies capable of addressing aggressive behaviour already in childhood, thereby reducing the likelihood of later violent acts and criminal offenses.

A shared characteristic of the international programs presented in my study is that they assign a central role to the development of empathy and social skills, as well as to the redefinition of the relationship with animals. In the application of these programs, local social and cultural specificities, as well as children's level of psychosocial development, are taken into account, and various methodological approaches are applied accordingly.

International good practices reinforce the recognition that action against animal abuse is not merely a legal or ethical issue, but also a serious psychological, pedagogical, and sociological challenge.

One of our most important tasks, therefore, is to provide systemic, multidisciplinary responses to this complex problem, which makes the critical evaluation of international models, their adaptation to the Hungarian context, and the coordinated cooperation of child protection and animal welfare indispensable.

BIBLIOGRAPHY

1. Ascione F (2015) Children who are cruel to animals: A review of research and implications for developmental psychopathology, *Anthrozoös* 6(4), pp. 226–247, DOI: <https://doi.org/10.2752/089279393787002105>
2. Baldry A (2004) The Development of the P.E.T. Scale for the Measurement of Physical and Emotional Tormenting Against Animals in Adolescents, *Society & Animals: Journal of Human-Animal Studies*, 12(1), pp. 1–17, DOI: <https://doi.org/10.1163/156853004323029513>
3. Beetz A, Uvnäs-Moberg K, Julius H & Kotrschal K (2012) Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin, *Frontiers in Psychology*, 3, 234, pp. 1–15, DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
4. Boat B W, Loar L & Phillips A (2008) Childhood Trust Survey on Animal-Related Experiences (CTSARE)
5. Calgary Humane Society (2026) Education & Youth Presentations, The Link, Grade 10–12. (<https://www.calgaryhumane.ca/presentations/>) [2026.03.28.]
6. Dadds M, Whiting C, Bunn P, Fraser J, Charlson J, Pirola-Merlo A (2004) Measurement of cruelty in children: The cruelty to animals inventory, *Journal of Abnormal Child Psychology* 32(3), pp. 321–334, DOI: <https://doi.org/10.1023/B:JACP.0000026145.69556.d9>
7. DeGue S & DiLillo D (2009) Is animal cruelty a “red flag” for family violence? Investigating co-occurring violence toward children, partners, and pets, *Journal of Interpersonal Violence*, 24(6), pp. 1036–1056, DOI: <https://doi.org/10.1177/08862605083193>
8. Gullone E (2012) Animal cruelty, antisocial behaviour, and aggression: More than a link, Palgrave Macmillan Animal Ethics, Hampshire.
9. Henry B (2004) The relationship between animal cruelty, delinquency, and attitudes toward the treatment of people, *Society & Animals* 12(3), pp. 185–207. DOI: <https://doi.org/10.1163/1568530042880677>
10. Kajó C (2019) Aki állatot kínoz, az emberre készül? Az állatkinzás bűncselekmény összefüggései más erőszakos cselekményekkel az ítélkezési gyakorlat alapján (<https://tinyurl.com/mr3rh64u>) [2025.04.23.]
11. Kántor B (2025) Playboytól a pumáig. Az állatvédelem gazdasági, társadalmi és antropológiai vonatkozásai. Előadás, Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2025. április 12.
12. Lunghofer L & Shapiro K J (2011) AniCare Child: Treating Juvenile Animal Abusers, Preventing Future Violence.
13. McDonald S, Collins E, Nicotera N, Hageman T, Ascione F, Williams J (2015) Children's experiences of companion animal maltreatment in households characterized by intimate partner violence. *Child Abuse & Neglect*, 50, pp. 116–127. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.005>
14. Miller C (2001) Childhood animal cruelty and interpersonal violence. *Clinical Psychology Review*, 21(5), 735–749, DOI: [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(00\)00066-0](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(00)00066-0)
15. National Link Coalition: The Link Between Animal Abuse and Human Violence. (<https://nationallinkcoalition.org>) [2025.04.28.]
16. Robinson C & Clausen V (2021) The Link Between Animal Cruelty and Human Violence (<https://tinyurl.com/ycxwbz7z>) [2025.04.28.]
17. RSPCA (2026) Education resources (<https://www.rspca.org.au/learn/education/>) [2025.04.25.]
18. Scottish SPCA (2026) Animal Guardians (<https://tinyurl.com/4mmtyrej>) [2025.04.23.]
19. Shapiro K, Randour M, Krinsk S & Wolf J (2014) AniCare Child: A treatment approach for children who abuse animals: The AniCare® Child Approach, Springer, <https://doi.org/10.1007/978-3-319-01089-2>
20. Thompson K.L. & Gullone E. (2003) The children's treatment of animals questionnaire (CTAQ): a psychometric investigation, *Society & Animals*, 11(1), pp. 1–15, DOI: <https://doi.org/10.1163/156853003321618800>
21. Vetter Sz (2024) Állatvédelmi jog, L'Harmattan Kiadó, Budapest.
22. Wauthier L M, Knoll M, & Williams J M (2025). Evaluation of the Animal Guardians Program: An Intervention for Children Who Have Harmed Animals, *Anthrozoös* 38(4), pp. 661–684. <https://doi.org/10.1080/08927936.2025.24501491>.

Az állatvédelem szempontjából felmerülő egyes jogkérdések a vadászati jog területén

Certain legal issues arising from animal welfare in the field of hunting rights

ABSZTRAKT

Az állatvédelem és állatjólét kérdése egyre hangsúlyosabbá válik mind uniós, mind tagállami szinten. Magyarországon az állatvédelem jelentős társadalmi⁵, és kormányzati támogatást is élvez.⁶

Napjainkra a vadászat szükségszerűvé vált, a hazai vadászat szabályozása átalakult, modernizálódott, vadvédelmi és állatvédelmi elvárásokat is figyelembe vesz, a vadászok közössége számos, társadalmi szempontból elismerésre méltó célkitűzést valósít meg. A vadászat elfogadottsága, több okra visszavezethetően, ugyanakkor megosztott az állatvédők körében. A helyzetet ronthatják azon, különösen a közösségi médiában felmerült, állatvédelmi szempontból érzékeny kérdéseket feszegető, vadászható állatfajokkal összefüggő események⁷, amelyek új kihívások elé állítják a vadászati jogot is. Jelen tanulmány csak azokra a kérdésekre fókuszál és vizsgálódik, amelyek szervelesen érintik a magyar vadászati jogi szabályozást, illetve annak az állatvédelmi rendelkezésekkel való kölcsönhatását. Ott, ahol érdemes, kitekint a német és svájci vadászati jogi szabályozásra, mert e két ország vadászati joga alapjaiban hasonlít a magyarhoz, mindkét országban fokozott figyelemmel vannak az állatvédelmi szempontokra, valamint a jogalkotás szintjének kettősségéből fakadóan – szövetségi és területi (tartományok, illetve kantonok) – többféle, sokszor akár részletgazdag megoldást tárva elénk.

Kulcsszavak: vadászat, kotorékvadászat, súlyosan sérült vad, vadászható vadfaj mentése, kutya, macska elejtése

ABSTRACT

4 Dr. habil, Ph.D, LL.M. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Civilisztikai Tudományok Intézete Kereskedelmi Jogi Intézeti Tanszék intézeti tanszékvezető habilitált egyetemi docens, biztosítási szakjogász

5 Ovádi tanulmányában ezt megerősíti, alátámasztásként rámutat, hogy az állattartási statisztikák (2024), és a hazai kutatások (2021, 2023) szerint növekszik az állattartók száma, az állatvédelemmel foglalkozó civil szervezetek közösségi média jelenléte és követőinek száma is növekszik, illetve a személyi jövedelemadó 1%-os felajánlásának egyre nagyobb hányadát, mintegy hatodát kapták 2024-ben állatvédő szervezetek. Ovádi 2025, 12–14.; Vetter et al. szakkiklé a magyarországi állatvédelem online diskurzusának dinamikáját elemzi 2022 és 2024 között, és megállapítja, hogy összességében a diskurzusok trendjei növekvőek, mind az említések, mind a kommentek, mind pedig az interakciók számát tekintve, azaz egyre intenzívebb az érdeklődés az állatvédelem iránt. Vetter, Ritó & Paulovics 2025, 34–46.

6 Lásd részletesen: Ovádi 2025, 14–17.

7 A közösségi média fontos szerepet játszik az állatvédők és a társadalom véleményének alakításában, alkalmas arra is, hogy szelektíve felerősítsen bizonyos helyzeteket, ami álláspontunk szerint, bizonyos témakörökben, így például a vadászat esetében torzíthatja az összképet, és erodáló hatású. Lásd részletesen: Vetter, Ritó & Paulovics 2025, 34–46.; Kántor 2025, 7–10.

The issue of animal protection and welfare is becoming increasingly important at both EU and member state level. In Hungary, animal protection enjoys strong social and governmental support.

Nowadays, hunting has become a necessity, and domestic hunting regulations have undergone significant changes and modernization, taking into account wildlife conservation and animal welfare requirements. The hunting community has achieved a number of socially commendable goals. The acceptance of hunting is divided among animal rights activists for several reasons. The situation may be exacerbated by events related to huntable animal species that raise sensitive animal welfare issues, particularly those that arise in social media, which pose new challenges to hunting rights.

This study focuses only on issues that directly affect Hungarian hunting law and its interaction with animal welfare provisions. Where appropriate, it looks at German and Swiss hunting law, as the hunting laws of these two countries are fundamentally similar to those of Hungary, both countries pay attention to animal protection considerations, and due to the duality of the legislative level – federal and regional (provinces and cantons) – the legislation is heterogeneous and detailed.

Keywords: hunting, hunting with dogs, seriously injured game, rescue of huntable game species, killing dogs and cats

1. VADÁSZATI JOGI HÁTTÉR

A vadászat egyre inkább szükségszerű, nagyobb méretű és számú ragadozók hiányában nincs megfelelő predációs nyomás, a vadak élettere az emberi beavatkozás, terjeszkedés hatására szűkül, a vadállomány ezért közelebb kerül az ember által lakott környezethez, károsítja a kerteket, szőlőket, gyümölcsösöket, mezőgazdasági kultúrát, erdősítéseket, vagy kijut a belterületre, közutakra, veszélyeztetve az ott lévőket. Ilyen helyzetben a vadászat igyekszik fenntartani azt a kényes egyensúlyt, amelyet korábban a természet biztosított. A vadászatra jogosultak számos, a társadalom számára hasznos és nélkülözhetetlen, a törvény által előírt feladatot is ellátnak, kötelezettségük a vadvédelem és vadgazdálkodás, ezek segítségével megőrizhető és fejleszthető a csökkenőben lévő apróvadállomány, biztosítható a hasznos vadállomány minőségi fejlődése, továbbá a vad és a természetes élőhelyek védelme.

Hazánkban két jelentősebb jogszabály van, amely a vadászatra vonatkozik: A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény (a továbbiakban: Vtv.) és a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhr.).

Magyarországon kizárólag a Vtv. és a Vhr. által meghatározott vadon élő állatfajok vadászhatók, ezeket nevezzük jogi szakkifejezéssel vadnak.⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:53. § (1) bekezdése alapján, a vadak az állam tulajdonában vannak. A (2) bekezdés szerint, a vadászterületen elejtett, elfogott vagy elhullott vad annak a vadászatra jogosultnak a tulajdonába kerül, akinek a vadászterületén ez történt, feltéve, hogy a vadászati jogosultsága erre a vadra kiterjedt. Az állam tulajdona tehát megszűnik a vad elhullásával, elejtésével, elfogásával, a tulajdonjogot a vadászatra jogosult⁹ szerzi meg, függetlenül attól, hogy ki volt a vad elejtője, elfogója. A Vtv. kiegészíti a Ptk. szabályait,¹⁰ a nem vadászterületen elejtett, befogott vagy elhullott vad, annak a vadászatra jogosultnak a tulajdonába kerül, amelyiknek a vadászterületéről a vad odakerült.

Amennyiben valaki vadászterületen vagy azon kívül vadat talál és azt befogja, bármilyen célból, akár állatvédelemi okokból is magával viszi, megsérti a vadászatra jogosult tulajdonjogát, mert a vad a befogás aktusával a vadászatra jogosult tulajdonába kerül.

A vadászat¹¹ a törvény által a vadászatra jogosultnak biztosított vadászati jogon¹² alapul és szigorú, széleskörű vadvédelmi, illetve állatvédelmi előírások betartása mellett folytatható.

A Vtv. és Vhr. által meghatározott, hogy mely vadfajok, az év mely időszakában, mely napszakban, milyen számban, milyen eszközzel és milyen módon ejtethők el. E mellett a Vtv. számos tilalmat állít fel, tilos a vad zavarása, kínzása, bizonyos eszközökkel és módokon történő elejtése. A Vtv. számos kötelezettséget ró a vadászatra jogosultra, amelyek a vad, és élőhelyének védelmét szolgálják, egyben más vadon élő állatok számára is hasznosak. A vadászatra jogosult köteles a vadászterületén élő vadállományt, annak biológiai sokféleségét fenntartani, valamint a vad és élőhelyének őrzéséről gondoskodni. Ez indokolt esetben élőhelyük biztosítására is kiterjed, olyan területek kerülnek létrehozásra, amelyek bűvőhelyül, szaporodási helyül szolgálnak, például erdőfoltok, táblaszegélyek, vadkamrák (vadászatra jogosult által önként létrehozott, nem vadászott területi egység). Szükség

8 A Vtv. 1. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a megnevezett szakminiszter által kiadott rendelet állapítja meg a Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített, vagy átvonuló, természetvédelmi oltalom alatt nem álló nagyvadnak, illetve apróvadnak minősülő vadászható állatfajokat (a továbbiakban: vad). A Vhr. 1. § (1) bekezdése a vadászható vadfajokat két nagy csoportra osztja: nagyvadfajokra és apróvadfajokra. A nagyvadaink között (vaddisznó, gímszarvas, dármszarvas, őz, muflon és szikaszarvas) két betelepített, nem őshonos vadfaj van, a muflon és a szikaszarvas. Az apróvadfajok két nagyobb csoportra oszlanak, vannak az ún. hasznos apróvadfajok és az egyéb apróvadfajok, másnéven dűvadak.

9 Amennyiben a vadászterület egy személy tulajdonában áll, önálló vadászati joggal rendelkezik, amit gyakorolhat is, így a vadászatra jogosultnak e személy tekintendő. [Vtv. 6. § (1) bekezdés] A Vtv. 11. § (1) bekezdés alapján a Magyar Állam önálló vadászati jogát nyilvánosan meghirdetett pályázati útján haszonbérbe adással vagy vagyonkezelői szerződéssel hasznosítja. Ebben az esetben vadászatra jogosultnak a haszonbérlet, illetőleg a vagyonkezelő kell tekinteni. Amennyiben a vadászterület több személy tulajdonában áll, társult vadászati jogról szólhatunk, ilyen esetben a vadászati jogot kizárólag haszonbérlet útján lehet gyakorolni, és a haszonbérlet minősül vadászatra jogosultnak. [Vtv. 6. § (2)–(3) bekezdések és 10. § (3) bekezdés] A vadászatra jogosultakat a vadászati hatóságok tartják nyilván. [Vtv. 6. § (4) bekezdés] A Vtv. 16. § (1) bekezdése sorolja fel, hogy ki lehet vadászati jog haszonbérletre, jellemzően egyesületi formában működő vadásztársaságok, de lehetnek gazdasági társaságok, erdőbirtokossági társulatok, szövetkezetek stb., amennyiben megfelelnek a törvényi kritériumoknak.

10 Vtv. 9. § (1)–(3) bekezdések.

11 A Vtv. 56. § (1) bekezdése határozza meg, hogy mit értünk vadászat alatt: a vadászat a vadnak a törvényben engedélyezett eszközzel (vadászati célra engedélyezett vadászlőfegyverrel, meghatározott előlőtöltő fegyverrel, meghatározott vadászjípál és vadászveesszővel, jogszerű csapdázási módszerrel), vagy ragadozó madárral, illetve magyar agárral és engedélyezett módon vadász által, vadászterületen történő elejtésére, vagy elfogására irányuló tevékenység.

12 A vadászati jog tartalmát részjogosultságok (vad elejtése, vad elfogása, hullatott agancs, vadászható szárnyas vad tojásának gyűjtése, elhullott vad tetemének elszállítás) és kötelezettségek (vadgazdálkodás, vad és élőhelyének védelme) alkotják. A vadászati jog tehát részjogosítványok és kötelezettségek összessége.

esetén, a vadászatra jogosult köteles a vad etetéséről és ivóvízzel való ellátásáról gondoskodni. A vadászatra jogosult kötelessége a vadállománynak az állatbetegségektől való megóvása, a beteg vad gyógyítása, az állatbetegségek megszüntetése és terjedésének megakadályozása.

2. A KOTORÉKOZÁS MINT VADÁSZATI MÓDSZER

A vadászat során különböző célokra alkalmazhatók az ún. vadászkutyák. Egyetlen vadászati mód van, ahol a munkakutyát vad elejtésére lehet használni, ez az agarászat (magyar agárral). A Vtv. 2015. évi módosítása hozta vissza ezt a tradicionális vadászati módot, annak megőrzés céljából. Magyar agárral mezei nyúlra, rókára és aranybakálra lehet vadászni.¹³

Az egyéb vadászati módokhoz, például solymászat, fegyveres vadászat, vadászjászat is használhatók munkakutyaként vadászkutyák, de ezek esetében a vadászkutyák feladata a vad keresése, felkutatása, utánkeresése, esetleg időleges lefogása. Kizárólag az adott vadászati módnak megfelelő, vadászatra kiképzett vadászkutyát lehet alkalmazni.¹⁴

A kotorékozás is egyfajta vadászati módszer, amely során munkakutyákat alkalmaznak. Azonban sem a Vtv.-ben, sem a Vhr.-ben nem találunk erre vonatkozóan semmilyen rendelkezést, csak a kifejezés jelenik meg, nincs fogalmi meghatározás, vagy tartalmi szabályozás. A Vtv. és Vhr. a kotorékozássra való utalással legitimálja ezt a vadászati módot.¹⁵ Egzakt törvényi szabályozás hiányában, a Vtv. általános elvárásaira kellene figyelemmel lenni a kotorékozás során, ami nem minden vadász számára egyértelmű.

Ezt támasztják alá az egyes közösségi média felületeken vadászok által közzétett, kotorékozásról szóló posztok, amelyek ellenérzést váltottak ki az állatvédők körében. Több állatvédő civil szervezet is foglalkozott emiatt e vadászati móddal, eltávolodva annak lényegétől, tiltott állatviadalnak titulálva azt.¹⁶

A kotorékozást, mint módszert jellemzően róka és borz vadászatánál szokták alkalmazni, mert ezeknek a szárnyas, illetve szőrmés hasznos apróvadra, illetve nagyvadak (például őz, muflon) szaporulatára veszélyt jelentő dűvadaknak más vadászati módja nem mindig vezet eredményre, illetve nem lehetséges. E dűvadak felderítése, elejtése a kotoréknál a leghatékonyabb, illetve a környezetet, más vadfajokat kevésbé zavaró. Ez az oka annak, hogy valamennyi tájegységi vadgazdálkodási tervről szóló

¹³ Vhr. 58. § (4) bekezdés.

¹⁴ Vtv. 67. § (5)–(6) bekezdések.

¹⁵ Vhr. 61. § (1) bekezdés: A vadászbé fajtacsoportba a vadászkutyaként elfogadott és nyilvántartott fajták közül az apróvad és nagyvad vadászatára, valamint kotorékmunkára Magyarországon jellemzően használt fajták tartoznak. Vhr. 61. § (3) bekezdés: A vadászkutyafajták vizsga- és versenyszabályzata vadászati alkalmassági követelményeit amennyiben indokolt, fajtánként az apró- és nagyvad vadászat, továbbá a kotorékmunka során adódó feladatok szerint kell meghatározni. Vhr. 63. § (3) bekezdés: A vadászkutyát – a kotorékebek kivételével – vadászterületen folytatott munka közben jól látható és az állat egészségét, biztonságát nem veszélyeztető, megkülönböztető jelzéssel kell ellátni.

¹⁶ Lásd részletesen: Szilágyi 2009; NOÉ Állatotthon Alapítvány 2012; Kurunczi Norbert a Rókaes Alapítvány alapítója egyenesen bűncselekménynek minősíti a kotorékozást és nem hivatalos vadászati módszerként azonosítja. Németh-Kállai 2024.

szakminiszteri rendelet¹⁷ említi a kotorékozást, mint alkalmazandó módszert, a vizes élőhelyeken megtelepedett, illetve a tűzok dűrgő- és költőhelyén megtelepedett vadászható ragadozó fajok gyérítésének elősegítése céljából.

A kotorékozás mibenlétéről a legtöbbet a „Közlemény vadászkutyafajták vadászati alkalmassági vizsgájának (a továbbiakban: VAV) követelményeiről” című dokumentumból¹⁸ tudhatunk meg, amely meghatározza, hogy a kotorékmunka során mit kell tennie a kotorékebnak, azaz milyen munkát kell az ebnek végeznie. A kotorékebnak tudnia kell jelezni a kotorék állapotát (lakott, járt, lakatlan), be kell mennie a kotorékba, és ha vaddal találkozik, csaholással kell azt jeleznie. A kotorékebnak földalatti munkájának lényege az ugrasztás, ami a vad kiűzését jelenti a kotorékból, vagy a vad fogása, ami átmeneti megfogást és a kotorékból való kihozatalt jelent, a vad elejtése a vadász feladata. Amennyiben a kotorékebnak nem tudja a vadat kiugrasztani, ún. földharc alakulhat ki, a kutyának a végkatlannál csaholással stabilan, egy helyben kell tartania ellenfelét folyamatosan, addig, amíg a vadász ki nem ássa a vadat. A vadat ekkor is a vadász ejti el. A kotorékozás tehát egy módszer, amely során a vad felkutatásához, a kotorékból való kiugrasztásához, kihozatalához munkakutyát alkalmaznak, a vad elejtése azonban mindenkor a vadász feladata az arra alkalmas vadászati eszközzel. A kotorékozási munkafeladatot akár olyan kutyatartó is végezheti, aki nem vadász, természetesen vadász jelenlétében.

Az állatviadalt az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávtv.) 7. § (1) bekezdése tiltja, e szerint „Tilos az állat fizikai, pszichikai állapotának olyan megterhelése, küzdelemre késztetése egy másik állattal vagy emberrel, amely sérülést vagy halált okozhat (a továbbiakban együtt: állatviadal)”. Kétségtávol, mint ahogyan az említésre került a Vtv., és a Vhr. felhatalmazása alapján, a vadászat során például kotorékozás, agarászat, solymászat előfordul, hogy a vadászkutya vagy a vadászatra használt ragadozómadár interakcióba keveredik a vaddal. Az Ávtv. 7. § (3) bekezdése azonban kimondja, hogy az (1) bekezdésben foglalt tilalom nem vonatkozik a vadászatra alkalmazott állatnak jogszerűen történő kiképzésére, vadászaton való alkalmazására, a kotorékozás tehát nem tiltott állatviadal.

A Vtv. és Vhr. tehát szűkkeblűen bánik a kotorékozással mint vadászati módszerrel, és ez a hiányosság is hozzájárul ahhoz, hogy a vadászok a maguk módján kezeljék, az állatvédők pedig félreértelmezzék azt. Kitekintve a svájci és német területi vadászati jogi szabályozásra azt láthatjuk, hogy ott részletesebbek a szabályok, illetve fordulat állt be az utóbbi időben e vadászati módszert illetően.

¹⁷ 10/2018. (VII. 3.) AM rendelet a Dél-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről; 11/2018. (VII. 3.) AM rendelet a Duna–Tisza közti Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről; 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet az Észak-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről; 13/2018. (VII. 3.) AM rendelet a Tiszántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről; 14/2018. (VII. 3.) AM rendelet az Északi hegy- és dombvidéki Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről.

¹⁸ Vhr. 61. § (2) bekezdése alapján, a vadászaton jellemzően használt fajták (a továbbiakban: vadászkutyafajták) vadászati alkalmassági vizsgaszabályzatát (a továbbiakban: VAV szabályzat) a vadászkutyafajták elismert tenyésztő szervezetei és a vadászkamara együttes javaslata alapján a minisztérium hagyja jóvá, és a minisztérium honlapján teszi közzé.

Németországban Baden-Württemberg tartomány vadászati törvényének¹⁹ 31. § (1) bekezdése tilos vadászati módszernek minősíti a kotorékozást (Baujagd), kivéve, ha közérdeket veszélyeztető helyzet áll fenn.

A Rajnvidék-Pfalz tartomány vadászati törvényének módosítása folyamatban van, amelynek keretében tervezik a kotorékvadászat betiltását.²⁰

A svájci szövetségi vadászati törvény²¹ 2. § (1) bekezdés c) pontja korlátozza a kotorékvadászatot, tiltja a gázosítást, a kifüstölést, a borz kiásását, és legfeljebb egy munkakutya használatát engedélyezi annak során. A (2) kiegészítő bekezdés a kotorékvadászat további szabályozását a tartományokra bízta.

Thurgau, Baselland, Zürich, Vaud, Genf, Bern kantonok tiltják a kotorékvadászatot, egyes tartományokban az illetékes vadászati hatóság kivételes esetben engedélyezheti azt.²²

Az érintett külföldi vadászati törvényekben megjelenő tilalom indokai:

- különösen róka esetében fordul elő, hogy a vad gyorsan menekül a kotorékból, ami megnehezíti az elejtést, még egy sörétes lövés sem garantálja, hogy a viszonylag kicsi, gyors és hirtelen az üregből menekülő róka halálos sebet kapjon. Ennek következtében jelentős a nem halálos sérülések kockázata, amelyek a legrosszabb esetben lassú, fájdalmas halálhoz vezetnek;
- a kotorékozás során olyan helyen éri a vadat atrocitás, amely párzási és szaporodási időszakban biztonságos menedékhelyként és pihenőhelyként szolgál. Biológiai kutatások igazolják, hogy a kotorékvadászat alkalmas az állatok traumatizálására;
- a vad és a kotoréke, illetve kotorékebek egymás közötti vonatkozásában is egyformán magas annak kockázata, hogy súlyosan megsebesítik egymást a földalatti harcokban;
- biológiai kutatások azt igazolták, hogy a kotorékvadászat jelentéktelen a rókapopuláció szabályozása szempontjából;
- a kotorékvadászat egy elavult hagyomány, kegyetlen és felesleges vadászati módszer, amely már nem korszerű.

Látható, hogy egyes tartományok (Németország), vagy kantonok (Svájc) állatvédelmi okokra is hivatkozva, megtiltották e vadászati módszert, mások esetében viszont szigorú szabályok mentén megengedett vagy a vadászati hatóság által engedélyezhető.

3. A VADÁSZTERÜLETEN KÍVÜLRE KERÜLT, SÚLYOSAN SÉRÜLT VAD ÉLETE KIOLTÁSÁNAK PROBLEMATIKÁJA

Számos esetben előfordul, leginkább vaddal történő gépjárműütközés következményeként, hogy a súlyosan sérült, továbbélésre képtelen, bármely okból (az állat viselkedése, a sérülés jellege, az állat

¹⁹ Jagd- und Wildtiermanagementgesetz (JWMG), 25. 11. 2014.

²⁰ Kauertz 2023.

²¹ Verordnung über die Jagd und den Schutz wildlebender Säugetiere und Vögel (Jagdverordnung, JSV), 29. 02. 1988.

²² Heiniger 2023.

mérete stb. miatt) nem szállítható vad vadászterületen kívül van, akár település belterületén. Mit lehet ilyenkor tenni, ki és hogyan szabadíthatja meg a vadat szenvedésétől? E kérdés kapcsán indokolt a figyelembe vehető jogszabályok áttekintése.

Az Ávtv. 45. § (1) bekezdése tartalmaz egy *általános iránymutatást* arra vonatkozóan, hogy amennyiben az állat továbbélése megszüntethetetlen vagy csillapíthatatlan szenvedéssel járna és gyógyulása nem várható, mi a követendő.²³ A b) alpont a vadon élő, de nem vadászható állat esetében azt írja elő, hogy ha az egyed a szabadon élésre vagy fogságban tartásra alkalmatlan, az állatvédelmi hatóság köteles az állat életének fájdalom nélküli kioltásáról gondoskodni. Ugyanakkor a vadászható állatfaj esetében a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló törvény szabályait rendeli alkalmazni.

Az Ávtv. tehát a Vtv. szabályait tekinti irányadónak, de vannak-e idevágó rendelkezések abban? A Vtv. II. Fejezete „A vad és élőhelyének védelme” címszó alatt az alábbi előírást tartalmazza:

29. § (1) Tilos a vad kínzása. A vad elejtése, elfogása nem járhat annak kínzásával.

(2) A vadász köteles az általa megsebzett vagy az egyébként súlyosan beteg vadat annak elejtése céljából felkutatni. Az ilyen vadat – annak kímélete érdekében – gyors és azonnali halált okozó módon kell elejteni.

A Vtv. egyéb előírásaira is figyelemmel, ez a passzus alapvetően a vadászterületen belüli helyzetekre vonatkozik. A Vtv. nem említi a súlyosan sérült vad esetét, ez csak a Vhr.-ben jelenik meg.²⁴ A Vhr., tekintve a kontextust, szintén vadászterületen belüli helyzetekre alkalmazható, ráadásul az Ávtv. csak a Vtv. alkalmazását írja elő, a Vhr.-t kihagyta.

A Vtv. bár előírja, hogy a vadat gyors és azonnali halált okozó módon kell ilyenkor elejteni, de annak lehetséges eszközéről hallgat, hiszen másutt pontosan meghatározza a vad elejtésére szolgáló vadászati eszközöket. Ezek egyike sem használható azonban vadászterületen kívül.

A Vtv. 54. § (3) bekezdése lehetővé teszi, hogy a hivatásos vadász használja szolgálati maroklófegyverét, de szintén vadászattal összefüggésben, azaz vadászterületen, sebzett nagyvad utánkeresése alkalmával annak elejtésére.

Bár az Ávtv. nem utal rá, mégis érdemes megemlíteni a fegyverekről és lőszerekről szóló 253/2004. (VIII. 31.) Korm. rendelet a „kárt okozó vad elejtése” címszó alatt található 36. § (1) bekezdését, amely azt alábbi tartalmazza: „Lakott területen a kárt okozó vad elejtéséhez – közegészségügyi, illetve

23 Lásd részletesen: Jámbor 2018, 203.

24 A Vhr. 7. § (3) bekezdése, a vadállomány védelme és a vad kímélete miatt vadászati időnyre való tekintet nélkül haladéktalanul el kell ejteni a súlyosan beteg és mozgásképtelen, illetve a súlyosan sérült és életképtelen vadat. Az elejtést a vadász, illetve a kísérő köteles a vadászati naplóban „beteg” megjelöléssel rögzíteni, és haladéktalanul bejelenteni a jogosultnak. A jogosult köteles az állat-egészségügyi okból elejtett vadat vizsgálatra alkalmas módon az elejtés helye szerint illetékes hatósági állatorvosnak bemutatni. A hatósági állatorvos az elejtés indoklásáról külön jogszabály szerinti igazolást állít ki.

közbiztonsági okból, illetve a köz- és magántulajdon súlyos károsodástól való megóvása érdekében – az elejtés helye szerint illetékes rendőrkapitányság engedélye szükséges.”

Az érintett kormányrendelet szabályai sem alkalmazhatók, egyrészt a vad elejtésének céljaként közbiztonsági, közegészségügyi stb. okokat jelöl meg, nincs utalás állatvédelemre, a vad kínlődásának megakadályozására, az állat kíméletére, másrészt kizárólag lakott területre korlátozódik az elejtés, harmadrészt rendőrségi engedély szükséges hozzá.

Összegezve a leírtakat, a Vtv., de még a Vhr. sem tartalmaz szabályozást a vadászterületen kívülre került, súlyosan sérült, továbbélésre képtelen, szenvedő vad életének fájdalom nélküli kioltására vonatkozóan. Nincs rendelkezés arra, kinek a kötelessége az intézkedés, ki végezhet, milyen módon ilyen beavatkozást.

Az Ávtv. a Vtv.-re utalás miatt nem alkalmazható, így sem az állatvédelmi hatóságnak, sem az állatvédő szervezeteknek nincs jogosultsága az intézkedésre.

Németországban a természetvédelmi törvény és az állatvédelmi törvény általános rendelkezései érvényesülnek, azaz a vadon élő állatokra vonatkozó szabályok, így állatorvos, vagy olyan személy is elvégezheti a beavatkozást, aki jogszabályban előírt képesítéssel rendelkezik ehhez. Az állatorvosok módszertani levelet is kiadtak ilyen esetekre.²⁵

4. A VADÁSZTERÜLETEN VAGY AZON KÍVÜL TALÁLT SÉRÜLT, BETEG, LEGYENGÜLT VAGY ELÁRVULT VADAK MENTÉSE, ÁLLATORVOSI KEZELÉSE

Gyakori, hogy állampolgárok, állatvédők valamely vad elárvult vagy annak vélt utódját (rókakölyköt, őzgidát, borzölyköt stb.), vagy a sérült, beteg, legyengült vadat megpróbálják „megmenteni”, és állatorvoshoz vagy állatmentő szervezethez viszik.²⁶ Ezzel már önmagában megsértik a Ptk. és a Vtv. vad tulajdonjogára vonatkozó, fentebb említett szabályait. Az állatorvosok részéről is felmerül, hogy van-e jogi felhatalmazásuk a sérült, beteg, legyengült vad kezelésére?

A Vtv. 84. § (1) bekezdés k) alpont szerint, a vadászati hatóság határozata alapján vadvédelmi bírságot köteles fizetni, aki vadtenyésztési tevékenységet engedély nélkül folytat, vadat engedély nélkül tart, vadat engedély nélkül szállít, vagy vadat vadászterületre engedély nélkül helyez ki.

A Vtv. e felhívott rendelkezése alapján az a következtetés vonható le, hogy sem állampolgár, sem állatvédő civil szervezet stb. nem jogosult állatvédelmi okokból vadat befogni, magával vinni. Ezt legfeljebb a vadászati hatóság engedélyével tehetné, amelynek a beszerzése, különösen állatvédelmi célú sürgősségi helyzetben nem lehetséges. Feltehetően az idézett Vtv. szabály nem is erre az esetkörre lett megalkotva.

²⁵ Nottötung von Wildtieren Merkblatt Nr. 124 Erarbeitet vom Arbeitskreis 6 (Wildtiere und Jagd) (Stand: 27. 12. 2009.)

²⁶ Lásd részletesen: Sarusi 2024.

Az érintett problémakörre vonatkozóan nincsen iránymutató vadászati jogi rendelkezés, feltehetően azért, mert a vadászható állatfajok esetében a természet rendjének kellene érvényesülnie, időközben azonban a társadalmi felfogásban változás következett be.

Az állatorvosok jogi felhatalmazását illetően a sérült, beteg, legyengült vad kezelésére az alábbi előírások lehetnek irányadók:

Az Ávtv. 2. § (2) bekezdése szerint e törvénynek az állat kíméletére, az állatkínzás és az állatkárosítás tilalmára, valamint a jó gazda gondosságára vonatkozó rendelkezéseit a vadon élő állatokra is alkalmazni kell. E törvény rendelkezéseit a vadászható állatfajok tekintetében a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló törvényben szereplő *eltérésekkel* kell alkalmazni.

Ebből következően, ha egy adott helyzetre nincs megfelelő rendelkezés a Vtv.-ben, az Ávtv. előírása alkalmazandó.

Az Ávtv. 10. § (1) bekezdése értelmében az állaton minden olyan beavatkozást el kell végezni, amelynek elmulasztása az állat fájdalmát, szenvedését idézi elő, az állatnak sérülést okoz vagy az állat károsodásához vezet.

Az Ávtv. ezen általános előírása alapján és a Vtv. irányadó rendelkezése hiányában állatvédelmi okokból az állatorvos elvégezheti a szükséges beavatkozást, még akkor is, ha a vad jogszabálysértő módon került hozzá.

Továbbra sem lesz jogszerű azonban a vad állatvédelmi okokból történő befogása és elvitele a vadászterületről vagy akár azon kívülről. Ezentúl jelenleg nincs jogszerű megoldás a sérült, beteg, legyengült, elárvult vadászható állatfajok tartására, nevelésére és jövőbeni sorsára vonatkozóan. Ennek ellenére vannak, el nem ítéltető módon, befogadó intézmények.²⁷ Hazánkban ugyanis csak a nem vadászható, védett vadon élő állatok tekintetében találunk iránymutató jogszabályi előírásokat. A védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet lehetővé teszi a mentési szállítást, állatorvosi kezelést és az ilyen állatok elhelyezését, tartását az ún. mentőközpontokban.²⁸ E mentőközpontok azonban vadászható állatokat nem jogosultak befogadni.

A problémakör jelentősége miatt kutatást folytattunk más országokban, és Németországban talákoztunk hasonló kérdésekkel. Egy nemrég történt, médiavisszhangot kapott eset kapcsán foglalkoztak ismételtelen a beteg, sérült, elárvult, legyengült vadak „mentésével”. Egy autós hazafelé

²⁷ DW Magyar 2025.

²⁸ A védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 2. §. j) pont; 6–8. §.

menet elhaladt egy baleset helyszíne mellett, ahol egy őzet ütöttek el. A sérült állatot berakta az autójába, miközben értesítette feleségét, aki ezután állatorvost próbált találni. Ez utóbbi nehéznek bizonyult, emiatt a férfi hazahajtott az őzzel. Nem sokkal hazatérése után rendőrök érkeztek a családhoz, és lopás, valamint orvvadászat vádjával szembesítették őket. Kénytelenek voltak átadni a sérült vadat a vadászatra jogosultnak, aki a rendőrséggel együtt ott volt a helyszínen. Később nem kaptak információt arról, hogy mi történt a sérült vaddal.²⁹

A történet okán került fókuszba a német vadászati jogi szabályozás.

A Német Szövetségi Vadászati Törvény³⁰ (a továbbiakban: BJagdG) 1. §-a minden vadászható állatfajra (vad) vonatkozóan kimondja, hogy csak a vadászatra jogosult ejthet, illetve foghat be vadat. Ez magában foglalja az ilyen fajok utódainak, valamint a beteg, sérült vadaknak a befogását is. Az 1. § előírja a gondozási kötelezettséget is, amely kifejezés magában foglalja a vad egészségének megőrzését, ápolását is.

A BJagdG 36. §-ában a tartományok felhatalmazást kaptak arra, hogy saját szabályokat hozzanak a sérült vagy beteg vadászható állatok befogadására, gondozására és nevelésére, valamint azok tartási helyére vonatkozóan. Hessen tartomány vadászati törvényét (a továbbiakban: HJagdG)³¹ érdemes megemlíteni, amely az alábbiakat tartalmazza:

A 3. § (1) bekezdése alapján, aki nem jogosult vadászatra, élő vagy elhullott vadat birtokol vagy őriz, köteles azt haladéktalanul bejelenteni a vadászatra jogosultnak vagy a legközelebbi rendőrségi szervnek. A rendőrségnek a bejelentésről értesítenie kell a lelőhelyen vadászatra jogosultat. A 42. § (1) bekezdés 2. pontja alapján, a bejelentést elmulasztó közigazgatási szabálysértést követ el.

E szabályokat úgy értelmezik, hogy ha nem vadász fogja be és viszi el a sérült, beteg stb. vadat, a vadászatra jogosult kötelezettségét teljesíti. Másrésztől a bejelentés lehetősége mögött ott van a felhatalmazás arra, hogy bárki segíthessen a sérült vagy beteg, esetleg bajba jutott vadászható állatokon, ezzel az állatvédelmi szempont is figyelembe legyen véve, továbbá a bejelentési kötelezettség azt is biztosítja, hogy a vadászható állatokat ne lehessen korlátozás nélkül elvinni élőhelyükről.

Németországban vannak olyan ún. vadvédelmi központok, amelyek vadászható állatokat is befogadhatnak, nevelhetnek, tarthatnak, illetve gondoskodhatnak ezek visszaengedéséről – amennyiben ez lehetséges – a természetbe. A HJagdG a természetbe visszaengedett vadak védelmére is figyelemmel van, a 23. § (9) bekezdés 3. mondata szerint, tilos a vadászat a vad szabadon

²⁹ Patt & Steverding 2024.

³⁰ Bundesjagdgesetz (BJagdG), 29. 09. 1976.

³¹ Hessisches Jagdgesetz (HJagdG), 05. 06. 2001.

bocsátásától számított hat hónap lejártá előtt.³² Ezzel az előírással a visszaengedett vad zavartalanul tud újra alkalmazkodni természetes környezetéhez, van idő az életbenmaradáshoz szükséges ösztönök felszínre kerüléséhez.

Hasonló helyzetek miatt, már korábban, a hesseni Állami Állatorvosi Szövetség az illetékes tartományi minisztériumhoz fordult állásfoglalásért, amely az alábbi, kivonatolt tartalommal adott iránymutatást:³³

Ha a vadászható élő állatot harmadik fél elviszi a természetből, például hogy a sérült állatot állatorvoshoz vigye kezelésre, köteles ezt telefonon jelezni a rendőrségnek vagy a vadászatra jogosultnak. A telefonon történt bejelentésnek lehetőleg a vad természetből való elszállítása előtt, de legkésőbb a gondo-
zó személynek történő átadás után kell történnie, megjelölve a megtalálás helyét, az állatfajt és azt, hová történik a vad szállítása (például. állatorvos, mentőközpont). A bejelentés nem az állatorvos kötelezettsége, ugyanakkor neki erre a harmadik személy figyelmét fel kell hívni. Az állatorvosi kezelés jogszerűségét az állatvédelmi törvény biztosítja.

5. KUTYA, MACSKA ELEJTÉSÉVEL KAPCSOLATOS RÉSZLETKÉRDÉSEK

A kutya és a macska ragadozó életmódot folytatnak, ezért a természetbe kiszabadulva jelentős károkat tudnak okozni a vadon élő állatfajokban. Egyéb házi, illetve kedvtelésből tartott állat elvadulása, a természetes élőhelyeken való megjelenése – bár állategészségügyi szempontból komoly problémákat okozhat – nem jelent a vadon élő állatfajokra olyan veszélyt, amely indokolná elpusztításukat.

A kutyák, macskák vadászok általi legális elejtésének történelmi gyökerei vannak. A vadászat fenntartása és a vadak védelme céljából jelentek meg a háziállatokra, elsősorban a kutyákra vonatkozó első intézkedések a különböző városi statútumokban, amelyek a vadászok kivételével megtiltották a kutya erdőbe vitelét, és annak lelövését írták elő.

A vadászatról szóló 1872. évi VI. törvénycikk 16. §-a kimondta, hogy a vadászati területen talált házi macskákat és kóbor ebeket a vadászatra jogosított elpusztíthatja. Szó szerint ismételte az előírást a vadászatról szóló 1883. évi XX. törvénycikk 14. §-a. A 16. § (3) bekezdése azt is rögzítette, hogy vadászterületre a vadászatra jogosulton kívül senki nem vihet ebeket, kivéve a nyájőröket, de nekik is koloncot kellett kutyáik nyakára tenni.

Az ötvenes évektől a kilencvenes évekig született különböző vadászatra vonatkozó rendeletek is mind fenntartották a kóbor ebek és macskák elpusztításának jogát.

32 A visszaengedésnek vagy az adott vadfaj tilalmi időszakában kell történnie, a vadászati idény kezdetétől számított legalább hat hónapos időintervallummal, vagy a visszaengedés során biztosítani kell, hogy a visszaengedett állat a vadász számára felismerhető legyen.

33 A Hesseni Állami Állatorvosi Szövetség 2015. 09. 29-én kelt levele a Hesseni Környezetvédelmi, Klímavédelmi, Mezőgazdasági Minisztériumhoz. Hofmann 2015.

A vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 8/1993. (I. 30.) FM rendelet 11. § (4) bekezdése annyit módosított az előírásokon, hogy az „elpusztíthatja” szófordulat helyett az elejtheti, illetve elfoghatja kifejezéseket használta.

A Vtv. is átvette e rendelkezéseket, több pontosítás és finomítás mellett, például a meghatározhatatlan „kóbor” kifejezést is leváltotta. A Vtv. 37/B. § (4) bekezdése szerint, a vadászterületen a vadász a vadállomány védelme érdekében – a vad elfogására, elejtésére megengedett vadászati eszközzel – elfoghatja vagy elejtheti, ha a tulajdonosának felderítésére nincs közvetlen lehetőség

a) a vadat űző vagy a vadat elejtő kutyát, ha a vad sérelme másként nem hárítható el, továbbá

b) fertőzés továbbterjedése vagy másként el nem hárítható támadás megakadályozása céljából a kutyát vagy macskát.

Az Ávtv. 11. § (1) bekezdése alapján, az állat élete elfogadható ok vagy körülmény esetén kioltható. Az Ávtv. több ilyen elfogadható okot sorol, például a fertőző betegségek ellen való védekezést, és ha külön törvény így rendelkezik. A Vtv. hivatkozott rendelkezése ily módon összhangban van az Ávtv.-vel.

Kritikára ad okot, hogy a Vtv. „A vad és élőhelyének védelme” címet viselő II. fejezetben a „Tiltott vadászati módok” címszó alatt tartalmazza az idézett szövegrészt. Ez egyrészt nem tükrözi az adott szabályozás célját és indokait, másrészt a címszó által közvetített jelentéstartalom nem egy törvény által engedett, hanem épphogy tiltott tevékenységre utal. A címszó alatti többi törvényi előírástartalomhoz sem illeszkedik a kutya, macska elejtésének joga.

Mind a Vtv.-én belüli elhelyezésben, mind tartalom szerint koherensebb eredményre vezetne, ha a szabály „A vadászatra jogosult vad- és élőhelyvédelmi feladatai” alcím alá kerülne.

Az ominózus Vtv.-beli rendelkezés kapcsán az állattartókra vonatkozó adekvát előírásokat is érdemes áttekinteni. A kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló 41/2010. (II. 26.) Korm. rendelet 15. § (1) bekezdése szerint az állatokat úgy kell tartani, hogy ne veszélyeztethessék más állatok – kivéve a ragadozó állatok táplálására szánt élő egyedek –, illetve az ember biztonságát. A más állatok biztonsága olyan általános kört jelent, amelybe a vadon élő állatok, közöttük a vadászható állatok is beleértendők.

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 193. § (1) bekezdés b) pontja az alábbi mondja ki: aki a felügyelete alatt álló kutyát természeti és védett természeti területen, vagy vadászterületen – a vadászkutya és a triflakereső kutya kivételével – póráz nélkül elengedi vagy kóborolni hagyja, szabálysértést követ el. Azok az állattartók, akik a kutyájukat, macskájukat hagyják a vadászterületen szabadon mozogni, illetve kóborolni, szabálysértést követnek el, és kockáztatják az állatok vadászok által történő lelövését, vagy más eszközzel történő elejtését.

A felhívott szabályokkal kapcsolatban visszatérő kérdés, honnan lehet felismerni a vadászterületet, miért nincsen az valamilyen módon jelölve, miért nem hívják fel a lakosság figyelmét legalább táblával arra, hogy akár a településtől nem messze is már vadászterület kezdődik.

Megfontolásra érdemes ezért annak előírása, hogy a települések közigazgatási belterületéről kivezető utak mentén tartós anyagból készült táblán, jól olvasható módon fel kell tüntetni, hogy vadászterület kezdődik.

6. ÖSSZEGZÉS

A természetes élőhelyek csökkenésével szaporodnak azok a helyzetek, amikor vadászható állatfajok kerülnek emberek közelébe. A társadalomban napról napra erőteljesebben érvényesül az állatvédelmi szemlélet, ami minden vadon élő állatra, így a vadászható állatfajokra is kihatással van. E tendenciák ráirányítják a figyelmet a hazai vadászati jogi szabályozásra, amely bár fejlődik és lehetőség szerint figyelemmel van az állatvédelmi előírásokra, azonban a jelen tanulmány által is feltártan, mutat hiányosságokat. Utaltunk arra is, hogy a Vtv. és Ávtv. együttes alkalmazása olykor nehézséggel jár.

A felvetett, jogilag bonyolult vagy tisztázatlan kérdésekre a tanulmány igyekezett válaszokat adni.

A kotorékozás, mint vadászati mód tekintetében megfontolandó, vagy egy alaposabb vadászati jogi szabályozás, bizonyos ismérvek és korlátozások meghatározása mellett, vagy a svájci példához hasonlóan annak tiltása, illetve vadászati hatósági engedélyhez kötése.

A vadászterületen kívülre került súlyosan sérült, beteg és továbbélésre képtelen vad esetében kifejezetten szükséges szabályozni, hogy ki és hogyan köteles intézkedni az állat életének kíméletes kioltásáról, ki végezheti a beavatkozást, akár a német szabályozáshoz hasonlóan, az Ávtv. és nem a Vtv. előírásainak érvényesülését meghagyva, így állatorvos számára is lehetővé téve ezt.

A sérült, beteg, legyengült vagy elárvult vadak jogszerű állatvédelmi célú mentése érdekében szintén mintaként szolgálhat a német, ezen belül a hesseni vadászati jogi szabályozás. Ezentúl indokolt lenne jogilag is biztosítani, hogy az ún. mentőközpontok vagy egyéb jogosított civilszervezetek ilyen vadakat is befogadhassanak, neveljenek, tartsanak, így legitim módon végezhesék tevékenységüket.

A kutya, macska elejtésére felhatalmazó rendelkezéseket a Vtv.-ben „A vadászatra jogosult vad- és élőhelyvédelmi feladatai” címszó alá lenne helyesebb, a koherencia érdekében elhelyezni, és azokon a külterületi részeken, ahol jellemzően sok kutyasétáltató, túrázó megfordul, elő kellene írni a vadászterület kezdetének táblával történő jelzését, a póráz nélküli kutyasétáltatás tiltása mellett.

BIBLIOGRÁFIA

1. DW Magyar (n. d.) „Ma Magyarországon rókát menteni nem lehetne” | Norbert mégis a rókamentésre tette föl az életét, Youtube (<https://www.youtube.com/watch?v=Lh44Lzh9kpU>) [2025. 08. 11.]
2. Heiniger M (2023) Fuchsbaujagd: Das Ende einer Tradition, Der Unter-Emmentaler, UNTER-EMMENTALER (<https://unter-emmentaler.ch/news-details/fuchsbaujagd-das-ende-einer-tradition.html>) [2025. 07. 20.]
3. Hofmann H (2015) Helfender Tierarzt verstößt nicht gegen Jagdrecht, Wir-Sind-Tierarzt (<https://www.wir-sind-tierarzt.de/2015/10/helfender-tierarzt-verstoest-nicht-gegen-jagdrecht/>) [2025. 08. 01.]
4. Jámbor A (2018) Gondolatok az állatvédelmi törvény fejlesztéséről, Iustum Aequum Salutare 14(1), pp. 195–211.
5. Kántor B (2025) Miért reagálunk hevesen az állatokkal szembeni kegyetlenségre? Az állatokkal szembeni kegyetlen bánásmód erkölcsi és kulturális felfogásának antropológiai nézőpontja, Acta Animalia Hungarica 1(2), pp. 4–23.
6. Kauertz L (2023) Baujagd: Rechtswidrig und ineffizient, Wildtierschutz Deutschland e.V. (<https://www.wildtierschutz-deutschland.de/single-post/baujagd-rechtswidrig-nicht-tierschutzkonform>) [2025. 07. 20.]
7. Németh-Kállai Sz (2024) Kurunczi Norbert: a kotorekozás bűncselekmény, Hírklikk (<https://hirklikk.hu/kozelet/kurunczi-norbert-a-kotorekozás-buncselekmény/440152>) [2025. 06. 20.]
8. NOÉ Állatotthon Alapítvány (2012) Súlyos állatkínzás, avagy legalizált állatviadalok Magyarországon!, NOÉ Állatotthon Alapítvány (<http://www.noellatotthon.hu/index.php?pid=2&cid=1265>) [2025. 06. 20.]
9. Ovádi P (2025) Állatvédelem Magyarországon: jogi és szakpolitikai változások 2020–2024, Acta Animalia Hungarica 1(1), pp. 12–25.
10. Patt C & Steverding M (2024) Straftat Tierrettung – vom Helfer zum Wilderer, Wildtierschutz Deutschland e.V. (<https://www.wildtierschutz-deutschland.de/single-post/strafat-tierrettung>) [2025. 06. 22.]
11. Sarusi I (2024) Balatonnál menti a rókákat, National Geographic (<https://ng.24.hu/termeszet/2024/07/15/balaton-rokales-alapitvany-rokamentes-kurunczi-norbert/>) [2025. 08. 11.]
12. Szilágyi I (2009) A kotorekozás betiltásának indokai, Fehérkereszt Állatvédő Liga (<https://www.feherkeresztliga.hu/index.php/jogi-munka/153-a-kotorekozás-betiltasanak-indokai>) [2025. 06. 20.]
13. Vetter Sz, Ritó E, Paulovics A (2025) Állatvédelem az online térben, avagy mennyire érdekli az állatvédelem a magyar internetezőket? Egy netnográfiai kutatás előzetes eredményei, Acta Animalia Hungarica 1(1), pp. 34–46.

Certain legal issues arising from animal welfare in the field of hunting rights

Az állatvédelem szempontjából felmerülő egyes jogkérdések a vadászati jog területén

ABSZTRAKT

Az állatvédelem és állatjólét kérdése egyre hangsúlyosabbá válik mind uniós, mind tagállami szinten. Magyarországon az állatvédelem jelentős társadalmi⁵, és kormányzati támogatást is élvez.⁶

Napjainkra a vadászat szükségszerűvé vált, a hazai vadászat szabályozása átalakult, modernizálódott, vadvédelmi és állatvédelmi elvárásokat is figyelembe vesz, a vadászok közössége számos, társadalmi szempontból elismerésre méltó célkitűzést valósít meg. A vadászat elfogadottsága, több okra visszavezethetően, ugyanakkor megosztott az állatvédők körében. A helyzetet ronthatják azon, különösen a közösségi médiában felmerült, állatvédelmi szempontból érzékeny kérdéseket feszegető, vadászható állatfajokkal összefüggő események⁷, amelyek új kihívások elé állítják a vadászati jogot is. Jelen tanulmány csak azokra a kérdésekre fókuszál és vizsgálódik, amelyek szervezen érintik a magyar vadászati jogi szabályozást, illetve annak az állatvédelmi rendelkezésekkel való kölcsönhatását. Ott, ahol érdemes, kitekint a német és svájci vadászati jogi szabályozásra, mert e két ország vadászati joga alapjaiban hasonlít a magyarhoz, mindkét országban fokozott figyelemmel vannak az állatvédelmi szempontokra, valamint a jogalkotás szintjének kettősségéből fakadóan – szövetségi és területi (tartományok, illetve kantonok) – többféle, sokszor akár részletgazdag megoldást tárva elénk.

Kulcsszavak: vadászat, kotorékvadászat, súlyosan sérült vad, vadászható vadfaj mentése, kutya, macska elajtése

4 Dr. habil. Ph.D. LL.M. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Civilisztikai Tudományok Intézete Kereskedelmi Jogi Intézeti Tanszék intézeti tanszékvezető habilitált egyetemi docens, biztosítási szakjogász

5 Ovádi tanulmányában ezt megerősíti, alátámasztásként rámutat, hogy az állattartási statisztikák (2024), és a hazai kutatások (2021, 2023) szerint növekszik az állattartók száma, az állatvédelemmel foglalkozó civil szervezetek közösségi média jelenléte és követőinek száma is növekszik, illetve a személyi jövedelemadó 1%-os felajánlásának egyre nagyobb hányadát, mintegy hatodát kapták 2024-ben állatvédő szervezetek. Ovádi 2025, 12–14.; Vetter et al. szakcikke a magyarországi állatvédelem online diskurzusának dinamikáját elemzi 2022 és 2024 között, és megállapítja, hogy összességében a diskurzusok trendjei növekvőek, mind az említések, mind a kommentek, mind pedig az interakciók számát tekintve, azaz egyre intenzívebb az érdeklődés az állatvédelem iránt. Vetter, Ritó & Paulovics 2025, 34–46.

6 Lásd részletesen: Ovádi 2025, 14–17.

7 A közösségi média fontos szerepet játszik az állatvédők és a társadalom véleményének alakításában, alkalmas arra is, hogy szelektíve felerősítsen bizonyos helyzeteket, ami álláspontunk szerint, bizonyos témakörökben, így például a vadászat esetében torzíthatja az összképet, és erodáló hatású. Lásd részletesen: Vetter, Ritó & Paulovics 2025, 34–46.; Kántor 2025, 7–10.

ABSTRACT

The issue of animal protection and welfare is becoming increasingly important at both EU and member state level. In Hungary, animal protection enjoys strong social and governmental support.

Nowadays, hunting has become a necessity, and domestic hunting regulations have undergone significant changes and modernization, taking into account wildlife conservation and animal welfare requirements. The hunting community has achieved a number of socially commendable goals. The acceptance of hunting is divided among animal rights activists for several reasons. The situation may be exacerbated by events related to huntable animal species that raise sensitive animal welfare issues, particularly those that arise in social media, which pose new challenges to hunting rights.

This study focuses only on issues that directly affect Hungarian hunting law and its interaction with animal welfare provisions. Where appropriate, it looks at German and Swiss hunting law, as the hunting laws of these two countries are fundamentally similar to those of Hungary, both countries pay attention to animal protection considerations, and due to the duality of the legislative level – federal and regional (provinces and cantons) – the legislation is heterogeneous and detailed.

Keywords: hunting, hunting with dogs, seriously injured game, rescue of huntable game species, killing dogs and cats

1. LEGAL BACKGROUND TO HUNTING LAW

Hunting is increasingly becoming a necessity; in the absence of larger predators in sufficient size and numbers, there is no adequate predation pressure, and the habitat available to wild game species is shrinking as a result of human intervention and expansion, with the result that these species move closer to human-inhabited environments, damaging gardens, vineyards, orchards, agricultural crops and forest plantations, or entering built-up areas and public roads, thereby endangering those present there. In such a situation, hunting seeks to maintain the delicate balance that had previously been ensured by nature. Persons entitled to hunt also perform numerous tasks prescribed by law that are useful and indispensable to society; they are responsible for game protection and game management, through which declining small game populations can be preserved and improved, the qualitative development of valuable game populations can be ensured, and the protection of game and natural habitats can also be secured.

In Hungary, there are two principal legal instruments governing hunting: Act LV of 1996 on the Protection of Game, Game Management and Hunting (hereinafter: Hunting Act) and Decree No. 79/2004 (V. 4.) of the Ministry of Agriculture and Rural Development on the Rules for the Implementation of Act LV of 1996 on the Protection of Game, Game Management and Hunting (hereinafter: Implementing Decree). In Hungary, only those wild animal species defined by the Hunting Act and the Implementing Decree

may be hunted; in legal terminology, these are referred to as game.⁸ Pursuant to Section 5:53(1) of Act V of 2013 on the Civil Code (hereinafter: Civil Code), game is owned by the State. Under subsection (2), game killed, captured or found dead in a hunting area becomes the property of the person entitled to hunt on whose hunting area this occurred, provided that that person's hunting entitlement extended to such game. Accordingly, State ownership ceases upon the death, killing or capture of the game, and title is acquired by the person entitled to hunt,⁹ irrespective of who killed or captured the game. The Hunting Act supplements the rules of the Civil Code:¹⁰ game killed, captured or found dead outside a hunting area becomes the property of the person entitled to hunt from whose hunting area the game came there.

If a person finds game either within or outside a hunting area and captures it and, for any purpose, including on animal protection grounds, takes it away, that person infringes the property right of the person entitled to hunt, because by the very act of capture the game becomes the property of the person entitled to hunt.

Hunting¹¹ is based on the hunting right¹² granted by law to the person entitled to hunt and may be carried out only in compliance with strict and extensive wildlife protection and animal welfare requirements.

The Hunting Act and the Implementing Decree specify which game species may be killed, during which period of the year, at what time of day, in what numbers, by what means, and in what manner. In addition, the Hunting Act lays down numerous prohibitions: the disturbance and torture of game, as well as the killing of game by certain means and in certain ways, are prohibited. The Hunting Act imposes numerous obligations on the person entitled to hunt, which serve the protection of game and its habitat and are also beneficial to other wild animals. The person entitled to hunt is required to maintain the game population living in the hunting area, preserve its biological diversity, and ensure the protection of game and its habitat. Where justified, this also extends to the provision of habitat,

8 A Vtv. 1. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a megnevezett szakminiszter által kiadott rendelet állapítja meg a Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített, vagy átvonuló, természetvédelmi oltalom alatt nem álló nagyvadnak, illetve apróvadnak minősülő vadászható állatfajokat (a továbbiakban: vad). A Vhr. 1. § (1) bekezdése a vadászható vadfajokat két nagy csoportra osztja: nagyvadfajokra és apróvadfajokra. A nagyvadjaink között (vaddisznó, gímszarvas, dármszarvas, őz, muflon és szikaszarvas) két betelepített, nem őshonos vadfaj van, a muflon és a szikaszarvas. Az apróvadfajok két nagyobb csoportra oszlanak, vannak az ún. hasznos apróvadfajok és az egyéb apróvadfajok, másnéven dűvadak.

9 Amennyiben a vadászterület egy személy tulajdonában áll, önálló vadászati joggal rendelkezik, amit gyakorolhat is, így a vadászatra jogosultnak a személy tekintendő. [Vtv. 6. § (1) bekezdés] A Vtv. 11. § (1) bekezdés alapján a Magyar Állam önálló vadászati jogát nyilvánosan meghirdetett pályázat útján haszonbérbe adással vagy vagyonkezelői szerződéssel hasznosítja. Ebben az esetben vadászatra jogosultnak a haszonbérlet, illetőleg a vagyonkezelőt kell tekinteni. Amennyiben a vadászterület több személy tulajdonában áll, társult vadászati jogról szólhatunk, ilyen esetben a vadászati jogot kizárólag haszonbérlet útján lehet gyakorolni, és a haszonbérlet minősül vadászatra jogosultnak. [Vtv. 6. § (2)–(3) bekezdések és 10. § (3) bekezdés] A vadászatra jogosultakat a vadászati hatóságok tartják nyilván. [Vtv. 6. § (4) bekezdés] A Vtv. 16. § (1) bekezdése sorolja fel, hogy ki lehet vadászati jog haszonbérletje, jellemzően egyesületi formában működő vadásztársaságok, de lehetnek gazdasági társaságok, erdőbirtokossági társulatok, szövetkezetek stb., amennyiben megfelelnek a törvényi kritériumoknak.

10 Vtv. 9. § (1)–(3) bekezdések.

11 A Vtv. 56. § (1) bekezdése határozza meg, hogy mit értünk vadászat alatt: a vadászat a vadnak a törvényben engedélyezett eszközzel (vadászati célra engedélyezett vadászlőfegyverrel, meghatározott előlőtöltő fegyverrel, meghatározott vadászszíjjal és vadászvesszővel, jogszerű csapdázási módszerrel), vagy ragadozó madárral, illetve magyar agárral és engedélyezett módon vadász által, vadászterületen történő elejtésére, vagy elfogására irányuló tevékenység.

12 A vadászati jog tartalmát részjogosultságok (vad elejtése, vad elfogása, hullatott agancs, vadászható szárnyas vad tojásának gyűjtése, elhullott vad tetemének elszállítás) és kötelezettségek (vadgazdálkodás, vad és élőhelyének védelme) alkotják. A vadászati jog tehát részjogosítványok és kötelezettségek összessége.

with areas being established that serve as shelter and breeding sites, such as woodland patches, field margins, and game refuges (non-hunted territorial units voluntarily established by the person entitled to hunt). Where necessary, the person entitled to hunt is obliged to provide feeding and drinking water for game. The person entitled to hunt is obliged to protect game populations from animal diseases, treat diseased game, eliminate animal diseases, and prevent their spread.

2. HUNTING WITH DOGS AS A METHOD OF HUNTING

So-called hunting dogs may be used for various purposes during hunting. There is only one method of hunting in which a working dog may be used to kill game, namely hunting with the Hungarian greyhound. The 2015 amendment to the Hunting Act reinstated this traditional hunting method for the purpose of its preservation. The Hungarian greyhound may be used to hunt brown hare, red fox and golden jackal.¹³

In other hunting methods, such as falconry, firearm hunting and bow hunting, hunting dogs may also be used as working dogs, but in these cases their role is to search for, locate, track wounded game and, where appropriate, hold it at bay temporarily. Only a hunting dog trained for hunting and suitable for the given hunting method may be used.¹⁴

Hunting with dogs in burrows is also a type of hunting method in which working dogs are used. However, neither the Hunting Act nor the Implementing Decree contains any specific provision on this method; only the term itself appears, without any definitional specification or substantive regulation. By referring to hunting with dogs in burrows, the Hunting Act and the Implementing Decree confer legitimacy on this hunting method.¹⁵ In the absence of precise statutory regulation, account should be taken during hunting with dogs in burrows of the general requirements laid down in the Hunting Act, although this is not clear to every hunter.

This is also supported by posts about hunting with dogs in burrows published by hunters on various social media platforms, which have provoked resentment among animal rights activists. For this reason, several animal protection NGOs have also addressed this hunting method, departing from its true nature and characterising it as an unlawful animal fight.¹⁶

Hunting with dogs in burrows, as a method, is typically used in the hunting of foxes and badgers, because for these predators, which pose a threat to useful feathered and fur-bearing small game and

¹³ Vhr. 58. § (4) bekezdés.

¹⁴ Vtv. 67. § (5)–(6) bekezdések.

¹⁵ Vhr. 61. § (1) bekezdés: A vadászbé fajtacsoportba a vadászkutyaként elfogadott és nyilvántartott fajták közül az apróvad és nagyvad vadászatára, valamint kótorékmunkára Magyarországon jellemzően használt fajták tartoznak. Vhr. 61. § (3) bekezdés: A vadászkutyafajták vizsga- és versenyszabályzata vadászati alkalmassági követelményeit amennyiben indokolt, fajtánként az apró- és nagyvad vadászat, továbbá a kótorékmunka során adódó feladatok szerint kell meghatározni. Vhr. 63. § (3) bekezdés: A vadászkutyát – a kótorékebek kivételével – vadászterületen folytatott munka közben jól látható és az állat egészségét, biztonságát nem veszélyeztető, megkülönböztető jelzéssel kell ellátni.

¹⁶ Lásd részletesen: Szilágyi 2009; NOÉ Állatotthon Alapítvány 2012; Kurunczi Norbert a Rókaless Alapítvány alapítója egyenesen bűncselekménynek minősíti a kótorékozást és nem hivatalos vadászati módszerként azonosítja. Németh-Kállai 2024.

to the offspring of big game species (for example roe deer and mouflon), other hunting methods do not always produce results or are not feasible. The detection and killing of these predators at the burrow is the most effective method and causes less disturbance to the environment and to other game species. This is why every ministerial decree on regional game management plans¹⁷ refers to hunting with dogs in burrows as a method to be applied in order to facilitate the reduction of huntable predator species established in wetlands and in great bustard display and nesting areas.

The nature of hunting with dogs in burrows is explained most fully in the document entitled "Notice on the Requirements of the Hunting Aptitude Test for Hunting Dog Breeds (hereinafter: VAV)",¹⁸ which specifies what a burrowing dog must do during burrow work, that is, what tasks the dog is required to perform. The burrowing dog must be able to indicate the condition of the burrow (inhabited, frequented, uninhabited), must enter the burrow, and, if it encounters game, must signal this by barking. The essence of the burrowing dog's underground work is flushing, which means driving the game out of the burrow, or gripping the game, which means temporarily seizing it and bringing it out of the burrow; killing the game is the hunter's task. If the burrowing dog is unable to flush the game out, a so-called underground fight may develop; at the terminal chamber, the dog must hold its opponent steadily in one place by barking continuously until the hunter digs the game out. Even then, it is the hunter who kills the game. Hunting with dogs in burrows is therefore a method in which a working dog is used to locate the game and to flush it out of or bring it out of the burrow; however, killing the game is at all times the hunter's task, using a hunting implement suitable for that purpose. The burrow-work task may even be performed by a dog handler who is not a hunter, naturally in the presence of a hunter.

Animal fighting is prohibited by Section 7(1) of Act XXVIII of 1998 on the Protection and Humane Treatment of Animals (hereinafter: Animal Protection Act), according to which: "It is prohibited to subject an animal to such physical or psychological strain, or to incite it to fight with another animal or a human, as may cause injury or death (hereinafter collectively: animal fighting)." Undoubtedly, as noted above, under the authorisation provided by the Hunting Act and the Implementing Decree, hunting methods such as hunting with dogs in burrows, hunting with the Hungarian greyhound, and falconry may involve interaction between the hunting dog or the bird of prey used for hunting and the game. However, Section 7(3) of the Animal Protection Act provides that the prohibition laid down in subsection (1) does not apply to the lawful training of an animal used for hunting or to its use in hunting; accordingly, hunting with dogs in burrows does not constitute prohibited animal fighting.

17 10/2018. (VII. 3.) AM rendelet a Dél-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről; 11/2018. (VII. 3.) AM rendelet a Duna–Tisza közí Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről; 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet az Észak-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről; 13/2018. (VII. 3.) AM rendelet a Tiszántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről; 14/2018. (VII. 3.) AM rendelet az Északi hegy- és dombvidéki Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről.

18 Vhr. 61. § (2) bekezdése alapján, a vadászaton jellemzően használt fajták (a továbbiakban: vadászkutyafajták) vadászati alkalmassági vizsgaszabályzatát (a továbbiakban: VAV szabályzat) a vadászkutyafajták elismert tenyésztő szervezetei és a vadászkamara együttes javaslata alapján a minisztérium hagyja jóvá, és a minisztérium honlapján teszi közzé.

Thus, the Hunting Act and the Implementing Decree treat hunting with dogs in burrows rather narrowly as a hunting method, and this deficiency also contributes to hunters handling it in their own way and animal rights activists misinterpreting it.

Looking at Swiss and German regional hunting law, it can be seen that the rules there are more detailed and that a shift has recently occurred with regard to this hunting method.

In Germany, Section 31(1) of the Hunting Act of the state of Baden-Württemberg¹⁹ classifies hunting with dogs in burrows (Baujagd) as a prohibited hunting method, unless a situation endangering the public interest exists.

An amendment to the Hunting Act of the state of Rhineland-Palatinate is currently under way, under which a ban on burrow hunting is planned.²⁰

Article 2(1)(c) of the Swiss Federal Hunting Act²¹ restricts burrow hunting, prohibiting gassing, smoking out, the digging out of badgers, and permitting the use of no more than one working dog in the course of such hunting. Supplementary subsection (2) leaves further regulation of burrow hunting to the cantons. The cantons of Thurgau, Basel-Landschaft, Zurich, Vaud, Geneva, and Bern prohibit burrow hunting, while in some cantons the competent hunting authority may authorise it in exceptional cases.²²

The reasons for the prohibition set out in the foreign hunting laws concerned are as follows:

- particularly in the case of foxes, it often happens that the game flees rapidly from the burrow, which makes killing it difficult; even a shot from a shotgun does not guarantee that the relatively small, fast fox suddenly escaping from the den will sustain a fatal wound. As a result, there is a significant risk of non-fatal injuries, which in the worst case may lead to a slow and painful death;
- during burrow hunting, the game is subjected to disturbance in a place that serves as a safe refuge and resting place during the mating and breeding period. Biological research has shown that burrow hunting is capable of traumatising animals;
- as between the game and the burrowing dog, and also among burrowing dogs themselves, there is an equally high risk that they will seriously injure one another in underground fights;
- biological research has shown that burrow hunting is of negligible significance for the regulation of the fox population;
- burrow hunting is an outdated tradition, a cruel and unnecessary hunting method that is no longer in keeping with modern standards.

¹⁹ Jagd- und Wildtiermanagementgesetz (JWMG), 25. 11. 2014.

²⁰ Kauertz 2023.

²¹ Verordnung über die Jagd und den Schutz wildlebender Säugetiere und Vögel (Jagdverordnung, JSV), 29. 02. 1988.

²² Heiniger 2023.

It is apparent that some states (Germany) or cantons (Switzerland), also invoking animal welfare considerations, have prohibited this hunting method, whereas in other cases it is permitted under strict rules or may be authorised by the hunting authority.

3. THE PROBLEMATIC ISSUE OF ENDING THE LIFE OF SERIOUSLY INJURED GAME FOUND OUTSIDE THE HUNTING AREA

In many cases, most commonly as a result of a motor vehicle collision with game, seriously injured game that is incapable of survival and, for any reason (because of the animal's behaviour, the nature of the injury, the size of the animal, etc.), cannot be transported is found outside the hunting area, even within the built-up area of a settlement. What can be done in such a case, and who may relieve the game of its suffering, and by what means? In connection with this issue, it is appropriate to review the legislation that may be taken into consideration.

Section 45(1) of the Animal Protection Act contains general guidance as to what course of action is to be followed where the animal's continued survival would involve unavoidable or unrelievable suffering and recovery cannot be expected.²³ In the case of a wild animal that is not a huntable species, point (b) provides that, if the individual animal is unfit for living freely or for being kept in captivity, the animal protection authority is obliged to arrange for the animal's life to be ended painlessly. At the same time, in the case of a huntable animal species, it requires the application of the rules of the Act on the Protection of Game, Game Management and Hunting.

Thus, the Animal Protection Act regards the rules of the Hunting Act as governing, but does that Act contain any provisions relevant here? Chapter II of the Hunting Act, under the heading "Protection of Game and Its Habitat", contains the following provision:

Section 29(1) Torturing game is prohibited. The killing or capture of game must not involve its torture. (2) The hunter is obliged to track down game wounded by him or game that is otherwise seriously diseased for the purpose of killing it. Such game must be killed in a manner that causes rapid and immediate death, in order to spare it suffering.

Also having regard to the other provisions of the Hunting Act, this passage fundamentally applies to situations within the hunting area. The Hunting Act does not mention the case of seriously injured game; this appears only in the Implementing Decree.²⁴ Given the context, the Implementing Decree likewise applies only to situations within the hunting area; moreover, the Animal Protection Act requires only the application of the Hunting Act and omits the Implementing Decree.

²³ Lásd részletesen: Jámbor 2018, 203.

²⁴ A Vhr. 7. § (3) bekezdése, a vadállomány védelme és a vad kíméléte miatt vadászati időnyre való tekintet nélkül haladéktalanul el kell ejteni a súlyosan beteg és mozgásképtelen, illetve a súlyosan sérült és életképtelen vadat. Az elejtést a vadász, illetve a kísérő köteles a vadászati naplóban „beteg” megjelöléssel rögzíteni, és haladéktalanul bejelenteni a jogosultnak. A jogosult köteles az állat-egészségügyi okból elejtett vadat vizsgálatra alkalmas módon az elejtés helye szerint illetékes hatósági állatorvosnak bemutatni. A hatósági állatorvos az elejtés indokoltágáról külön jogszabály szerinti igazolást állít ki.

Although the Hunting Act requires game in such cases to be killed in a manner causing rapid and immediate death, it is silent as to the means by which this may be done, even though elsewhere it specifically defines the hunting implements that may be used to kill game. However, none of those implements may be used outside the hunting area.

Section 54(3) of the Hunting Act permits the professional hunter to use his service handgun, but again only in connection with hunting, that is, within the hunting area, for the killing of wounded big game during tracking.

Although the Animal Protection Act does not refer to it, it is nevertheless worth mentioning Section 36(1), under the heading "Killing game causing damage", of Government Decree No. 253/2004 (VIII. 31.) on Firearms and Ammunition, which provides as follows: "In inhabited areas, the killing of game causing damage requires the permission of the police department having jurisdiction over the place of killing, on grounds of public health or public safety, or for the purpose of protecting public or private property from serious damage."

The rules of the government decree concerned are likewise inapplicable, first, because they identify reasons of public safety, public health, etc. as the purpose of killing the game, with no reference to animal protection, the prevention of the animal's suffering, or the humane treatment of the animal; second, because the killing is restricted exclusively to inhabited areas; and third, because police authorisation is required for it.

To sum up the foregoing, neither the Hunting Act nor even the Implementing Decree contains any regulation concerning the painless ending of the life of seriously injured, suffering game that is incapable of survival and has come to be outside the hunting area. There is no provision as to whose duty it is to take action, who may perform such an intervention, or by what means.

Because the Animal Protection Act refers the matter to the Hunting Act, it is not applicable here, and thus neither the animal protection authority nor animal protection organisations have the competence to take action.

In Germany, the general provisions of nature conservation law and animal protection law apply, that is, the rules relating to wild animals, so the intervention may also be carried out by a veterinarian or by a person holding the qualification prescribed by law for this purpose. Veterinarians have also issued methodological guidance for such cases.²⁵

25 Nottötung von Wildtieren Merkblatt Nr. 124 Erarbeitet vom Arbeitskreis 6 (Wildtiere und Jagd) (Stand: 27. 12. 2009.)

4. RESCUE AND VETERINARY TREATMENT OF INJURED, DISEASED, WEAKENED OR ORPHANED GAME FOUND WITHIN OR OUTSIDE THE HUNTING AREA

It is common for members of the public or animal protection organisations to attempt to “rescue” orphaned or allegedly orphaned offspring of game species (fox cubs, roe deer fawns, badger cubs, etc.), or injured, diseased or weakened game, and take them to a veterinarian or an animal rescue organisation.²⁶ By doing so, they in themselves infringe the above-mentioned rules of the Civil Code and the Hunting Act concerning ownership of game. The question also arises on the part of veterinarians whether they have any legal authorisation to treat injured, diseased or weakened game.

Under Section 84(1)(k) of the Hunting Act, any person who, on the basis of a decision of the hunting authority, carries out game breeding activities without authorisation, keeps game without authorisation, transports game without authorisation, or places game in a hunting area without authorisation, is required to pay a wildlife protection fine.

Based on this cited provision of the Hunting Act, it may be concluded that neither a private individual nor an animal protection NGO, etc. is entitled, on animal protection grounds, to capture game and take it away. This could be done only with the authorisation of the hunting authority, which, particularly in an urgent animal welfare situation, cannot be obtained. Presumably, the cited provision of the Hunting Act was not enacted for this type of case.

There is no guiding provision in hunting law concerning the problem in question, presumably because, in the case of huntable animal species, the order of nature ought to prevail; in the meantime, however, social attitudes have changed.

As regards the legal authorisation of veterinarians to treat injured, diseased or weakened game, the following provisions may be relevant:

Under Section 2(2) of the Animal Protection Act, the provisions of that Act relating to the humane treatment of animals, the prohibition of animal cruelty and animal abuse, and the duty of care of a good keeper must also be applied to wild animals. The provisions of that Act must be applied to huntable animal species subject to the *derogations* set out in the Act on the Protection of Game, Game Management and Hunting.

Accordingly, if the Hunting Act does not contain an appropriate provision for a given situation, the relevant provision of the Animal Protection Act is applicable.

Pursuant to Section 10(1) of the Animal Protection Act, any intervention must be performed on an animal where failure to do so would cause the animal pain or suffering, inflict injury on the animal, or lead to harm to the animal.

²⁶ Lásd részletesen: Sarusi 2024.

On the basis of this general provision of the Animal Protection Act, and in the absence of an applicable provision of the Hunting Act, a veterinarian may carry out the necessary intervention on animal welfare grounds, even if the game was brought to them in a manner contrary to law.

However, the capture and removal of game on animal welfare grounds from the hunting area, or even from outside it, still remains unlawful. Furthermore, there is currently no lawful solution as regards the keeping, rearing and future fate of injured, diseased, weakened or orphaned huntable animal species. Nevertheless, there are intake institutions whose existence is not to be condemned.²⁷ In Hungary, however, guiding statutory provisions exist only with regard to non-huntable, protected wild animals. Government Decree No. 348/2006 (XII. 23.) on the Detailed Rules for the Protection, Keeping, Use and Presentation of Protected Animal Species permits rescue transport, veterinary treatment, and the placement and keeping of such animals in so-called rescue centres.²⁸ However, these rescue centres are not authorised to admit huntable animals.

Because of the significance of this issue, we conducted research in other countries and encountered similar questions in Germany. The “rescue” of diseased, injured, orphaned and weakened game again became the subject of attention in connection with a recent case that received media coverage. While driving home, a motorist passed the scene of an accident where a roe deer had been hit. He placed the injured animal in his car while informing his wife, who then tried to find a veterinarian. This proved difficult, and the man therefore drove home with the roe deer. Shortly after he arrived home, police officers came to the family and confronted them with accusations of theft and poaching. They were forced to hand over the injured game to the person entitled to hunt, who was present there together with the police. Later, they received no information about what had happened to the injured game.²⁹ It was this case that brought the German hunting law framework into focus.

Section 1 of the German Federal Hunting Act³⁰ (hereinafter: BJagdG) provides, with regard to all huntable animal species (game), that only the person entitled to hunt may kill or capture game. This also includes the capture of the offspring of such species, as well as diseased and injured game. Section 1 also lays down a duty of care, a concept that also includes preserving and attending to the health of game. In Section 36 of the BJagdG, the states were authorised to adopt their own rules concerning the capture, care and rearing of injured or diseased huntable animals, as well as the places where they may be kept. It is worth mentioning the Hunting Act of the state of Hesse (hereinafter: HJagdG),³¹ which contains the following:

27 DW Magyar 2025.

28 A védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 2. §. j) pont; 6–8. §.

29 Patt & Steverding 2024.

30 Bundesjagdgesetz (BJagdG), 29. 09. 1976.

31 Hessisches Jagdgesetz (HJagdG), 05. 06. 2001.

Under Section 3(1), any person who is not entitled to hunt and possesses or keeps live or dead game is obliged to report this without delay to the person entitled to hunt or to the nearest police authority. The police must notify the person entitled to hunt in the place where the game was found of the report. Under Section 42(1), point 2, any person who fails to make such a report commits an administrative offence.

These rules are interpreted as meaning that, if a non-hunter captures and removes injured, diseased, etc. game, he thereby fulfils an obligation incumbent on the person entitled to hunt. On the other hand, the possibility of reporting also implies authorisation for anyone to assist injured, diseased or otherwise distressed huntable animals, thereby ensuring that animal welfare considerations are also taken into account, while the reporting obligation also ensures that huntable animals cannot be removed from their habitat without restriction.

In Germany, there are so-called wildlife rescue centres that may also admit, rear and keep huntable animals and may arrange for their release back into the wild, where this is possible.

The HJagdG also takes into account the protection of game released back into the wild; according to the third sentence of Section 23(9), hunting is prohibited before the expiry of six months from the release of the game.³² By means of this provision, released game can readapt undisturbed to its natural environment, and there is sufficient time for the instincts necessary for survival to re-emerge.

Because of similar situations, the Hessian State Veterinary Association had previously approached the competent state ministry for an official opinion, which provided guidance with the following summarised content:³³

If a live huntable animal is removed from the wild by a third party, for example in order to take an injured animal to a veterinarian for treatment, that person is obliged to notify the police or the person entitled to hunt by telephone. Notification by telephone should, if possible, be made before the game is removed from the wild, but at the latest after it has been handed over to the person providing care, indicating the place where it was found, the species of animal, and where the game is being transported (for example, to a veterinarian or a rescue centre). The notification is not the veterinarian's obligation; however, the veterinarian must draw the third party's attention to it. The lawfulness of veterinary treatment is ensured by the Animal Protection Act.

5. DETAILED ISSUES RELATING TO THE KILLING OF DOGS AND CATS

Dogs and cats lead a predatory lifestyle and, once loose in the wild, can cause significant damage to

³² A visszaengedésnek vagy az adott vadfaj tilalmi időszakában kell történnie, a vadászati ideny kezdetétől számított legalább hat hónapos időintervallummal, vagy a visszaengedés során biztosítani kell, hogy a visszaengedett állat a vadász számára felismerhető legyen.

³³ A Hesseni Állami Állatorvosi Szövetség 2015. 09. 29-én kelt levele a Hesseni Környezetvédelmi, Klímavédelmi, Mezőgazdasági Minisztériumhoz. Hofmann 2015.

wild animal species. The feralisation of other domestic animals or animals kept as companion animals, and their appearance in natural habitats, although capable of causing serious problems from an animal health perspective, do not pose such a threat to wild animal species as would justify their destruction. The lawful killing of dogs and cats by hunters has historical roots. In order to preserve hunting and protect game, the first measures relating to domestic animals, primarily dogs, appeared in various municipal statutes, which prohibited, except for hunters, the taking of dogs into forests and prescribed that such dogs be shot.

Section 16 of Act VI of 1872 on Hunting provided that domestic cats and stray dogs found in the hunting area could be destroyed by the person entitled to hunt. Section 14 of Act XX of 1883 on Hunting repeated that provision verbatim. Section 16(3) also provided that, apart from the person entitled to hunt, no one could take dogs into the hunting area, except shepherds, who were nevertheless required to attach a heavy wooden block to their dogs' necks.

The various decrees on hunting adopted from the 1950s to the 1990s likewise maintained the right to destroy stray dogs and cats.

Section 11(4) of Decree No. 8/1993 (I. 30.) of the Ministry of Agriculture on Game Management and Hunting modified the wording only to the extent that, instead of the expression "may destroy", it used the expressions "may kill" and "may capture".

The Hunting Act also incorporated these provisions, together with several clarifications and refinements, for example by replacing the indeterminate term "stray". Under Section 37/B(4) of the Hunting Act, in the hunting area, for the protection of the game population, the hunter may, using a hunting implement permitted for the capture or killing of game, capture or kill, if there is no direct possibility of identifying its *owner*,

- (a) a dog pursuing or killing game, if harm to game cannot otherwise be prevented, and
- (b) a dog or cat for the purpose of preventing the further spread of infection or an attack that cannot otherwise be averted.

Under Section 11(1) of the Animal Protection Act, the life of an animal may be ended where there is an acceptable reason or circumstance. The Animal Protection Act lists several such acceptable reasons, for example protection against infectious diseases and where another Act so provides. In this way, the cited provision of the Hunting Act is in conformity with the Animal Protection Act.

It is open to criticism that the Hunting Act contains the cited passage in Chapter II, entitled "Protection of Game and Its Habitat", under the heading "Prohibited Hunting Methods". On the one hand, this does not reflect the purpose and rationale of the regulation in question; on the other hand, the meaning conveyed by the heading refers not to an activity permitted by statute, but rather to one that is

prohibited. Nor does the right to kill dogs and cats fit with the content of the other statutory provisions under that heading.

A more coherent result, both in terms of its placement within the Hunting Act and in terms of content, would be achieved if the rule were placed under the subheading "Game and Habitat Protection Duties of the Person Entitled to Hunt".

In connection with the controversial provision of the Hunting Act, it is also worth reviewing the relevant rules applicable to animal keepers. Under Section 15(1) of Government Decree No. 41/2010 (II. 26.) on the Keeping and Trade of Companion Animals, animals must be kept in such a way that they cannot endanger the safety of other animals, with the exception of live animals intended as feed for predatory animals, or of humans. The safety of other animals is a general category that also includes wild animals, including huntable animals.

Act II of 2012 on Minor Offences, Minor Offence Procedure and the Minor Offence Records System provides in Section 193(1)(b) as follows: any person who releases or allows to roam, without a leash, a dog under his or her supervision in a natural area, a protected natural area or a hunting area, with the exception of hunting dogs and truffle-search dogs, commits a minor offence.

Animal keepers who allow their dog or cat to move freely or roam in the hunting area commit a minor offence and risk their animals being shot by hunters or killed by other means.

A recurring question in connection with the cited rules is how a hunting area can be identified, why it is not marked in some way, and why the public are not at least warned by means of signs that a hunting area may begin even not far from a settlement.

It is therefore worth considering the introduction of a requirement that roads leading out of the administrative built-up area of settlements must be provided with durable signs, displayed in a clearly legible manner, indicating that a hunting area begins there.

6. CONCLUSION

As natural habitats diminish, situations in which huntable animal species come into close proximity to humans are becoming more frequent. Animal welfare considerations are asserting themselves ever more strongly in society from day to day, and this also affects all wild animals, including huntable animal species. These trends draw attention to the Hungarian hunting law framework, which, although developing and seeking to take animal welfare requirements into account wherever possible, nevertheless, as this study has also demonstrated, exhibits certain shortcomings. We have also pointed out that the combined application of the Hunting Act and the Animal Protection Act can sometimes give rise to difficulties.

The study has sought to provide answers to the legally complex or unresolved issues raised.

As regards hunting with dogs in burrows as a hunting method, consideration should be given either to more detailed regulation under hunting law, with the definition of certain criteria and limitations, or, similarly to the Swiss example, to its prohibition or subjection to authorisation by the hunting authority. In the case of seriously injured, diseased and non-viable game found outside the hunting area, it is expressly necessary to regulate who is obliged to act, and by what means, to ensure the humane ending of the animal's life, and who may carry out such intervention, possibly, similarly to the German approach, by allowing the provisions of the Animal Protection Act rather than those of the Hunting Act to apply, thereby also enabling veterinarians to perform it.

For the purpose of the lawful rescue, on animal welfare grounds, of injured, diseased, weakened or orphaned game, German hunting law, and within that specifically Hessian hunting law, may likewise serve as a model. Furthermore, it would be justified to provide a legal basis for so-called rescue centres or other authorised civil organisations to admit, rear and keep such game as well, so that they may carry out their activities lawfully.

For the sake of coherence, the provisions authorising the killing of dogs and cats would be more appropriately placed in the Hunting Act under the heading "Game and Habitat Protection Duties of the Person Entitled to Hunt"; and, in those outlying areas where dog walkers and hikers are especially common, it should be prescribed that the beginning of the hunting area be marked by a sign, alongside the prohibition of walking dogs off leash.

BIBLIOGRAPHY

1. DW Magyar (n. d.) „Ma Magyarországon rókát menteni nem lehetne” | Norbert mégis a rókamentésre tette föl az életét, Youtube (<https://www.youtube.com/watch?v=Lh44Lzh9kpU>) [2025. 08. 11.]
2. Heiniger M (2023) Fuchsbaujagd: Das Ende einer Tradition, Der Unter-Emmentaler, UNTER-EMMENTALER (<https://unter-emmentaler.ch/news-details/fuchsbaujagd-das-ende-einer-tradition.html>) [2025. 07. 20.]
3. Hofmann H (2015) Helfender Tierarzt verstößt nicht gegen Jagdrecht, Wir-Sind-Tierarzt (<https://www.wir-sind-tierarzt.de/2015/10/helfender-tierarzt-verstoest-nicht-gegen-jagdrecht/>) [2025. 08. 01.]
4. Jámbor A (2018) Gondolatok az állatvédelmi törvény fejlesztéséről, Iustum Aequum Salutare 14(1), pp. 195–211.
5. Kántor B (2025) Miért reagálunk hevesen az állatokkal szembeni kegyetlenségre? Az állatokkal szembeni kegyetlen bánásmód erkölcsi és kulturális felfogásának antropológiai nézőpontja, Acta Animalia Hungarica 1(2), pp. 4–23.
6. Kauertz L (2023) Baujagd: Rechtswidrig und ineffizient, Wildtierschutz Deutschland e.V. (<https://www.wildtierschutz-deutschland.de/single-post/baujagd-rechtswidrig-nicht-tierschutzkonform>) [2025. 07. 20.]
7. Németh-Kállai Sz (2024) Kurunczi Norbert: a kotorekozás bűncselekmény, Hírklikk (<https://hirklikk.hu/kozelet/kurunczi-norbert-a-kotorekoz-as-buncselekmeny/440152>) [2025. 06. 20.]
8. NOÉ Állatotthon Alapítvány (2012) Súlyos állatkínzás, avagy legalizált állatviadalok Magyarországon!, NOÉ Állatotthon Alapítvány (<http://www.noellatotthon.hu/index.php?pid=2&cid=1265>) [2025. 06. 20.]
9. Ovádi P (2025) Állatvédelem Magyarországon: jogi és szakpolitikai változások 2020–2024, Acta Animalia Hungarica 1(1), pp. 12–25.
10. Patt C & Steverding M (2024) Straftat Tierrettung – vom Helfer zum Wilderer, Wildtierschutz Deutschland e.V. (<https://www.wildtierschutz-deutschland.de/single-post/strafat-tierrettung>) [2025. 06. 22.]
11. Sarusi I (2024) Balatonnál menti a rókákat, National Geographic (<https://ng.24.hu/termeszet/2024/07/15/balaton-rokales-alapitvany-rokamentes-kurunczi-norbert/>) [2025. 08. 11.]
12. Szilágyi I (2009) A kotorekozás betiltásának indokai, Fehérkereszt Állatvédő Liga (<https://www.feherkeresztliga.hu/index.php/jogi-munka/153-a-kotorekoz-as-betiltasanak-indokai>) [2025. 06. 20.]
13. Vetter Sz, Ritó E, Paulovics A (2025) Állatvédelem az online térben, avagy mennyire érdekli az állatvédelem a magyar internetezőket? Egy netnográfiai kutatás előzetes eredményei, Acta Animalia Hungarica 1(1), pp. 34–46.

Kereső- és mentőkutyák a magyar jogi szabályozásban

Search and Rescue Dogs under Hungarian Legal Regulation

ABSTRACT

The relationship between dogs and humans began thousands of years ago with the domestication of wolves. Over the millennia this relationship has undergone many changes; what is constant, however, is that its quality and variety are – arguably – unparalleled compared with our relationships to other animals.

Why did dogs come to be so closely connected to humans? There is no single answer: a number of theories exist, all emphasising that humans have used and continue to use dogs for a multitude of purposes. Beyond emotional attachment, human–dog bonding is also measurable with methods originally designed to assess the parent–child relationship in humans. From an ethological perspective, four core behavioural patterns characterise social animals: social attraction, cooperation for common goals, altruism and communication.

In order to protect human life, so-called rescue or search dogs are increasingly involved in law enforcement and disaster management activities. This study explores how current Hungarian law regulates the legal status of such search dogs.

Keywords: rescue dogs, Hungarian legal system, human–dog relationship, law enforcement and disaster management, legal status of search dogs

ÖSSZEFOGLALÁS

A kutyák és emberek közötti kapcsolat több ezer évvel ezelőtt kezdődött a farkasok domesztikációjával. Az évezredek során számos változás következett be kutyák és emberek viszonyában, azonban általánosan tényként rögzíthetjük, hogy a kutyákkal való kapcsolatunk minősége és sokszínűsége mondhatjuk, hogy példátlan más állatokhoz viszonyítva.

Kérdés lehet az, hogy miért került ennyire szoros kapcsolatba az emberrel a kutya, amelyre számtalan elmélet sorakozik a válaszok között. Ezen elméletek legfőbb közös pontja az, hogy a kutyát tucatnyi célra használta és használja az ember. Természetesen az érzelmi kötődés mellett sem mehetünk el szó nélkül, amit alátámaszt az is, hogy a kutya-gazda kötődés a szülő-gyermek kapcsolatra kidolgozott humánpszichológiai módszerekkel mérhető. Etológiai kutatások igazolják, hogy a társas életet élő állatok esetében az alábbi négy magatartásforma jellemző: a szociális vonzódás, az együttműködés a fajtársakkal a közös célok érdekében, az altruizmus és a kommunikáció.

⁴ Assistant Lecturer, University of Miskolc, Faculty of Law, Institute of Political Science, Department of Administrative Law evelin.rito@uni-miskolc.hu

The research supported by the University Research Scholarship Program of the Ministry for Culture and Innovation from the source of the National Research, Development and Innovation Fund.

Az emberi életek védelme érdekében egyre több esetben kerülnek bevonásra mentőkutyák, más néven keresőkutyák a rendvédelmi és katasztrófavédelmi tevékenységek ellátása során. A kutatás célja annak feltárása, hogy a hatályos magyar szabályozás hogyan rendezi a keresőkutyák jogi helyzetét.

Kulcsszavak: mentőkutyák, magyar jogrendszer, ember–kutya kapcsolat, rendvédelem és katasztrófavédelem, mentőkutyák jogi státusza

1. AZ EMBER ÉS A KUTYA KÖZÖTTI KAPCSOLAT

Az ember és a kutya közötti kapcsolat a fajok közötti együttműködés egyik legösszetettebb és leghosszabb ideje fennálló formáját jelenti. Jelentősége túlmutat a történeti és kulturális távlatokon, és magában foglalja a gyakorlati, társadalmi, valamint egyre inkább a jogi szempontokat is. A modern társadalmakban a kutyák nem csupán társállatok, hanem számos speciális feladatot is ellátnak, többek között a rendvédelem, a katasztrófavédelem, valamint a kutató- és mentőtevékenységek területén.

Az egyre nagyobb igény a kereső- és mentőkutyákra mind nemzeti, mind nemzetközi szinten rámutat az alkalmazásukat szabályozó egyértelmű jogi és szervezeti keretrendszer szükségességére. Magyarországon e kérdés különösen releváns a hivatásos katasztrófavédelmi szolgálatok és az önkéntes mentőszervezetek integrációja, valamint az olyan nemzetközi standardokhoz való igazodás miatt, mint az INSARAG (Nemzetközi Kutató- és Mentő Tanácsadó Csoport).

A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a magyar jog miként szabályozza a keresőkutyák jogi státuszát és operatív alkalmazását, különös figyelemmel a katasztrófavédelmi és rendvédelmi kereteken belül betöltött szerepükre. Az elemzés a jogszabályi rendelkezések, a szervezeti keretek és a gyakorlati alkalmazási követelmények egymáshoz való viszonyára összpontosít.

E célkitűzés megvalósítása érdekében a tanulmány először áttekinti az ember és a kutya közötti együttműködés történeti és funkcionális fejlődését, majd áttekintést ad a kutyák alkalmazási területeinek bővüléséről. Ezt követően elemzi a kereső- és mentőkutyák megjelenését és professzionalizálódását, végül pedig rátér a magyarországi alkalmazásukat szabályozó jogi környezet vizsgálatára.⁵

A történelem során a kutyák alkalmazási területei folyamatosan bővültek. Kezdetben a vadászatban segítették az embert, később pásztorkutyaként, szánhúzó kutyaként és segítőként alkalmazták őket, végül pedig a közrendvédelmi és büntető igazságszolgáltatási feladatokban is szerepet kaptak.

Már az időszámításunk előtti korszakban is rendszeresen támaszkodtak a birodalmak állatokra a hadviselés során. A történeti források tanúsága szerint a kutyák is részt vettek a harcokban. Ez nem modern jelenség: a történetírás kezdete óta találhatók erre vonatkozó utalások – például Homérosz is említi a kutyákat mint hírvivőket. Egyes források szerint a rómaiak voltak az elsők, akik kifejezetten katonai célokra képezték ki a kutyákat – gyakran szinte biztos halálba küldve őket. A 19. századtól kezdődően, a háborúk idején a hadseregek külön erre a célra létrehozott kutyás egységeket állítottak fel. A velük való bánásmód idővel javult: már nem páncélozták fel őket, és nem küldték a frontvonalba, hanem hírvivőként, fegyverszállításra, valamint sebesültek felkutatására alkalmazták őket. A második világháború során korábbi szerepeik ismét előtérbe kerültek, amelyek új feladatokkal és alkalmazási területekkel egészültek ki.⁶

5 Topál et al. 1998. 219–229.

6 Horváth 2015, 59–61.

Az ember és a kutya közötti kapcsolat tehát több ezer évre tekint vissza. A kutyák számára az emberhez fűződő kötődés különös jelentőséggel bír, és az emberi környezethez való alkalmazkodásuk egyik megnyilvánulásának tekinthető. Amint arra fentebb rámutattunk, az etológiai kutatások a társas állatoknál négy alapvető viselkedési mintázatot azonosítanak.

A keresőkutyák történetét illetően a svájci Alpokban működő Szent Bernát-menhely szerzetesei már a 17. században alkalmaztak bernáthegyi kutyákat sérült vagy eltűnt utazók felkutatására és megmentésére, valamint holttestek megtalálására. Az első világháborúban a hivatalos kereső- és mentőkutyákat sebesült katonák felkutatására használták; a második világháborúban pedig a brit fegyveres erők ilyen kutyákat vetettek be a romok alá temetett személyek keresésére.⁷

A holttestkereső kutyák később jelentek meg: a New York állami rendőrség 1974-ben alkalmazott először speciálisan kiképzett kutyákat emberölési ügyben folytatott nyomozás során, Oneida megyében.⁸ A mentőkutyák alkalmazási területei igen szélesek. A feladattól függően megkülönböztethető többek között a területkutatás, a romkutatás, a személykövetés/nyomkövetés, a lavinamentés és a vízi kutatás.⁹

A keresőkutyák beltéren és kültéren egyaránt bevetethetők. Feladatuk a rejtőzködő vagy eltűnt személyek felkutatása. A személykereső kutyák egy meghatározott személy szagnyomát követik, és jelzést adnak, amikor megtalálták a rejtőzködő vagy eltűnt személyt – jellemzően fekvő vagy ülő helyzetben lévő személyt –, mivel a kárhelyszínen az álló vagy mozgó személyek rendszerint a beavatkozó állományhoz tartoznak, nem pedig a kutya által jelzendő személyek körébe.

Amint arra a bevezetésben utaltunk, a kereső- és mentőkutyák alkalmazására vonatkozó írásos és képi dokumentumok legalább a 16. század elejéig nyúlnak vissza. A lavinamentésben a mai kutyák elődei különféle hegyi keverékek voltak, amelyekből később kialakult a bernáthegyi fajta. A kutyákat magánházakban és kolostorokban egyaránt tartották; képességeiket felismerve a hegyekben eltűnt személyek felkutatására alkalmazták őket. Szaglásuk kiváló volt, és egész évben ösztönösen dolgoztak; a mai lavinakereső kutyákat azonban már tudatosan választják ki és képzik ki.

A leggyakrabban alkalmazott fajták közé tartozik a német juhászkutya, a belga malinois, a gordon szetter, az alaszkaï malamut, az őriásschnauzer és a különféle retrieverek, vagyis jellemzően a közepes testméretű kutyák. Az egykor széles körben alkalmazott bernáthegyi kutyák lassabb mozgásuk miatt a 20. századtól kezdődően nagyrészt háttérbe szorultak. Magyarországon nincs országos lavinakereső vizsgarendszer, a szomszédos országokban – így Szlovéniában, Szlovákiában és Ausztriában – azonban léteznek ilyen rendszerek. A kutyáknak engedelmesnek kell lenniük, és kiváló szimatkészséggel kell rendelkezniük; a területkutatáshoz képest a lavinás keresés tárgykeresést is igényel, ami a kutyák számára nagyobb kihívást jelent, mint az emberek felkutatása. A kutya vezetői kulcsszerepet töltenek be, és nemcsak saját kutyájukat, hanem a lavinák természetét is ismerniük kell. A kiképzés során célszerű a sieléshez vagy tűrázáshoz szorosan kapcsolódó tárgyakat használni. A területkutatásra vagy romkutatásra kiképzett kutya természetes módon az embert keresi; az ilyen kutyák tárgykeresésre történő kiképzése ezért külön többleterőfeszítést igényel.

A kutyák kiválasztása során az általános elvárásokon – így a mozgékonyyságon, az alkalmazkodóké-

⁷ Fenton 1992, 292–300.

⁸ Greatbatch, Gosling & Allen 2015, 327–334.

⁹ Jones et al. 2004, 854–860.

pességen és a bátorságon – túl alapvető fontosságú, hogy már korán hozzászokjanak a tervezett alkalmazás földrajzi adottságaihoz. A romkutató kutyák esetében például elengedhetetlen, hogy instabil talajon is képesek legyenek dolgozni. Az omlás sújtotta területeken a kutyavezetőnek gyakran fel kell emelnie a kutyát, majd egy másik, számára korábban ismeretlen személynek kell átadnia, hogy azt egyik pontról a másikra mozgassák.

A magasban végzett keresőmunkához speciális kiképzés szükséges, mivel a magasban történő keresés nem felel meg a kutyák ösztönös viselkedésének; erre külön ki kell képezni őket. Az ember három dimenzióban gondolkodik, a kutya elsődlegesen kettőben. A keresőmunka – a szakterülettől függetlenül – a kutyák számára szellemileg és fizikailag egyaránt megterhelő.¹⁰ Bár a két kategória – a keresőkutyák és a mentőkutyák – a gyakorlatban részben átfedheti egymást, e tanulmány a keresőkutyát tágabb kategóriaként, a mentőkutyát pedig annak funkcionálisan elkülönülő alcsoportjaként használja. Összességében az alkalmazási területek széles köre indokolja a speciális kiképzést.

A HATÁLYOS MAGYAR JOGI SZABÁLYOZÁS KÉRDÉSEI

2.1 A KUTATÁS CÉLJA

Az élet és a személyi biztonság védelme a magyar állam alapvető kötelezettsége, amelyet Magyarország Alaptörvényének IV. cikk (1) bekezdése rögzít. Ezen alkotmányos garancia egy összetett intézményi és jogi keretrendszeren keresztül valósul meg, amelynek részét képezi a katasztrófavédelem rendszere is.

A katasztrófavédelem szervezeti felépítését, működését és feladatait elsősorban a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény, annak végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet szabályozza.

A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a magyar jog miként szabályozza a kereső- és mentőkutyák jogi státuszát, alkalmazását és operatív szerepét a katasztrófavédelem és a rendvédelem rendszerén belül. A tanulmány különösen az alábbi kutatási kérdések megválaszolására törekszik: Hogyan helyezhetők el a kereső- és mentőkutyák a magyar jogi keretrendszerben? Milyen jogi és szervezeti feltételek szabályozzák alkalmazásukat? Hogyan alakul a hivatásos és az önkéntes szereplők közötti viszony alkalmazásuk kapcsán?

E kérdések vizsgálatával a tanulmány célja, hogy hozzájáruljon a keresőkutyákat övező szabályozási környezet világosabb megértéséhez, valamint a hatályos jogi keretrendszer esetleges hiányosságainak és bizonytalanságainak feltárásához. A tanulmány nem törekszik az állatvédelmi jog átfogó elemzésére, hanem a kereső- és mentőkutyák jogi státuszával és működésével kapcsolatos szabályozási hiányosságokra összpontosít.

2.2 A HUNOR MINT HIVATÁSOS NEHÉZ VÁROSI KUTATÓ-MENTŐ CSAPAT

Az általános közigazgatási szervek mellett az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF) létrehozta a HUNOR-t (Hungarian National Organisation for Rescue Services), amely speciális helyzetekben bevethető hivatásos nehéz városi kutató-mentő (USAR) csapat. A HUNOR Magyarországon országos illetékességgel működik, külföldön pedig Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentő-csapatát képviseli.

¹⁰ Rebmann, David & Sorg 2000.

A 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 67. §-a alapján a HUNOR központi feladatkörű mentőszervezet, amely az ország kockázati profiljának megfelelően hazai és nemzetközi segítségnyújtásra egyaránt bevetethető. A jogszabály értelmében a csapat felállítható civil mentőszervezetek önkénteseinek és más önkénteseknek az összevonásával, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szolgálat állományából történő toborzással. Tagjai közé a hivatásos szolgálat szakemberei, a mentőcsapatok szakemberei és más önkéntesek tartoznak.

Bevetéséhez a BM OKF főigazgatójának engedélyre van szüksége. Felügyeletét és koordinációját a Polgári Védelmi Főfelügyelőség látja el; a tűzoltási szakterület szakmai felügyeletét az Országos Tűzoltóság Főfelügyelőség gyakorolja; a személyi állomány beosztása pedig a BM OKF Humán Szolgálatának feladata.

A HUNOR feladata, hogy vészhelyzetek és katasztrófák esetén speciális mentési tevékenységet végezzen, megerősítse az első beavatkozókat, súlyos és váratlan veszélyhelyzetekben intézkedjen, valamint különböző vezetési szinteken vezetési-irányítási és műszaki támogatást nyújtson. A tagoknak érvényes úti okmányokkal és biztosítással kell rendelkezniük, továbbá a beosztásukhoz vagy feladatukhoz szükséges képesítésekkel és feltételekkel is meg kell felelniük (így például műszaki mentési eszközök kezelésére jogosító tanúsítvánnyal, kutyavezetői vizsgával, a Nemzetközi Mentőkutyás Szervezet (IRO) romkutatási minősítésével, oltási igazolással, mikrochippel, orvosi/mentőtisztai engedéllyel, valamint olyan logisztikai készségekkel, mint a villanszerelői, vízvezeték-szerelői, szakácsi vagy logisztikusi szakismeret).¹¹ A kutyák kiválasztása kiképzettségi szintjük alapján történik. Meg kell felelniük az INSARAG és az IRO romkutatási követelményeinek. A kutyavezetőket és a kutyákat a BM OKF területi igazgatóságaitól, valamint az önkéntes kutyavezetők és kutyáik köréből választják ki.¹²

2.3 AZ ÖNKÉNTES MENTŐSZERVEZETEK SZEREPE

Az önkéntes mentőszervezetek az emberi élet és a vagyon védelme terén a hivatásos katasztrófavédelmi rendszer mellett meghatározó kiegészítő szerepet töltenek be. A katasztrófák növekvő mértéke és összetettsége miatt részvételük mind Magyarországon, mind a szomszédos országokban nélkülözhetetlenné vált.

A 2011. évi CXXVIII. törvény szerint önkéntes mentőszervezetnek minősül az a civil szervezet, amely speciálisan kiképzett személyi állománnyal és speciális műszaki eszközökkel rendelkezik, önkéntes alapon jött létre, és részt vesz a katasztrófák megelőzésében, elhárításában, valamint a helyreállításban, ideértve az életmentési tevékenységet is. A katasztrófák nagyságrendjére tekintettel az önkéntes és a hivatásos mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szerv mellett kiegészítő szerepet töltenek be az élet és a vagyon védelmében. A szomszédos országok gyakorlatához hasonlóan a magyar jog is lehetővé teszi a katasztrófaelhárításban és a felkészülésben különleges szakismerettel rendelkező szervezetek bevonását – hivatásos irányítás mellett.

A 2011. évi CXXVIII. törvény szerint önkéntes mentőszervezetnek minősül az a civil szervezet, amely speciálisan kiképzett személyi állománnyal és meghatározott műszaki eszközökkel rendelkezik, önkéntes alapon jött létre, és a katasztrófák hatásai elleni védekezésben, azok következményeinek felszámolásában, valamint a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában – ideértve az emberi élet mentését is – vesz részt. A 18/A. § (1) bekezdése kimondja, hogy a védekezésbe kizárólag olyan önkéntes mentőszervezet vonható be, amelyet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv szakmailag megfelelőnek minősített. Amennyiben a feladat ellátásához különleges kiképzésre és eszközökre van szükség, a te-

¹¹ IRO 2019.

¹² INSARAG 2020.

rületi szerv vezetője országos minősítéssel rendelkező önkéntes mentőszervezetek bevonását rendeli el. Az azonosítás érdekében a tagok részére a visszavonásig érvényes, egységes mentési igazolvány kerül kiállításra.

Az önkéntes szervezetek száma az elmúlt években emelkedett. Feladataikat alapító dokumentumaik határozzák meg. Az együttműködés biztosítása érdekében a BM OKF nyilvántartást vezet a hivatásos katasztrófavédelmi szervvel együttműködő civil mentőszervezetekről. Az országos minősítéssel rendelkező önkéntes szervezetek együttműködési megállapodás alapján, speciális szakismeretükkel támogatják a hivatásos katasztrófavédelmi szervet. A BM OKF 2/2025. (I. 30.) utasítása részletesen meghatározza a Nemzeti Minősítési Rendszer (NMR) keretében történő országos minősítés feltételeit a 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 57. § (1) bekezdése szerinti rendszerben. A jogi szabályozás alapján a mentésbe kizárólag olyan önkéntes mentőszervezetek tagjai vonhatók be, illetve zárt kárterületre csak azok bocsáthatók be, akik az adott szakterületre vonatkozó országos minősítéssel rendelkeznek. A Polgári Védelmi Főfelügyelőség felel a minősítési eljárás és az országos minősítéssel rendelkező szervezetek központi szakmai ellenőrzéséért és felügyeletéért. A BM OKF 2/2025. (I. 30.) utasításának 2. melléklete tartalmazza az országos minősítésre vonatkozó szervezeti és működési irányelveket (SOP). Az SOP-ok meghatározzák többek között az alábbi területekre irányadó alapvető szakmai követelményeket: (1) kereső- és mentőkutyák; (2) bűvártévékenység; (3) kötéltechnikai mentés; (4) USAR/ műszaki mentés – közepes és könnyű; (5) ár- és vízi mentés; (6) vezetés, irányítás és logisztika; (7) alapfokú árvízvédelmi kárelhárítás; valamint (8) alapfokú viharkár-elhárítás.

A kutyás kutató-mentés területén a minősítés többek között azt vizsgálja, hogy a kapcsolattartó rendelkezik-e tapasztalattal e területen; hogy a kijelölt tagok, kutyák, eszközök és felszerelések a meghatározott időnormákon belül bevetésre készek-e; hogy az eszközök rendelkeznek-e tanúsítással és engedéllyel; valamint hogy rendelkezésre áll-e legalább egy, a kutyák szállítására alkalmas jármű. A szervezeteknek el kell ismerniük a magyar mentőkutyás vizsgarendszert és az IRO vizsgarendszerét, és ezek közül legalább az egyiket alkalmazniuk kell.

Állatvédelmi szempontból az alkalmazandó állatvédelmi előírásoknak való megfelelés a minősítés alapvető eleme. A szervezeteknek éves kiképzési tervvel kell rendelkezniük, a szükséges adatokat a területi igazgatóság számára rendelkezésre kell bocsátaniuk, valamint biztosítaniuk kell, hogy tagjaik emberekre és állatokra egyaránt kiterjedő elsősegélynyújtási ismeretekkel rendelkezzenek. A kutyáknak kötelező védőoltásokkal kell rendelkezniük, évente általános állatorvosi vizsgálaton kell átesniük, parazitamentesítésben kell részesülniük, útlevéllal és mikrochippel vagy más egyedi azonosítóval kell rendelkezniük, szerepelniük kell a szervezet nyilvántartásában, valamint az ellátandó feladatnak megfelelő érvényes vizsgákkal kell bíniuk.

Képességeiktől függően a kutyák a következő fő feladatok ellátására vehetők be: eltűnt élő személyek felkutatására erdőkben és más lakatlan területeken; elhunyt személyek felkutatására erdőkben és más lakatlan területeken; eltűnt élő személyek felkutatására épületomlás vagy más baleset után romok és roncsok között; elhunyt személyek felkutatására épületomlás vagy más baleset után romok és roncsok között; eltűnt személyek személykövetésére, illetve nyomkövetésére; valamint vízben lévő elhunyt személyek felkutatására.

3. A KERESŐKUTYÁK ELHELYEZÉSE A JOGRENDSZERBEN: KIHÍVÁSOK

Magyarországon nincs a keresőkutyákra vonatkozó önálló jogszabály. Tevékenységi profiljuktól függően azonban a szolgálati kutyákra és a segítő kutyákra vonatkozó egyes szabályok relevánsak lehetnek. Az alábbiak ezek rövid áttekintését adják.

3.1 A SZOLGÁLATI KUTYÁK SZABÁLYOZÁSA

A szolgálati kutyák kiképzését és alkalmazását több jogszabály szabályozza; egységes, kódex jellegű szabályozó eszköz nem létezik. Külön szabályok vonatkoznak a rendőrségre, a büntetés-végrehajtási szervezetre, az adó- és vámigazgatásra, valamint a honvédségre (az 1994. évi rendőrségi törvény, a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény, valamint a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2021. évi CXL. törvény).¹³

E jogszabályok jellemzően külön fejezetben szabályozzák a szolgálati kutyákat. Amennyiben a kutyákat kényszerítő eszközként alkalmazzák, az alapvető jogok lehetséges érintettsége miatt szigorú szabályok érvényesülnek. Nemzetközi szinten a rendőrkutyákat általában három kategóriába sorolják: (1) elfogó / tömegoszlató / őrző kutyák, amelyek a rendőri intézkedéseket támogatják; (2) felderítő kutyák, amelyek meghatározott szagok (például robbanóanyagok vagy kábítószer) felkutatására szolgálnak, és épületek, helyiségek, zárkák, munkahelyek, járművek, rakományok, postai küldemények és személyes tárgyak átvizsgálását végzik; valamint (3) nyomkövető és szagazonosító kutyák, amelyek azonosítható szagot keresnek és követnek, illetve azt más szagoktól megkülönböztetik. A kategóriák között átfedések is lehetségesek.¹⁴

Korábban a 17/2009. (OT 10.) számú rendőrségi utasítás határozta meg a rendőrségi szolgálati kutyák típusait, ideértve az általános járőr-kutyákat (alapfokú nyomkövetéssel), valamint az olyan specializációkat, mint a járőr I-II., a nyomkövető, a szagazonosító, a kábítószer-kereső, a robbanóanyag-kereső, a holttest- és testrészkereső, a speciális közrendvédelmi (elfogó), az őrző és a személykereső kutyák. Az utasítás emellett meghatározta az életkorra, a fajtapreferenciákra (német juhászkutya, belga malinois stb.), az egészségügyi és oltási követelményekre, a mikrochiprel történő megjelölésre, valamint a viselkedési vizsgálatokra (például a lövéspróbára) vonatkozó előírásokat is, egyúttal rögzítve, hogy a törzskönyv megléte nem követelmény.

Jelenleg a 38/2024. (XII. 19.) számú rendőrségi utasítás tágabb tipológiát alkalmaz, amely – többek között – kiterjed a gyűjtásgyorsító anyagok felderítésére kiképzett kutyákra, a kiképzőkutyákra, a tenyész-kutyákra, a speciális bűnügyi felderítő kutyákra, valamint a bűnmegelőzési és közkapcsolati célokra alkalmazott kutyákra.

A kiképzést és a továbbképzést elsősorban a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (ROKK), az Országos Rendőr-főkapitányság irányítása alatt működő önálló központi költségvetési szerv biztosítja. A ROKK-on belül a Kynológiai és Állatfelügyeleti Központ alap-, tanfolyami és továbbképzéseket szervez, valamint felügyeli a kutya-vezetőket és a szolgálati kutyákat. A ROKK országos szinten ellátja a szolgálati állatok állategészségügyi ellátásának, kivonásának és tenyésztésének felügyeletét, továbbá közreműködik a normák kialakításában.

Az évente több alkalommal megszervezett kiválasztási eljárások az egészségi állapotot és a viselkedést mérik fel állatorvosi ellenőrzések, az oltások és a mikrochip ellenőrzése, lövéspróba, valamint különböző felületeken, különböző magasságokban, illetve beltéri és kültéri környezetben végzett mozgás- és viselkedési feladatok révén. Az általános gyakorlatokat követően a jelöltek a kijelölt szakterületnek megfelelő speciális feladatokat hajtanak végre. A megfelelőnek ítélt kutyákat a végleges felvételt megelőzően néhány hétig megfigyelés alatt tartják.

¹³ Paulovics et al. 2023.

¹⁴ Katona 1997, 2–3.

3.2 A SEGÍTŐ KUTYÁK: NEM MEGFELELŐ KATEGÓRIA A KERESŐKUTYÁK SZÁMÁRA

Elméleti alternatívaként felmerülhetne, hogy a keresőkutyákat a segítő kutyák körébe soroljuk. A volt Szociális és Munkaügyi Minisztérium 27/2009. (XII. 3.) Korm. rendelete azonban a segítő kutyákat funkciójuk szerint taxatív módon határozza meg (vakvezető, mozgást segítő, hallássérült személyt segítő, rohamjelző, személyi segítő és terápiás kutyák).

A rendelet szerint a segítő kutyák – az állategészségügyi és egyéb jogszabályi követelmények teljesítése mellett – a fogyatékkal élő személyeket támogatják az egyenlő esélyű hozzáféréshez való joguk gyakorlásában, az önálló életvitelben és a veszély elhárításában. A fogyatékoságügyi szabályozás tágabb kerete (a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény; a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény; a fogyatékosági támogatásról és a vakok személyi járadékáról szóló 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet; valamint az egyenlő bánásmódról szóló 2003. évi CXXV. törvény) az egyenlő esélyű hozzáférésre és a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni hatékony védelemre irányul.¹⁵

Bár e szabályok meghatározó jelentőségűek, a gyakorlat azt mutatja, hogy még ezek sem biztosítják minden esetben a fogyatékkal élő személyek teljes körű részvételét. Eltérő rendeltetésűkre és tevékenységi profiljukra tekintettel a keresőkutyák segítő kutyaként való minősítése nem indokolt.¹⁶

NEMZETKÖZI ÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ KITEKINTÉS

A kereső- és mentőkutyák magyarországi szabályozásának vizsgálata során célszerű azt tágabb nemzetközi összefüggésbe helyezni. A kutyás egységek jogi kezelése jogrendszerként jelentős eltéréseket mutat, a történeti hagyományoktól, az önkéntesség katasztrófavédelemben betöltött szerepétől, valamint a rendvédelmi szervek intézményi kultúrájától függően.

Németországban például a mentőkutyák alkalmazása szorosan kapcsolódik az önkéntes szervezetekhez. A Bundesverband Rettungshunde (BRH) országosan több mint 90 mentőkutyás egységet fog össze. A német tartományi jogszabályok általában elismerik az ilyen szervezetek részvételi jogát a katasztrófavédelmi műveletekben, ugyanakkor szigorú kiképzési és minősítési követelményeket írnak elő számukra. A BRH a polgári védelmi hatóságokkal és a nemzetközi szervezetekkel az International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG) ernyője alatt működik együtt. A német modell így azt szemlélteti, miként válhatnak a civil társadalmi szervezetek az állam stabil partnerévé a veszélyhelyzetek kezelésében.¹⁷

Az Egyesült Államokban a Szövetségi Veszélyhelyzet-kezelési Ügynökség (Federal Emergency Management Agency, FEMA) városi kutató-mentő (USAR) műveleti egységek hálózatát tartja fenn, amelyek közül számos kutyás egységekkel is rendelkezik. A FEMA Canine Search Specialist Certification minősítési eljárását nemzetközi szinten viszonyítási alapnak tekintik. Az Egyesült Államok jogrendszere ugyanakkor az állatvédelem számos kérdését a tagállamok hatáskörében hagyja. Ez bizonyos eltéréseket eredményez a felelősség, a biztosítás és az állategészségügyi standardok terén. Mindazonáltal a FEMA-modell az erős szövetségi koordináció és a rendszeres, egységes kiképzési követelmények példájaként szolgál.¹⁸

¹⁵ Hegedűs & Ritó 2023, 1–13.

¹⁶ Paulovics 2022.

¹⁷ Bundesverband Rettungshunde e.V. (BRH) 2025.

¹⁸ FEMA 2024.

Nemzetközi jogi szinten az Egyesült Nemzetek Szervezetének égisze alatt elfogadott INSARAG-irány-mutatások rögzítik a nemzetközi elismerésre törekvő USAR-csapatokra vonatkozó minimumkövetelményeket. Magyarországnak tagként nemzeti minősítési rendszerét ezekhez a standardokhoz kell igazítania. Az Ausztriában székhellyel rendelkező IRO (Nemzetközi Mentőkutyás Szervezet) további kezet biztosít a mentőkutyák világszerte történő vizsgáztatásához és minősítéséhez. Mind az INSARAG, mind az IRO hangsúlyozza az állatvédelem, a kutyavezetők szakmai felkészültsége és a nemzetközi bevetésre történő felkészültség jelentőségét.¹⁹

Az összehasonlító tapasztalatok arra utalnak, hogy Magyarország a Nemzeti Minősítési Rendszer (NMR) létrehozásával és az IRO-vizsgák elismerésével jelentős lépéseket tett. Ugyanakkor a magyar jogban egy tekintetben továbbra is lemaradás mutatkozik: míg a jogszabályok részletesen szabályozzák a szolgálati kutyákat és a segítő kutyákat, addig nincs olyan kodifikált jogszabály, amely kifejezetten a mentőkutyákkal foglalkozna. A nemzetközi példák azt mutatják, hogy az egyértelmű fogalommeghatározások, az összehangolt kiképzési standardok és a részletes állatjóléti követelmények nemcsak a hatékonyságot javítják, hanem a jogbizonytalanságot is csökkentik.

KÖVETKEZTETÉSEK

Noha különböző jogi eszközök szabályozzák a katasztrófavédelmet, a szolgálati állatokat és az állatvédelmet, az elemzés rámutatott arra, hogy a kereső- és mentőkutyák tevékenysége tekintetében nem létezik átfogó és önálló szabályozási keretrendszer. Ez egy töredezett rendszerhez vezet, amelyben az alkalmazás, a jogi státusz és az operatív standardok kulcsfontosságú elemeit nem kellően világos és egységes módon szabályozzák.²⁰

Bár az állatjóléti szempontok ebben az összefüggésben szintén relevánsak, azokat elsősorban a tanulmány által feltárt tágabb szabályozási hiányosság kiegészítő dimenziójaként kell értelmezni. A központi probléma tehát nem az állatvédelmi szabályok hiánya, hanem a kereső- és mentőkutyák alkalmazását szabályozó konkrét jogi keretrendszer hiánya.²¹ E különbségtétel tisztázása mind a jogértelmezés, mind a jogalkotás szempontjából alapvető jelentőségű. Egy pontosabb és strukturáltabb szabályozási megközelítés hozzájárulna a nagyobb jogbiztonsághoz, a hatékonyabb operatív koordinációhoz, valamint az érintett szereplők közötti felelősségi körök világosabb elhatárolásához.

19 INSARAG 2020.

20 WHO 2001.

21 Harvey et al. 2003.

BIBLIOGRÁFIA

1. Bowlby J (1972) *Attachment*, Penguin Books, Harmondsworth.
2. Bundesverband Rettungshunde e.V. (BRH) (2025) Tests / Certification / Competence Tests, <https://www.bundesverband-rettungshunde.de/en/tests.html> [Accessed 1 May 2025].
3. DisasterDog.org (2024) Canine Search Specialist Certification Process, <http://www.disasterdog.org/csscp.html> [Accessed 15 Aug 2025].
4. Federal Emergency Management Agency (FEMA) (2024) Canines' role in Urban Search & Rescue, <https://www.fema.gov/emergency-managers/national-preparedness/frameworks/urban-search-rescue/canines> [Accessed 10 May 2025].
5. Fenton V (1992) The use of dogs in search, rescue and recovery, *Journal of Wilderness Medicine* 3(3), pp. 292–300.
6. Greatbatch I, Gosling RJ & Allen S (2015) Quantifying search dog effectiveness in a terrestrial search and rescue environment, *Wilderness & Environmental Medicine* 26(3), pp. 327–334.
7. Hegedűs B & Ritó E (2023) A látássérült személyek közszolgáltatásokhoz való hozzáférése, *Miskolci Jogtudó* 1, pp. 1–13.
8. Horváth O (2013) A kriminalisztikai szagazonosítás jelene és jövője, *Belügyi Szemle* 61(2), p. 59.
9. Horváth O (2015) Szolgálati kutyák a rendvédelemben, *Magyar Rendészet* 2015(3), pp. 59–61.
10. INSARAG (2020) INSARAG Guidelines, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, <https://insarag.org/methodology/insarag-guidelines/> [Accessed 10 June 2025].
11. Jones KE, Dashfield K, Downend AB & Otto CM (2004) Search-and-rescue dogs: an overview for veterinarians, *Journal of the American Veterinary Medical Association* 225, pp. 854–860.
12. Katona G (1997) A szagazonosítás büntetőeljárásjogi kérdései.
13. Magyar Állatvédelem (2025) Rendőrkutyákat keres a rendőrség, <https://magyarallatvedelem.hu/rendorkutyakat-keres-a-rendoseg-ak-ar-az-one-is-az-lehet/> [Accessed 7 May 2025].
14. Paulovics A (2022) Segítő kutyák az ember szolgálatában, *Miskolci Jogi Szemle* 2022/1, pp. 85–96.
15. Paulovics A, Jámor A, Vetter Sz É & Koncz IK (2023) *Az állatvédelem joga*, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc.
16. Rebmann A, David E & Sorg MH (2000) *Cadaver Dog Handbook*, CRC Press, Boca Raton.
17. Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (2023) Szervezeti és működési szabályzat, https://rokk.hu/storage/2023/02/ROKK_SZMSZ_2023_02_02.pdf [Accessed 7 May 2025].
18. Topál J, Miklósi Á, Dóka A & Csányi V (1998) Attachment behavior in dogs, *Journal of Comparative Psychology* 112(3), pp. 219–229.
19. World Health Organization (2001) *International Classification of Functioning, Disability and Health*, Medicina, Budapest.

Search and Rescue Dogs under Hungarian Legal Regulation

Kereső- és mentőkutyák a magyar jogi szabályozásban

ABSTRACT

The relationship between dogs and humans began thousands of years ago with the domestication of wolves. Over the millennia this relationship has undergone many changes; what is constant, however, is that its quality and variety are – arguably – unparalleled compared with our relationships to other animals.

Why did dogs come to be so closely connected to humans? There is no single answer: a number of theories exist, all emphasising that humans have used and continue to use dogs for a multitude of purposes. Beyond emotional attachment, human–dog bonding is also measurable with methods originally designed to assess the parent–child relationship in humans. From an ethological perspective, four core behavioural patterns characterise social animals: social attraction, cooperation for common goals, altruism and communication.

In order to protect human life, so-called rescue or search dogs are increasingly involved in law-enforcement and disaster-management activities. This study explores how current Hungarian law regulates the legal status of such search dogs.

Keywords: rescue dogs, Hungarian legal system, human–dog relationship, law enforcement and disaster management, legal status of search dogs

ÖSSZEFOGLALÁS

A kutyák és emberek közötti kapcsolat több ezer évvel ezelőtt kezdődött a farkasok domesztikációjával. Az évezredek során számos változás következett be kutyák és emberek viszonyában, azonban általános tényként rögzíthetjük, hogy a kutyákkal való kapcsolatunk minősége és sokszínűsége mondhatjuk, hogy példátlan más állatokhoz viszonyítva.

Kérdés lehet az, hogy miért került ennyire szoros kapcsolatba az emberrel a kutya, amelyre számtalan elmélet sorakozik a válaszok között. Ezen elméletek legfőbb közös pontja az, hogy a kutyát tucatnyi célra használta és használja az ember. Természetesen az érzelmi kötődés mellett sem mehetünk el szó nélkül, amit alátámaszt az is, hogy a kutya–gazda kötődés a szülő–gyermek kapcsolatra kidolgozott humánpszichológiai módszerekkel mérhető. Etológiai kutatások igazolják, hogy a társas életet élő állatok esetében az alábbi négy magatartásforma jellemző: a szociális vonzódás, az együttműködés a fajtársakkal a közös célok érdekében, az altruizmus és a kommunikáció.

⁴ Assistant Lecturer, University of Miskolc, Faculty of Law, Institute of Political Science, Department of Administrative Law evelin.rito@uni-miskolc.hu

Az emberi életek védelme érdekében egyre több esetben kerülnek bevonásra mentőkutyák, más néven keresőkutyák a rendvédelmi és katasztrófavédelmi tevékenységek ellátása során. A kutatás célja annak feltárása, hogy a hatályos magyar szabályozás hogyan rendezi a keresőkutyák jogi helyzetét.

Kulcsszavak: mentőkutyák, magyar jogrendszer, ember–kutya kapcsolat, rendvédelem és katasztrófavédelem, mentőkutyák jogi státusza

1. THE RELATIONSHIP BETWEEN DOGS AND HUMANS

The relationship between humans and dogs represents one of the most complex and enduring forms of interspecies cooperation. Its significance extends beyond historical and cultural dimensions, encompassing practical, social, and increasingly legal aspects as well. In contemporary societies, dogs are not only companions but also perform a wide range of specialised functions, including roles in law enforcement, disaster management, and search and rescue operations.

The growing reliance on search and rescue dogs in both national and international contexts highlights the need for a clear legal and organisational framework governing their deployment. In Hungary, this issue is particularly relevant due to the integration of professional disaster management services and volunteer rescue organisations, as well as the alignment with international standards such as International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG).

This study aims to examine how Hungarian law regulates the legal status and operational use of search dogs, with particular attention to their role within disaster management and law enforcement structures. The analysis focuses on the interaction between statutory provisions, organisational frameworks, and practical deployment requirements.

To achieve this objective, the study first outlines the historical and functional development of human–dog cooperation, followed by an overview of the expanding fields of canine utilisation. It then analyses the emergence and professionalisation of search and rescue dogs before turning to the legal environment governing their application in Hungary.⁵

Throughout history, the fields of canine utilisation have continuously expanded. Initially dogs assisted humans in hunting; later they were employed as herders, sled dogs and helpers, and eventually for public-order and criminal-justice purposes as well.

Even before the Common Era, empires routinely relied on animals in warfare. Historical records indicate that dogs were of service in battle. This is not a modern innovation: since the dawn of historiography there have been accounts on the topic – Homer, for instance, mentioned dogs as messengers. Some sources suggest that the Romans were the first to train dogs specifically for military purposes – often sending them to almost certain death. From the nineteenth century onwards, during wartime, armies created dedicated canine units. Their treatment improved over time: they were no longer armoured or pushed to the frontline but used to carry messages and weapons and to find the wounded. During the Second World War their earlier roles returned, complemented by new tasks and areas of use.⁶

The human–canine relationship is thus of several millennia. For dogs, the bond with humans is of particular significance and may be seen as a manifestation of their adaptation to the human environment. As outlined earlier, ethological research identifies four core behavioural patterns in social animals.

⁵ Topál et. al. 1998. 219–229.

⁶ Horváth 2015, 59–61.

Regarding the history of search dogs, St. Bernard dogs were already used in the seventeenth century by the monks of the St. Bernard Hospice in the Swiss Alps to locate and save injured or missing travellers, as well as to find remains. In the First World War official search and rescue dogs served to locate wounded soldiers; in the Second World War the British armed forces deployed such dogs to search for people buried under rubble.⁷

Cadaver dogs appeared later: the New York State Police first used specially trained dogs in 1974 in a homicide investigation in Oneida County.⁸

The possible fields of deployment for rescue dogs are wide. Depending on the task, one may distinguish among, for example, area search, rubble search, mantrailing/track-following, avalanche rescue and water search.⁹

Search dogs can be deployed both indoors and outdoors. Their task is to locate hidden and missing persons. Person-search dogs follow the scent of a specific individual and indicate when they have found the concealed or missing person – typically someone lying or sitting – since at a disaster site those who are standing or moving are usually responders rather than the target population to be indicated by the dog.

As noted in the introduction, documentary and visual records of the use of rescue/search dogs date back to at least the early sixteenth century. In avalanche rescue, the ancestors of today's dogs were various mountain mixes, from which the St. Bernard breed emerged. Dogs were kept in both private homes and monasteries; recognising their abilities, they were used to find lost persons in the mountains. Their sense of smell is excellent, and they worked year-round by instinct; today's avalanche-search dogs, however, are selected and trained purposefully.

Breeds most commonly employed include the German Shepherd, Belgian Malinois, Gordon Setter, Alaskan Malamute, Giant Schnauzer and various Retrievers – i.e. medium-sized dogs. St. Bernards, once prevalent, have largely been phased out since the twentieth century due to their slower pace. In Hungary there is no national avalanche-search examination, but neighbouring countries (Slovenia, Slovakia, Austria) have such schemes. Dogs must be obedient and have excellent scenting abilities; compared with area search, avalanche work requires object search as well, which is more challenging for dogs than finding humans. Handlers play a key role and must understand not only their own dog but also the nature of avalanches. For training, it is practical to use items closely associated with skiing or hiking. A dog trained for area or rubble search will naturally seek humans; training such dogs for object search requires extra effort.

When selecting dogs, besides standard expectations (agility, adaptability, courage), early habituation to the geographical conditions of the intended deployment is essential. For rubble-search dogs, for instance, the ability to work on unstable ground is required. In collapsed areas the handler often has to carry the dog and hand it over to another, previously unknown person to move it from one point to another.

Special training is needed for work at height, because searching at heights does not align with canine

⁷ Fenton 1992, 292–300.

⁸ Greatbatch, Gosling & Allen 2015, 327–334.

⁹ Jones et al. 2004, 854–860.

instincts; the dog must be taught this. Humans think in three dimensions, dogs primarily in two. Irrespective of discipline, search work is mentally and physically demanding for dogs.¹⁰ While the two categories – search dogs and rescue dogs – may overlap in practice, this study uses the term search dog as a broader category and rescue dog as a functionally specific subset. All in all, the breadth of application fully justifies specialised training.

ISSUES IN THE CURRENT HUNGARIAN LEGAL FRAMEWORK

2.1 RESEARCH OBJECTIVE

The protection of life and personal security is a fundamental obligation of the Hungarian state, as enshrined in Article IV (1) of the Fundamental Law of Hungary. This constitutional guarantee is implemented through a complex institutional and legal framework, including the system of disaster management.

The organisational structure, operation, and tasks of disaster management are primarily regulated by Act CXXVIII of 2011 on Disaster Management and the amendment of certain related acts, Government Decree 234/2011 (XI.10.) on its implementation, and Ministry of the Interior Decree 62/2011 (XII.29.) on specific rules of disaster prevention and response.

The aim of this study is to examine how Hungarian law regulates the legal status, deployment, and operational role of search and rescue dogs within the system of disaster management and law enforcement. In particular, the study seeks to answer the following research questions: How are search and rescue dogs positioned within the Hungarian legal framework? What legal and organisational conditions govern their deployment? How do professional and volunteer actors interact in relation to their use?

By addressing these questions, the paper aims to contribute to a clearer understanding of the regulatory environment surrounding search dogs and to identify potential gaps or ambiguities in the current legal framework. The study does not aim to provide a comprehensive analysis of animal welfare law, but rather focuses on the regulatory gaps concerning the legal status and operation of search and rescue dogs.

2.2 HUNOR AS A PROFESSIONAL HEAVY URBAN SEARCH AND RESCUE TEAM

Alongside general administrative bodies, the National Directorate General for Disaster Management (BM OKF) has established HUNOR (Hungarian National Organisation for Rescue Services), a professional heavy Urban Search and Rescue (USAR) team to be deployed in special situations. HUNOR has national competence within Hungary and serves abroad as Hungary's official disaster-management rescue team.

Under Section 67 of Government Decree 234/2011 (XI.10.), HUNOR is a centrally tasked rescue organisation that can be deployed for domestic and international assistance in line with the country's risk profile. By law, the team may be formed by bringing together volunteers from civil rescue organisations and other volunteers or by recruiting from the professional disaster-management service. Members include experts from the professional service, experts from rescue teams and other volunteers.

Deployment requires the authorisation of the Director General of BM OKF. Supervision and coordination are provided by the Civil Protection Inspectorate; professional supervision of the firefighting component

¹⁰ Rebmann, David & Sorg 2000.

is carried out by the National Fire Service Inspectorate; personnel assignment is handled by the Human Resources Service of BM OKF.

HUNOR's mission is to perform specialised rescue tasks in emergencies and disasters, reinforce first responders, intervene in severe and unexpected hazard situations, and provide command-and-control and technical support at various leadership levels. Members must hold valid travel documents and insurance and possess the necessary qualifications for their component/task (e.g. certificates for operating technical rescue equipment, handler exams, International Search and Rescue Dog Organisation (IRO) rubble-search certification, vaccination records, microchip, medical/paramedic licences, logistical skills such as electrician, plumber, cook or logistician).¹¹ Dogs are selected according to their training level. They must comply with INSARAG and IRO rubble-search requirements. Handlers and dogs are selected from BM OKF's territorial directorates and from among volunteer handlers and their dogs.¹²

2.3 THE ROLE OF VOLUNTEER RESCUE ORGANISATIONS

Volunteer rescue organisations play a crucial complementary role alongside the professional disaster management system in protecting human life and property. Due to the increasing scale and complexity of disasters, their involvement has become indispensable both in Hungary and in neighbouring countries.

Act CXXVIII of 2011 defines a volunteer rescue organisation as a civil entity composed of specially trained personnel equipped with dedicated technical resources, established on a voluntary basis to participate in disaster prevention, response, and recovery, including life-saving activities. Given the scale of disasters, volunteer and professional rescue organisations complement the professional disaster-management service in protecting life and property. As in neighbouring countries, Hungarian law allows the involvement – under professional command – of organisations with special skills in disaster response and preparedness.

Act CXXVIII of 2011 defines a volunteer rescue organisation as any civil formation with specially trained personnel and specific technical equipment, established – on a voluntary basis – for protection against and elimination of the effects of disasters and for carrying out disaster-management tasks, including saving human life. Section 18/A (1) stipulates that only a volunteer rescue organisation assessed as professionally suitable by the professional disaster-management service may be involved in response. Where special training and equipment are required, the head of the territorial body orders the involvement of nationally qualified volunteer organisations. For identification, members are issued a uniform rescue ID card valid until withdrawn.

The number of volunteer organisations has grown in recent years. Their tasks are defined in their founding documents. To ensure cooperation, BM OKF maintains a register of civil rescue organisations cooperating with the professional service. Nationally qualified volunteer organisations support the professional service with their specific skills under a cooperation agreement. BM OKF Instruction 2/2025. (I. 30.) sets out in detail the conditions for national qualification within the National Qualification System (NMR) as referred to in Section 57 (1) of Government Decree 234/2011 (XI.10.). Under the legal framework, only members of volunteer organisations holding national qualification for the relevant field may be involved in rescue or admitted to closed disaster sites.

¹¹ IRO 2019.

¹² INSARAG 2020.

The Civil Protection Inspectorate is responsible for central professional control and supervision of the qualification procedure and of nationally qualified organisations. Annex 2 to Instruction 2/2025. (I. 30.) BM OKF contains the Organisational and Operational Guidelines (SOPs) for national qualification. The SOPs define basic professional requirements for, among others: (1) search-and-rescue dogs; (2) diving; (3) rope rescue; (4) USAR/technical rescue – medium and light; (5) flood and water rescue; (6) command, control and logistics; (7) basic flood-mitigation; and (8) basic storm-damage mitigation.

For canine SAR, the qualification assesses, *inter alia*, whether the contact person has experience in the field; whether designated members, dogs, equipment and gear are ready to deploy within agreed time norms; whether equipment is certified and licensed; and whether at least one suitable vehicle is available for transporting dogs. Organisations must recognise the Hungarian Rescue Dog Examination system and the IRO examination system and use at least one of them.

From an animal-welfare perspective, compliance with applicable animal-protection rules is a cornerstone of qualification. Organisations must have an annual training plan, provide the required data to the directorate, and ensure that members possess first-aid skills for humans and animals alike. Dogs must have mandatory vaccinations and undergo annual general medical examinations; they must be treated against parasites; possess a passport and a microchip or unique identifier; be registered with the organisation; and hold valid examinations corresponding to their assigned task.

Depending on capabilities, dogs may be deployed for the following principal tasks: locating missing living persons in forests and other uninhabited areas; locating deceased persons in forests and other uninhabited areas; locating missing living persons in rubble and among wreckage after building collapses or other accidents; locating deceased persons in rubble and among wreckage after building collapses or other accidents; mantrailing / tracking of missing persons; locating deceased persons in water.

3. PLACING SEARCH DOGS WITHIN THE LEGAL SYSTEM: CHALLENGES

There is no dedicated statute on search dogs in Hungary. Depending on their activity profile, however, certain rules on service dogs and on assistance dogs may be relevant. The following provides an overview.

3.1 REGULATION OF SERVICE DOGS

Several statutes regulate the training and use of service dogs; there is no single code-like instrument. Separate rules apply to the police, the prison service, the tax and customs administration and the armed forces (Police Act of 1994, Act CVII of 1995 on the Prison Service, Act CXXII of 2010 on the National Tax and Customs Administration, and Act CXL of 2021 on Defence and the Hungarian Defence Forces).¹³

Typically, these statutes contain a dedicated chapter on service dogs. Where dogs are used as means of coercion, stringent rules apply given the potential to affect fundamental rights. Internationally, police dogs are generally grouped into three categories: (1) apprehension / crowd-control / guard dogs that support police measures; (2) detection dogs that search for specific odours (e.g. explosives, narcotics) and examine buildings, rooms, cells, workplaces, vehicles, cargo, postal items and personal belongings; and (3) tracking and scent-identification dogs that seek and follow an identifiable odour and distinguish it from others. Overlaps among categories are possible.¹⁴

¹³ Paulovics et al. 2023.

¹⁴ Katona 1997, 2–3.

Previously, Police Order 17/2009 (OT 10.) set out the types of service dogs in the police service, including general patrol dogs (with basic tracking), specialisations such as patrol I–II, tracking, scent identification, narcotics detection, explosives detection, cadaver (parts) detection, special public-order (apprehension), guard and person-search. It also defined age, breed preferences (German Shepherd, Belgian Malinois, etc.), health and vaccination requirements, microchipping and behavioural tests (e.g. gunshot test), while clarifying that a pedigree is not required.

Currently, Police Order 38/2024. (XII. 19.) provides a broader taxonomy, adding – for example – arson-accelerant detection dogs, training dogs, breeding dogs, special criminal-investigation detection dogs and dogs used for crime prevention and public relations.

Training and further training are provided primarily by the Police Education and Training Centre (ROKK), an autonomous central budgetary body under the National Police Headquarters. Within ROKK, the Dog-Handler Training and Animal Supervision Centre conducts foundation, course and refresher training and supervises handlers and service dogs. ROKK also exercises nationwide control over service animals' veterinary care, decommissioning and breeding, and participates in norm-setting.

Selection procedures – organised several times a year – assess health status and behaviour through veterinary checks, vaccination and microchip control, a gunshot test, mobility and behaviour tasks across different surfaces, heights and indoor/outdoor settings. After general exercises, candidates undergo special tasks according to the intended branch. Suitable dogs are kept for observation for some weeks before final admission.

3.2 THE ASSISTANCE DOGS: A NON-FIT FOR SEARCH DOGS

A theoretical alternative would be to subsume search dogs among assistance dogs. However, Government Decree 27/2009 (XII.3.) of the former Ministry of Social Affairs and Labour defines assistance dogs exhaustively by function (guide, mobility, hearing, seizure-alert, personal assistance and therapy dogs).

Under the decree, assistance dogs support persons with disabilities in exercising their right to equal access, in independent living and in averting danger, subject to veterinary and other legal requirements. The broader disability-law framework (the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities; Act XXVI of 1998 on the Rights of Persons with Disabilities; Government Decree 141/2000 on disability assessment and allowance; and Act CXXV of 2003 on equal treatment) aims at equal access and effective protection against discrimination.¹⁵

While these rules are crucial, practice shows that even they do not always ensure full participation for persons with disabilities. Given their different purpose and operational profile, declaring search dogs to be assistance dogs is not warranted.¹⁶

4. INTERNATIONAL AND COMPARATIVE PERSPECTIVES

When examining the Hungarian regulation of search and rescue dogs, it is useful to place it within a broader international context. The legal treatment of canine units varies significantly across jurisdictions, depending on historical traditions, the role of volunteerism in disaster management, and the institutional culture of law-enforcement agencies.

¹⁵ Hegedűs & Rító 2023, 1–13.

¹⁶ Paulovics 2022.

In Germany, for example, the use of rescue dogs is strongly linked to volunteer associations. The Bundesverband Rettungshunde (BRH) unites more than 90 rescue dog units nationwide. German Länder legislation generally recognises the right of such organisations to participate in disaster management operations, while also subjecting them to rigorous training and certification requirements. The BRH cooperates with civil-protection authorities and international organisations under the umbrella of the International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG). The German model thus demonstrates how civil society organisations can become a stable partner of the state in emergency response.¹⁷

In the United States, the Federal Emergency Management Agency (FEMA) maintains a network of Urban Search and Rescue (USAR) task forces, many of which include canine units. FEMA's Canine Search Specialist Certification process is internationally regarded as a benchmark. The United States legal system, however, leaves many aspects of animal welfare to the states. This creates certain disparities in terms of liability, insurance, and veterinary standards. Still, the FEMA model provides an example of strong federal coordination and systematic training requirements.¹⁸

On the level of international law, INSARAG guidelines adopted under the auspices of the United Nations set out minimum requirements for USAR teams that seek international recognition. Hungary, as a member, must align its national qualification system with these standards. The IRO (International Rescue Dog Organisation), headquartered in Austria, provides an additional framework for testing and certifying rescue dogs worldwide. Both INSARAG and IRO emphasise the importance of animal welfare, handler competence, and readiness for international deployment.¹⁹

Comparative experience suggests that Hungary has made important steps with the establishment of the National Qualification System (NMR) and the recognition of IRO examinations. At the same time, Hungarian law still lags behind in one respect: while statutes regulate service dogs and assistance dogs in detail, no codified act addresses rescue dogs specifically. International examples show that clear definitions, harmonised training standards, and detailed welfare requirements not only improve effectiveness but also reduce legal uncertainty.

CONCLUSION

While various legal instruments address disaster management, service animals, and animal protection, the analysis has demonstrated that no comprehensive and dedicated regulatory framework exists for search and rescue dog activities. This results in a fragmented system in which key aspects of deployment, legal status, and operational standards are not regulated in a sufficiently clear and unified manner.²⁰

Although animal welfare considerations are also relevant in this context, they should be understood primarily as a complementary dimension within the broader regulatory gap identified by the study. The central issue is therefore not the absence of animal protection rules per se, but rather the lack of a specific legal framework governing the use of search and rescue dogs.²¹ Clarifying this distinction is essential for both legal interpretation and legislative development. A more precise and structured regulatory approach would contribute to greater legal certainty, more effective operational coordination, and a clearer allocation of responsibilities among the actors involved.

¹⁷ Bundesverband Rettungshunde e.V. (BRH) 2025.

¹⁸ FEMA 2024.

¹⁹ INSARAG 2020.

²⁰ WHO 2001.

²¹ Harvey et al. 2003.

BIBLIOGRAPHY

1. Bowlby J (1972) *Attachment*, Penguin Books, Harmondsworth.
2. Bundesverband Rettungshunde e.V. (BRH) (2025) Tests / Certification / Competence Tests, <https://www.bundesverband-rettungshunde.de/en/tests.html> [Accessed 1 May 2025].
3. DisasterDog.org (2024) Canine Search Specialist Certification Process, <http://www.disasterdog.org/csscp.html> [Accessed 15 Aug 2025].
4. Federal Emergency Management Agency (FEMA) (2024) Canines' role in Urban Search & Rescue, <https://www.fema.gov/emergency-managers/national-preparedness/frameworks/urban-search-rescue/canines> [Accessed 10 May 2025].
5. Fenton V (1992) The use of dogs in search, rescue and recovery, *Journal of Wilderness Medicine* 3(3), pp. 292–300.
6. Greatbatch I, Gosling RJ & Allen S (2015) Quantifying search dog effectiveness in a terrestrial search and rescue environment, *Wilderness & Environmental Medicine* 26(3), pp. 327–334.
7. Hegedűs B & Ritó E (2023) A látássérült személyek közszolgáltatásokhoz való hozzáférése, *Miskolci Jogtudó* 1, pp. 1–13.
8. Horváth O (2013) A kriminalisztikai szagazonosítás jelene és jövője, *Belügyi Szemle* 61(2), p. 59.
9. Horváth O (2015) Szolgálati kutyák a rendvédelemben, *Magyar Rendészet* 2015(3), pp. 59–61.
10. INSARAG (2020) INSARAG Guidelines, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, <https://insarag.org/methodology/insarag-guidelines/> [Accessed 10 June 2025].
11. Jones KE, Dashfield K, Downend AB & Otto CM (2004) Search-and-rescue dogs: an overview for veterinarians, *Journal of the American Veterinary Medical Association* 225, pp. 854–860.
12. Katona G (1997) A szagazonosítás büntetőeljárásjogi kérdései.
13. Magyar Állatvédelem (2025) Rendőrkutyákat keres a rendőrség, <https://magyarallatvedelem.hu/rendorkutyakat-keres-a-rendoseg-akar-az-one-is-az-lehet/> [Accessed 7 May 2025].
14. Paulovics A (2022) Segítő kutyák az ember szolgálatában, *Miskolci Jogi Szemle* 2022/1, pp. 85–96.
15. Paulovics A, Jámbor A, Vetter Sz É & Koncz IK (2023) *Az állatvédelem joga*, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc.
16. Rebmann A, David E & Sorg MH (2000) *Cadaver Dog Handbook*, CRC Press, Boca Raton.
17. Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (2023) Szervezeti és működési szabályzat, https://rokk.hu/storage/2023/02/ROKK_SZMSZ_2023_02_02.pdf [Accessed 7 May 2025].
18. Topál J, Miklósi Á, Dóka A & Csányi V (1998) Attachment behavior in dogs, *Journal of Comparative Psychology* 112(3), pp. 219–229.
19. World Health Organization (2001) *International Classification of Functioning, Disability and Health*, Medicina, Budapest.

Egy hajóban evezünk III. A hazai állatvédelem története 2014-től 2023-ig

We row in the same boat III.
The history of animal protection in Hungary from
2014 to 2023

ABSZTRAKT

Jelen tanulmány célja a hazai állatvédelem fejlődésének átfogó bemutatása a 2014 és 2023 közötti időszakban, különös tekintettel a jogi szabályozás változásaira, a társadalmi attitűdök alakulására és az intézményrendszer fejlődésére. A kutatás tematikája az állatvédelem interdiszciplináris megközelítésére épül, amely a jogtudomány és a társadalomtudományok nézőpontjait egyaránt integrálja. A tanulmány módszertana elsősorban dokumentumelemzésen alapul: jogszabályok, szakirodalmi források, kutatási eredmények és intézményi fejlemények szisztematikus feldolgozásával vizsgálja az állatvédelem alakulását.

A kutatás hipotézise szerint a vizsgált időszakban az állatvédelem Magyarországon marginális kérdésből fokozatosan komplex, közpolitikai jelentőségű területté vált, amelyben a jogalkotás és a társadalmi érzékenység kölcsönösen erősítik egymást. A tanulmány bemutatja, hogy az állatvédelem egyre hangsúlyosabb szerepet kapott mind a jogrendszerben, mind a társadalmi diskurzusban: szigorodtak a büntetőjogi és közigazgatási szabályok, bővült az intézményi háttér, és erősödött a civil szféra aktivitása.

A következtetések rámutatnak arra, hogy bár jelentős előrelépések történtek, továbbra is fennállnak strukturális és jogalkalmazási kihívások. A hatékony állatvédelem megvalósításához elengedhetetlen a különböző szakterületek együttműködése, valamint a jogi normák következetes érvényesítése. A tanulmány hangsúlyozza, hogy a jövőben az állatvédelem fenntartható fejlődése csak integrált, társadalmi és intézményi szinten összehangolt megközelítéssel biztosítható.

Kulcsszavak: állatvédelem, történelem, felelős állattartás, jogtörténet, természetvédelem, büntetőjog

ABSTRACT

The aim of this study is to provide a comprehensive overview of the development of animal protection in Hungary between 2014 and 2023, with particular emphasis on changes in legal regulations, shifts in social attitudes, and the evolution of the institutional framework. The research is based on an interdisciplinary approach to animal welfare, integrating perspectives from both legal science and the social sciences. The study's methodology is primarily based on document analysis: it examines the evolution of animal protection through the systematic processing of legislation, scholarly sources, research findings, and institutional developments.

⁴ 1 dr., PhD. hallgató, LL.M., Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Alkotmányjogi Tanszék, állatvédelmi szakjogász, email: drnagycsillajog@gmail.com

According to the research hypothesis, during the period under study, animal protection in Hungary gradually evolved from a marginal issue into a complex area of public policy significance, in which legislation and social sensitivity mutually reinforce one another. The study demonstrates that animal welfare has taken on an increasingly prominent role in both the legal system and social discourse: criminal and administrative regulations have become stricter, the institutional framework has expanded, and civil society activity has intensified.

The conclusions highlight that, although significant progress has been made, structural and enforcement challenges remain. Cooperation among various fields and the consistent enforcement of legal norms are essential for the effective implementation of animal protection. The study emphasizes that in the future, the sustainable development of animal protection can only be ensured through an integrated approach coordinated at the societal and institutional levels.

Keywords: animal protection, history, responsible animal keeping, legal history, nature protection, criminal law

ELŐSZÓ

Jelen tanulmány a Rex Kutyaotthon Alapítvány „Felelős Állattartás Háza” projektjének „Egy hajóban” elnevezésű performance valóra váltása során született meg. A Rex Kutyaotthon Alapítvány egy több évtizedes múltú visszatekintő, civil állatvédő szervezet Magyarországon, amelynek célja az emberek és az állatvilág harmonikus együttélésének támogatása, a felelős állattartás elterjesztése és a kóbor állatok számbeli csökkentése. Többfunkciós telephelye, a Rex Állatsziget, egy állatvédelmi és természetvédelmi élménypark Budapesten, amely egyszerre állatorökbefogadási központ, minifarm, vadmentő állomás, vizes élőhely, befogadott ékszerteknősök menedéke.

2026-ban a „Felelős Állattartás Háza” projekt megvalósításával egy olyan országos oktatóközpont létesült, ahol a jövő generációi interaktív módon ismerkedhetnek meg az állatok szükségleteivel és a felelős állattartás alapjaival. A projekt része egy, a hazai állatvédelem történetét a rendszerváltozástól napjainkig bemutató „Egy hajóban” elnevezésű kiállítási elem.

Az „Egy hajóban” című installáció a hazai állatvédelem történetét mutatja be a rendszerváltozástól napjainkig. Az „Egy hajóban” kifejezés arra utal, hogy az állatok és mi, akik róluk gondoskodunk, mindannyian egy hajóban utazunk, és közös érdekünk ennek a hajónak a helyes irányba történő kormányzása. A jelen tanulmány a hazai állatvédelem történetének az 2014-től 2023-ig tartó korszakát öleli fel.

1. TÁRSADALMI ÉS JOGI VÁLTOZÁSOK AZ ÁLLATVÉDELEM TERÜLETÉN MAGYARORSZÁGON 2014. ÉS 2020. KÖZÖTT

A 2014 és 2020 közötti időszakban az állatvédelem kevésbé volt hangsúlyos a jogi szabályozásban, ugyanakkor fokozatosan egyre nagyobb figyelmet kapott a magyar szakirodalomban. Míg a kezdeti években főként az állatorvosi szaklapokban jelentek meg publikációk, addig az évtized végére már jogi, kriminológiai, rendészeti és társadalomtudományi nézőpontból is egyre több kutatás, tanulmány és elemzés látott napvilágot. 2014-ben a szakirodalom középpontjában még elsősorban a gyakorlati állatorvosi kérdések álltak. A mezőgazdasági és haszonállat-központú lapok, valamint a hobbiállat- és természetbarát magazinok tematikus cikkei mellett a Magyar Állatorvosok Lapja különböző esettanulmányokat és tartástechnológiai írásokat közölt, amelyek célja a szakmai tudás bővítése volt. Ezekben a cikkekben az állatjólét még inkább állategészségügyi kontextusban, semmint társadalmi

ügyként jelent meg.⁵ 2015-ben új fordulatot jelentett, hogy a Belügyi Szemle is foglalkozni kezdett az állatvilággal, különösen büntetőjogi és rendészeti vonatkozásokkal.⁶ Ez a megjelenés jelezte, hogy a téma kezd kilépni a szűk közegből, és a jogalkalmazás, valamint a közrendvédelem szempontjából is relevánssá válni. Később ez az irány megmaradt, és az állatvédelem kezdte komplex, interdiszciplináris kérdéssé kinőni magát.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem (a továbbiakban: ELTE) Etológia Tanszékének kutatásai új dimenziót adtak a hazai szakirodalomnak. Az antropológiai vizsgálatok – vagyis az ember és állat kapcsolatát feltáró tanulmányok – tudományos megalapozottsággal mutatták be, hogyan hatnak az állatok az emberi társadalomra és fordítva. Ez a szemlélet hozzájárult ahhoz, hogy az állatvédelem ne csak állategészségügyi vagy jogi, hanem társadalomtudományi diskurzus tárgya is legyen. A Szenior Családi Kutya program keretében megalkotott publikációkban a családban élő kutyák öregedésekor megjelenő viselkedési és agyi változásai kerültek bemutatásra.⁷ Megalakult a Kutya DNS, koponya agy- és szövetbank.⁸

2018-ban országos empirikus kutatás készült a kutyatartó háztartásokról, amely széles körű adatfelvétellel mutatta be a lakossági állattartási szokásokat.⁹ Ez a vizsgálat különösen fontos volt, hiszen a társadalmi háttér ismerete nélkül nem lehet hatékony állatvédelmi stratégiát alkotni. Ekkoriban kezdett kijelölni az a felismerés, hogy a felelős állattartás ilyen irányú előmozdítása legalább olyan fontos, mint a jogi szabályozás.

2019. tavaszán az Állatorvostudományi Egyetem szervezésében került megrendezésre egy „Az állatkínzás és az emberekkel szembeni erőszak összefüggései” című egynapos egyetemi képzés.¹⁰ Az itt bemutatott kutatások rámutattak, hogy az állatkínzás nem pusztán egy „elszigetelt bűncselekmény”, hanem gyakran más jogi, társadalmi, kriminológiai problémákkal (például családon belüli erőszakkal) is összefügg.

A 2014-től 2020-ig tartó időszakban négy új jogszabály lépett hatályba.

2016. január 16-án lépett hatályba a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. (XII. 17.) FM rendelet. A veszélyes állatok tartására vonatknak az általános állattartási követelmények, amely jogszabályi kötelezettséget a kifejezetten a veszélyes állatok tekintetében megalkotott rendelet szigorít. A veszélyes állatok tartására vonatkozó jogszabályi előírások megsértése nemcsak közigazgatási, de büntetőeljárást is von maga után.¹¹ Továbbá a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (a továbbiakban: Btk.) szankcionált állatkínzás egyik alapesete lett a veszélyes állat elűzése, elhagyása, kitevése.¹²

A 2017. január 1-jén hatálybalépett a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016. (XII. 2.) Kormányrendelet, amely a hatálybalépése óta

5 Lásd például: Vetter & Vetter 2014, 750–758.

6 Lásd például: Kovács 2015, 102–127.

7 ELTE TTK Etológiai Tanszék 2016.

8 ELTE TTK Etológiai Tanszék 2017.

9 Hangya Közösség 2018.

10 Állatorvostudományi Egyetem 2019.

11 Nagy 2023a, 4.

12 A Btk. 244. § (1) bekezdés b) pontja alapján.

változatlanul az agrárminiszternek, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalnak, az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró Pest Vármegyei Kormányhivatalnak, vármegyei kormányhivatalnak, járási hivatalnak, a területi természetvédelmi hatóságnak, valamint a települési önkormányzat jegyzőjének, fővárosban a kerületi önkormányzat jegyzőnek, a Fővárosi Önkormányzat által közvetlenül igazgatott terület tekintetében pedig a fővárosi főjegyzőnek (a továbbiakban együtt: jegyző) ad(ott) állatvédelmi hatáskört. Egy összetett közigazgatási hatósági rendszer jött létre, osztott és párhuzamos feladatkörökkel.¹³

2019. január 1-jén hatályba lépett a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Szankciótörvény). A Szankciótörvény a közigazgatási eljárásokban alkalmazott szankciórendszer főszabályként hivatott szabályozni, eltérést pedig csak az általa kijelölt esetekben enged. Azokban az esetekben, ahol az állatvédelmi szankcióról szóló jogi rendelkezés korábban született meg, mint a Szankciótörvény, a Szankciótörvény főszabályként történő alkalmazása nem felel meg sem a hatósági sem a bírói jog alkalmazásának és ez a helyzet sok esetben jogbizonytalanságot eredményez.¹⁴ Más esetekben, például a figyelmeztetés szankció kiszabása esetén, ugyanakkor a Szankciótörvény vezérfonalat jelent a közigazgatási hatóságok számára.¹⁵

2019. augusztus 1-jén lépett hatályba az állattenyésztés szabályozásához szükséges törvényi szintű rendelkezésekről szóló 2019. évi LVI. törvény, amely kimondta többek között, hogy állami feladat az *„e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott állatfajták mint állatgenetikai erőforrások – különös tekintettel a védett őshonos mezőgazdasági állatfajtákra (a továbbiakban: őshonos állatfajta) és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajtákra (a továbbiakban: veszélyeztetett állatfajta) – megőrzése és fenntartása.”*¹⁶ A törvényt egészítette ki a 2019. szeptember 26-án hatálybalépő az állattenyésztés részletes szabályairól szóló 45/2019. (IX. 25.) AM rendelet, valamint 2020. augusztus 1-jén hatálybalépett az állattenyésztésről szóló 188/2019. (VII. 30.) Kormányrendelet. A törvény 2019. augusztus 1-ig volt hatályban, és visszatükrözte azon jogalkotói és állattartói felismerést, hogy az állatok jóllétének megteremtése nemcsak a tenyésztési etika alapköve, hanem gazdasági szempontból is hasznos.¹⁷

2017. szeptemberében jelent meg a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (a továbbiakban: NÉBIH) „Kutyakötelesség – Útmutató a felelős kutyatartás jogszabályi előírásaihoz” című kiadványa.¹⁸ A kötet a NÉBIH, a Földművelésügyi Minisztérium, a Belügyminisztérium, Rákosmente Jegyzője, a Fővárosi Jegyzők Egyesületének Elnöke, ügyvédek, a Vigyél Haza Alapítvány önkéntes munkatársainak, a Rendőrségi Oktatási és Képző Központ Kutyavezető-képző és Állatfelügyeleti Központja összefogásának eredménye. Címzettjei az ebtartók, akiknek hasznos tudnivalót ad a kutyatartással kapcsolatosan, valamint a hivatalok, amelyek számára iratmintákat tartalmaz.

Erre az időszakra már számos bírósági ítélet született állatvédelmi ügyekben és a terület formálásában az Alkotmánybíróság is részt vett. Sok esetben azt vizsgálta, hogy a helyi rendeletek az ebek tekintetében állattartást korlátozó szabályozása mennyiben jogszabálysértő, különös tekintettel arra, hogy 2010. március 1-jén hatálybalépő, a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról

¹³ Vetter 2024, 129–132.

¹⁴ Nagy 2024b, 29.

¹⁵ Nagy 2024a, 37.

¹⁶ Az állattenyésztés szabályozásához szükséges törvényi szintű rendelkezésekről szóló 2019. évi LVI. törvény 1. § alapján.

¹⁷ Gráff et al. 2024, 67–75.

¹⁸ NÉBIH „Kutyakötelességünk” a felelős állattartás 2017.

41/2010. (II. 26.) Kormányrendelet rendelkezett az ebek férőhelye tekintetében.¹⁹ A legjelentősebb alkotmánybíróági döntés a ne bis in idem alaptétel érvényesülését vizsgáló 8/2017. (IV. 18.) AB határozat. A kérdés aktualitását az jelentette, hogy erre az időszakra már felállt az állatvédelmi szabályozás rendszere és több jogág szabályozási körében szankcionálható és szankcionálandó cselekményt jelentett egy-egy jogsértő tett. Ezen körülmény felvetette a kétszeres értékelés kérdését. A 8/2017. (IV. 18.) AB határozat több szempontból vizsgálta a közigazgatási és a büntetőeljárás közötti összefüggéseket. Az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a mindenki számára kielégítő megoldást végső soron feltehetően csak a jogalkotó tudja megteremteni.²⁰

2. TÁRSADALMI ÉS JOGI VÁLTOZÁSOK AZ ÁLLATVÉDELEM TERÜLETÉN MAGYARORSZÁGON 2020. ÉS 2023. KÖZÖTT

2020-ra az állatvédelmi szakirodalom minden korábbinál szélesebb spektrumot ölelt fel. A klasszikus állatorvosi és jogi írások mellett egyre több interdiszciplináris tanulmány jelent meg, amely az állatjólét pszichológiai, szociológiai és etikai dimenzióit is vizsgálta. Az állatvédelem szűken vett szakmai kérdésből összetársadalmi ügyvé nőtte ki magát. 2020-ban Vetter Szilvia kidolgozta az ún. Állatkínzás-ellenes Büntetőjogi Indexet, amely az állatok védelmét célzó büntetőjogi szabályok szigorúságát és hatékonyságát méri különböző országokban.²¹ Az Állatkínzás-ellenes Büntetőjogi Index megjelent Vetter Szilvia és Ózsvári László: Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében című 2021-es publikációjában is.²²

Az ELTE TTK Etológiai Tanszékén folytatódtak a kutatások, megalakult 2021-ben az MTA-ELTE Lendület Társállat Kutatócsoport,²³ 2022-ben az MTA-ELTE NAP Szaglás Kutatócsoport.²⁴ 2021. január elsején megalakult az Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Jogi, Elemző- és Módszertani Központ (a továbbiakban: Központ). A Központ feladata, hogy „*multidiszciplináris szemlélettel tudományos hátteret biztosítson az állatvédelem elméletének és gyakorlatának, segítve mind az állatvédelemmel kapcsolatos állami döntések meghozatalát, mind a terepen dolgozó állatorvosokat és állatvédőket. A Központ egy hiánypótló tudásbázis, amely nem csupán az állatorvosképzésben biztosítja a korszerű állatvédelmi ismeretek átadását, hanem a nem állatorvos szakembereknek, civileknek is szervez képzéseket, szakmai napokat. Vállalkozik továbbá a legújabb állatvédelmi kutatási eredmények közérthető nagyközönségi kommunikációjára is.*”²⁵ A Központ szakmai koordinációjával valósult meg 2023-ban a hazánkban egyedülálló, „One Health” megközelítésű Kutyatartó Mesterkurzus, amely a professzionális kutyatartás legfontosabb elméleti és gyakorlati ismereteit adta át a résztvevőknek.²⁶ A képzés a WHO, FAO és WOAHA által is támogatott, E. Paul J. Gibbs által is hivatkozott interdiszciplináris megközelítésű „One Health” („Egy Egészség, Egy Jólét”) az orvosokat, állatorvosokat, egyéb egészségügyi és állategészségügyi szakembereket, valamint az állatvédelemmel is foglalkozó pedagógiát integráló koncepcióját vette alapul.²⁷

A tudományos élet mellett erősödött az állatvédelem intézményi oldala is. Addig soha nem látott

¹⁹ Paulovics & Jámbor 2013.

²⁰ Bánai 2021, 27.

²¹ Vetter 2020.

²² Vetter & Ózsvári 2021, 663–675.

²³ Lendület Társállat Kutatócsoport 2021.

²⁴ MTA-ELTE NAP Szaglás Kutatócsoport 2022.

²⁵ Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Központ 2021.

²⁶ Állatorvostudományi Egyetem 2023.

²⁷ Gibbs 2014, 85–91.

módon az állatvédelem politikai vezetését kapott: 2020. október 1-jén Ovádi Pétert Nemzeti Állatvédelmi Program megújításáért és végrehajtásáért felelős miniszteri biztossá nevezték ki. Az agrárminiszter irányítása alatt dolgozó miniszteri biztos főként szakmai javaslatok kidolgozásával és koordinációs feladatok ellátásával foglalkozott. Munkájának része volt a kóbor állatok helyzetének és a gyepmesteri telepek működésének országos szintű felmérése. Javaslatokat készített az országos ivartalanítási program megvalósítására, valamint a gyepmesteri telepek fejlesztésére. Aktívan közreműködött a felelős állattartás szabályainak terjesztésében, ennek érdekében konzultációkat indított. Feladatai során szoros együttműködést alakított ki az érintett minisztériumokkal és az állatvédelemmel foglalkozó civil szervezetekkel.²⁸ 2022-től Ovádi Péter az Igazságügyminisztériumhoz került, mint az állatvédelmi cselekvési terv kidolgozásáért és végrehajtásáért felelős kormánybiztos és ezzel kiépült az állatvédelmi feladatot ellátó központi közígazgatási szervek rendszere.

A 2020-as év jogszabályváltozást is hozott: a mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól szóló 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet november 26-án hatálybalépett módosításával kikerült a szőrméjükért tenyésztendő állatok köréből a nutria, a prémgörény, az amerikai nyérc, az ezüstróka, a sarki róka, és ettől kezdve kizárólag angóryanulat és a hosszúfarú csincsillát lehet, mint tenyésztett egyedeket tartani.²⁹ A jogszabálmódosítás indoka annak többségi elismerése, hogy a 21. században már semmi sem indokolja, hogy állati életeleket oltunk ki pusztán a prém felhasználása céljából. Egyrészt a műszörme alkalmas arra, hogy kiváltsa az állatok bundáját, másrészt a prémjükért leölt állatoknak csupán egy kis része – a bőrük egy töredéke – hasznosul. Ezért a prémipar sem élelmiszer-, sem más állati eredetű, az ember számára hasznos termék előállításához nem járul hozzá.³⁰ Ugyanakkor napjainkban is léteznek olyan gazdasági, környezetvédelmi fenntarthatósággal kapcsolatos szempontok, megfontolások, amelyek szerint a prémipar teljes felszámolása negatív hatásokkal járhat: a prémtermelés jelentős bevételi forrás, a prémet helyettesítő műszörme környezetkárosító, mind az előállítását, mind a mikroműanyag-szennyezéshez történő hozzájárulását tekintve.³¹

A jogszabálmódosítás nagy előrelépés az állatprémkereskedelem visszaszorítása területén, ugyanakkor a szakirodalom szerint a nemzetközi prémkereskedelem (e körben egyebekben Magyarországon ekkor már tilalmazott kutya- és macskaprém kereskedelem) csak akkor szűnne meg teljesen és véglegesen, ha a társadalom minden szőrmeárut állatkínzás termékének tekintene, így megszűnne a kereslet, és nem lenne az olyan országoknak, mint Kína, gazdasági ösztönzője arra, hogy a keresett szőrmét a legövedelmezőbb módon biztosítsák.³² 2023-ra az Európai Unió 17 tagállama fogadott el tilalmat vagy részleges tilalmat a prémelőállítás céljából folytatott tenyésztésre vonatkozóan. Részleges tilalmat fogadott el Magyarország mellett Dánia a rókákra 2009-től 2023-ig tartó átmeneti időszakkal, Franciaország az amerikai nyérc és más nem háziasított fajok, kizárólag prém előállítása céljából létesített prémfarmokra, amely tilalom nem vonatkozik a csincsillára és a nyulakra; 14 tagállamban egyáltalán nem jogszerű prémfarmot létesíteni; 11 tagállam pedig nem ír elő e körben semmilyen tilalmat.³³

2021. január 1-jén beépült a „ne bis idem” elv a Szankciótörvénybe.³⁴ Erre az időszakra a jogalkotó az elv alkalmazásához szükséges jogi feltételeket megteremtette, és időszérűvé vált rendezni az ugyanazon

28 Jámor 2024, 12–13.

29 A mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól szóló 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet 9. melléklete alapján.

30 Tóth 2024, 11.

31 Horváth 2025, 130.

32 Yasuhara 2000, 406.

33 A Bizottság Közleménye a „Szőrmentes Európa” („Fur Free Europe”) európai polgári kezdeményezéséről (C/2023/1559).

34 A Szankciótörvény 5/A. § és 5/B. § alapján.

ügyben indult közigazgatási és büntetőeljárás egymáshoz viszonyulását. Bár a jogi rendelkezés 2021-ben meghozatalra került, de a „ne bis idem” elv gyakorlati alkalmazása napjainkban sem gördülékeny. A jövő kérdése, hogyan lehet még inkább akadálymentesebbé tenni az érvényesülését, akár egy átláthatóbb regisztrációs rendszer felállításával, akár az eljáró szervek közötti megfelelő kommunikációval, esetleg egy koordináló szerv létesítésével.³⁵

2021 február hónapban Magyarország Kormánya online állatvédelmi konzultációt kezdeményezett, amelynek során mindössze egy hónap alatt több, mint 262 ezren osztották meg véleményüket. Ez a részvételi arány a COVID–19 járvány időszakában különösen jelentősnek számított. A kérdésekre nyújtott válaszok egyértelműen azt mutatták, hogy a lakosság rendkívül érzékeny az állatvédelem kérdésére, és széles körű társadalmi igény mutatkozik az állatkinzás elleni fellépés szigorítására.³⁶ A Kormány a Magyar Falu Program részeként is megtámogatta az állatvédelmet, a „Felelős állattartás elősegítése” című pályázat keretében, amelyet az 5000 főnél kisebb települések önkormányzatai számára hirdettek meg, 500 millió forintos keretösszeggel. A támogatás célja a lakosság tulajdonában lévő állatok ivartalanítása, veszettség elleni oltása és mikrochippel történő megjelölése volt. A pályázat kiemelkedő eredménnyel zárult: több mint 600 település önkormányzata kapott segítséget, amelynek köszönhetően több mint 18 ezer társállat ivartalanítását sikerült elvégezni.³⁷

2021. április 1-jén hatályba lépett az élelmiszerlánc-felügyeleti információs rendszer működéséről szóló 578/2020. (XII. 14.) Kormányrendelet (a továbbiakban: FELIR rendelet). A FELIR rendelet egyes tevékenységek végzése esetén kötelezővé tette az ún. FELIR azonosító igénylését. Az állatvédelemhez kapcsolódó alábbi tevékenység lettek FELIR-kötelesek:

11. az állatgyógyászati készítmény, valamint állatgyógyászati készítménynek nem minősülő állatgyógyászati termék előállítása, forgalomba hozatala;
12. állati vérkészítmény előállítása;
13. az állatok jelölésére szolgáló eszköz forgalomba hozatala;
14. állati eredetű melléktermék kezelése, felhasználása, további feldolgozása, szállítása vagy az ezekből származó termék forgalomba hozatala;
15. élőállat-szállítás, élőállat-szállító járművek mosását és fertőtlenítését végző hely, az idegen állományból származó állatok fogadására kiválasztott elkülönítő (karantén), állatrakodó, gyűjtőállomás, kereskedői telep, etető-itató állomás, pihentetőállomás működtetése;
16. állatkísérő tevékenység;
17. állatvásár, állatpiac, állatkiállítási hely működtetése;
18. állatkert működtetése;
19. cirkuszi menaszéria működtetése;
20. állatmenhely, ebrendészeti telep működtetése;
21. állatpanzió működtetése;
22. állatklinika, állatkórház, állatorvosi rendelő működtetése;
23. állatkozmetika működtetése;
24. kedvtelésből tartott állatok kereskedelmi tevékenység keretében történő forgalmazása;
25. állatkísérleti létesítmény működtetése;
26. veszélyes eb tartása;
27. állatorvosként, növényorvosként, segédszemélyzetként folytatott tevékenység.³⁸

³⁵ Bányai 2021, 21.

³⁶ Koska 2022, 15.

³⁷ Koska 2022, 15.

³⁸ A FELIR rendelet I. melléklete alapján.

2021. április hónapban megtartotta alakuló ülését a Nemzeti Állatvédelmi Tanács (a továbbiakban: Tanács). A Tanács „az állatok védelmét és jólétét érintő kérdések megtárgyalása, az állatvédelem és állatjólét széles körű társadalmi, tudományos és szakmai megalapozása, valamint az állatvédelemhez, állatjóléthez fűződő érdekek közötti összhang megteremtése érdekében javaslattevő, véleményező, tanácsadói testületként”³⁹ jött létre. A Tanácsban az állatvédelem és az állatvédelemhez kapcsolódó területek vezetői szavazati joggal rendelkeznek.

2021. szeptemberében indult el az Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Központja, a NÉBIH és az Állatorvostudományi Egyetem közös projektje, az ingyenes Gazdijogsi jelenléti képzés. A Gazdijogsi felkerült az internetre, bárki számára díjmentesen elérhető módon. A „Gazdijogsi” online tananyag, valamint az állatjóléti felelősök számára szervezett jelenléti képzés olyan hatósági jellegű oktatási formaként jött létre, amelyet az állatvédelmi hatóságok rendszerint előírtak az általuk hozott határozatokban. Így az állatvédelmi eljárások során az állattartók számára ezeknek a képzéseknek az elvégzése kötelezővé vált.⁴⁰

Az Agrárminisztérium és a NÉBIH „Gazd oksi” programjának keretei között készült el 2022 januárjában az a 2021-es országos reprezentatív felmérés, amelynek célja a COVID-19- világjárványban kialakult magyarországi kutyatartási szokások felmérése volt.⁴¹ Magyarországon 2020. március 4-én igazolták az első COVID-19 fertőzést, amely hazánkban hivatalosan a járvány első hullámának kezdetét jelentette.⁴² A pandémia nemcsak egészségügyi és gazdasági változásokat hozott, hanem az állattartási szokásokat is jelentősen befolyásolta. A karantén időszakában sokan a bezártság és az elmagányosodás ellen társállatok befogadásával próbálták enyhíteni a mindennapok terheit. Ezen állatok egy része a korlátozások feloldását követően sajnos visszakerült az utcára vagy menhelyekre, ugyanakkor sokuk tartósan a családoknál maradt. A kutyák nagy száma egyben alátámasztja, hogy egyre nagyobb szükség van jól képzett szakemberekre – például állatorvosokra –, valamint kutyatartást segítő termékekre és szolgáltatásokra. Felmérések szerint a kutyatartó réteg számos, a felelős állattartást érintő kérdésben világos irányt mutat az állam számára. Ilyen például az állatvédelem gyermekkori oktatásának igénye, vagy az országos ivartalanítási programok szükségessége. A kutyákhoz kapcsolódó társadalmi érzékenység abban is tetten érhető, hogy a közvélemény kiemelt figyelmet fordít az ebek helyzetére: a kutyákkal való kegyetlen bánásmód rendre az egyik legerősebb felháborodást váltja ki a nyilvánosságban.⁴³

2021. szeptember 18-án hatályba lépett a Nemzeti Minősítési Rendszerről szóló 6/2021. (IX. 17.) BM OKF utasítás, amely szerint Magyarországon mentési tevékenységbe bevonni, a lezárt kárterületre beengedni csak olyan önkéntes mentőszervezet tagját lehet, amely rendelkezik az adott területen folytatott mentési tevékenységre vonatkozó, a Nemzeti Minősítési Rendszer szerinti nemzeti minősítéssel. Az érintett egyik szakterület a keresőkutyás tevékenység, amelyre vonatkozóan az utasításban meghatározott általános elvárások és követelmények között szerepel, hogy „a szervezet/alegység betartja és tiszteletben tartja a hatályos állatvédelmi jogszabályokat”.

2021. októberében megszületett az Állatvédelmi Kódex. A hazai állatvédelem történetében először fordult elő, hogy állami és kormányzati szervek, hatóságok, szakmai és tudományos szervezetek, a

39 A Nemzeti Állatvédelmi Tanácsról szóló 1124/2021. (III. 12.) Kormányhatározat alapján.

40 Nagy 2023b.

41 Vetter, Vizi & Ózsvári 2022.

42 Horváth et al. 2022, 7.

43 Vetter, Vizi & Ózsvári 2022, 12.

civil állatvédelem képviselői, valamint az állatokkal foglalkozó szolgáltatói szektor szereplői közös nyilatkozatot írtak alá. Az eseményre az Állatorvostudományi Egyetem kezdeményezésére, 2021. október 4-én, az Állatok Világnapján került sor. Az Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Központja kezdeményezésére létrejött Kódex egy állatvédelmi etikai szándéknyilatkozat, egyben egy alakuló közösség, amelyhez bármely állatokkal foglalkozó vagy róluk kommunikáló szervezet csatlakozhat, ha fontosnak tartja az állatok jólétét, és tenni is hajlandó érdekükben. Napjainkra a Kódexhez csatlakozó aláírók száma megközelíti az ezret, amely a kezdeményezés társadalmi támogatottságát is jól jelzi.

2021. december 2-tól a lőfegyverekről és lőszerokról szóló 2004. évi XXIV. törvény felhatalmazása alapján megalkotott jogszabály az egyes polgári célú pirotechnikai termékek esetében előírhatja az állatvédelmi tájékoztató kötelező elhelyezését.⁴⁴ Hazánkban a pirotechnikai eszközök használata típusonként és a felhasználó korosztályának függvényében változó mértékben megengedett.⁴⁵ A törvény állatvédelmi szemléletű módosítását az indokolta, hogy a tűzijátékok, petárdák és más pirotechnikai eszközök erős fény- és hanghatásokat keltenek, amelyek az emberek számára ünnepi élményt jelentenek, az állatoknak azonban súlyos stresszforrást okoznak,⁴⁶ ezért minden olyan szabályozás ami figyelembe veszi az állatjólétet, kívánatos az állatvédelem számára.

A 2021-es évben további jogszabályok is születtek, melyek 2022-ben léptek hatályba. Ezen, az alábbiakban részletesen kifejtésre kerülő jogi rendelkezések már azt jelzik, hogy a jogalkotó felismerte, hogy az állatvédelmi problémák országos jelentőségű kérdések, és ennek megfelelően átfogó, országos szintű szabályozás szükséges. A 2022-es év egyik nagy kérdése az volt, hogy hogyan jelennek meg a 2021-ben meghozott jogszabályok a jogalkalmazásban és milyen változásokat eredményeznek az állatvédelem gyakorlati oldalán.⁴⁷

2022. január 1-jén lépett hatályba a kóbor állat befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatos feladatok ellátásának részletes szabályairól szóló 785/2021. (XII. 27.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Kóbor állat rendelet). A Kóbor állat rendelet pontosította, mikor minősül „a házasított állatfajok közül a házi kutya (*Canis lupus familiaris*) és a házi macska (*Felis silvestris catus*)”⁴⁸ kóbor állatnak, meghatározta az önkormányzat a jegyző és az ebrendészeti telep feladatmegosztását a kóbor állat befogása ellátása és örökbe adása tekintetében,⁴⁹ elkülönítette a gyepmesteri és ebrendészeti feladatköröket.⁵⁰ A kóbor ebek okozta problémakör nem hazai jelenség: a probléma elsősorban Dél- és Kelet-Európában jelentkezik jelentős mértékben, ugyanakkor egyes nyugat-európai országokban is jelen van, eltérő intenzitással. Több európai ország különféle programokat indított a probléma kezelésére, ezek eddig nyugat-európai országokban hoztak érdemi eredményeket hoztak a kóbor állatok számának csökkentésében. Az Európai Unióban nem született egységes jogszabály a kérdésben, az egyes országok más-más megoldást alkalmaznak,⁵¹ ugyanakkor van arra törekvés, hogy a kóbor állatok száma csökkentésre kerüljön és hogy ez a lehető leghumánusabb módon történjen meg. Ez a törekvés a kedvtelésből tartott állatok védelméről szóló európai egyezmény

44 A lőfegyverekről és lőszerokról szóló 2004. évi XXIV. törvény 18/I. § alapján.

45 Nagy 2022a, 15.

46 van Herwijnen et al. 2024, 1.

47 Nagy 2022b, 17.

48 A Kóbor állat rendelet 2. § e) pontja alapján.

49 Nagy 2024c, 13–18.

50 Nagy 2022c, 24–28.

51 Papavasili et al. 2024, 322.

formájában manifesztálódott 1987-ben: november 13-án Strasbourg-ban került meghozatalra a kedvtelésből tartott állatok védelméről szóló európai egyezmény, amelynek célja alapvetően az állatok, különösen a kedvtelésből és társasági célból tartott állatok jólétének biztosítása. A Kóbor állat rendelet ezen egyezmény rendelkezéseinek megfelelően szabályozza a kóbor állatok kérdéskörét.⁵²

2022. január 1-től bővült az állatkínzás bűncselekmény szabályozása. Jelenleg is az állatkínzás bűncselekménye minősített esetnek tekintendő, ha az elkövető a cselekményt nagy nyilvánosság előtt követi el, illetve olyan állattal szemben, amelynek tartásától az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvény alapján – akár kedvtelésből, akár az adott állatfaj vonatkozásában – jogerősen eltiltották, és az eltiltás időtartama még fennáll. Ugyancsak minősített esetnek számít, ha az elkövető a cselekményt az állatkínzás vagy a tiltott állatviadal szervezése miatt kiszabott jogerős elítélését követő két éven belül valósítja meg.

2022. január 1-től további minősített esetként szabályozza a Btk. az állatkínzást, ha azt mérge felhasználásával, illetve az állat elpusztítására alkalmas csaletékek kihelyezésével, több állat pusztulását okozva, vagy különös visszaesőként követik el.⁵³ A különös visszaesés körébe az állat pusztulását okozó természetkárosítás, az állatkínzás, valamint a tiltott állatviadal szervezése tartozik.⁵⁴ Minősített esetnek minősül továbbá, ha az állatkínzást olyan bántalmazás vagy bánásmód valósítja meg, amelyet szaporítással összefüggő haszonszerzési célból, tíznél több kedvtelésből tartott állat vonatkozásában, a jó gazda gondosságának elmulasztásával követnek el.⁵⁵ Új rendelkezésként a jogalkotó büntetendővé tette az állatkínzás előkészületét is, amennyiben az mérge alkalmazásával, illetve több állat pusztulását eredményező csaletékek kihelyezésével valósulna meg.⁵⁶

A mérge és a csaletékek felhasználása a természetkárosítás bűncselekmény minősített esetei körében is szabályozott. A jogalkotói döntést indokolja többek között a méreggel és a csaletékekkel történő elkövetések jelentős száma. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület például 2017 és 2019 között 63 mérgezéssel kapcsolatos esetről szerzett tudomást. 30 alkalommal egyértelműen illegális mérgezés, 26 esetben feltételezett mérgezés, hét esetben pedig véletlen mérgezés került megállapításra. A mérgezések következtében 187 madár és emlős pusztult el, amelyekből 133 védett vagy fokozottan védett volt.⁵⁷ A természetkárosítás tényállás úgynevezett keretdispozíció, amelynek tartalmát más jogszabályok határozzák meg. A legfontosabb háttérszabályok közé tartozik a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, valamint a 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet, amely a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokat, a fokozottan védett barlangok körét, továbbá az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok listáját rögzíti.⁵⁸ A természetvédelem és a jogsértések szankcionálása akkor kapott hangsúlyos szerepet a hazai és nemzetközi jogrendben, amikor világossá vált: az emberiséggel egyidős állatkereskedelem számos faj kipusztulásához vezetett. A legális nemzetközi állatkereskedelem önmagában is óriási méreteket ölt, hiszen évente több milliárd élőlény, valamint belőlük származó termék kerül piacra, ennek éves forgalma pedig meghaladja a 320

52 Jámber 2025, 109.

53 A Btk. 244. § (3) bekezdése alapján.

54 A Btk. 244. § (6) bekezdése alapján.

55 A Btk. 244. § (4) bekezdése alapján.

56 A Btk. 244. § (5) bekezdése alapján.

57 Deák et al. 2020, 60.

58 Kállai 2021, 60.

milliárd amerikai dollárt.⁵⁹ Az illegális állatkereskedelem nagyságrendjéről jóval kevesebb megbízható adat áll rendelkezésünkre. Az azonban bizonyos, hogy a legveszélyeztetettebb fajokat érintő illegális kereskedelem, illetve az ehhez kapcsolódó tevékenységek a fegyver- és kábítószer-kereskedelem után a világ harmadik, illetve negyedik legnagyobb illegális üzletágát jelentik.⁶⁰

Az elmúlt években Magyarország a közép-európai kutyakereskedelem, különösen az illegális piac egyik meghatározó csomópontjává vált. Földrajzi elhelyezkedése miatt hazánk számos bűncselekménytípus esetében tranzitországhként is szerepet tölt be. Az illegális, vagyis a jogszabályi előírásokat megszegő, magas haszonnal kecsegtető állatkereskedelem a viszonylag csekély lelepleződési kockázat miatt különösen vonzó az elkövetők számára.⁶¹ Az illegális kutyakereskedelem első állomása a szaporítótelep. Itt a haszon maximalizálása az állatjóléti szempontok érvényesülésének jelentős lecsökkentésével, vagy teljes mellőzésével járnak.⁶² Ennek a nemkívánt folyamat megállításának egyik eszköze a szaporító telepek elleni büntetőjogi fellépés.

A XXI. században az internet a hétköznapi élet része lett, és ezzel együtt a közösségi oldalak használata is. Ez új lehetőségeket nyitott az állatkínzók számára, hogy az állatok ellen irányuló cselekményeiknek nagy nyilvánosságot szerezzenek, és ezzel káros hatást gyakoroljanak a gyermekek egészséges fejlődésére. Egyre gyakoribbak lettek azok az élő közvetítések (például streaming, Facebook Live, Tiktok „élőzés”), amelyekben az állatok bántalmazását, sőt akár pusztulását is „szórakoztatás” vagy egyéb indokból sugározzák.⁶³ Ezek a videók a társadalom részéről megbotránkoztatást váltottak ki, és az adott társadalom értékrendje alapján, mely meghatározza a büntetendő cselekmények körét,⁶⁴ a jogalkotó a szigorítás mellett döntött. A természetkárosítás, az állatkínzás, valamint a tiltott állatviadal szervezésének visszaszorítására a jogalkotó különösen nagy hangsúlyt helyezett, figyelemmel arra, hogy az alapeseten túl az állatkínzás minősített esetének körébe lettek bevonva.⁶⁵

2022. január 1-jétől bűncselekménynek minősül a tiltott állatviadalokon való részvétel is. Az állatviadal tehát kiemelt hangsúlyt kapott a büntetőjogi jogszabálymódosításban. A jogalkotói döntés a kor társadalmi akaratának megfelelően született meg, ugyanis a 2021. évi online állatvédelmi párbeszédben a válaszadók 99,7%-a értett egyet azzal, hogy a tiltott állatviadalon való részvétel is büntetést vonjon maga után.⁶⁶ A fokozott figyelmet nemcsak állatjóléti szempontok indokolják. A gyakorlatban megszervezett állatviadalok többsége kutyaviadal, és nem garantálható, hogy az innen kimentett ebek nem jelentenek veszélyt később az emberre.⁶⁷ Az ember védelmének szempontja a kutyaviadalok kapcsán más oldalról is előtérbe kerül. A viadalok eseménye gyakran kötődik kábítószereladáshoz, fogyasztáshoz, tiltott szerencsejátékhöz, de van kapcsolat a vagyon elleni bűncselekményekkel, például a lopással is.⁶⁸

59 Robinson & Sinovas 2018, 1203.

60 Gárdonyi et al. 2022, 1729.

61 Nagy–Balogh 2024, 113.

62 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről – az állatok védelme érdekében szükséges egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXVIII. törvénnyel történt módosítás indokolása. Jogtár. Wolters Kluwer Hungary Kft., [2025.08.17.]

63 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről – az állatok védelme érdekében szükséges egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXVIII. törvénnyel történt módosítás indokolása. Jogtár. Wolters Kluwer Hungary Kft., [2025.08.17.]

64 Szemán 2025, 1223.

65 A Btk. 244. § (6) bekezdése alapján.

66 Ovádi 2025, 14.

67 Jámbor & Paulovics 2014, 169.

68 Kalof & Taylor 2007, 325.

2022. január 1-jén lépett hatályba a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) módosítása is, amely előírta, hogy ha az élőlény lefoglalása az érintett őrizetében hagyásával nem hajtható végre, akkor a legrövidebb időn belül intézkedni kell, hogy az élőlényre a bizonyítás érdekében ne legyen szükség. A Be. szabályozta az élőlény értékesítésének, illetve ingyenes átruházásnak feltételeit is. Ezzel összhangban a módosítás a lefoglalt, értéktelen és senkinek nem kellő dolgok megsemmisítésének köréből kivonja a gerinces állatokat.⁶⁹

2022. májusában Magyarország Kormánya 500 millió forint keretösszegű pályázati lehetőséget biztosított a civil szervezetek támogatására. A Magyar Falu Programban ugyanakkor 500 millió forintra lehetett pályázni, és több mint 600 önkormányzat élt ezzel a lehetőséggel. 2022-ben így sikerült az eddigi a legnagyobb ivartalanítási programot elindítani hazánkban.⁷⁰

2022. őszén megkezdődtek az első, állatvédelmi szakállatorvos és állatvédelmi szakjogász képzések. Az Állatorvostudományi Egyetem megszervezte az első állatvédelmi szakállatorvos-képzést, míg az első állatvédelmi szakjogász képzés az Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Központja és a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának együttműködésében valósult meg. A felsőoktatásban az állatvédelem ekkor már megjelent az oktatásban, de most kezdődött meg az állatvédelmi joganyag magas szintű és részletes oktatása önálló képzési szinten.

2022. októberében két közigazgatási jogszabálmódosítás történt. Az Ávtv. kiegészítése azzal az előírással, hogy ha a büntetőbíróság jogerősen elítél egy állattartót állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése miatt, akkor erről tájékoztatja az állatvédelmi hatóságot, amely az értesítés kézhezvételét követően hatósági ellenőrzést indít.⁷¹ Az értesítés indokoltságát az adja, hogy az állatvédelmi jogsértések egyre nagyobb részét a büntetőjog és a közigazgatási jog is szankcionálja,⁷² e szankciók párhuzamosan alkalmazhatók és alkalmazandók a „ne bis idem” tilalom figyelembevételével. Ezért kiemelkedően fontos a két jogág területéhez tartozó hatóságok megfelelő kommunikációja. A másik módosítás az, hogy az állatvédelmi szankciók az egyébként már a hatóság által állatvédelmi ügyekben is használt Közigazgatási Szankciók Nyilvántartásába (KSZNY) történő kiszabási kötelezettsége bekerült az Ávtv.-be.⁷³

2022. novemberében az állatvédelem fejlesztésével és népszerűsítésével kapcsolatos feladatok hatékony ellátása érdekében, továbbá az állattartás felelősségének tudatosítása céljából az Országgyűlés megszavazta a Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány (a továbbiakban: Alapítvány) létrehozásáról szóló, 2022. november 7-én hatálybalépett 2022. évi XXXIV. törvényt. Az Alapítvány az első és egyetlen állatvédelmi civil szervezet, amely törvény erejénél fogva jött létre, és amelynek működéséhez Magyarország Kormánya rendszeres forrásokat biztosít. Az Alapítványt 2023. február 21-én jegyezte be a Fővárosi Törvényszék.

2022. decemberében az Állatvédelmi Cselekvési Terv Kidolgozásáért és Végrehajtásáért Felelős Kormánybiztosi Titkárság (a továbbiakban: Titkárság) szervezésében első alkalommal valósult meg az Állatvédelmi Témahét a közoktatási intézményekben. Az esemény célja a gyermekek

69 A Be. 319. § (8)–(10) bekezdése alapján.

70 Magyarország Kormánya 2022.

71 Az Ávtv. 43. § 2022. október 4-től hatályos (13) bekezdése alapján.

72 Jámbor & Paulovics 2014, 159.

73 Az Ávtv. 43. § 2022. október 4-től hatályos (14)–(15) bekezdésébe.

szemléletformálása, hogy belső motivációjuk legyen a cselekvő és fenntartható állatvédelem, és így közvetett módon a pedagógusok és a szülők érzékenyítéséhez is hozzájárul, ugyanakkor az Állatvédelmi Témahéthez civil állatvédő szervezetek is csatlakozhatnak. A Titkárság tananyagokat és online tanórákat biztosít a pedagógusok részére, valamint lehetőséget állatvédelmi továbbképzésen történő részvételre. Az Állatvédelmi Témahét azóta is minden évben megrendezésre kerül.⁷⁴

3. ZÁRSZÓ

Jelen tanulmány célja az volt, hogy feltárja 2014-től 2023-ig tartó időszak állatvédelmi folyamatait, különös tekintettel a jogszabályi környezet módosulásaira, a jogalkalmazás gyakorlatára, valamint a társadalmi attitűdök alakulására. Az elemzés egyértelműen igazolta, hogy e periódusban az állatvédelem ügye Magyarországon fokozatosan a közpolitikai, jogi és társadalmi diskurzus állandó és megkerülhetetlen részévé vált.

A vizsgált időszakban a jogalkotás egyre határozottabban törekedett arra, hogy a felelős állattartás jogi szankciókkal kikényszeríthető legyen. A változások között kiemelendő a büntetőjogi és közigazgatási jogi szabályozás szigorodása, amely – nemzetközi tendenciákhoz igazodva – a társadalmi elvárások erősödését is tükrözi. A vizsgálat rámutatott arra, hogy a magyar szabályozás fejlődése nem elszígelten, hanem az európai normák és nemzetközi egyezmények kontextusában értelmezhető. Társadalmi szinten egyértelműen megfigyelhető volt az állatvédelemmel kapcsolatos attitűdök változása. A közvélemény érzékenyebbé vált az állatokkal szembeni bánásmód kérdéseire, amit többek között a civil szervezetek aktivitásának, a médiában való rendszeres megjelenésnek, valamint az oktatási és szemléletformáló programoknak köszönhetünk.

2023-ban már közel 800 civil szervezet látott el állatvédelmi feladatokat, többségében ebek és macskák mentésével foglalkoztak. A civil szervezetek megjelentek az állam által koordinált állatvédelemben is: a Nemzeti Állatvédelmi Tanácsban a Hangya Közösség Alapítvány képviselte a civil szférát. Számos civil szervezet írta alá Magyarország első Állatvédelmi Kódexét. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy az állatvédelem társadalmi beágyazottsága szélesebb körű legyen, és az állatvédelem iránti igény a jogalkotói döntéseket is érezhetően formálja.

A jogszabályi változások és a társadalmi érzékenyülés mellett továbbra is jelentős strukturális és gyakorlati problémák álltak fenn. A jogérvényesítés következtelensége, a hatósági kapacitás hiányosságai, valamint az állatkínzás és az illegális állatkereskedelem elleni fellépés korlátai mind arra utalnak, hogy az állatvédelem területén a jövőben is komplex, interdiszciplináris megközelítésre van szükség. Az állatvédelem erősítése nem kizárólag jogalkotói feladat, hanem szélesebb társadalmi együttműködést, oktatás, a bűnüldözés, a civil szféra és a tudomány világának folyamatos párbeszédét igényli.

Összességében a 2014 és 2023 közötti időszak mérföldkőnek tekinthető a hazai állatvédelem történetében. A jogi szabályozás fejlődése, a társadalmi tudatosság növekedése és a civil szervezetek aktivitása együttesen olyan irányba mozdították el a folyamatokat, amelynek eredményeként az állatvédelem immár nem csupán marginális ügy, hanem közpolitika és a társadalmi felelősségvállalás meghatározó területe lett. Mindazonáltal a további előrelépés feltétele, hogy a deklarált jogi normák a gyakorlatban is következetesen érvényesüljenek, és az állatvédelem társadalmi legitimációja még szélesebb körben szilárduljon meg.

⁷⁴ Állatvédelmi témahét.

A következő évtized kulcskérdése az lesz, hogy a jogi és társadalmi változások dinamikája miként alakítható fenntartható fejlődési pályává. Ennek sikere döntően azon múlik, hogy a jogalkotás, a jogalkalmazás és a társadalmi tudatformálás mennyiben képes egymással szinergiában működni. Amennyiben ez a szinergia tartósan fennmarad, az állatvédelem Magyarországon hosszú távon is olyan intézményszerű és stabil értéké válhat, amely egyszerre szolgálja az állatok jólétét, a társadalmi igazságosságot és a jogállamiság megerősítését.

BIBLIOGRÁFIA

1. Állatorvostudományi Egyetem (2019) (<https://univet.hu/wp-content/uploads/2019/04/%C3%A1llatv%C3%A9delem-k%C3%A9pz%C3%A9si-program-2019.pdf>) [2025. 08. 17.]
2. Állatorvostudományi Egyetem (2023) (<https://univet.hu/hu/egyetem/szervezeti-egysegek/allatvedelmi-jogi-elemzo-es-modszertani-kozpont/one-health-fokusz-kutyatarto-mesterkurzus/>) [2025. 08. 17.]
3. Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Központ (2021) (<https://univet.hu/hu/egyetem/szervezeti-egysegek/allatvedelmi-jogi-elemzo-es-modszertani-kozpont/>) [2025. 08. 17.]
4. Állatvédelmi témahét (<https://allatvedelmitemahet.hu/>) [2025. 08. 17.]
5. Bányai K (2021) Gondolatok a ne bis in idem elvéről az állatok jogi védelmét szolgáló közigazgatási és büntetőjogi szankciók tükrében, *Agrár- és Környezetjog* 16(31), pp. 23–38, DOI: 10.21029/JAEL.2021.31.7
6. Bányai K (2021) Thoughts on the principle of ne bis in idem in the light of administrative and criminal sanctions for the legal protection of animals, *Journal of Agricultural and Environmental Law* 16(31), pp. 7–23, DOI: 10.21029/JAEL.2021.31.7
7. Deák G, Juhász T, Árvay M, Horváth M (2020) Vadon élő állatokat érintő mérgezéses esetek alakulása Magyarországon 2017 és 2019 között, *Heliaca* 16(1), pp. 60–64.
8. ELTE TTK Etológiai Tanszék (2016) Szenior családi kutya program (<https://ethology.elte.hu/content/szenior-csaladi-kutya-program.t.31932>) [2025. 08. 17.]
9. ELTE TTK Etológiai Tanszék (2017) Kutya DNS, koponya agy- és szövetbank (<https://ethology.elte.hu/content/kutya-dns-koponya-agy-es-szovetbank.t.31925>) [2025. 08. 17.]
10. Gárdonyi G, Zenke P, Pádár Zs, Nogel M, Kovács G (2022) A vadvilági bűnözés sajátos kriminalisztikai kihívásai Magyarországon, *Belügyi Szemle* 70(9), pp. 1717–1748, DOI: 10.38146/BSZ.2022.9.1
11. Gibbs E P J (2014) The evolution of One Health: A decade of progress and challenges for the future, *Veterinary Record* 174(4), pp. 85–91, DOI: 10.1136/vr.g143
12. Gráff M, Benk Á, Köteles D, Mikó E, Tóth V (2024) A gazdasági haszonállatoknak is lehet jó állatvédelem a gyakorlatban, in: Hampel Gy, Kis K, Mikó E, Monostori T (ed.) *Mezőgazdasági és vidékfejlesztési kutatások a jövő szolgálatában 5. Tudományos kutatások gyakorlati vonatkozásai és társadalmi hasznai*, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság Mezőgazdasági Szakbizottság, Szeged, pp. 67–75, ISBN 978-615-02-2167-0
13. Hangya Közösség (2018) (<https://www.hangyakozosseg.hu/sikereink/első-lepesek-videki-allatokert/>) [2025. 08. 17.]
14. Horváth J K, Komlós K, Krisztalovics K, Röst G, Oroszi B (2022) A COVID-19 világjárvány első két éve Magyarországon, *Népegészségügy* 99(1), pp. 6–19.
15. Horváth V (2025) A fenntartható állatvédelem dilemmái a prémipar uniós szabályozása fényében, *Miskolci Jogi Szemle* 20(2), pp. 121–136.
16. Jámbor A (2024) Az állatvédelem közigazgatási alapjainak áttekintése, *Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány*, ISBN 978-615-6813-22-0
17. Jámbor A (2025) A kedvtelésből tartott állatok védelme Európában, *Acta Animalia Hungarica* 1(2), pp. 104–119.
18. Jámbor A, Paulovics A (2014) A társállatokkal kapcsolatos rendelkezések a büntetőjogban, *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum*, 2014/14, pp. 159–177, ISSN 1588-7901
19. Kállai E (2025) Illegális Állatkereskedelem, *Acta Animalia Hungarica* 1(1), pp. 48–63.
20. Kalof L, Taylor C (2007) The Discourse Of Dog Fighting, *Humanity & Society* 31(4), pp. 319–333, DOI: 10.1177/016059760703100403
21. Koska H D (2022) Az állatkinzás állategészségügyi és jogi vonatkozásai a 19. századtól napjainkig, Állatorvostudományi Egyetem, Állatvédelmi Jogi, Elemző- és Módszertani Központ, diplomamunka
22. Kovács N A (2015) A kriminalisztikai szagazonosítás szerepe a büntetőeljárásban, *Belügyi Szemle* 63(5), pp. 102–127, DOI: 10.38146/BSZ.2015.5.7
23. Lendület Társállat Kutatócsoport (2021) (<https://ethology.elte.hu/lendulet-tarsallatok/>) [2025. 08. 17.]
24. Magyarország Kormánya (2022) (<https://kormany.hu/hirek/500-millio-forint-keretosszegu-palyazattal-segiti-a-kormany-a-civil-allatvedo-szervezeteket/>) [2025. 08. 17.]
25. MTA-ELTE NAP Szaglás Kutatócsoport (2022) (<https://ethology.elte.hu/content/mta-elte-nap-szaglas-kutatocsoport.t.32300>) [2025. 08. 17.]

26. Nagy–Balogh B (2024) Kedvtelésből tartott állatok illegális átlakkereskedelme, Miskolci Jogi Szemle 19(1), pp. 111–119, DOI: 10.32980/MJSz.2024.1.110
27. Nagy Cs (2022a) A tűzijátékokról, Jegyző és Közigazgatás 21(5), pp. 14–18.
28. Nagy Cs (2022b) Összefoglaló a 2021-ben meghozott állatvédelmi jogszabályokról, Jegyző és Közigazgatás 21(3), pp. 14–17.
29. Nagy Cs (2022c) Sintér, gyepmester, ebrendész, Jegyző és Közigazgatás 21(5), pp. 24–28.
30. Nagy Cs (2023a) A veszélyes állatok tartásának jogi szabályozása, Jogi Fórum publikáció, Budapest (https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2023/10/nagy-csilla_veszelyes-allatok_cimlappal.pdf) [2025. 08. 17.]
31. Nagy Cs (2023b) Az állatvédelmi képzésen való részvételre kötelezés elméleti oldala és gyakorlati megvalósítása, Jogi Fórum publikáció, Budapest (https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2023/09/nagy-csilla_allatvedelmi-oktatasa-valo-kotelezes_cimlappal.pdf) [2025. 08. 17.]
32. Nagy Cs (2024a) A figyelmeztetés közigazgatási szankció alkalmazása az állatvédelem területén, Jegyző és Közigazgatás 23(4), pp. 37–42.
33. Nagy Cs (2024b) Az állatvédelmi bírság kiszabásának kérdései I. rész, Jegyző és Közigazgatás 23(2), pp. 26–30.
34. Nagy Cs (2024c) Az önkormányzatok és a jegyzők kőbor állatokkal kapcsolatos feladatainak jogszabályi háttere és gyakorlata a kőborállat-rendelet hatálybalépése előtt és után, Jegyző és Közigazgatás 23(1), pp. 13–18.
35. NEBIH „Kutyakötelességünk” a felelős állattartás (2017) (https://portal.nebih.gov.hu/projektek_kijelzo/-/asset_publisher/XZIU5A6TnU0/content/-kutyakotelessegunk-a-felelos-allattartas) [2025. 08. 17.]
36. Ovádi Péter (2025) Állatvédelem Magyarországon: jogi és szakpolitikai változások 2020–2024., Acta Animalia Hungarica 1(2), pp. 12–24.
37. Papavasili T H, Kontogeorgos A, Mavrommati A, Sossidou E N, Chatzitheodoridis F (2024) Review of stray dog management: dog days in the european countries, Bulgarian Journal of Veterinary Medicine 27(2), pp. 322–342, ISSN 1311-1477; DOI: 10.15547/bjvm.2022-0035
38. Paulovics A, Jámor A (2013) Az önkormányzati rendeletek bírói kontrollja az állattartási rendeletek példáján, Miskolci Jogi Szemle 8(1), pp. 5–17.
39. Robinson J E, Sinovas P (2018) Challenges of analyzing the global trade in CITES-listed wildlife, Conservation Biology 32(5), pp. 1203–1206, DOI: 10.1111/cobi.13095 1203
40. Szemán Á (2025) Hatás-ellenhatás: avagy a társadalomra veszélyesség mint változó, Belügyi Szemle 73(6), pp. 1219–1934, DOI: 10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i6.pp1219-1934
41. Tóth B (2024) A nyércfélék hazai előfordulásainak és magyarországi jelenlétének vizsgálata irodalmi adatok alapján, Budapest, Állatorvostudományi Egyetem
42. van Herwijnen Ineke R, Vinke Claudia M, Arndt Saskia S, Roulaux Pascale E M (2024) Firework aversion in cats and dogs as reported by Dutch animal owners, Veterinary and Animal Science 16(26), pp. 1–8, DOI: 10.1016/j.vas.2024.100402
43. Vetter J, Vetter Sz (2014) Gyilkosgalóca-mérgezés háziállatokban, Magyar Állatorvosok Lapja 136(12), pp. 750–758.
44. Vetter Sz (2020) Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében, PhD thesis, Szent István Egyetem.
45. Vetter Sz (2024) Állatvédelmi jog, L'Harmattan, Budapest, ISBN 978-963-646-083-9
46. Vetter Sz, Vizi V, Özsvári L (2022) A magyarországi kutyatartási szokások a COVID-19- világjárványban – 2021-es országos reprezentatív felmérés előzetes eredményei, Magyar Állatorvosok Lapja 144(1) pp. 3–12.
47. Vizi V K (2023) A felelős kutyatartás fontosságának társadalmi megítélése és a kutyatartókat érintő kihívások Magyarországon, Állatorvostudományi Egyetem, Állatvédelmi Jogi, Elemző- és Módszertani Központ, diplomamunka
48. Yasuhara J C (2000) Cruella De Vil Revisited: The International Dog and Cat Fur Trade, The Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review 22(3), pp. 403–431.

We row in the same boat III. The history of animal protection in Hungary from 2014 to 2023

Egy hajóban evezünk III.
A hazai állatvédelem története 2014-től 2023-ig

ABSZTRAKT

Jelen tanulmány célja a hazai állatvédelem fejlődésének átfogó bemutatása a 2014 és 2023 közötti időszakban, különös tekintettel a jogi szabályozás változásaira, a társadalmi attitűdök alakulására és az intézményrendszer fejlődésére. A kutatás tematikája az állatvédelem interdiszciplináris megközelítésére épül, amely a jogtudomány és a társadalomtudományok nézőpontjait egyaránt integrálja. A tanulmány módszertana elsősorban dokumentumelemzésen alapul: jogszabályok, szakirodalmi források, kutatási eredmények és intézményi fejlemények szisztematikus feldolgozásával vizsgálja az állatvédelem alakulását.

A kutatás hipotézise szerint a vizsgált időszakban az állatvédelem Magyarországon marginális kérdésből fokozatosan komplex, közpolitikai jelentőségű területté vált, amelyben a jogalkotás és a társadalmi érzékenység kölcsönösen erősítik egymást. A tanulmány bemutatja, hogy az állatvédelem egyre hangsúlyosabb szerepet kapott mind a jogrendszerben, mind a társadalmi diskurzusban: szigorodtak a büntetőjogi és közigazgatási szabályok, bővült az intézményi háttér, és erősödött a civil szféra aktivitása.

A következtetések rámutatnak arra, hogy bár jelentős előrelépések történtek, továbbra is fennállnak strukturális és jogalkalmazási kihívások. A hatékony állatvédelem megvalósításához elengedhetetlen a különböző szakterületek együttműködése, valamint a jogi normák következetes érvényesítése. A tanulmány hangsúlyozza, hogy a jövőben az állatvédelem fenntartható fejlődése csak integrált, társadalmi és intézményi szinten összehangolt megközelítéssel biztosítható.

Kulcsszavak: állatvédelem, történelem, felelős állattartás, jogtörténet, természetvédelem, büntetőjog

ABSTRACT

The aim of this study is to provide a comprehensive overview of the development of animal protection in Hungary between 2014 and 2023, with particular emphasis on changes in legal regulations, shifts in social attitudes, and the evolution of the institutional framework. The research is based on an interdisciplinary approach to animal welfare, integrating perspectives from both legal science and the social sciences. The study's methodology is primarily based on document analysis: it examines the evolution of animal protection through the systematic processing of legislation, scholarly sources, research findings, and institutional developments.

⁴ 1 dr., PhD. hallgató, LL.M., Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Alkotmányjogi Tanszék, állatvédelmi szakjogász, email: drnagy csillajog@gmail.com

According to the research hypothesis, during the period under study, animal protection in Hungary gradually evolved from a marginal issue into a complex area of public policy significance, in which legislation and social sensitivity mutually reinforce one another. The study demonstrates that animal welfare has taken on an increasingly prominent role in both the legal system and social discourse: criminal and administrative regulations have become stricter, the institutional framework has expanded, and civil society activity has intensified.

The conclusions highlight that, although significant progress has been made, structural and enforcement challenges remain. Cooperation among various fields and the consistent enforcement of legal norms are essential for the effective implementation of animal protection. The study emphasizes that in the future, the sustainable development of animal protection can only be ensured through an integrated approach coordinated at the societal and institutional levels.

Keywords: animal protection, history, responsible animal keeping, legal history, nature protection, criminal law

PREFACE

This study was produced in the course of bringing to life the performance entitled “In the Same Boat” as part of the “House of Responsible Animal Keeping” project of the Rex Dog Home Foundation. The Rex Dog Home Foundation is a Hungarian non-governmental animal protection organization with a history spanning several decades, whose mission is to promote the harmonious coexistence of humans and the animal world, foster responsible animal keeping, and reduce the number of stray animals. Its multifunctional site, Rex Animal Island, is an animal protection and nature conservation experience park in Budapest that serves simultaneously as an animal adoption centre, a mini-farm, a wildlife rescue station, a wetland habitat, and a sanctuary for rescued slider terrapins.

In 2026, through the implementation of the “House of Responsible Animal Keeping” project, a nationwide educational centre was established where future generations can become acquainted, in an interactive way, with animals’ needs and the fundamentals of responsible animal keeping. Part of the project is an exhibition element entitled “In the Same Boat”, presenting the history of animal protection in Hungary from the political transition to the present day.

The installation entitled “In the Same Boat” presents the history of animal protection in Hungary from the political transition to the present day. The expression “In the Same Boat” suggests that animals and we, who care for them, are all travelling in the same boat, and that it is in our common interest to steer this boat in the right direction. The present study covers the period in the history of animal protection in Hungary from 2014 to 2023.

1. SOCIAL AND LEGAL CHANGES IN THE FIELD OF ANIMAL PROTECTION IN HUNGARY BETWEEN 2014 AND 2020

During the period between 2014 and 2020, animal protection was less prominent in legal regulation; however, it gradually received increasing attention in Hungarian scholarly literature. Whereas in the early years publications appeared mainly in veterinary journals, by the end of the decade an increasing number of research papers, studies, and analyses were being published from legal, criminological, law enforcement, and social science perspectives as well. In 2014, the scholarly literature still focused primarily on practical veterinary issues. In addition to thematic articles published in agricultural and livestock-oriented journals, as well as in companion animal and nature-oriented magazines, the Hungarian Veterinary Journal published various case studies and papers on animal husbandry

technologies aimed at expanding professional knowledge. In these articles, animal welfare still appeared primarily in an animal health context rather than as a social issue.⁵ In 2015, a new development was marked by the fact that Belügyi Szemle (Internal Ministry Review) also began to address the animal world, particularly from criminal law and law enforcement perspectives.⁶ This development indicated that the topic was beginning to move beyond its narrow professional milieu and was also becoming relevant from the perspectives of the administration of justice and the maintenance of public order. Later, this direction persisted, and animal protection began to develop into a complex, interdisciplinary issue.

Research conducted by the Department of Ethology of Eötvös Loránd University (hereinafter: ELTE) added a new dimension to Hungarian scholarly literature. Anthrozoological studies – that is, studies exploring the relationship between humans and animals – demonstrated on a scientific basis how animals affect human society and vice versa. This approach contributed to making animal protection the subject not only of animal health- and law-related discourse, but also of social science discourse. The publications produced under the Senior Family Dog Programme presented the behavioural and brain changes associated with ageing in dogs living in families.⁷ The Canine DNA, Skull, Brain and Tissue Bank was established.⁸

In 2018, a nationwide empirical study was conducted on dog-owning households, presenting companion animal-keeping practices among the population through extensive data collection.⁹ This study was particularly important, since without knowledge of the social background, no effective animal protection strategy can be developed. At that time, the recognition began to emerge that promoting responsible animal keeping in this way is at least as important as legal regulation.

In the spring of 2019, a one-day university training course entitled “The Links Between Animal Cruelty and Violence Against Humans” was organized by the University of Veterinary Medicine.¹⁰ The research presented there pointed out that animal cruelty is not merely an “isolated crime”, but is often also linked to other legal, social, and criminological problems (for example, domestic violence).

During the period from 2014 to 2020, four new legislative instruments entered into force. On 16 January 2016, Decree No. 85/2015 (XII. 17.) of the Ministry of Agriculture (FM) on dangerous animal species and the rules governing the keeping of their specimens entered into force. The general requirements applicable to animal keeping also apply to the keeping of dangerous animals, and those statutory obligations are made stricter by the decree specifically enacted with regard to dangerous animals. Violation of the statutory provisions governing the keeping of dangerous animals entails not only administrative proceedings but also criminal proceedings.¹¹ Furthermore, under Act C of 2012 on the Criminal Code (hereinafter: Criminal Code), driving away, abandoning, or releasing a dangerous animal became one of the basic forms of the criminal offence of animal cruelty.¹²

5 Lásd például: Vetter & Vetter 2014, 750–758.

6 Lásd például: Kovács 2015, 102–127.

7 ELTE TTK Etológiai Tanszék 2016.

8 ELTE TTK Etológiai Tanszék 2017.

9 Hangya Közösség 2018.

10 Állatorvostudományi Egyetem 2019.

11 Nagy 2023a, 4.

12 A Btk. 244. § (1) bekezdés b) pontja alapján.

On 1 January 2017, Government Decree No. 383/2016 (XII. 2.) on the designation of bodies performing agricultural authority and administrative tasks entered into force; since its entry into force, it has continuously conferred animal protection competence on the Minister of Agriculture, the National Food Chain Safety Office, the Pest County Government Office acting within the scope of food chain safety and animal health, the county government office, the district office, the regional nature conservation authority, as well as the notary of the local municipality, in the capital the notary of the district municipality, and, with regard to the area directly administered by the Metropolitan Government of Budapest, the chief notary of Budapest (hereinafter collectively: notary). A complex administrative authority system was established, with shared and parallel competences.¹³

On 1 January 2019, Act CXXV of 2017 on Sanctions for Administrative Violations (hereinafter: the Sanctions Act) entered into force. As a general rule, the Sanctions Act is intended to regulate the system of sanctions applied in administrative proceedings, allowing exceptions only in the cases specified therein. In cases where the legal provision on animal protection sanctions was adopted earlier than the Sanctions Act, the application of the Sanctions Act as a general rule is consistent with neither administrative nor judicial practice, and in many cases this situation results in legal uncertainty.¹⁴ In other cases, however, such as the imposition of the sanction of a warning, the Sanctions Act provides guidance for administrative authorities.¹⁵

On 1 August 2019, Act LVI of 2019 on statutory-level provisions necessary for the regulation of animal breeding entered into force, providing, inter alia, that it is a state responsibility to ensure *“the conservation and maintenance of animal breeds defined in the decree issued for the implementation of this Act as animal genetic resources, with particular regard to protected indigenous agricultural animal breeds (hereinafter: indigenous animal breed) and endangered agricultural animal breeds (hereinafter: endangered animal breed)”*.¹⁶ The Act was supplemented by Decree No. 45/2019 (IX. 25.) of the Minister of Agriculture (AM) on the detailed rules of animal breeding, which entered into force on 26 September 2019, as well as by Government Decree No. 188/2019 (VII. 30.) on animal breeding, which entered into force on 1 August 2020. The Act remained in force until 1 August 2019 and reflected the recognition on the part of both the legislator and animal keepers that ensuring animal welfare is not only a cornerstone of breeding ethics, but is also beneficial from an economic perspective.¹⁷

In September 2017, the National Food Chain Safety Office (hereinafter: NÉBIH) published its guide entitled *“A Fundamental Guide to the Legal Requirements of Responsible Dog Keeping”*.¹⁸ The volume was the result of cooperation among NÉBIH, the Ministry of Agriculture, the Ministry of the Interior, the Notary of Rákospente, the President of the Association of Notaries of Budapest, lawyers, volunteer staff of the Vigyél Haza Foundation (Take Me Home Foundation), and the Dog Handler Training and Animal Supervision Centre of the Police Education and Training Centre. Its target audiences are dog keepers, for whom it provides useful information on dog keeping, as well as public authorities, for which it contains document templates. By this period, numerous court decisions had already been delivered in animal protection cases, and the Constitutional Court had also played a role in shaping the field. In many cases, it examined the extent to which local decrees restricting dog keeping were in breach of the law,

¹³ Vetter 2024, 129–132.

¹⁴ Nagy 2024b, 29.

¹⁵ Nagy 2024a, 37.

¹⁶ Az állattenyésztés szabályozásához szükséges törvényi szintű rendelkezésekről szóló 2019. évi LVI. törvény 1. § alapján.

¹⁷ Gráff et al. 2024, 67–75.

¹⁸ NEBIH „Kutyakötelességünk” a felelős állattartás 2017.

particularly in view of the fact that Government Decree No. 41/2010. (II. 26.) on the keeping and trade of companion animals, which entered into force on 1 March 2010, contained provisions concerning accommodation space for dogs.¹⁹

The most significant Constitutional Court decision was Decision No. 8/2017. (IV. 18.) AB, which examined the application of the fundamental principle of *ne bis in idem*. The issue was particularly timely because, by that period, the system of animal protection regulation had already been established, and a single unlawful act could constitute conduct that was sanctionable, and to be sanctioned, under the regulatory frameworks of several branches of law. This circumstance raised the issue of double evaluation. Decision No. 8/2017. (IV. 18.) AB examined the interrelationship between administrative proceedings and criminal proceedings from several perspectives. The Constitutional Court came to the conclusion that, ultimately, only the legislator could presumably create a solution satisfactory to everyone.²⁰

2. SOCIAL AND LEGAL CHANGES IN THE FIELD OF ANIMAL PROTECTION IN HUNGARY BETWEEN 2020 AND 2023

By 2020, the scholarly literature on animal protection had come to encompass a broader spectrum than ever before. In addition to classical veterinary and legal writings, an increasing number of interdisciplinary studies were published examining the psychological, sociological, and ethical dimensions of animal welfare. Animal protection had developed from a narrowly construed professional issue into a matter of concern for society as a whole. In 2020, Szilvia Vetter developed the so-called Criminal Law Index against Animal Cruelty, which measures the stringency and effectiveness of criminal law provisions aimed at protecting animals across different countries.²¹ The Criminal Law Index against Animal Cruelty also appeared in the 2021 publication by Szilvia Vetter and László Ózsvári entitled *The Regulation of Animal Cruelty in Relation to Economic and Social Indicators*.²²

Research continued at the Department of Ethology of the ELTE Faculty of Science, and in 2021 the HAS-ELTE Momentum Companion Animal Research Group,²³ and, in 2022, the HAS-ELTE NAP Olfaction Research Group were established.²⁴ On 1 January 2021, the Animal Protection Law, Analysis and Methodology Centre of the University of Veterinary Medicine (hereinafter: the Centre) was established. *The task of the Centre is "to provide, through a multidisciplinary approach, a scientific foundation for the theory and practice of animal protection, thereby supporting both state decision-making related to animal protection and veterinarians and animal protection practitioners working in the field. The Centre is a unique knowledge base that not only ensures the transfer of up-to-date animal protection knowledge in veterinary education, but also organizes training courses and professional days for non-veterinary professionals and members of the public. It also undertakes the communication to the general public, in an accessible manner, of the latest results of animal protection research."*²⁵ Under the professional coordination of the Centre, the Dog Keeping Masterclass, unique in Hungary and based on a One Health approach, was implemented in 2023, providing participants with the most important theoretical and practical knowledge of

19 Paulovics & Jámbor 2013.

20 Bányai 2021, 27.

21 Vetter 2020.

22 Vetter & Ózsvári 2021, 663–675.

23 Lendület Társállat Kutatócsoport 2021.

24 MTA-ELTE NAP Szaglás Kutatócsoport 2022.

25 Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Központ 2021.

professional dog keeping.²⁶The programme was based on the interdisciplinary concept of One Health (“One Health, One Welfare”) – supported by the WHO, FAO, and WOAHA and also cited by E. Paul J. Gibbs – which integrates physicians, veterinarians, other health and animal health professionals, as well as pedagogy engaged in animal protection.²⁷

The institutional dimension of animal protection also strengthened alongside developments in academic life. In an unprecedented manner, animal protection received political leadership: on 1 October 2020, Péter Ovádi was appointed Ministerial Commissioner responsible for the renewal and implementation of the National Animal Protection Programme. Working under the direction of the Minister of Agriculture, the Ministerial Commissioner was primarily engaged in developing professional proposals and performing coordination tasks. Part of his work included a nationwide assessment of the situation of stray animals and the operation of municipal dog pounds. He prepared proposals for the implementation of a nationwide neutering programme, as well as for the development of municipal dog pounds. He was actively involved in promoting the rules of responsible animal keeping and, to that end, launched consultations. In the course of his duties, he established close cooperation with the ministries concerned and with civil society organizations engaged in animal protection.²⁸ From 2022, Péter Ovádi served at the Ministry of Justice as Government Commissioner responsible for the development and implementation of the animal protection action plan, and with this the system of central public administrative bodies performing animal protection tasks was established.

The year 2020 also brought a legislative change: by the amendment to Decree No. 32/1999. (III. 31.) of the Ministry of Agriculture and Rural Development on the animal welfare rules for the keeping of agricultural farm animals, which entered into force on 26 November, nutria, ferrets, American mink, silver foxes, and Arctic foxes were removed from the category of animals that may be bred for their fur, and from that point onwards only Angora rabbits and long-tailed chinchillas could be kept as bred animals.²⁹ The reason for the legislative amendment was the majority recognition that, in the twenty-first century, nothing justifies taking animal lives solely for the purpose of using their fur. On the one hand, faux fur is capable of replacing animal fur; on the other hand, only a small proportion of the animals killed for their fur is actually utilized, namely merely a fraction of their skin. Therefore, the fur industry contributes neither to the production of food nor to that of any other animal-derived product beneficial to humans.³⁰At the same time, even today there are economic and environmental sustainability considerations according to which the complete elimination of the fur industry may have negative effects: fur production is a significant source of revenue, while faux fur is environmentally harmful both in terms of its manufacture and its contribution to microplastic pollution.³¹

The legislative amendment represented major progress in curbing the fur trade; at the same time, according to the scholarly literature, the international fur trade (including, in this context, the trade in dog and cat fur, already prohibited in Hungary by that time) would cease completely and permanently only if society were to regard all fur products as products of animal cruelty, thereby eliminating demand and removing the economic incentive for countries such as China to supply the sought-after fur in the most

26 Állatorvostudományi Egyetem 2023.

27 Gibbs 2014, 85–91.

28 Jámbor 2024, 12–13.

29 A mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól szóló 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet 9. melléklete alapján.

30 Tóth 2024, 11.

31 Horváth 2025, 130.

profitable manner.³² By 2023, 17 Member States of the European Union had adopted a ban or partial ban on breeding for fur production. In addition to Hungary, partial bans had been adopted by Denmark in respect of foxes, with a transitional period from 2009 to 2023, and by France in respect of American mink and other non-domesticated species on fur farms established exclusively for fur production, although that ban does not apply to chinchillas and rabbits; in 14 Member States, establishing a fur farm is not lawful at all; and 11 Member States impose no ban whatsoever in this regard.³³

On 1 January 2021, the principle of *ne bis in idem* was incorporated into the Sanctions Act.³⁴ By that period, the legislator had created the legal conditions necessary for the application of the principle, and it had become timely to regulate the relationship between administrative proceedings and criminal proceedings initiated in the same case. Although the legal provision was adopted in 2021, the practical application of the principle of *ne bis in idem* remains far from seamless even today. The question for the future is how its application can be made even smoother, whether by establishing a more transparent registration system, by ensuring proper communication between the authorities conducting the proceedings, or possibly by setting up a coordinating body.³⁵

In February 2021, the Government of Hungary launched an online animal protection consultation, during which more than 262,000 people shared their views in the space of just one month. This rate of participation was particularly significant during the COVID–19 pandemic. The answers given to the questions clearly showed that the public is highly sensitive to the issue of animal protection and that there is broad social demand for stricter action against animal cruelty.³⁶

The Government also supported animal protection as part of the Hungarian Village Programme through the call for proposals entitled “Promoting Responsible Animal Keeping”, which was announced for local governments of settlements with fewer than 5,000 inhabitants, with a budget of HUF 500 million. The aim of the support was the neutering, rabies vaccination, and microchipping of animals owned by the public. The call for proposals concluded with outstanding results: support was granted to the local governments of more than 600 settlements, making it possible to neuter more than 18,000 companion animals.³⁷

On 1 April 2021, Government Decree No. 578/2020. (XII. 14.) on the operation of the food chain supervision information system (hereinafter: the FELIR Decree) entered into force. The FELIR Decree made it mandatory, in the case of certain activities, to apply for a so-called FELIR identifier. The following animal protection-related activities became subject to FELIR registration:

11. the production or placing on the market of veterinary medicinal products, as well as veterinary products not classified as veterinary medicinal products;
12. the production of animal blood products;
13. the placing on the market of devices used for animal identification;
14. the handling, use, further processing or transport of animal by-products, or the placing on the market of products derived therefrom;

³² Yasuhara 2000, 406.

³³ A Bizottság Közleménye a „Szőrmementes Európa” („Fur Free Europe”) európai polgári kezdeményezéséről (C/2023/1559).

³⁴ A Szankciótörvény 5/A. § és 5/B. § alapján.

³⁵ Bányai 2021, 21.

³⁶ Koska 2022, 15.

³⁷ Koska 2022, 15.

15. the transport of live animals; the operation of facilities carrying out the washing and disinfection of vehicles used for the transport of live animals; quarantine facilities designated for receiving animals from external stocks; animal loading sites; collection stations; traders' premises; feeding and watering stations; and rest stations;
16. intermediary and attendant services related to the commercial trade, breeding, transport, or boarding of companion animals;
17. the operation of animal fairs, animal markets, and animal exhibition venues;
18. the operation of zoos;
19. the operation of circus menageries;
20. the operation of animal shelters and municipal dog pounds;
21. the operation of animal boarding establishments;
22. the operation of animal clinics, animal hospitals, and veterinary practices;
23. the operation of pet grooming establishments;
24. the placing on the market of companion animals in the course of commercial activity;
25. the operation of animal experimentation establishments;
26. the keeping of dangerous dogs;
27. activities carried out as a veterinarian, plant doctor, or auxiliary staff member.³⁸

In April 2021, the National Animal Protection Council (hereinafter: the Council) held its inaugural meeting. The Council was established *"as a body for making proposals, issuing opinions and providing advice for the purpose of discussing issues affecting the protection and welfare of animals, providing a broad social, scientific and professional foundation for animal protection and animal welfare, and creating harmony among the interests related to animal protection and animal welfare."*³⁹ Within the Council, the leaders of animal protection and of fields related to animal protection have voting rights.

In September 2021, Gazdijogsi, a free in-person training course and a joint project of the Animal Protection Centre of the University of Veterinary Medicine, NÉBIH, and the University of Veterinary Medicine, was launched. Gazdijogsi was also made available online, free of charge, for anyone to access. The online teaching material "Gazdijogsi", as well as the in-person training organized for animal welfare officers, was created as a form of authority-type training that animal protection authorities typically prescribed in their decisions. Thus, in the course of animal protection proceedings, completion of these training courses became mandatory for animal keepers.⁴⁰

Within the framework of the "Gazdijogsi" programme of the Ministry of Agriculture and NÉBIH, the 2021 nationwide representative survey, completed in January 2022, was prepared with the aim of assessing dog-keeping habits in Hungary that had developed during the COVID-19 pandemic.⁴¹ In Hungary, the first COVID-19 infection was confirmed on 4 March 2020, which officially marked the beginning of the first wave of the pandemic in the country.⁴² The pandemic brought not only health and economic changes, but also significantly influenced animal-keeping practices. During the quarantine period, many people sought to ease the burdens of everyday life caused by confinement and loneliness by taking in companion animals. After the restrictions were lifted, some of these animals unfortunately ended up back on the streets or in shelters, while many of them remained permanently with their families.

³⁸ A FELIR rendelet I. melléklete alapján.

³⁹ A Nemzeti Állatvédelmi Tanácsról szóló 1124/2021. (III. 12.) Kormányhatározat alapján.

⁴⁰ Nagy 2023b.

⁴¹ Vetter, Vizi & Ózsvári 2022.

⁴² Horváth et al. 2022, 7.

The large number of dogs also confirms that there is an increasing need for well-trained professionals – such as veterinarians – as well as for products and services supporting dog keeping. According to surveys, dog keepers provide the state with clear guidance on a number of issues related to responsible animal keeping. Examples include the need for childhood education in animal protection and the necessity of nationwide neutering programmes. Social sensitivity related to dogs is also evident in the fact that public opinion pays particular attention to their situation: cruel treatment of dogs consistently provokes one of the strongest waves of public outrage.⁴³

On 18 September 2021, Instruction No. 6/2021. (IX. 17.) of the National Qualification System of the National Directorate General for Disaster Management of the Ministry of the Interior entered into force, according to which, in Hungary, only a member of a voluntary rescue organisation holding national certification under the National Qualification System for rescue activities in the given field may be involved in rescue operations and permitted to enter a cordoned-off disaster area. One of the specialist fields concerned is search dog activity, in relation to which the general expectations and requirements laid down in the Instruction include that *“the organisation/sub-unit complies with and respects the applicable animal protection legislation”*.

In October 2021, the Animal Protection Code was adopted. For the first time in the history of animal protection in Hungary, state and governmental bodies, authorities, professional and scientific organisations, representatives of civil animal protection, and actors from the service sector working with animals signed a joint declaration. The event took place on 4 October 2021, World Animal Day, at the initiative of the University of Veterinary Medicine. Initiated by the Animal Protection Centre of the University of Veterinary Medicine, the Code is an ethical declaration of intent on animal protection and, at the same time, an emerging community that any organisation working with animals or communicating about them may join if it considers animal welfare important and is willing to act in their interest. By now, the number of signatories joining the Code is approaching one thousand, which also clearly indicates the level of social support for the initiative.

From 2 December 2021, legislation adopted on the basis of the authorization laid down in Act XXIV of 2004 on firearms and ammunition may prescribe the mandatory display of animal protection information in the case of certain pyrotechnic products for civilian use.⁴⁴ In Hungary, the use of pyrotechnic devices is permitted to varying extents depending on the type of device and the age group of the user.⁴⁵ The animal protection-oriented amendment of the Act was justified by the fact that fireworks, firecrackers, and other pyrotechnic devices generate intense light and sound effects which, while constituting a festive experience for humans, cause severe stress to animals,⁴⁶ and therefore any regulation that takes animal welfare into account is desirable from the perspective of animal protection. Additional legislative acts were also adopted in 2021, which entered into force in 2022. These legal provisions, discussed in detail below, already indicate that the legislator had recognized that animal protection problems are matters of national importance and that, accordingly, comprehensive regulation at the national level is required. One of the major questions in 2022 was how the legislation adopted in 2021 would be reflected in legal practice and what changes it would bring about on the practical side of animal protection.⁴⁷

⁴³ Vetter, Vizi & Ózsvári 2022, 12.

⁴⁴ A lőfegyverekről és lőszeréről szóló 2004. évi XXIV. törvény 18/J. § alapján.

⁴⁵ Nagy 2022a, 15.

⁴⁶ van Herwijnen et al. 2024, 1.

⁴⁷ Nagy 2022b, 17.

On 1 January 2022, Government Decree No. 785/2021. (XII. 27.) on the detailed rules for the performance of tasks related to the capture, transfer of ownership, and placement of stray animals (hereinafter: the Stray Animal Decree) entered into force. The Stray Animal Decree clarified when “*of the domesticated animal species, the domestic dog (Canis lupus familiaris) and the domestic cat (Felis silvestris catus)*”⁴⁸ qualify as stray animals, defined the division of responsibilities between the local government, the notary, and the municipal dog pound with regard to the capture, handling, and adoption of stray animals,⁴⁹ and distinguished between knacker functions and municipal dog pound functions.⁵⁰ The problems caused by stray dogs are not unique to Hungary: the problem is particularly significant in Southern and Eastern Europe, although it is also present in certain Western European countries, with varying intensity. Several European countries have launched different programmes to address the problem, and thus far it is in Western European countries that meaningful results have been achieved in reducing the number of stray animals. No uniform legislation has been adopted on this issue in the European Union, and individual countries apply different solutions,⁵¹ although there is a clear effort to ensure that the number of stray animals is reduced and that this is done in the most humane way possible. This effort was manifested in the form of the European Convention for the Protection of Pet Animals in 1987: on 13 November 1987, the European Convention for the Protection of Pet Animals was adopted in Strasbourg, the fundamental aim of which is to ensure the welfare of animals, especially those kept for companionship and social purposes. In accordance with the provisions of this Convention, the Stray Animal Decree regulates the issue of stray animals.⁵²

From 1 January 2022, the regulation of the criminal offence of animal cruelty was expanded. At present, the criminal offence of animal cruelty is also to be regarded as a qualified case if the perpetrator commits the act in public or against an animal from the keeping of which he or she has been lawfully and finally prohibited under the Act on the Protection and Humane Treatment of Animals – whether in respect of companion animals or the given animal species – and the period of prohibition is still in force. It is likewise considered a qualified case if the perpetrator commits the act within two years following a final conviction for animal cruelty or for organising a prohibited animal fight.

From 1 January 2022, the Criminal Code also regulates as a further qualified case animal cruelty committed by using poison, by placing bait suitable for killing the animal, by causing the death of multiple animals, or by a special recidivist.⁵³ The category of special recidivism includes nature conservation damage causing the death of an animal, animal cruelty, and organising a prohibited animal fight.⁵⁴ It is also considered a qualified case if animal cruelty is committed through abuse or treatment carried out for financial gain in connection with breeding, in respect of more than ten companion animals, with a failure to exercise the diligence of a good keeper.⁵⁵ As a new provision, the legislator also made preparation for animal cruelty punishable where it would be carried out by the use of poison or by placing bait resulting in the death of multiple animals.⁵⁶

48 A Kóbor állat rendelet 2. § e) pontja alapján.

49 Nagy 2024c, 13–18.

50 Nagy 2022c, 24–28.

51 Papavasili et al. 2024, 322.

52 Jámbor 2025, 109.

53 A Btk. 244. § (3) bekezdése alapján.

54 A Btk. 244. § (6) bekezdése alapján.

55 A Btk. 244. § (4) bekezdése alapján.

56 A Btk. 244. § (5) bekezdése alapján.

The use of poison and bait is also regulated among the qualified cases of the criminal offence of nature conservation damage. The legislative decision is justified, *inter alia*, by the significant number of offences committed by using poison and bait. For example, between 2017 and 2019, the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society became aware of 63 poisoning-related cases. In 30 instances, clearly illegal poisoning was established; in 26 cases, suspected poisoning; and in 7 cases, accidental poisoning. As a result of the poisonings, 187 birds and mammals died, 133 of which were protected or strictly protected.⁵⁷ The statutory definition of nature conservation damage is a so-called blanket provision, the content of which is determined by other legal rules. The most important background rules include Act LIII of 1996 on the Protection of Nature, as well as Decree No. 13/2001. (V. 9.) of the Ministry of Environmental Protection, which sets out the protected and strictly protected plant and animal species, the categories of strictly protected caves, and the list of plant and animal species of nature conservation significance in the European Community.⁵⁸ Nature conservation and the sanctioning of unlawful acts came to play a prominent role in the Hungarian and international legal order when it became clear that the animal trade, as old as humankind itself, had led to the extinction of numerous species. The legal international animal trade is enormous in scale even in itself, as every year several billion living organisms, as well as products derived from them, are placed on the market, and its annual turnover exceeds USD 320 billion.⁵⁹ Far less reliable data are available on the scale of the illegal animal trade. What is certain, however, is that illegal trade involving the most endangered species, together with the activities connected to it, constitutes the world's third- or fourth-largest illegal business sector after the arms trade and drug trafficking.⁶⁰

In recent years, Hungary has become one of the key hubs of the Central European dog trade, particularly of the illegal market. Due to its geographical location, Hungary also serves as a transit country for many types of criminal offences. Illegal animal trade, that is, trade conducted in breach of statutory requirements and promising high profits, is particularly attractive to perpetrators because of the relatively low risk of detection.⁶¹ The first stage of the illegal dog trade is the puppy mill. Here, profit maximization goes hand in hand with a significant reduction in, or complete disregard for, animal welfare considerations.⁶² One means of stopping this undesirable process is criminal law action against puppy mills.

In the 21st century, the internet has become part of everyday life, and with it the use of social media platforms has also become widespread. This has opened up new opportunities for animal abusers to give broad publicity to their acts against animals, thereby exerting a harmful effect on the healthy development of children. Live broadcasts (for example, streaming, Facebook Live, and TikTok live streams) in which the abuse of animals, or even their death, is transmitted for "entertainment" or other purposes have become increasingly common.⁶³ These videos provoked public outrage, and, on the basis of the given society's value system, which determines the scope of punishable acts,⁶⁴ the legislator opted for stricter regulation.

57 Deák et al. 2020, 60.

58 Kállai 2021, 60.

59 Robinson & Sinovas 2018, 1203.

60 Gárdonyi et al. 2022, 1729.

61 Nagy–Balogh 2024, 113.

62 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről – az állatok védelme érdekében szükséges egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXVIII. törvénnyel történt módosítás indokolása. Jogtár. Wolters Kluwer Hungary Kft., [2025.08.17.]

63 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről – az állatok védelme érdekében szükséges egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXVIII. törvénnyel történt módosítás indokolása. Jogtár. Wolters Kluwer Hungary Kft., [2025.08.17.]

64 Szemán 2025, 1223.

Great emphasis was placed by the legislator on curbing nature conservation damage, animal cruelty, and the organisation of prohibited animal fights, given that, beyond the basic case, they were brought within the scope of qualified cases of animal cruelty.⁶⁵

From 1 January 2022, participation in prohibited animal fights also qualifies as a criminal offence. Animal fighting thus received particular emphasis in the criminal law amendment. The legislative decision was adopted in line with the will of society at the time, since in the 2021 online animal protection dialogue, 99.7% of respondents agreed that participation in a prohibited animal fight should also entail punishment.⁶⁶ The heightened attention is justified not only by animal welfare considerations. In practice, most organised animal fights are dog fights, and it cannot be guaranteed that dogs rescued from such events will not later pose a danger to humans.⁶⁷ The aspect of protecting humans also comes to the fore in relation to dog fighting from another angle. These events are often associated with drug dealing, drug use, illegal gambling, and also with property crimes, such as theft.⁶⁸

On 1 January 2022, the amendment to Act XC of 2017 on Criminal Procedure (hereinafter: the Be.) also entered into force, providing that if the seizure of a living being cannot be carried out by leaving it in the custody of the person concerned, measures must be taken as soon as possible to ensure that the living being is no longer needed for evidentiary purposes. The Be. also regulated the conditions for the sale or gratuitous transfer of a living being. In line with this, the amendment excludes vertebrate animals from the category of seized, worthless items wanted by no one that may be destroyed.⁶⁹

In May 2022, the Government of Hungary provided a grant opportunity with a budget of HUF 500 million to support civil society organisations. At the same time, under the Hungarian Village Programme, applications could also be submitted for HUF 500 million, and more than 600 local governments took advantage of this opportunity. In 2022, this made it possible to launch the largest neutering programme to date in Hungary.⁷⁰

In the autumn of 2022, the first specialist postgraduate training programmes in animal protection for veterinarians and lawyers were launched. The University of Veterinary Medicine organized the first specialist postgraduate training programme in animal protection for veterinarians, while the first specialist postgraduate training programme in animal protection for lawyers was implemented in cooperation between the Animal Protection Centre of the University of Veterinary Medicine and the Faculty of Law of the University of Miskolc. By that time, animal protection had already appeared in higher education, but this marked the beginning of high-level and detailed teaching of animal protection law as a standalone specialist training programme.

In October 2022, two amendments were made to administrative legislation. One was the supplementation of the Animal Protection Act with the provision that, if a criminal court finally convicts an animal keeper of animal cruelty or organising a prohibited animal fight, it shall notify the animal protection authority thereof, which, upon receipt of the notification, initiates an official inspection.⁷¹ The

65 A Btk. 244. § (6) bekezdése alapján.

66 Ovádi 2025, 14.

67 Jámbor & Paulovics 2014, 169.

68 Kalof & Taylor 2007, 325.

69 A Be. 319. § (8)–(10) bekezdése alapján.

70 Magyarország Kormánya 2022.

71 Az Ávtv. 43. § 2022. október 4-től hatályos (13) bekezdése alapján.

justification for such notification lies in the fact that an increasing proportion of animal protection violations is sanctioned by both criminal law and administrative law,⁷² and these sanctions may and must be applied in parallel, with due regard to the prohibition of *ne bis idem*. Therefore, proper communication between the authorities belonging to the two branches of law is of outstanding importance. The other amendment was that the obligation to impose animal protection sanctions by recording them in the Register of Administrative Sanctions (KSZNY), which had otherwise already been used by the authority in animal protection cases as well, was incorporated into the Animal Protection Act.⁷³

In November 2022, in order to ensure the effective performance of tasks related to the development and promotion of animal protection, and with the aim of raising awareness of the responsibility associated with animal keeping, the National Assembly adopted Act XXXIV of 2022 on the establishment of the Our Common Cause: Animal Protection Foundation (hereinafter: the Foundation), which entered into force on 7 November 2022. The Foundation is the first and only civil animal protection organisation established by force of law and whose operation is supported by regular funding from the Government of Hungary. The Foundation was registered by the Metropolitan Court of Budapest on 21 February 2023.

In December 2022, the Animal Protection Theme Week was held for the first time in public education institutions, organized by the Secretariat of the Government Commissioner Responsible for the Development and Implementation of the Animal Protection Action Plan (hereinafter: the Secretariat). The aim of the event is to shape children's attitudes so that they develop an internal motivation for active and sustainable animal protection, and thus it also indirectly contributes to sensitizing teachers and parents; at the same time, civil animal protection organisations may also join the Animal Protection Theme Week. The Secretariat provides teaching materials and online lessons for teachers, as well as opportunities to participate in further training in animal protection. Since then, the Animal Protection Theme Week has been held every year.⁷⁴

3. CONCLUDING REMARKS

The aim of the present study was to explore developments in animal protection during the period from 2014 to 2023, with particular regard to changes in the legislative environment, the practice of law enforcement, and the evolution of social attitudes. The analysis clearly confirmed that during this period the cause of animal protection in Hungary gradually became a permanent and unavoidable part of public policy, legal, and social discourse.

During the period under examination, the legislator increasingly sought to ensure that responsible animal keeping could be enforced through legal sanctions. Among the changes, particular emphasis should be placed on the tightening of criminal and administrative regulation, which – aligned with international trends – also reflects the strengthening of social expectations. The analysis showed that the development of Hungarian regulation cannot be interpreted in isolation, but rather in the context of European norms and international conventions.

At the societal level, a clear change could be observed in attitudes towards animal protection. Public opinion became more sensitive to issues concerning the treatment of animals, thanks in part to

72 Jámbor & Paulovics 2014, 159.

73 Az Ávtv. 43. § 2022. október 4-től hatályos (14)–(15) bekezdésébe.

74 Állatvédelmi témahét.

the activity of civil organisations, regular media coverage, and educational and awareness-raising programmes.

By 2023, nearly 800 civil organisations were carrying out animal protection activities, most of them engaged in the rescue of dogs and cats. Civil organisations also became involved in state-coordinated animal protection: in the National Animal Protection Council, the civil sphere was represented by the Hangya Community Foundation. Numerous civil organisations signed Hungary's first Animal Protection Code. All of this contributed to the broader social embeddedness of animal protection, and demand for animal protection also perceptibly shaped legislative decisions.

Alongside legislative changes and growing social sensitivity, significant structural and practical problems nevertheless remained. Inconsistencies in law enforcement, shortcomings in the capacity of the authorities, and the limitations of action against animal cruelty and illegal animal trade all indicate that, in the future as well, the field of animal protection will require a complex, interdisciplinary approach. Strengthening animal protection is not exclusively a legislative task, but requires broader social cooperation and continuous dialogue among education, law enforcement, civil society, and the scientific community.

Overall, the period between 2014 and 2023 can be regarded as a milestone in the history of animal protection in Hungary. The development of legal regulation, the growth of social awareness, and the activity of civil organisations together steered developments in a direction as a result of which animal protection has now become not merely a marginal issue, but a defining field of public policy and social responsibility. Nevertheless, a condition for further progress is that the declared legal norms be consistently enforced in practice as well, and that the social legitimacy of animal protection be consolidated even more broadly.

The key question of the next decade will be how the dynamics of legal and social change can be shaped into a sustainable development trajectory. The success of this will depend decisively on the extent to which legislation, law enforcement, and the shaping of social awareness are able to operate in synergy with one another. If this synergy is maintained over the long term, animal protection in Hungary may also become, in the long run, an institutionalised and stable value that serves at once animal welfare, social justice, and the strengthening of the rule of law.

BIBLIOGRAPHY

1. Állatorvostudományi Egyetem (2019) (<https://univet.hu/wp-content/uploads/2019/04/%C3%A1llatv%C3%A9delem-k%C3%A9pz%C3%A9si-program-2019.pdf>) [2025. 08. 17.]
2. Állatorvostudományi Egyetem (2023) (<https://univet.hu/hu/egyetem/szervezeti-egysegek/allatvedelmi-jogi-elemzo-es-modszertani-kozpont/one-health-fokusz-kutyatarto-mesterkurzus/>) [2025. 08. 17.]
3. Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Központ (2021) (<https://univet.hu/hu/egyetem/szervezeti-egysegek/allatvedelmi-jogi-elemzo-es-modszertani-kozpont/>) [2025. 08. 17.]
4. Állatvédelmi témahét (<https://allatvedelmitemahet.hu/>) [2025. 08. 17.]
5. Bányai K (2021) Gondolatok a ne bis in idem elvéről az állatok jogi védelmét szolgáló közigazgatási és büntetőjogi szankciók tükrében, *Agrár- és Környezetjog* 16(31), pp. 23–38, DOI: 10.21029/JAEL.2021.31.7
6. Bányai K (2021) Thoughts on the principle of ne bis in idem in the light of administrative and criminal sanctions for the legal protection of animals, *Journal of Agricultural and Environmental Law* 16(31), pp. 7–23, DOI: 10.21029/JAEL.2021.31.7
7. Deák G, Juhász T, Árvay M, Horváth M (2020) Vadon élő állatokat érintő mérgezéses esetek alakulása Magyarországon 2017 és 2019 között, *Heliaca* 16(1), pp. 60–64.
8. ELTE Etlológiai Tanszék (2016) Szenior családi kutya program (<https://ethology.elte.hu/content/szenior-csaladi-kutya-program.t.31932>) [2025. 08. 17.]
9. ELTE Etlológiai Tanszék (2017) Kutya DNS, koponya agy- és szövetbank (<https://ethology.elte.hu/content/kutya-dns-koponya-agy-es-szovetbank.t.31925>) [2025. 08. 17.]
10. Gárdonyi G, Zenke P, Pádár Zs, Nogel M, Kovács G (2022) A vadvilági bűnözés sajátos kriminalisztikai kihívásai Magyarországon, *Belügyi Szemle* 70(9), pp. 1717–1748, DOI: 10.38146/BSZ.2022.9.1
11. Gibbs E P J (2014) The evolution of One Health: A decade of progress and challenges for the future, *Veterinary Record* 174(4), pp. 85–91, DOI: 10.1136/vr.g143
12. Gráff M, Benk Á, Köteles D, Mikó E, Tóth V (2024) A gazdasági haszonállatoknak is lehet jó? állatvédelem a gyakorlatban, in: Hampel Gy, Kis K, Mikó E, Monostori T (ed.) *Mezőgazdasági és vidékfejlesztési kutatások a jövő szolgálatában 5. Tudományos kutatások gyakorlati vonatkozásai és társadalmi hasznai*, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság Mezőgazdasági Szakbizottság, Szeged, pp. 67–75, ISBN 978-615-02-2167-0
13. Hangya Közösség (2018) (<https://www.hangyakozossege.hu/sikereink/első-lepesek-videki-allatokert/>) [2025. 08. 17.]
14. Horváth J K, Komlós K, Krisztalovics K, Röst G, Oroszi B (2022) A COVID-19 világjárvány első két éve Magyarországon, *Népegészségügy* 99(1), pp. 6–19.
15. Horváth V (2025) A fenntartható állatvédelem dilemmái a prémipar uniós szabályozása fényében, *Miskolci Jogi Szemle* 20(2), pp. 121–136.
16. Jámbor A (2024) Az állatvédelem közigazgatási alapjainak áttekintése, *Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány*, ISBN 978-615-6813-22-0
17. Jámbor A (2025) A kedvtelésből tartott állatok védelme Európában, *Acta Animalia Hungarica* 1(2), pp. 104–119.
18. Jámbor A, Paulovics A (2014) A társállatokkal kapcsolatos rendelkezések a büntetőjogban, *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum*, 2014/14, pp. 159–177, ISSN 1588-7901
19. Kállai E (2025) Illegális Állatkereskedelem, *Acta Animalia Hungarica* 1(1), pp. 48–63.
20. Kalof L, Taylor C (2007) The Discourse Of Dog Fighting, *Humanity & Society* 31(4), pp. 319–333, DOI: 10.1177/016059760703100403
21. Koska H D (2022) Az állatkínzás állategészségügyi és jogi vonatkozásai a 19. századtól napjainkig, Állatorvostudományi Egyetem, Állatvédelmi Jogi, Elemző- és Módszertani Központ, diplomamunka
22. Kovács N A (2015) A kriminalisztikai szagazonosítás szerepe a büntetőeljárásban, *Belügyi Szemle* 63(5), pp. 102–127, DOI: 10.38146/BSZ.2015.5.7
23. Lendület Társulat Kutatócsoport (2021) (<https://ethology.elte.hu/lendulet-tarsallatok/>) [2025. 08. 17.]
24. Magyarország Kormánya (2022) (<https://kormany.hu/hirek/500-millio-forint-keretoszegu-palyazattal-segiti-a-kormany-a-civil-allatvedo-szervezeteket/>) [2025. 08. 17.]
25. MTA-ELTE NAP Szaglás Kutatócsoport (2022) (<https://ethology.elte.hu/content/mta-elte-nap-szaglas-kutacsoport.t.32300>) [2025. 08. 17.]

26. Nagy–Balogh B (2024) Kedvtelésből tartott állatok illegális állatkereskedelme, *Miskolci Jogi Szemle* 19(1), pp. 111–119, DOI: 10.32980/MJSz.2024.1.110
27. Nagy Cs (2022a) A tűzijátékokról, *Jegyző és Közigazgatás* 21(5), pp. 14–18.
28. Nagy Cs (2022b) Összefoglaló a 2021-ben meghozott állatvédelmi jogszabályokról, *Jegyző és Közigazgatás* 21(3), pp. 14–17.
29. Nagy Cs (2022c) Sintér, gyepmester, ebrendész, *Jegyző és Közigazgatás* 21(5), pp. 24–28.
30. Nagy Cs (2023a) A veszélyes állatok tartásának jogi szabályozása, *Jogi Fórum publikáció*, Budapest (https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2023/10/nagy-csilla_veszelyes-allatok_cimlappal.pdf) [2025. 08. 17.]
31. Nagy Cs (2023b) Az állatvédelmi képzésen való részvételre kötelezés elméleti oldala és gyakorlati megvalósítása, *Jogi Fórum publikáció*, Budapest (https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2023/09/nagy-csilla_allatvedelmi-oktatasra-valo-kotelezes_cimlappal.pdf) [2025. 08. 17.]
32. Nagy Cs (2024a) A figyelmeztetés közigazgatási szankció alkalmazása az állatvédelem területén, *Jegyző és Közigazgatás* 23(4), pp. 37–42.
33. Nagy Cs (2024b) Az állatvédelmi bírság kiszabásának kérdései I. rész, *Jegyző és Közigazgatás* 23(2), pp. 26–30.
34. Nagy Cs (2024c) Az önkormányzatok és a jegyzők kőbor állatokkal kapcsolatos feladatainak jogszabályi háttere és gyakorlata a kőborállat-rendelet hatálybalépése előtt és után, *Jegyző és Közigazgatás* 23(1), pp. 13–18.
35. NEBIH „Kutyakötelességünk” a felelős állattartás (2017) (https://portal.nebih.gov.hu/projektek_kijelzo/-/asset_publisher/XZIU5A6tU0/content/-/kutyakotelessegunk-a-felelos-allattartas) [2025. 08. 17.]
36. Ovádi Péter (2025) Állatvédelem Magyarországon: jogi és szakpolitikai változások 2020–2024., *Acta Animalia Hungarica* 1(2), pp. 12–24.
37. Papavasili T H, Kontogeorgos A, Mavrommati A, Sossidou E N, Chatzitheodoridis F (2024) Review of stray dog management: dog days in the european countries, *Bulgarian Journal of Veterinary Medicine* 27(2), pp. 322–342, ISSN 1311-1477; DOI: 10.15547/bjvm.2022-0035
38. Paulovics A, Jámor A (2013) Az önkormányzati rendeletek bírói kontrollja az állattartási rendeletek példáján, *Miskolci Jogi Szemle* 8(1), pp. 5–17.
39. Robinson J E, Sinovas P (2018) Challenges of analyzing the global trade in CITES-listed wildlife, *Conservation Biology* 32(5), pp. 1203–1206, DOI: 10.1111/cobi.13095 1203
40. Szemán Á (2025) Hatás-ellenhatás: avagy a társadalomra veszélyesség mint változó, *Belügyi Szemle* 73(6), pp. 1219–1934, DOI: 10.38146/BSZ-AJA.2025.v73.i6.pp1219-1934
41. Tóth B (2024) A nyércfélék hazai előfordulásainak és magyarországi jelenlétének vizsgálata irodalmi adatok alapján, Budapest, Állatorvostudományi Egyetem
42. van Herwijnen Ineke R, Vinke Claudia M, Arndt Saskia S, Roulaux Pascale E M (2024) Firework aversion in cats and dogs as reported by Dutch animal owners, *Veterinary and Animal Science* 16(26), pp. 1–8, DOI: 10.1016/j.vas.2024.100402
43. Vetter J, Vetter Sz (2014) Gyilkosgalóca-mérgezés háziállatokban, *Magyar Állatorvosok Lapja* 136(12), pp. 750–758.
44. Vetter Sz (2020) Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében, PhD thesis, Szent István Egyetem.
45. Vetter Sz (2024) Állatvédelmi jog, L'Harmattan, Budapest, ISBN 978-963-646-083-9
46. Vetter Sz, Vizi V, Özsvári L (2022) A magyarországi kutyatartási szokások a COVID-19- világjárványban – 2021-es országos reprezentatív felmérés előzetes eredményei, *Magyar Állatorvosok Lapja* 144(1) pp. 3–12.
47. Vizi V K (2023) A felelős kutyatartás fontosságának társadalmi megítélése és a kutyatartókat érintő kihívások Magyarországon, Állatorvostudományi Egyetem, Állatvédelmi Jogi, Elemző- és Módszertani Központ, diplomamunka
48. Yasuhara J C (2000) Cruella De Vil Revisited: The International Dog and Cat Fur Trade, *The Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review* 22(3), pp. 403–431.

Az alpaka (*Vicugna pacos*) állatjólléti sajátosságai és a faj alkalmazása állatasszisztált foglalkozásokban – szakirodalmi áttekintés

Animal welfare characteristics of the alpaca (*Vicugna pacos*) and the use of the species in animal-assisted services – a literature review

ABSZTRAKT

Az alpakák Európában és Észak-Amerikában az elmúlt évtizedben egyre nagyobb népszerűsége tettek szert a társállattartás, az ökoturisztikai programok és a terápiás célú fejlesztések területén. A faj kedvező habitusa, kezelhetősége és különleges megjelenése hozzájárult a népszerűségéhez, azonban a terápiás alkalmazhatóság kérdésköre még kevésbé feltárt. Jelen közlemény célja, hogy a nemzetközi szakirodalom alapján áttekintse az alpaka tartásának jólléti sajátosságait, viselkedési és élettani igényeit, valamint azt, hogy ezek az igények milyen mértékben teszik lehetővé vagy korlátozzák a faj bevonását állatasszisztált foglalkozásokba. A rendelkezésre álló eredmények alapján az alpaka alkalmas lehet terápiás szerepre, amennyiben a felkészítés során megfelelő habituációt és jólléti kontrollt biztosítanak számára. Ugyanakkor a faj prédaállat jellegéből eredő érzékenysége, a környezeti és társas feltételek iránti magas igénye, valamint a stresszviselkedés sajátosságai indokolták teszik a módszertani protokollok további pontosítását.

Kulcsszavak: alpaka, állatasszisztált terápia, állatasszisztált tevékenységek, állatjóllét

ABSTRACT

Alpacas have become increasingly popular in Europe and North America over the past decade for pet keeping, ecotourism programs, and therapeutic uses. The species' favorable habitus, manageability, and unique appearance have contributed to its popularity. However, their therapeutic potential remains poorly explored. This paper aims to review the welfare characteristics and behavioral and physiological

⁴ graduating student, Centre for Animal Welfare, University of Veterinary Medicine, Budapest, Hungary; lang.vikusz@gmail.com

⁵ DVM, PhD, dipl ECAWBM, senior researcher, Centre for Animal Welfare, University of Veterinary Medicine, Budapest, Hungary; jurkovich.viktor@univet.hu

needs of alpaca keeping based on the international literature, and to assess the extent to which these needs enable or limit the inclusion of the species in animal-assisted activities. Based on the available results, the alpaca may be suitable for a therapeutic role, provided adequate habituation and welfare controls are maintained during training. At the same time, the species' sensitivity, resulting from its prey nature, its high demand for environmental and social conditions, and its stress-related characteristics, justifies further refinement of methodological protocols.

Keywords: alpaca, animal-assisted treatments, animal-assisted services, animal welfare

1. BEVEZETÉS

Az alpaka (*Vicugna pacos*) a dél-amerikai vikunya házasított formája, amely több évezredes múltra tekint vissza az Andok magashegységi régióiban.^{6,7} Eredetileg elsősorban a rendkívül finom, nagy hőszigetelő képességű gyapjú előállítására tenyésztették, de a faj kulturális és rituális szerepe is jelentős volt az ősi civilizációk életében.⁸ A 20–21. század fordulóján az alpaka elterjedése a nyugati országokban új tartási formák megjelenéséhez vezetett: egyre több gazdaságban tartják őket társállatként, ökoturisztikai látványosságként vagy terápiás célú programok résztvevőjeként.^{9,10,11} Egy a közelmúltban végzett felmérés szerint hazánkban is egyre népszerűbb az alpakák tartása társállatként.¹²

Az állatjólét iránti társadalmi érzékenység növekedése, valamint az új fajok iránti érdeklődés azonban felhívta a figyelmet arra, hogy az alpakák megfelelő tartásához és esetleges terápiás alkalmazásához elengedhetetlen a faj-specifikus biológiai és viselkedéstani sajátosságok ismerete. Mint minden állatasszisztált tevékenység esetében, az alpaka bevonása sem értelmezhető a faj fiziológiájának, stresszreakcióinak, szociális igényeinek és kognitív sajátosságainak megismerése nélkül.^{13,14}

A jelen áttekintés célja ezért az, hogy a nemzetközi szakirodalom tükrében röviden bemutassa az alpaka jóléti igényeit, kezelhetőségét és a terápiás munkára való alkalmasságának lehetséges korlátait és potenciális szerepét az ember–állat interakciók rendszerében.

6 Kadwell et al. 2001, 2575–2584.

7 Diaz Maroto et al. 2021, e63390.

8 Diaz Maroto et al. 2021, e63390.

9 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

10 Suba-Bokodi et al. 2024, 3209.

11 Pilarczyk et al. 2025, 3092.

12 Láng et al. 2025, 171–173.

13 Mellor 2016, 21.

14 Broom 2011, 121–137.

2. AZ IRODALOMKERESÉS MÓDSZERTANA

A jelen tanulmány narratív szakirodalmi áttekintésként készült. A releváns publikációk azonosítása több nemzetközi tudományos adatbázisban történt (például Web of Science, Scopus, Google Scholar). A keresés során az alábbi kulcsszavakat és azok kombinációit alkalmaztuk: „alpaca”, „Vicugna pacos”, „animal welfare”, „animal-assisted interventions”, „animal-assisted therapy”, „stress”, „behaviour”. A beválogatás során elsősorban olyan angol nyelvű, lektorált tudományos közleményeket vettünk figyelembe, amelyek az alpaka viselkedésével, élettani sajátosságaival, jóllétével vagy állatasszisztált alkalmazásával foglalkoztak. Emellett releváns összefoglaló tanulmányokat és könyvfejezeteket is felhasználtunk.

A kiválasztás során előnyben részesítettük a legfrissebb publikációkat, ugyanakkor a téma szempontjából meghatározó, korábbi alapk munkákat is beépítettük az áttekintésbe.

3. AZ ALPAKA FONTOSABB ÁLLATJÓLLÉTI SAJÁTOSSÁGAI

3.1. A TÁRSAS ÉLET ALAPVETŐ SZEREPE

Az alpakák szigorúan társas állatok, amelyek természetes körülmények között csordákban élnek. A csoport stabil struktúrát mutat, amelyben a mén, a nőtények és a különböző korú utódok jól elkülöníthető szerepekkel rendelkeznek.¹⁵ A társas környezet biztosítása nélkül az alpakák jólléte jelentősen sérül. Az izolált tartás rövid távon stresszt (szívritmus növekedése, kortizol szint emelkedése) okoz, hosszabb távon rendellenes viselkedésformákhoz vezethet, mint a folyamatos vokalizáció, a menekülési kísérletek, a takarmányhoz való kényszeres visszatérés vagy a fokozott éberség.^{16,17,18}

A természetes csoportdinamika hiánya akkor is viselkedészavarokhoz vezethet, ha a gazda az állatot túlságosan humanizálja, és a fajtársakkal való kontaktus helyett emberi kötődést kíván kialakítani.¹⁹ Ez a folyamat hozzájárulhat például a „berserk male syndrome” kialakulásához, amely az emberrel szembeni agresszív viselkedésben nyilvánul meg, elsősorban a nem megfelelő bánásmód miatt.²⁰ A terápiás célú tartás során ezért különösen fontos, hogy az állat ne veszítse el a fajtársakkal való természetes kötődését, mert ez alapvető feltétele a stabil és kiszámítható viselkedésnek. Ugyanakkor az emberekkel való megfelelő szocializáció is szükséges ahhoz, hogy az emberektől való félelem minimális legyen, és az alpakák állatasszisztált foglalkozásokban részt vehessenek.²¹

¹⁵ Fowler 2010

¹⁶ Pollard & Littlejohn 1995, 165–174.

¹⁷ Budzyńska & Kapustka 2026, 47–55.

¹⁸ Pilarczyk et al. 2025, 3092.

¹⁹ Pilarczyk et al. 2025, 3092.

²⁰ Bravo & Fowler 2012.

²¹ Kapustka et al. 2023, 1–9.

3.2. KÖRNYEZETI FELTÉTELEK ÉS A HŐKOMFORT JELENTŐSÉGE

Az alpaka eredetileg olyan élőhelyről származik, ahol a napi hőingadozás akár 20–25 °C is lehet, a levegő pedig száraz és ritka. A mérsékelt égövben ezért nagy hangsúlyt kell fektetni a megfelelő menedékre, a huzatmentes, száraz alomra és nyáron az árnyék biztosítására.

A gyapjú vastagsága miatt a faj különösen érzékeny lehet a túlmelegedésre. A gyapjú évente legalább egyszeri nyírása nem pusztán esztétikai vagy gazdasági szempontból fontos, hanem a hőstressz elkerülésének egyik legfontosabb feltétele is.²² A meleg, párás környezetben tartott állatok testhőszabályozása gyorsan felborulhat, különösen akkor, ha stresszhelyzet vagy emberekkel történő intenzív interakció is jelen van.²³

A terápiás foglalkozások szervezésekor ezért kiemelt jelentősége van annak, hogy az állat hozzáférjen egy csendes, árnyékos visszavonulási térhez, ahol a foglalkozás után regenerálódhat.

3.3. TAKARMÁNYOZÁSI SAJÁTOSSÁGOK ÉS EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Az alpakák emésztőrendszere különbözik a klasszikus kérődzőkéétől. A három rekeszes gyomor lehetővé teszi a rotszegény vagy ásványianyag-hiányos takarmányok hatékony lebontását, ám a mérsékelt égövi takarmányok sok esetben túl nagy fehérjetartalommal vagy eltérő ásványianyag-arányokkal rendelkeznek.²⁴ A nem megfelelő takarmányozás szőrminőség-romláshoz, emésztési zavarokhoz és metabolikus betegségekhez vezethet.²⁵

Az egészségmegőrzés szempontjából különösen fontos az állatok rendszeres megfigyelése, mert az alpaka klinikai tünetei gyakran enyhék, nehezen észrevehetők. A légzőszervi és a paraziták betegségei sokszor csak előrehaladott állapotban mutatnak látható jeleket, ezért a preventív ellátás és a rendszeres állatorvosi kontroll elengedhetetlen.²⁶

3.4. A KEZELHETŐSÉG ÉS A STRESSZVISELKEDÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Mint prédaállat, az alpaka viselkedése alapvetően óvatos és erősen reagál az újdonságokra. A hirtelen zajok, váratlan érintések vagy gyors mozdulatok olyan stresszválaszt váltanak ki, amelynek elsődleges megnyilvánulása gyakran a mozdulatlanság („freeze”), nem pedig a menekülés. A fenomenológia félrevezető lehet, mert a külső szemlélő sokszor nyugalomnak értelmezi azt, ami valójában intenzív félelemreakciót jelent.²⁷

²² Fowler 2010.

²³ Peng et al. 2019, 90–95.

²⁴ Van Saun 2009, 265–279.

²⁵ Van Saun 2009, 265–279.

²⁶ Whitehead & Bedenice 2009, 385–405.

²⁷ Windschnurer et al. 2020, 104989.

Ez különösen fontos a terápiás foglalkozások során, mert a résztvevők gyakran simogatni akarják az állatot, vagy több személy közelíti meg egyszerre. Az ilyen helyzetek megfelelő előkészítés nélkül komoly jólléti kockázatot hordozhatnak.²⁸

4. AZ ALPAKA ALKALMAZÁSA ÁLLATASSZISZTÁLT TEVÉKENYSÉGEKBEN

4.1. AZ ÁLLATASSZISZTÁLT TEVÉKENYSÉGEK²⁹

Az állatasszisztált foglalkozások vagy tevékenységek igen sokfélék lehetnek. Az állatok segítségével végzett oktatás, terápia és egyéb foglalkozás nevezéktanának egységesítésére tett javaslat alapján jelenleg az állatasszisztált tevékenységek vagy foglalkozások megnevezés a leginkább helytálló (angolul: animal-assisted services (AAS) a korábbi animal-assisted interventions (AAI) helyett). Ennek a tevékenység csoportnak részei például az állatasszisztált kezelések (animal-assisted treatments, AATx), az állatasszisztált oktatás (animal-assisted education, AAE) és az állatasszisztált támogató programok (animal-assisted support programs, AASP) is. Az állatasszisztált kezelések közé tartozhat például a foglalkozásterápia, a fizioterápia, a pszichoterápia és még számos, a gyógyítás érdekében állatok segítségét igénybe vevő kezelés. Az állatasszisztált oktatás számos helyszínen és célból valósulhat meg, például oktatási intézményekben, állatkertekben, börtönökben. Itt a cél az állatok segítségével valamilyen természettudományos ismeret átadása, vagy szociális-érzelmi, pszichoedukációs, személyes vagy szervezeti fejlődés, például érzelemszabályozás, megküzdési stratégiák, proszociális készségek és empátia fejlődésének az elérése. Az állatasszisztált támogató programokban az állatokat közvetlenül vagy közvetve olyan tevékenységekbe vonják be, amelyek célja az emberek jóllétének támogatása és javítása. Ezeknek a programoknak céljai például a motiváció növelése, a magány és az elszigeteltség megelőzése, a feszültség és a szorongás csökkentése, a nehéz helyzetekből való elterelés, vagy az érzelmi kényelem biztosítása, mint például az idősek otthonában szervezett kutyasimogató programok.

4.2. AZ ALPAKÁK POTENCIÁLIS ELŐNYEI ÁLLATASSZISZTÁLT TEVÉKENYSÉGEKBEN

Az alpaka népszerűsége a foglalkozásokon elsősorban megjelenésének, szelíd viselkedésének és kíváncsi természetének köszönhető. A gyapjú tapintása sok résztvevő számára megnyugtató élmény, és hozzájárul a foglalkozás pozitív érzelmi hatásaihoz.³⁰ A nemzetközi vizsgálatok szerint az alpakákkal való interakció szignifikánsan csökkentheti a szorongást, növelheti a társas aktivitást és javíthatja a hangulati állapotot, különösen fiatal felnőttek vagy stressznek kitett személyek esetében.³¹ Ezen kívül a faj mérete és testtartása kevésbé fenyegető, mint sok háziállaté. A résztvevők könnyen közelítik meg őket, ami külön előnyös lehet gyermekekkel vagy idősekkel végzett programok során.³²

28 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

29 Johnson Binder et al. 2024, 1.

30 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

31 Suba-Bokodi et al. 2024, 3209.

32 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

4.3. A TERÁPIÁS ALKALMAZÁS KORLÁTAI ÉS KOCKÁZATAI

Az alpaka alkalmazása terápiás állatként ugyanakkor jelentős korlátokkal járhat. A stresszre való érzékenysége, az érintéshez való hozzászoktatás szükségessége és a társas kötődés meghatározó szerepe azt jelenti, hogy a faj csak korlátozottan, kizárólag jól szocializált és speciálisan felkészített egyedekkel használható terápiás célra. A tréning során nagy hangsúlyt kell fektetni arra, hogy az állat fokozatosan ismerje meg a különböző helyzeteket, zajokat és érintésformákat, és minden esetben biztosítani kell számára a visszavonulási lehetőséget.^{33,34,35}

A szakirodalom javasolja a fiziológiai stresszindikátorok – például nyál-kortizolszint vagy szívritmus-változékonyság – mérését is, mert ezek kvantitatív és objektív információt nyújtanak arról, hogy az állat valóban jól tolerálja-e a terápiás helyzetet.³⁶

A terápiás alkalmazás egyik további korlátja az alpaka védekező magatartása, amely a faj prédaállat-jellegéből fakadóan hirtelen és kiszámíthatatlan lehet. Az alpakák normál körülmények között ritkán mutatnak kifejezett agressziót az ember felé, azonban félelem, fájdalom, térbeli szorítás vagy túlzott közelség esetén többféle védekező reakció is megfigyelhető. A leggyakoribb formái közé tartozik a hátsó lábbal történő rúgás, a köpés (amely elsősorban a fajtársak közötti konfliktusokra jellemző, de stresszhelyzetben ember felé is irányulhat), valamint a fej és a nyak gyors, oldalirányú mozdulata, amely a fenyegetés korai formája.^{37,38}

A védekező rúgást különösen akkor figyelték meg, ha az állatot oldalról vagy hátulról közelítik meg, illetve, ha hirtelen tapintási inger éri. Whitehead és Bedenice³⁹ hangsúlyozzák, hogy az ilyen reakciók nem tekinthetők agresszióknak a szó klasszikus értelmében, hanem a félelemre adott természetes válaszok, amelyek célja a fenyegető ingertől való távolság növelése. A terápiás foglalkozások során ezért kiemelten fontos a fokozatos habituáció, a megközelítési protokollok betartása, valamint az, hogy az állatnak lehetősége legyen a helyzetből való visszavonulásra. Ezen sajátosságok figyelmen kívül hagyása nemcsak az állat jóllétét veszélyezteti, hanem a résztvevők fizikai biztonságát is.

4.4. NEMZETKÖZI PÉLDÁK ÉS TAPASZTALATOK

Az alpakák terápiás alkalmazása több országban is megjelent az elmúlt években.⁴⁰ Az idősök otthonában, egyetemeken vagy iskolákban végzett programok visszajelzései általában pozitívak, és a

33 Kaputska & Budzyńska 2020, 107–110.

34 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

35 Pilarczyk et al. 2025.

36 Suba-Bokodi et al. 2024.

37 Fowler 2010.

38 Bravo & Fowler 2012.

39 Whitehead & Bedenice 2009.

40 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

résztevők számottevő részénél kedvező érzelmi és pszichológiai hatásokat tapasztaltak. Ugyanakkor a módszertan standardizálása még várat magára, és a fajt érintő sajátos jólléti igényeket sok esetben nem veszik kellően figyelembe. A terápiás protokollok továbbfejlesztéséhez ezért további kutatások szükségesek, különösen olyanok, amelyek a faj-specifikus stresszreakciók objektív mérésére épülnek^{41,42}. Az alpaka állatasszisztált alkalmazásának fő előnyeit és korlátait az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat. Az alpaka állatasszisztált alkalmazásának fő előnyei és korlátai

Szempont	Előnyök	Korlátok / kockázatok
Viselkedés	Nyugodt megjelenés, kíváncsiság, a részttevők számára alacsony fenyegetettség érzés	Prédaállat-jelleg, stresszérzékenység, „freeze” reakció félreérthetősége
Ember-állat interakció	Pozitív érzelmi hatás, szorongáscsökkentés	Érintéshez való hosszászoktatás szükséges
Környezeti igények	Kültéri foglalkozásokhoz jól adaptálható	Hőstressz, pihenőhely és visszavonulási igény
Szociális viselkedés	Csoportban stabil viselkedés	Izoláció esetén jólléti problémák
Biztonság	Általában nem agresszív	Védekező reakciók (rúgás, köpés) előfordulhatnak stressz esetén

5. MEGBESZÉLÉS

A hazai alpaka állomány nem nagy, mintegy 250-300 egyed, de a tulajdonosok nagy része tartja az állatait bemutató vagy állatsimogató célra (19%), és többen vannak (6%), akik az állatasszisztált terápiát jelölték meg a tartási célnak⁴³. Mind az állatsimogató, mind a terápiás alkalmazás beleillik a 4.1. fejezetben részletezett állatasszisztált tevékenységek közé, tehát ezzel a hasznosítási móddal mindenképpen számolni kell a hazai alpakák esetében. A szakirodalomban rendelkezésre álló kvantitatív és kvalitatív eredmények alapján egyértelmű, hogy az alpaka állatasszisztált tevékenységekben való alkalmazásának fő feltétele az állatjóllét folyamatos biztosítása.⁴⁴ Az alpakák érzékeny viselkedésmintázatai, a szociális környezethez való kötődés és a környezeti ingerek iránti érzékenység miatt a faj csak akkor integrálható felelősen az állatasszisztált foglalkozásokba, ha az állatok tartása, felkészítése és alkalmazása során következetesen érvényesül a jólléti szemlélet.⁴⁵

41 Sissons et al. 2022, 1320–1340.

42 Stern & Chur-Hansen, 2019, 361–374.

43 Láng et al. 2025, 171–173.

44 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

45 Pilarczyk et al. 2025, 3092.

A terápiás programok szervezése során kiemelt figyelmet kell fordítani a habituációs folyamatokra, a fokozatos tréningre és a résztvevők viselkedésének megfelelő irányítására.^{46,47} Mivel a „freeze” reakció gyakran félreértelmezhető, szükséges, hogy az állattal foglalkozó szakemberek megfelelő képzésben részesüljenek a faj-specifikus viselkedés felismerésére.⁴⁸

Az alpaka terápiás potenciálja jelentős, de csak jólléti alapú keretek között értelmezhető, és nem helyettesíti a módszertani irányelvek és protokollok kidolgozását, amelyek egyértelműen meghatározzák a faj szerepét az állatasszisztált beavatkozások rendszerében.

6. KÖVETKEZTETÉSEK

Az alpaka alkalmazása az állatasszisztált foglalkozások területén ígéretes lehetőséget kínál, azonban a faj-specifikus biológiai és viselkedéstani sajátosságok alapos ismerete nélkül nem valósítható meg biztonságosan és etikusán. A terápiás munkára való felkészítés csak akkor eredményes, ha a folyamat során megfelelő hangsúlyt kap a fokozatos habituáció, a társas szükségletek biztosítása és a rendszeres jólléti monitorozás.

A szakirodalom alapján az alpakák terápiás alkalmazása még kialakulóban lévő terület, amely a következő években további kutatásokat és egységesített módszertani ajánlások kidolgozását igényli. A jövőben olyan protokollokra van szükség, amelyek egyértelműen meghatározzák, milyen feltételek mellett és milyen célcsoportokkal végezhető biztonságosan és hatékonyan alpaka-asszisztált foglalkozások.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A publikáció létrejöttét az Állatorvostudományi Egyetem tudományos kutatási alapja támogatta (projekt száma: SRF-003).

⁴⁶ Kaputka & Budzyńska 2020, 107–110.

⁴⁷ Szewczyk et al. 2023, 215–235.

⁴⁸ Windschnurer et al. 2020, 104989.

BIBLIOGRÁFIA

1. Bravo P & Fowler M E (2012) Reproduction in llamas and alpacas, in: Fowler M E (ed.) *Medicine and Surgery of Camelids*, 3rd ed., Wiley-Blackwell, Iowa.
2. Broom D M (2011) A history of animal welfare science, *Acta Biotheoretica* 59, pp. 121–137, DOI: <https://doi.org/10.1007/s10441-011-9123-3>
3. Budzyńska M & Kapustka J (2026) Alpaca's stress and welfare from behavioral and physiological perspectives, *Tierarztl Prax Ausg G Grosstiere Nutztiere* 54(1), pp. 47–55, DOI: 10.1055/a-2632-2386
4. Díaz-Maroto P, Rey-Iglesia A, Cartajena I, Núñez L, Westbury M V, Varas V, Moraga M, Campos P F, Orozco-terWengel P, Marin J C, Hansen A J (2021) Ancient DNA reveals the lost domestication history of South American camelids in Northern Chile and across the Andes, *eLife* 10, e63390, DOI: <https://doi.org/10.7554/eLife.63390>
5. Fowler M E (2010) *Medicine and Surgery of Camelids*, 3rd ed., Wiley-Blackwell, Iowa
6. Johnson Binder A, Parish-Plass N, Kirby M, Winkle M, Plesa Skwerer D, Ackerman L, Brosig C, Coombe W, Delisle E, Enders-Slegers M J, Fowler J A, Hey L, Howell T, Kaufmann M, Kienast M, Kinoshita M, Ngai D, Wijnen B (2024) Recommendations for uniform terminology in animal-assisted services (AAS), *Human-Animal Interactions* 12(1), pp. 1–10, DOI: <https://doi.org/10.1079/hai.2024.0003>
7. Kadwell M, Fernandez M, Stanley H F, Baldi R, Wheeler J C, Rosadio R, Bruford M W (2001) Genetic analysis reveals the wild ancestors of the llama and the alpaca, *The Royal Society Publishing Proceedings B* 268(1485), pp. 2575–2584, DOI: 10.1098/rspb.2001.1774
8. Kapustka J & Budzyńska M (2020) Behavioral reactivity of alpacas during care procedures and training, *Medycyna Weterynaryjna* 76(2), pp. 107–110, DOI: <https://doi.org/10.21521/mw.6284>
9. Kapustka J, Budzyńska M, Witkowska-Piłaszewicz O, Fabjanowska J (2023) Flight distance at pasture and stress response during shearing in alpacas, *Journal of Veterinary Behavior* 63, pp. 1–9, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2023.03.002>
10. Láng V, Adorján A, Jurkovich V (2025) Felmérés és adatgyűjtés a magyarországi alpaka tartásról, in: *Proceedings, a Magyar Buiatrikusok Társasága 33., Nemzetközi Kongresszusa, Tapolca, 2025. október 15–18.*, pp. 171–173.
11. Mellor D J (2016) Updating animal welfare thinking: Moving beyond the „Five Freedoms”, *Animals* 6(3), 21, DOI: 10.3390/ani6030021
12. Peng S, Fu E, Lee S, Tsai S (2019) Methods to ameliorate heat stress in non-native alpaca, *Vicugna pacos*, *Small Ruminant Research* 175, pp. 90–95, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.smallrumres.2019.04.015>
13. Pilarczyk R, Bąkowska M, Pilarczyk B, Tomza-Marciniak A, Seremak B, Udała J, Matusiewicz P, Miśkiewicz R (2025) Alpaca (*Vicugna pacos*) husbandry and their welfare, *Animals* 15(21), 3092, DOI: 10.3390/ani15213092
14. Pollard J C & Littlejohn R P (1995) Effects of social isolation and restraint on heart rate and behaviour of alpacas, *Applied Animal Behaviour Science* 45, pp. 165–174, DOI: [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(95\)00588-J](https://doi.org/10.1016/0168-1591(95)00588-J)
15. Sissons J H, Blakemore E, Shafi H, Skotny N, Lloyd D M (2022) Calm with horses? A systematic review of animal-assisted interventions for improving social functioning in children with autism, *Autism* 26(6), pp. 1320–1340, DOI: 10.1177/13623613221085338
16. Stern C & Chur-Hansen A (2019) An umbrella review of the evidence for equine-assisted interventions, *Australian Journal of Psychology* 71(4), pp. 361–374, DOI: 10.1111/ajpy.12246
17. Suba-Bokodi É, Nagy I, Molnár M (2024) Unconventional animal species participation in animal-assisted interventions and methods for measuring their experienced stress, *Animals* 14(20), 3209, DOI: <https://doi.org/10.3390/ani14202935>
18. Szweczyk D, Fiega J, Michalska M, Żurek U, Lubaszka Z, Sikorska E (2023) Therapeutic role of animals: A comprehensive literature review on the prevalent forms and species in animal-assisted interventions, *Journal of Education, Health and Sport* 45(1), pp. 215–235, DOI: 10.12775/EHS.2023.45.01.015
19. Van Saun R J (2009) Nutritional requirements and assessing nutritional status in camelids, *Veterinary Clinics of North America: Food Animal Practice* 25(2), pp. 265–279, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cvfa.2009.03.003>
20. Whitehead C E & Bedenice D (2009) Neurologic diseases in llamas and alpacas, *Veterinary Clinics of North America: Food Animal Practice* 25(3), pp. 385–405, DOI: 10.1016/j.cvfa.2009.02.004
21. Windschnurer I, Waiblinger S, Boivin X, Nowak R (2020) Alpaca and llama behaviour during handling and its associations with caretaker attitudes and human-animal contact, *Applied Animal Behaviour Science* 230, pp. 104989, DOI: 10.1016/j.applanim.2020.104989

Animal welfare characteristics of the alpaca (*Vicugna pacos*) and the use of the species in animal-assisted services – a literature review

Az alpaka (*Vicugna pacos*) állatjólleti sajátosságai és a faj alkalmazása állatasszisztált foglalkozásokban – szakirodalmi áttekintés

ABSZTRAKT

Az alpakák Európában és Észak-Amerikában az elmúlt évtizedben egyre nagyobb népszerűsége tettek szert a társállattartás, az ökoturisztikai programok és a terápiás célú fejlesztések területén. A faj kedvező habitusa, kezelhetősége és különleges megjelenése hozzájárult a népszerűségéhez, azonban a terápiás alkalmazhatóság kérdésköre még kevésbé feltárt. Jelen közlemény célja, hogy a nemzetközi szakirodalom alapján áttekintse az alpaka tartásának jólleti sajátosságait, viselkedési és élettani igényeit, valamint azt, hogy ezek az igények milyen mértékben teszik lehetővé vagy korlátozzák a faj bevonását állatasszisztált foglalkozásokba. A rendelkezésre álló eredmények alapján az alpaka alkalmas lehet terápiás szerepre, amennyiben a felkészítés során megfelelő habituációt és jólleti kontrollt biztosítanak számára. Ugyanakkor a faj prédaállat jellegéből eredő érzékenysége, a környezeti és társas feltételek iránti magas igénye, valamint a stresszviselkedés sajátosságai indokolták teszik a módszertani protokollok további pontosítását.

Kulcsszavak: alpaka, állatasszisztált terápia, állatasszisztált tevékenységek, állatjóllet

ABSTRACT

Alpacas have become increasingly popular in Europe and North America over the past decade for pet keeping, ecotourism programs, and therapeutic uses. The species' favorable habitus, manageability, and unique appearance have contributed to its popularity. However, their therapeutic potential remains poorly explored. This paper aims to review the welfare characteristics and behavioral and physiological

⁴ graduating student, Centre for Animal Welfare, University of Veterinary Medicine, Budapest, Hungary; lang.viktor@gmail.com

⁵ DVM, PhD, dipl ECAWBM, senior researcher, Centre for Animal Welfare, University of Veterinary Medicine, Budapest, Hungary; jurkovich.viktor@univet.hu

needs of alpaca keeping based on the international literature, and to assess the extent to which these needs enable or limit the inclusion of the species in animal-assisted activities. Based on the available results, the alpaca may be suitable for a therapeutic role, provided adequate habituation and welfare controls are maintained during training. At the same time, the species' sensitivity, resulting from its prey nature, its high demand for environmental and social conditions, and its stress-related characteristics, justifies further refinement of methodological protocols.

Keywords: alpaca, animal-assisted treatments, animal-assisted services, animal welfare

1. INTRODUCTION

The alpaca (*Vicugna pacos*) is the domesticated form of the South American vicuña, with a history spanning several millennia in the high mountain regions of the Andes.^{6,7} Originally, it was bred primarily for the production of exceptionally fine fibre with high thermal insulation capacity, but the species also played a significant cultural and ritual role in the lives of ancient civilizations.⁸ At the turn of the 20th and 21st centuries, the spread of alpacas in Western countries led to the emergence of new forms of keeping: they are increasingly kept on farms as companion animals, ecotourism attractions, or participants in animal-assisted programs.^{9,10,11} According to a recent survey, keeping alpacas as companion animals is also becoming increasingly popular in Hungary.¹²

However, the growing societal sensitivity to animal welfare, as well as the increasing interest in new species, has drawn attention to the fact that knowledge of species-specific biological and behavioural characteristics is essential for the proper keeping of alpacas and their potential use in animal-assisted services. As in all animal-assisted activities, the inclusion of the alpaca cannot be interpreted without an understanding of the species' physiology, stress responses, social needs, and cognitive characteristics.^{13,14}

Therefore, the aim of the present review is to briefly present, in light of the international literature, the welfare requirements, manageability, and the potential limitations and possible role of the alpaca in therapeutic work within the framework of human–animal interactions.

6 Kadwell et al. 2001, 2575–2584.

7 Diaz Maroto et al. 2021, e63390.

8 Diaz Maroto et al. 2021, e63390.

9 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

10 Suba-Bokodi et al. 2024, 3209.

11 Pilarczyk et al. 2025, 3092.

12 Láng et al. 2025, 171–173.

13 Mellor 2016, 21.

14 Broom 2011, 121–137.

2. METHODOLOGY OF THE LITERATURE SEARCH

The present study was conducted as a narrative literature review. Relevant publications were identified in several international scientific databases (e.g., Web of Science, Scopus, Google Scholar). During the search, the following keywords and their combinations were used: “alpaca”, “Vicugna pacos”, “animal welfare”, “animal-assisted interventions”, “animal-assisted therapy”, “stress”, “behaviour”. During the selection process, we primarily considered peer-reviewed scientific publications in English that addressed the behaviour, physiological characteristics, welfare, or animal-assisted use of the alpaca. In addition, relevant review articles and book chapters were also included.

During the selection process, preference was given to the most recent publications, while earlier seminal works relevant to the topic were also incorporated into the review.

3. KEY ANIMAL WELFARE CHARACTERISTICS OF THE ALPACA

3.1. THE FUNDAMENTAL ROLE OF SOCIAL LIFE

Alpacas are strictly social animals that live in herds under natural conditions. The group exhibits a stable structure in which the male, females, and offspring of different ages have well-defined roles.¹⁵ Without the provision of a social environment, alpaca welfare is significantly compromised. Isolated housing causes stress in the short term (increased heart rate, elevated cortisol levels) and may lead to abnormal behaviours in the long term, such as persistent vocalisation, escape attempts, compulsive return to feed, or heightened vigilance.^{16, 17, 18}

The absence of natural group dynamics may also result in behavioural disorders if the owner excessively humanises the animal and seeks to establish human–animal bonding instead of maintaining conspecific contact.¹⁹ This process may contribute, for example, to the development of “berserk male syndrome”, which manifests as aggressive behaviour towards humans, primarily as a result of inappropriate handling.²⁰ Therefore, in therapeutic settings, it is particularly important that the animal does not lose its natural attachment to conspecifics, as this is a fundamental condition for stable and predictable behaviour. At the same time, appropriate socialisation with humans is also necessary to minimise fear of humans and to enable alpacas to participate in animal-assisted activities.²¹

3.2. ENVIRONMENTAL CONDITIONS AND THE IMPORTANCE OF THERMAL COMFORT

¹⁵ Fowler 2010

¹⁶ Pollard & Littlejohn 1995, 165–174.

¹⁷ Budzyńska & Kapustka 2026, 47–55.

¹⁸ Pilarczyk et al. 2025, 3092.

¹⁹ Pilarczyk et al. 2025, 3092.

²⁰ Bravo & Fowler 2012.

²¹ Kapustka et al. 2023, 1–9.

The alpaca originates from a habitat where daily temperature fluctuations may reach 20–25 °C, and the air is dry and thin. In temperate climates, therefore, particular emphasis must be placed on providing adequate shelter, dry, draught-free bedding, and shade during summer.

Due to the thickness of its fibre coat, the species may be particularly susceptible to overheating. Annual shearing, at least once per year, is not merely important from an aesthetic or economic perspective, but is also one of the most important prerequisites for the prevention of heat stress.²² In warm, humid environments, thermoregulation may rapidly become impaired, particularly when stress or intensive human interaction is also present.²³

Therefore, when organising therapeutic sessions, it is of particular importance that the animal has access to a quiet, shaded retreat area where it can recover after the session.

3.3. FEEDING CHARACTERISTICS AND HEALTH MAINTENANCE

The digestive system of alpacas differs from that of true ruminants. The three-compartment stomach enables the efficient breakdown of feeds low in fibre or deficient in minerals; however, feeds available in temperate climates often contain excessive levels of protein or different mineral ratios.²⁴ Inappropriate feeding may lead to deterioration in fibre quality, digestive disorders, and metabolic diseases.²⁵

From the perspective of health maintenance, regular observation of the animals is particularly important, because the clinical signs shown by alpacas are often subtle and difficult to detect. Respiratory and parasitic diseases often show visible signs only at an advanced stage; therefore, preventive care and regular veterinary monitoring are essential.²⁶

3.4. THE RELATIONSHIP BETWEEN MANAGEABILITY AND STRESS BEHAVIOUR

As a prey animal, the alpaca's behaviour is fundamentally cautious and highly responsive to novelty. Sudden noises, unexpected touch, or rapid movements trigger a stress response, the primary manifestation of which is often immobility ("freeze") rather than flight. This behavioural phenomenon may be misleading, because external observers often interpret as calmness what in fact represents an intense fear response.²⁷

This is particularly important during therapeutic sessions, because participants often want to stroke the animal, or several individuals may approach it simultaneously. Without appropriate preparation, such situations may pose serious welfare risks.²⁸

22 Fowler 2010.

23 Peng et al. 2019, 90–95.

24 Van Saun 2009, 265–279.

25 Van Saun 2009, 265–279.

26 Whitehead & Bedenice 2009, 385–405.

27 Windschnurer et al. 2020, 104989.

28 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

4. THE ALPACA IN ANIMAL-ASSISTED SERVICES

4.1. ANIMAL-ASSISTED SERVICES²⁹

Animal-assisted sessions or activities may take a wide variety of forms. Based on the proposal made to standardise the nomenclature of education, therapy, and other activities conducted with the help of animals, the designation animal-assisted services is currently considered the most appropriate term (in English: animal-assisted services (AAS) instead of the former animal-assisted interventions (AAI)). This group of activities includes, for example, animal-assisted treatments (AATx), animal-assisted education (AAE), and animal-assisted support programs (AASP). Animal-assisted treatments may include, for example, occupational therapy, physiotherapy, psychotherapy, and many other forms of treatment that make use of animals in the healing process. Animal-assisted education may be implemented in a range of settings and for various purposes, for example in educational institutions, zoos, or prisons. Here, the aim is to use animals to convey knowledge related to the natural sciences, or to promote social-emotional, psychoeducational, personal, or organisational development, for example the development of emotion regulation, coping strategies, prosocial skills, and empathy. In animal-assisted support programs, animals are involved directly or indirectly in activities aimed at supporting and improving human well-being. The aims of these programs may include, for example, increasing motivation, preventing loneliness and isolation, reducing tension and anxiety, providing distraction from difficult situations, or offering emotional comfort, such as in dog-petting programs organised in nursing homes.

4.2. THE POTENTIAL BENEFITS OF ALPACAS IN ANIMAL-ASSISTED SERVICES

The popularity of the alpaca in such sessions is primarily due to its appearance, gentle behaviour, and curious nature. The tactile quality of its fibre is a soothing experience for many participants and contributes to the positive emotional effects of the session.³⁰ According to international studies, interaction with alpacas may significantly reduce anxiety, increase social activity, and improve mood, particularly in young adults or individuals exposed to stress.³¹

In addition, the species' size and body posture may be perceived as less threatening than those of many domestic animals. Participants tend to approach them easily, which may be particularly advantageous in programs conducted with children or older adults.³²

4.3. LIMITATIONS AND RISKS OF THERAPEUTIC USE

The use of the alpaca as a therapy animal may, however, involve significant limitations. Its sensitivity to stress, the need for habituation to touch, and the determining role of social bonding mean that the species can be used for therapeutic purposes only to a limited extent, and exclusively with well-

29 Johnson Binder et al. 2024, 1.

30 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

31 Suba-Bokodi et al. 2024, 3209.

32 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

socialised and specially prepared individuals. During training, great emphasis must be placed on enabling the animal to become gradually familiar with different situations, noises, and forms of touch, and it must always be provided with the opportunity to withdraw.^{33, 34, 35}

The literature also recommends the measurement of physiological stress indicators, such as salivary cortisol concentration or heart rate variability, because these provide quantitative and objective information on whether the animal truly tolerates the therapeutic situation well.³⁶

A further limitation of therapeutic use is the alpaca's defensive behaviour, which, owing to the species' prey-animal nature, may be sudden and unpredictable. Under normal conditions, alpacas rarely show marked aggression towards humans; however, in situations involving fear, pain, spatial restraint, or excessive proximity, several forms of defensive response may be observed. The most common forms include kicking with the hind limb, spitting (which is primarily characteristic of conflicts between conspecifics, but in stressful situations may also be directed towards humans), as well as rapid lateral movements of the head and neck, which constitute an early form of threat display.^{37, 38}

Defensive kicking has been observed particularly when the animal is approached from the side or from behind, or when it is exposed to a sudden tactile stimulus. Whitehead and Bedenice³⁹ emphasise that such reactions should not be regarded as aggression in the classical sense of the term, but rather as natural fear responses aimed at increasing distance from the threatening stimulus. Therefore, during therapeutic sessions, gradual habituation, adherence to approach protocols, and ensuring that the animal has the opportunity to withdraw from the situation are of particular importance. Failure to take these characteristics into account endangers not only the animal's welfare but also the physical safety of the participants.

4.4. INTERNATIONAL EXAMPLES AND EXPERIENCES

The therapeutic use of alpacas has emerged in several countries in recent years.⁴⁰ Feedback from programs conducted in nursing homes, universities, or schools has generally been positive, and favourable emotional and psychological effects have been observed in a substantial proportion of participants. At the same time, the standardisation of methodology is still pending, and the species-specific welfare needs involved are often not given sufficient consideration. Further research is

33 Kaputska & Budzyńska 2020, 107–110.

34 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

35 Pilarczyk et al. 2025.

36 Suba-Bokodi et al. 2024.

37 Fowler 2010.

38 Bravo & Fowler 2012.

39 Whitehead & Bedenice 2009.

40 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

therefore needed to further develop therapeutic protocols, particularly studies based on the objective measurement of species-specific stress responses^{41, 42}. The main advantages and limitations of the animal-assisted use of alpacas are summarised in Table 1.

Table 1. Main advantages and limitations of the animal-assisted use of alpacas

Aspect	Advantages	Limitations / risks
Behaviour	Calm appearance, curiosity, low perceived threat for participants	Prey-animal nature, sensitivity to stress, potential misinterpretation of the “freeze” response
Human–animal interaction	Positive emotional effects, anxiety reduction	Habituation to touch is required
Environmental requirements	Well suited to outdoor sessions	Heat stress, need for a resting area and opportunity for withdrawal
Social behaviour	Stable behaviour in a group	Welfare problems in the case of isolation
Safety	Generally non-aggressive	Defensive reactions (kicking, spitting) may occur under stress

5. DISCUSSION

Although the domestic alpaca population is small, numbering approximately 250–300 individuals, a considerable proportion of owners keep their animals for exhibition or petting zoo purposes (19%), and a further proportion (6%) identified animal-assisted therapy as the purpose of keeping them⁴³. Both exhibition use, petting zoo use, and therapeutic use fall within the category of animal-assisted services detailed in Section 4. 1; therefore, these forms of use must definitely be taken into account in the case of alpacas kept in Hungary.

Based on the quantitative and qualitative findings available in the literature, it is clear that the principal prerequisite for the use of alpacas in animal-assisted services is the continuous safeguarding of animal welfare.⁴⁴Because of the alpaca’s sensitive behavioural patterns, its dependence on the social

41 Sissons et al. 2022, 1320–1340.

42 Stern & Chur-Hansen, 2019, 361–374.

43 Lång et al. 2025, 171–173.

44 Szewczyk et al. 2023, 215–235.

environment, and its sensitivity to environmental stimuli, the species can only be responsibly integrated into animal-assisted sessions if a welfare-oriented approach is consistently applied throughout the keeping, preparation, and use of the animals.⁴⁵

During the organisation of therapeutic programs, particular attention must be paid to habituation processes, gradual training, and the appropriate management of participants' behaviour.^{46, 47} Since the "freeze" response is often open to misinterpretation, professionals working with the animals must receive appropriate training in the recognition of species-specific behaviour.⁴⁸

The therapeutic potential of the alpaca is considerable, but it can only be interpreted within a welfare-based framework, and it does not replace the need for the development of methodological guidelines and protocols that clearly define the species' role within the system of animal-assisted interventions.

6. CONCLUSIONS

The use of the alpaca in the field of animal-assisted sessions offers a promising opportunity; however, without thorough knowledge of the species-specific biological and behavioural characteristics, it cannot be implemented safely and ethically. Preparation for therapeutic work can only be effective if appropriate emphasis is placed throughout the process on gradual habituation, the provision of social needs, and regular welfare monitoring.

Based on the literature, the therapeutic use of alpacas is still an emerging field that will require further research and the development of standardised methodological recommendations in the coming years. In the future, protocols are needed that clearly define under what conditions and with which target groups alpaca-assisted sessions can be carried out safely and effectively.

ACKNOWLEDGEMENTS

This publication was supported by the Scientific Research Fund of the University of Veterinary Medicine Budapest (project number: SRF-003).

⁴⁵ Pilarczyk et al. 2025, 3092.

⁴⁶ Kaputka & Budzyńska 2020, 107–110.

⁴⁷ Szewczyk et al. 2023, 215–235.

⁴⁸ Windschnurer et al. 2020, 104989.

BIBLIOGRAPHY

1. Bravo P & Fowler M E (2012) Reproduction in llamas and alpacas, in: Fowler M E (ed.) *Medicine and Surgery of Camelids*, 3rd ed., Wiley-Blackwell, Iowa.
2. Broom D M (2011) A history of animal welfare science, *Acta Biotheoretica* 59, pp. 121–137, DOI: <https://doi.org/10.1007/s10441-011-9123-3>
3. Budzyńska M & Kapustka J (2026) Alpaca's stress and welfare from behavioral and physiological perspectives, *Tierarztl Prax Ausg G Grosstiere Nutztiere* 54(1), pp. 47–55, DOI: 10.1055/a-2632-2386
4. Díaz-Maroto P, Rey-Iglesia A, Cartajena I, Núñez L, Westbury M V, Varas V, Moraga M, Campos P F, Orozco-terWengel P, Marin J C, Hansen A J (2021) Ancient DNA reveals the lost domestication history of South American camelids in Northern Chile and across the Andes, *eLife* 10, e63390, DOI: <https://doi.org/10.7554/eLife.63390>
5. Fowler M E (2010) *Medicine and Surgery of Camelids*, 3rd ed., Wiley-Blackwell, Iowa
6. Johnson Binder A, Parish-Plass N, Kirby M, Winkle M, Plesa Skwerer D, Ackerman L, Brosig C, Coombe W, Delisle E, Enders-Slegers M J, Fowler J A, Hey L, Howell T, Kaufmann M, Kienast M, Kinoshita M, Ngai D, Wijnen B (2024) Recommendations for uniform terminology in animal-assisted services (AAS), *Human-Animal Interactions* 12(1), pp. 1–10, DOI: <https://doi.org/10.1079/hai.2024.0003>
7. Kadwell M, Fernandez M, Stanley H F, Baldi R, Wheeler J C, Rosadio R, Bruford M W (2001) Genetic analysis reveals the wild ancestors of the llama and the alpaca, *The Royal Society Publishing Proceedings B* 268(1485), pp. 2575–2584, DOI: 10.1098/rspb.2001.1774
8. Kapustka J & Budzyńska M (2020) Behavioral reactivity of alpacas during care procedures and training, *Medycyna Weterynaryjna* 76(2), pp. 107–110, DOI: <https://doi.org/10.21521/mw.6284>
9. Kapustka J, Budzyńska M, Witkowska-Piłaszewicz O, Fabjanowska J (2023) Flight distance at pasture and stress response during shearing in alpacas, *Journal of Veterinary Behavior* 63, pp. 1–9, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2023.03.002>
10. Láng V, Adorján A, Jurkovich V (2025) Felmérés és adatgyűjtés a magyarországi alpaka tartásról, in: *Proceedings, a Magyar Buiatrikusok Társasága 33., Nemzetközi Kongresszusa, Tapolca, 2025. október 15–18.*, pp. 171–173.
11. Mellor D J (2016) Updating animal welfare thinking: Moving beyond the „Five Freedoms”, *Animals* 6(3), 21, DOI: 10.3390/ani6030021
12. Peng S, Fu E, Lee S, Tsai S (2019) Methods to ameliorate heat stress in non-native alpaca, *Vicugna pacos*, *Small Ruminant Research* 175, pp. 90–95, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.smallrumres.2019.04.015>
13. Pilarczyk R, Bąkowska M, Pilarczyk B, Tomza-Marciniak A, Seremak B, Udała J, Matusevičius P, Mišeikienė R (2025) Alpaca (*Vicugna pacos*) husbandry and their welfare, *Animals* 15(21), 3092, DOI: 10.3390/ani15213092
14. Pollard J C & Littlejohn R P (1995) Effects of social isolation and restraint on heart rate and behaviour of alpacas, *Applied Animal Behaviour Science* 45, pp. 165–174, DOI: [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(95\)00588-J](https://doi.org/10.1016/0168-1591(95)00588-J)
15. Sissons J H, Blakemore E, Shafi H, Skotny N, Lloyd D M (2022) Calm with horses? A systematic review of animal-assisted interventions for improving social functioning in children with autism, *Autism* 26(6), pp. 1320–1340, DOI: 10.1177/13623613221085338
16. Stern C & Chur-Hansen A (2019) An umbrella review of the evidence for equine-assisted interventions, *Australian Journal of Psychology* 71(4), pp. 361–374, DOI: 10.1111/ajpy.12246
17. Suba-Bokodi É, Nagy I, Molnár M (2024) Unconventional animal species participation in animal-assisted interventions and methods for measuring their experienced stress, *Animals* 14(20), 3209, DOI: <https://doi.org/10.3390/ani14202935>
18. Szweczyk D, Fiega J, Michalska M, Żurek U, Lubaszka Z, Sikorska E (2023) Therapeutic role of animals: A comprehensive literature review on the prevalent forms and species in animal-assisted interventions, *Journal of Education, Health and Sport* 45(1), pp. 215–235, DOI: 10.12775/EHS.2023.45.01.015
19. Van Saun R J (2009) Nutritional requirements and assessing nutritional status in camelids, *Veterinary Clinics of North America: Food Animal Practice* 25(2), pp. 265–279, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cvfa.2009.03.003>
20. Whitehead C E & Bedenice D (2009) Neurologic diseases in llamas and alpacas, *Veterinary Clinics of North America: Food Animal Practice* 25(3), pp. 385–405, DOI: 10.1016/j.cvfa.2009.02.004
21. Windschnurer I, Waiblinger S, Boivin X, Nowak R (2020) Alpaca and llama behaviour during handling and its associations with caretaker attitudes and human-animal contact, *Applied Animal Behaviour Science* 230, pp. 104989, DOI: 10.1016/j.applanim.2020.104989

Magyarország egyetlen törvény által létrehozott állatvédelmi alapítványa többek között ösztöndíjprogramokkal, tudományos pályázatokkal, az ország legteljesebb állatvédelmi tananyagával és országjáró szakmai napokkal támogatja az állatvédelmet.

**Szeretne többet megtudni a munkánkról?
Olvassa be az alábbi QR kódot, és böngéssze a lehetőségeket
weblapunkon!**

KÖZÖS ÜGYÜNK
AZ ÁLLATVÉDELEM
ALAPÍTVÁNY

kozosugyunkazallatvedelem.hu
info@kozosugyunkazallatvedelem.hu

